

קובץ גליונות

פרשת ויצא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

התנא דבי נשיאה מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א
במעמד קביעת שם והנוכת הבית לשכונת אבי עזרי ע"ש מרן הרב שך זצוק"ל
בקרית יערים - טלז סטון

שמיטה קרן
השביעית

קרן הקודש של גוילי ישראל שמיט'א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל

מוקד 'משבית' ארץ'

1800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!
03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:06	5:19	5:57
בני ברק	4:20	5:20	5:54
קרית ספר	4:15	5:19	5:56
בית שמש	4:05	5:20	5:57
אופקים	4:15	5:22	5:56
חיפה	4:17	5:23	5:58
ליקוואוד	5:31	7:00	7:10

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

יש הגרלות, שכל אחד זוכה

הגרלת הקיום של בית המדרש הגדול בעולם

עשרות אלפים לומדים מידי יום במסלולי "ישיבה על קברו", כבקשתו היחידה של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל: שילמדו לעילוי נשמתו.
 • לוקחים חלק בקיום בית המדרש הגדול בעולם, ומשתתפים בהגרלת הענק על מאה אלף דולר!

לזכות, לזכות!

בהוראת
הרבנים
מצווה
לתרום
מכספי
מעשרות

03-306-2607

ההגרלה בכפוף לתקנון www.yak.org.il

לעילוי נשמת

הרב שמעיה ב"ר אהרן ז"ל באואר

נלב"ע ט' כסלו תשס"ח

תנצב"ה

שהשמה במעונם

משפחת שאר ישוב

מרחובות

להולדת הבת

מבצע מיוחד

זה קורה מדי שבוע

מגויס למתקן ההכנה ובדיקת הכיס/הארנק רית
או שיש רית כסף גדול ואין צורך,
ולכאשר מכלי האשראי לא פועלים...

מהיום חוסכים את כל הבלגן!

משלמים מראש סך 200 ש"ח בלבד
(ניתן לחלק לכמה תשלומים)

וע"י כך הנך זכאי לקבלת קובץ אחד מדי
שבוע, מאחד המוקדים ברחבי הארץ.

אלא צורך בחיפוש אחר התשלום

ואלא צורך לקחת בהתקנה ואחרי זה לשכוח לשלם
ואל להסתפק כמה חיובים וכו'...

הזכות לקבלת קובץ היא מיום התשלום
עד לחג הסוכות תשפ"ג

בברכה מרובה

מערכת 'קובץ גליונות'

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• טז כסלו וישלח	• ב אדר ב' פקודי	• יט סיון שלח
• כג כסלו וישב	• ט אדר ב' ויקרא	• כו סיון קרח
• ל' כסלו מקץ	• טז אדר ב' צו	• ג תמוז חקת
• ז טבת ויגש	• כג אדר ב' שמיני	• י תמוז בלק
• יד טבת ויחי	• א ניסן תזריע	• יז תמוז פינחס
• כא טבת שמות	• ח ניסן מצורע	• כד תמוז מטות
• כח טבת וארא	• טו ניסן חג הפסח	• ב אב מסעי
• ושבט בא	• כב ניסן אחרי	• ט אב דברים
• יג שבט בשלח	• כט ניסן קדושים	• ז אלול שופטים
• כ שבט יתרו	• ו אייר אמור	• יד אלול כי תצא
• כז שבט משפטים	• יג אייר בהר	• כא אלול כי תבא
• ד אדר א' תרומה	• כ אייר בחקותי	• כח אלול נצבים ר"ה
• יא אדר א' תצוה	• כז אייר במדבר	• ו תשרי וילך י"כ
• יח אדר א' כי תשא	• ה סיון נשא	• חג הסוכות
• כה אדר א' ויקהל	• יב סיון בהעלתך	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

ובשביעית רצית בו וקדשתו

הופיע ויצא לאור

הספר הנפלא

שבוענו מטובך

אוצר בלום של עובדות והנהגות, כאגדה ובהנהגה, מתורת מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א בעניני שמיטה, עבודת הארץ, פירות שביעית, שמיטת כספים, אוצר בית דין ועוד ועוד.

ומצודף לו קרוב ל-200!!! מסמכים ותמונות נדירות משבע שנות השמיטה האחרונות במחיצת הגר"ח קניבסקי שליט"א ועוד מגדולי ישראל

ועתה מופץ ע"י מערכת "קובץ גליונות" במחיר מיוחד

45 ש"ח בלבד | להזמנות 053-3145900 | מייל: k.gilyonot@gmail.com

משלוח חינם ברחבי הארץ בכפוף למוקדי ההפצה. ניתן גם להזמין ולקבל דרך נציגי ההפצה ברחבי הארץ

מגבית מיוחדת לקראת ימי החנוכה

כהכרת הטוב לשותפים במגבית זו יקבל כל שותף
שמן זית מהודר משיירי מצוה
שהיה תלוי כנוי סוכה

בסוכת מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

וכך יהיה ניתן להמשיך את המצוה
ולהדליק את הנרות בימי החנוכה הבעל"ט
כמבואר בספרים הק' ומהגר"ח פלאג'י
שהוא סגולה לאריכות ימים.

"יש
נוהגים
לתלות
שמן זית
דך לנוי סוכה או
להניחו בסוכה, ולייחדו
בשביל להשתמש בו
אחר כך למצות הדלקת
נרות חנוכה, והוא מנהג
יפה וסגולה שיאריך
ימיו ויזכה לקיים מצות
הדלקת נרות החנוכה"

מרן בלימוד בסוכתו

השמן תלוי בסוכת מרן שליט"א

קובץ גליונות

בתרומה חד פעמית בסך 100 ₪ בלבד הנך שותף להפצת דברי התורה
וזיכוי הרבים הגדול של אלפי הלומדים מדי שבוע

053 - 3145 - 900

גיליון מס' 448 פרשת ויצא
תשפ"ב שנה עשירית

לזכות ידידינו החשוב שיראה ברכה
והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

דילוג אחים בשידוכים

בפרשתינו, 'תירץ' לבן הארמי את רמאותו בהכנסת לאה תחת רחל, באומרו, "לא יעשה כן במקומינו לתת הצעירה לפני הבכירה" (כ"ט כ"ו).
שנים רבות חלפו מאמירתו זו של לבן הארמי, ולצערנו שאלה זו נשאלת במעונו של רבינו שוב ושוב, "האם לדלג את אחי הגדול שמעוכב מסיבה צדדית?", "האם לדלג את האחות?" וכן על זה הדרך שאלות כאובות.

כמובן שכל מקרה לגופו, על שלל הנסיבות המסוימות, אולם באופן כללי אומר רבינו בחיך לבחור ששואל אם יכול לדלג את אחיו או לחילופין לגבי בחורה לדלג אחותה, כי רק לבן הארמי אמר שלא יעשה כן במקומינו, אבל יעקב אבינו הרי לא רצה בכך, ואדרבה חיפש לקחת דווקא את הצעירה בזמן שלא הבכירה עדיין היתה נשאת רווקה...

ואף לאלה החוששים מהקפדת המדולג, נוהג רבינו לבטל במחי יד את החשש, ומורה שכיוון שאינו חייב מצד הדין להמתין, אלא מחויב מן הדין להתחתן, אין מה לחשוש. אמנם מוסיף רבינו, כי האבא עצמו ראוי לכתחילה להשתדל לחתן את ילדיו לפי הסדר, עד כמה שהדבר מסתדר לו. (ומביא לעי' בגמ' (ב"ב ק"כ) "א"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה, במסיבה הלך אחר זקנה" וברשב"ם שם שהכוונה לנישואין).

אך כשהמדובר הוא בנן שרוצה לדלג בת או להיפך, במקרה כזה אומר רבינו שאין בכלל מה להשתדל ללכת כפי הסדר ואפילו האב אינו זקוק לסדר וכל הקודם זוכה, כי זה שני סדרים נפרדים.

ורגיל רבינו לספר כי פעם הגיעה אחת לבקש רשות מאביו מרן הסטיפלער זצוק"ל לדלג את אחותה, (אפי' שלא היתה צריכה, הדגיש רבינו) "ואמר אבא זצ"ל, בזכות שהאחות הגדולה מוותרת ה' יעזור לה גם", ולאחר שבוע התארסה אף היא.

מענין להוסיף, כי לפני תקופה הגיע יהודי ממקורבי רבינו ותינה באזניו, כי עבור בנו הגדול כמעט ואין הצעות שידוכים ואילו לבן הבא אחריו, כבר מגיעים הרבה הצעות מעולות ממש, ומכיוון שמכיר דברי הש"ך (יו"ד סי' רמ"ד) שעל האבא עצמו ראוי להשתדל קודם בנישואי ילדיו המבוגרים (כאמור לעיל), אינו יודע מה לעשות.

רבינו השיב לו, כי ידוע לו שהחזו"א אמר בכמה מקרים שאם רואים שהולך קשה, ראוי שהאבא יקדים את הבן הצעיר. (עי' קובץ אגרות ח"א סימן קס"ו).
ויעזור ה' שיזכו כולם להשיא ילדיהם כסדרם ובזמנם.

(ידידי יושר)

הערות הקוראים

תגובות רבות קבלנו מיד עם צאתו לאור של הגליון הקודם על חיפוש דברי המדרש שהובאו במדור זה, ייש"כ לכל שולחי המקורות, נביא כאן תגובה אחת מני רבות.

ער"ח כסלו תשפ"ב

לכבוד מערכת דברי שי"ח!

שלום ורב ישע

תשוח"ח על החומר הנפלא שהנכם מפיצים מדי שבוע.

לגבי המובא בגליון 447 פרשת תולדות תשפ"ב, במדור "מעניני הפרשה". אודות המדרש שיצחק אבינו היה בשמים. בהשגחה פרטית שמעתי אמש מאמרו"ר שליט"א שהחזקוני בפרשת חיי שרה (בראשית כ"ד, ס"ג) מביא בזה"ל: ויצא יצחק, מהיכן יצא, מגן עדן, שהיה שם משעת העקידה עד עכשיו, עכ"ל, ומציין שם בהוצאת חומש המאור, לדברי רבינו לעיל כ"ב, י"ט, שגם שם כתב וז"ל: ויצחק היכן הלך, אלא נטמן בגן עדן שלש שנים (בשם מדרש הגדול).

זעירא דמן השותים בצמא דבריכם

בהוקרה ובהערכה רבה

יגדיל תורה ויאדיר

אשר אנשיל דייטש

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

וציותי את ברכתי הלכות שביעית ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

סחיטת פירות

פירות העומדים לסחיטה

- א. פירות העומדים לסחיטה כגון זיתים וענבים או תפוזים, אשכוליות ולימונים ורימונים מותר לסוחטן וכן להוסיף מים למיץ באופן שלא יפגום בטעם ולשם כך, אין צורך שרוב העולם ינהג כן, אלא, אם רוב הפירות עומדים לסחיטה או שרוב בני אדם שבאותו המקום נוחא להו במשקה זה כמו בפרי, וכן אם רוב העולם היו נמצאים בתנאי המקום הזה, היו סוחטין, נחשב "עומד לסחיטה" ומותר.
- אך את בשר הפרי הנסחט שנשאר אסור להשליך, אלא יניח בפח מיוחד עד שירקב.
- ב. בימינו שמצוי חנויות לממכר מיץ טבעי, ורגילות הוא שסוחטים כמעט כל מיני הפירות – א"כ נחשב שזה הדרך ומותר לסוחטם עפ"י מה שנתבאר.

לסנן מיץ תפוזים

- ג. מותר לסנן מיץ תפוזים, דהיינו לסנן את המיץ מבשר הפרי ובתנאי שכוונתו שיהיה מיץ מסונן כי ע"ז משביח את הטעם.

מיץ מפירות שאין בהם נוזל כגון תפוחים

- ד. מה שהתרנו לעיל לסחוט פירות הוא משום שכך רגילים, וגם שנחשב רק כמו ריסוק, כי בשר הפרי עצמו נהפך למיץ, אבל פירות כמו תפוחים ואגסים שע"י הריסוק נפסד חלק מהפרי (שהרי אין בהם נוזל) ונמצא שמשנה הפרי מבריותו, אין היתר לריסק.

מתוך ספר שיה השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי

יפה מראה

"והאבן הזאת אשר שקתי מצבה" (בראשית כ"ח כ"ב)

פעם שוחחו עם רבינו על קושית הטור, (הובא בקובץ מנחה במנ"ח מצוה מ"ו), איך עשה יעקב מהאבן מצובה והרי כלי שנשתמש בו הדיוט, שישן עליה קודם, לא ישתמש בו לגבוה.

וענה: אין זה אסור קודם מתן תורה רק שיעקב קיים כל התורה כולה, אבל כשראו צורך מיוחד עשו שלא כתורה, ומסיבה זו לקח ב' אחיות (ואמנם הרמב"ן כתב שנהג כן משום חו"ל), וגם פה ראה צורך מיוחד באבן זו, לכן עשה שלא כתורה.

השבוע נחרוג ונביא טעימה מנושא הלכתי, אודות 'מצובה' שמקימים במקום קבורת מת. ישנם מנהגים רבים ודינים שונים כיצד לעשות אותה וממה, אולם על עצם המושג מצובה, יש מי שרצה לחדש כי מצובה צריכה להיות דווקא מאבן אחת גדולה ורחבה, אותה יש להניח על פתח הקבר.

בבית החיים פונבז', בבני ברק, מבין אלפי המציבות בולטת מצובה אחת, שעשויה כולה מאבן אחת גדולה, ולא כנהוג אבן גדולה ומעליה קטנה יותר. מציבת קבר זה היא של ידידו ריעו ושכינו של רבינו להבחל"ח הגאון הגדול רבי גדליה נדל זצ"ל. יתכן שהיו עוד סיבות נוספות שאין ידועות לנו, וכאמור לעיל, רק באנו לעורר וללידע את הקוראים שיחיו במנהג מענין זה.

המצובה שעשויה כולה ממקשה אחת של אבן
ולא כשאר מציבות

ליציאת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש לחצות על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה- 4310

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 21 | כסליו תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

בדידי הוי עובדא

קודם. אתם עומדים שם לפני שהוא הגיע ואתם רואים שהוא יוצא מהרכב, מוציא שקית, שם במכולה, וחוזר לרכב? תחשבו שהוא גנב! אבל אולי בפעם הקודמת שהוא שם שקית לא היה לו מטבע של 10 שקל רק שטר של 20 שקלים והוא חשב לעצמו שזה תשלום גם על הפעם הבאה? כלומר, תמיד אפשר למצוא כף זכות. גם אם אחד הניח שתי שקיות (ואז הסנגוריה שאמדנו לא קיימת) וגם אם הניח 5 שקיות. נכון שלפעמים צריך לחשוב 'מחזק לקופסא' כדי לסגור.

אז כסיפור שלנו – אני הייתי 'גיבור' המעשה. או אולי זה שצווח עלי. מול ביתו של הרב אורי זוהר יש 'מקלט' שמשמש גם כבית-כנסת. יש שם אנב גם לימוד תורה סביב השעון. אם תחפשו את הרב אורי זוהר בשעות הלילה, אז תחכו לו שם כפתח. בשעה 22:10 הוא מסיים את השיעור. ליד בית הכנסת יש מכולה של 'הגניזה'. לא מזמן הנחתי שם שקית של שיימס ושכתי לרכב. אכן, בלי לשלם. ואז הגיע אברך צדיק שהחל לצווח עלי. לצווח? לשאוג? גנב! בושה! חוצפה! נמלטתי משם אדום כמו סלק ולכן כמו סיד.

ולא לזרוק את כל העיתון למכולה. כן, ועוד דבר: יש מקום להטיל מטבעות (או שטרות). מעין קופת צדקה. המחיר לשקית בגודל סביר הוא 10 שקל. הגיוני. כמה שייכנס לקופת 'הגניזה' מאותה קופה לא יספיק להוצאות שלהם. אמנם מייסדי הגניזה שהם גם המנהלים כיום לא לוקחים שכר אבל יש עובדים בשכר. ויש גם תחזוקה שוטפת. ויש משאית או אולי כמה משאיות שיש להם מנוף מיוחד כדי לרוקן את המכלים. וזה רק מתחיל. יש לשנע את השיימס לאזור בו קוברים את השיימס. וצריכים כמובן לשלם על הכור בו ייטמנו השיימס. לשלם לא רק על החפירה ואחר כך הכיסוי אלא גם על המקום. מדובר בהרבה כסף. הוא שאמדנו: גם אם כל מניחי השקיות ישלמו עשר שקל לשקית זה לא יספיק. גם אם ישלמו כפול זה לא יספיק. אבל הגרוע ביותר שיש כאלו שלא משלמים.

למה יש כאלו שלא משלמים? אין לכך הסבר. אבל כפי שתראו בהמשך חייבים לסגור. חייבים ללמד זכות. על זה למעשה המאמר הזה. מה תחשבו אתם אם תראו מישהו שמניח שקית ולא משלם? ולא שהוא אולי שילם

לכבוד מערכת "קובץ גליונות" עבור הגליון הנפלא והמחזק "כף זכות" לצערי לא זכיתי עדיין לגוד בארץ ישראל אבל הגיע לידי הקובץ הנפלא (קבלתי בבית הכנסת שבשדה התעופה בדרכי לכיתי) ומאד נהנתי והתחזקתי מגליון כף זכות שכתחילת הקובץ והנני מצרף כאן מעשה שהיה עמי בזמן שבקרתי בארץ ישראל.

תשמעו סיפור שהיה איתי לא מזמן. בארץ-ישראל יש ארגון שנקרא "גניזה" והוא דואג מאוד שלא יתגלל שיימס בכיוון ואף דואג לקבור את השיימס. הוא גם עומד על המשמר ומתדיע לא לחלק עלונים עם שיימס במקומות הומים כי הם אחד כך נזרקים בכיוון. הוא גם בקשר עם העיתונים בארץ ישראל. הארגון הזה הציב מכלים גדולים ליד עשרות ואולי מאות כתי כנסת, ושם אנשים יכולים להניח את השיימס שלהם. הם מבקשים שזה יהיה בשקיות ולא בתפוזות, ולהשתדל לצמצם את השקית שלא תתפוס הרבה מקום, וגם מבקשים למיין את השיימס, כלומר אם יש עיתון שכותב בעמוד כלשהו "בעמוד זה יש דברי תורה" אז לגזור את העמוד הזה שהוא 'שיימס'

א"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

הנהגת חסם את החניה של עצמו

מאוד רווח כעת בארץ ישראל העניין של לדון לכף זכות. כמדומני שרבי יצחק זילברשטיין החדיר את זה חזק לתודעה לאחרונה. בדרשותיו הוא מרבה להזכיר את העניין וגם מביא סיפורים נפלאים על אירועים 'בעייתיים' שלכאורה אין מה ללמד זכות על אותו אדם – ובכל זאת...

איך אמר פעם חכם אדם? הנוסח במשנה הוא (אבות פרק א' משנה ו'): "והוי דן את כל האדם לכף זכות". קצת מוזר הנוסח "כל האדם". מה זה "כל"? אלא ללמדנו לקחת את כל האפשרויות וכל מה שיכול לגרום לאדם לעשות מה שעשה. הכול! כולל את הדברים הכי לא סבירים. אם תדון את כל האדם, ואת כל האופציות סביבו, חזקה שתמצא צד זכות.

תשמעו שני סיפורים - דומים אבל שונים. הראשון מראש-השנה. הייתי בראש השנה לראשונה בחיי בבני ברק. כדי להיות עם השווער והשוויגער שב"ה הולכים ומזדקנים. התפללתי כמוכן עם השווער שמתפלל כבר 60 שנה בבית הכנסת 'יוצאי פוניבז' ברחוב הרב מלצר ("בית צ'רנסקי"). אם נדייק,

אז ב'מנחה' הוא היה עשרות שנים עולה להיכל ישיבת פוניבז' שם ניגש ל'עמוד'. בראש-השנה יש לו יארצייט על אביו. בשנים האחרונות כבר תש כוחו מלעלות את העליה לישיבה ("הגבעה") וגם לא לגשת בפני העמוד. בשבילי זה היה הפעם הראשונה להתפלל בנוסח פוניבז' והיה מרגש וחביב מאוד. הבעל-תוקע היה לעילא ולעילא. אבל מה? בסוף התפילה, אחרי מוסף, עמד בסוף בית הכנסת יהודי חביב, הוציא שופר, ותקע את כל התקיעות מחדש. גם הוא היה לעילא ולעילא. אני הרגשתי רע. זה היה נראה לי כמו אבק של 'מתכבד בקלון חברו'. כאילו, מה הוא רצה להראות? שהבעל תוקע הקודם לא היה מספיק טוב? או אולי לא עשה הכול לפי הלכה? הרגשתי רע בגלל הבעל תוקע הקודם. בדרך הביתה אמרתי לשווער את ה'הרגשה' שלי – והוא חיך. התפלאתי. הוא הסביר לי: "הבעל תוקע של סוף התפילה זה הבעל תוקע של אמצע התפילה"... מה שקרה הוא שיש תקיעות לפי שיטת רש"י (או משהו כזה) ואת זה הוא תקע בסוף התפילה למי שחפץ

בכך. השווער הוסיף: "כך המנהג גם בישיבת פוניבז'... אלא שאת נוסח רש"י תוקעים לא בבית מדרש אלא בסוף התפילה בקומה למטה". אז שם אותו בעל תוקע תקע שוב לא בקומה למטה אלא בפאתי אולם בית הכנסת...

ומעשה דומה: ראיתי אדם שמחנה את הרכב שלו ממש מול כניסה לחניה פרטית. אתם כאמריקה בוודאי מכינים כמה זה יכול להיות מעצבן לבעל החניה אם הוא כדיוק יגיע ויראה שהכניסה לחניה שלו 'תפוסה'. כאמריקה אין מי שיעשה דבר כזה. אבל בישראל אין כזה דבר אין כזה דבר. איך אמר לי פעם רבי יעקב קמנצקי זצ"ל: אתה יודע למה קוראים לישראלים 'סבךא'? כי הם עושים מה שמסתבר להם... עכ"פ החלטתי לא להבליג ומיהרתי לאותו נהג שהתכוון ללכת לאן שהלך, ואמרתי לו שלא כהוגן הוא נהג (תדתי משמע). הלה עשה את עצמו לא מבין. הוא פתח עלי זוג עיניים ושאל: מה הבעיה? אמרתי לו: מה הבעיה? שאתה חוסם את החניה! הוא טפח לי על הגב ואמר: "זו החניה שלי"...

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ואדרבה, עולם הזה כזה מוסיף עולם הבא! ואינו מפסיד מזה כלל. זהו מה שנוגע לאברכים העוסקים בתורה מתוך הדחק.

העוסקים בפרנסה יעסקו בפרנסה תורנית

וכיוצא בזה יש כלל ידוע שנוגע למעשה גם לאחרים שצריכים לעשות משהו בשביל הפרנסה, לצורך המשפחה, מה ההנהגה הראויה ומה כדאי לעשות? הפרנסה הכי טובה היא לעסוק בפרנסה על ידי תורה, כגון ללמוד תלמידים, ואפילו ללמד אלי"ף בי"ת, זה דברי תורה, וזו תורת אמת, וכל שכן ללמוד חומש עם רש"י, או ללמד גמרא, וכל לימוד של התורה, זוהי הפרנסה הכי טובה עם חיים מאושרים, וזה בדוק ומנוסה וראיתי כן במציאות, שמי שצריך פרנסה ומתפרנס על ידי תורה, זה חיים מאושרים.

ואמנם כמובן זה תלוי כל אדם לפי האפשרויות והמצב שלו, ולא כל אחד יכול, ומן השמים נותנים לכל אחד את האמצעים והתנאים שלו.

והעצה למעשה כיצד לזכות בכל הזכויות, כבר דיברנו הרבה פעמים שהדרך היא על ידי קביעות יום יומית ללמוד משהו ספרי מוסר, מה שלא משעמם, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, וכל אחד יקבע כמה דקות ביום ללמוד בספר מוסר שמעניין, שזה דבר בדוק ומנוסה שמביא לחיים מאושרים, ועל ידי זה הבית נהיה מלא שמחה עם אווירה נעימה בבית, על ידי קביעות יומית של כמה דקות, ואין זה משנה כמה, ללמוד בספרי מוסר משהו.

הצלחה בתורה וזיכוי הרבים תלוי בזכויות

וצריכים לדעת, כי הצלחה בתורה תלויה בזכויות, ובלי זכויות אין הצלחה בתורה. וגם זיכוי הרבים בתורה, לזכות אחרים בתורה, כגון להגיד שיעורים, צריך זכויות לזה, ובלי זכויות אין זיכוי הרבים.

וכאמור יש זיכוי הרבים באמירת שיעורים לתלמידים, אמנם יש גם הרבה מגדולי ישראל שלא הייתה להם ישיבה, ולא לימדו בישיבות, כגון החזון איש, והאור שמח, לא הייתה להם ישיבה, ורק ביחידות היו באים לדבר איתם בדברי תורה, ואף על פי כן הם זיכו את הרבים בתורה, בספריהם הנודעים, חזון איש ואור שמח, שכולם לומדים ועוסקים בהם.

וגם היום כשהם כבר בעולם האמת, רבים ממשיכים ללמוד בספריהם, והם מקבלים על זה את השכר של זיכוי הרבים בתורה, למרות שכבר אינם בעולם הזה ואינם עושים כלום, אבל הם מזכים בתורה, כי יש השפעה הנמשכת מכוחם, ומה שעשו בחייהם משפיע הלאה וזוכים בזה לעוד גן עדן ועוד תענוגי העולם הבא שאין לשער! על ידי שכתבו והדפיסו חידושי תורה, ואחרים עוסקים בספריהם, ומפלפלים ומחדשים על פי הספרים שלהם.

הזכויות לזיכוי הרבים – מידות טובות

אבל הכל תלוי בזכויות, ומה הן הזכויות לזיכוי הרבים? כבר דיברנו פעם שיש כל מיני זכויות, ועל משה רבינו אמרו חז"ל (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, היינו שתחילה הוא זיכה בעצמו, עם זכויות קודמות שהיו לו, ובזכות זה זיכה את הרבים שקיבל תורה מסיני, וכל התורה שיש לנו – בכתב ובעל פה והלכה למשה מסיני, הכל קיבלנו ממשה רבינו, ובזכותו זכינו לזה.

ובמה זיכה משה רבינו לזיכוי הרבים גדול שכזה? מובא במדרש (שמות רבה ב, ב) שבזמן שהוא היה רועה את צאנו של יתרו חותנו, פעם אחת ברח שה מן העדר, והרי הרועה חייב בשמירת הצאן, ומשה רץ אחרי השה להשיגו, אך השה ברח וברח, עד שנעצר ליד בריכה של מים ועמד לשתות שם, וכשראה זאת משה אמר, אם כן הוא לא רצה לברוח, אלא היה צמא ורצה לשתות, ועכשיו נתעייף ממרוצתו, וכיון שכן לקחו משה ונשאו על כתפו כדי שישתה.

ואמרו על זה במדרש כי כשראה הקב"ה את הנהגתו של משה עם הצאן, אמר "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חיך אתה תרעה צאני ישראל!" היינו שבזה זכה משה רבינו להיות מקבל התורה מסיני, בזכות שהיו בו מידות טובות כאלו, שהיה מרחם על הבריות, אפילו על בעלי חיים, והנהגה כזו של מידות טובות ומידת הרחמים היא הזכות לזיכוי הרבים בתורה, עד כדי כך שזכה בזה לקבל תורה מסיני, את כל התורה כולה.

מעלת עסק התורה מתוך הדחק

כידוע, הממשלה עושה גזירות כלכליות על הציבור החרדי, לגרום קשיים לציבור החרדי, וכבר הוציאו לפועל אחת מן הגזירות.

מרן החזון איש זצ"ל אמר לי פעם, שתורה מתוך הדחק זה לכתחילה, והתבטא ואמר בזה הלשון (באדיש) "דער אויבערשטער האט דאס ליב", כלומר שהעליון, הקב"ה, אוהב את מה שלומדים תורה מתוך הדחק, ומי שעוסק בתורה מתוך הדחק הוא אוהב להקב"ה.

וחז"ל הפליגו בכמה גמרות במעלת התורה מתוך הדחק, ואמרו (סנהדרין כ, א) על הפסוק שקר החן והבל היופי וגו' שסיום הפסוק "אשה יראת השם היא תתהלל" נאמר על דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, והיינו שהייתה אז עניות גדולה מאד, עניות איומה, ומתוך העניות והדחק עסקו בתורה, ועליהם נאמר יראת השם היא תתהלל, שזוהי המדרגה והזכות הגדולה ביותר.

ומצינו עוד מאמר חז"ל (קהלת רבה ב, ט) על הפסוק "אף חכמתי עמדה לי" תורה שלמדתי באף עמדה לי, והיינו שתורה הנלמדת באף, מתוך דחק וקשיים, היא הזכות הגדולה ביותר.

הגזירות לטובתנו כדי שנוכה לזכויות עצומות

ונמצא לפי זה, שהאברכים, שעוסקים בתורה מתוך הדחק, זוהי זכות עצומה מאד! והרי כידוע, הכל בידי שמים, וכל דעבד רחמנא לטב עבד, ואם כן כל הגזירות והקשיים שיש עכשיו, שעושים קשיים לבני תורה, הרי זה מן השמים, והקשיים באים מן השמים לטובה, לטובת עוסקי התורה, והטובה היא שזוכים בזה לזכויות יותר גדולות, תורה מתוך הדחק, וזהו הילטב עבד.

הדחק והקשיים נותנים חיים מאושרים

ובאמת אמרו חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ונזכרו כאן ארבעה מיני קשיים: פת במלח, ומים במשורה, ושינה על הארץ, וחיי צער תחיה היינו עוד צער, ועם כל זה אשריך בעולם הזה, ולכאורה כיצד ישיך אושר עם כל כך הרבה קשיים? אבל כך המציאות! ורואים במציאות שכן הדבר, שהקשיים האלה של התורה מתוך הדחק, זה נותן את החיים המאושרים, וכאמור זה זכויות עצומות, אבל הזכויות האלו נותנים גם חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה!

האושר בעולם הזה לא מפסיד עולם הבא

וכבר דיברנו פעם שיש להבין את המשך דברי התנא שאמר וטוב לך לעולם הבא, מה החידוש בזה, ואילו אשריך בעולם הזה מובן החידוש, שלמרות כל הדחק והקשיים, הוא מאושר בעולם הזה, אבל וטוב לך לעולם הבא הרי זה פשיטא, ולמי מגיע עולם הבא אם לא לאדם כזה שעמל בתורה מתוך הדחק בלי הנאות ותענוגי העולם הזה.

אכן התשובה היא, כי מאחר שהוא כל כך מאושר בעולם הזה, וכמו שאמר 'אשריך בעולם הזה' – שזהו האושר הכי גדול בעולם, אם כן כבר יש לו עולם הזה! והרי ידוע שכל הנאות העולם הזה מורידות מהעולם הבא.

וכן כתב באגרת הגר"א שכל ההנאות יתפכו בקבר למרה, והכונה כמובן להנאות העולם הזה שאינם לשם שמים, כי הרי אדם חייב לאכול וחייב לשתות מפני שהוא חייב בתרי"ג מצוות ואם לא יאכל וישתה לא יוכל לקיים, אבל מה שאינו חייב אלא נהנה סתם לשם העולם הזה, זהו כבר 'גיהינום' ונהפך בקבר למרה, שמפסיד בכך את העולם הבא.

וזהו שחידש התנא, שהעולם הזה שיש לאדם על ידי הפת במלח וכו' שנעשה מאושר בעולם הזה, אין זה מחסר ולא מגרע שום דבר מחלקו בעולם הבא, אלא להיפך, זה מוסיף עוד עולם הבא! האשריך בעולם הזה של תורה, שהאדם מאושר על ידי חיי צער ובתורה אתה עמל, אינו סיבה להפסיד עולם הבא,

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור ספר הערות וביאורים מרבינו שליט"א על מסכת כתובות על סדר המסכתא

ניתן להשיגו בכניסה לבית רבינו שליט"א. או במוקד ההזמנות 055-678-5132

כמו כן ניתן להשיג גם את ספרי הערות וביאורים על מסכתות: בבא בתרא, סנהדרין מכות שבועות, חולין.

השפעת יראת שמים תלוי בדרגת המשפיע

והנה יש גם זיכוי הרבים ביראת שמים, כגון על ידי שאומרים שיחות מוסר, וצריכים לזה זכויות, כדי להשפיע יראת שמים צריך זכויות, וצריך תחילה שהמשפיע בעצמו יהיה עם יראת שמים, כי אם הוא אינו ירא שמים אין לו זכות להשפיע יראת שמים, והוא יכול להגיד שיחות מוסר עצומות, אבל אם זה לא מה שהוא בעצמו – זה לא משפיע.

ובספר אהל יעקב להמגיד מדובנא (פרשת תזריע) כתב "ואני בהיותי בוילנא אצל מורי רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוילנא זי"ע שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו. השיב לי משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי הגדול בלי הפסק, בעל כרחך כאשר הכלי הגדול נתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה".

והיינו שכדי להשפיע יראת שמים, צריך קודם שהמשפיע עצמו יהיה מלא ביראה, ואז יוכל להשפיע על אחרים, אבל אם אינו מלא הוא לא יכול להשפיע, והוא יכול לומר דברי חזיון עצומים – אבל כל זמן שאינו מלא זה לא ישפיע על אחרים. ובאמת היו מגדולי ישראל כאלה שהיו משפיעים במוסר, אבל בענין שהרגישו שהם בעצמם לא בשלמות לא היו מדברים, ורק אחרי שהרגישו שהם מושלמים בזה, אז היו מדברים. וזהו מדרגה.

אבל ידוע שרבי ישראל סלנטר אמר פעם, שכדאי לומר שיחת מוסר גם לאלף איש, ואפילו שזה לא ישפיע על אף אחד מהשומעים, אם זה ישפיע על האומר בעצמו, שבה שהוא אומר לאחרים זה משפיע על עצמו, זה גם כדאי! ולפעמים אדם רוצה להשפיע אך אינו משפיע, אבל כיון שהוא עוסק בזה שהוא רוצה להשפיע, הוא בעצמו יהיה מושפע, וזו זכות להיות מושפע.

שלושה כתרים – שלושה ענייני השפעה

והנה אמרו חז"ל (אבות ד, יג) שלושה כתרים הם: כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות, ואמרו (עין יומא עב, ב, וברמב"ם פ"ג מהלכות ת"ת) כתר כהונה זכה בו אהרן, וכתר מלכות זכה בו דוד, אבל כתר תורה מונח וכל אחד יכול לזכות בו. ויש לבאר כי 'כתר' הוא ענין של השפעה, מפני שכתר שייך למלך, והמלך משפיע על העם, כמו שביאר הרמב"ם בהלכות מלכים (ראה להלן) מה תפקיד המלך להשפיע, ועל זה אמרו שלושה כתרים, דהיינו שלושה עניינים של השפעה, וכתר תורה היינו השפעה של תורה.

וכתר כהונה היינו השפעת קדושה, ובה זכה אהרן, שקיבל קדושת הכהונה, והוא המשפיע קדושה על כלל ישראל כמו שכתוב (מלאכי ב, ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, וכיון שיש בו קדושת הכהונה – על ידי זה הוא יכול להשפיע עוד קדושה, כי כפי המדרגה שלו כך הוא יכול להשפיע קדושה, וזה נקרא 'כתר כהונה', להשפיע קדושה על הציבור.

וכתר מלכות זכה בו דוד המלך, וענין 'מלכות' הוא כמו שכתב הרמב"ם (הלכות מלכים ג, ו) שהמלך "לבו הוא לב כל קהל ישראל", ועוד כתב שם (ב, ו) "ויהיה חונן ומרחם לקטנים וגדולים ויצא ויבוא בחפציהם ובטובתם וכו', ויסבול טרחם ומשאם ותלונותם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק, רועה קראו הכתוב", והיינו שתפקיד המלך לדאוג לטובת העם, ולהשפיע על העם בגשמיות וגם ברוחניות, ובה זכה דוד לכל הדורות עד משיח, שהמשיח הוא המשפיע הכי גדול על כלל ישראל ויביא לשלמות כלל ישראל.

אבל כתר תורה מונח וכל אחד יכול לזכות בו, וענין 'כתר תורה' הוא השפעה של תורה על אחרים, וכל אחד יכול לזכות, אבל צריך זכויות לזה! ובלי זכויות לא שייך, וכפי שהזכרנו ממש רבינו שזכה על ידי הזכויות הקודמות שהיו לו ובפרט במעשה עם השם, וגם יש זכויות של תורה, שהמשפיע עצמו עוסק בתורה, כי אם אינו עוסק בתורה איזה זכויות יש לו? אבל אחרי שהוא עוסק בתורה בשלמות, אז יכולות להיות גם זכויות להשפיע תורה על אחרים, וזהו ענין ה'כתר תורה', להשפיע תורה, ובהקדם הזכויות הנצרכות לזה.

והדרך לכל הזכויות היא כפי שדיברנו, על ידי לימוד המוסר בכל יום משהו, כמה דקות, שזה משפיע גם על כל המשפחה ונותן בבית אווירה נעימה מאד, וזה דבר ידוע, שלימוד המוסר בכל יום, אפילו אם רק חמש דקות, אבל מוסר שמעניין, מה שלא משעמם, זה הדבר המשפיע ביותר שנותן 'אשריך בעולם הזה', והוא גם בכלל מה שאמרו 'בתורה אתה עמל', כי המוסר הוא דברי תורה של יראת שמים ומידות טובות ואהבת תורה, וזה הזכויות הגדולות ביותר שכל אחד ואחד יכול, ללמוד בכל יום כמה דקות באיזה ספר מוסר שמעניין, ובדוק ומונחה שזה משפיע על הולמד בעצמו ועל כל הסביבה. יהי רצון שנוזהר כולנו להתחזק ולהמשיך להיות מחזקים בכל מה שצריך חזיון!

ומובא עוד במדרש שם גם על דוד המלך, שזכה גם כן למלכות בית דוד לכל הדורות עד משיח, ובמה זכה? מביא המדרש את הפסוק (תהלים עח, עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו, והיינו שדוד גם כן היה רועה צאן, וכששמואל הלך לחפש אותו למשוח אותו למלוכה, מצא אותו בצאן, והוא היה דואג לכל אחד מן הצאן שיהיה לו טוב ויהיה לו מה לאכול, ודאג שכל אחד מהצאן יאכל את האוכל המתאים והטוב בשבילו [וכפי שמובא שם במדרש: היה מונע הגדולים מפני הקטנים, והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר כך מוציא הקטנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואחר כך מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה].

וכשראה זאת הקב"ה אמר "מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כוחו יבוא וירעה בעמיו", היינו שבה זכה דוד המלך למלכות בית דוד עד סוף כל הדורות ולמשיח בן דוד, בזכות שהיה מרחם על הצאן, והיו בו מידות טובות כאלו לרחם על הבריות, ומידות טובות הם הזכויות העצומות ביותר שיכול להיות!

הנהגת מידות טובות של גדולי ישראל

והנה מרן החזון איש זצ"ל זכה שכולם לומדים את ספריו, וכן מרן הגרי"ז זצ"ל כולם לומדים בספרו חידושי מרן רי"ז הלוי, וזכו לזיכוי הרבים בתורה הנמשך עד היום, ויש להתבונן במה זכו לכך, ומה הן הזכויות המביאות לזיכוי הרבים גדול שכזה. ובאמת היו זכויות מרובות, אך נזכיר עתה בענין מידות טובות, מה שידוע לי ממעשים שהיו.

ונספר תחילה על החזון איש, מעשה שהיה באדם אחד מתל אביב שישב ולמד בבית הכנסת, והיה לומד ומעיין בספר חזון איש, ופעם ראה באיזה ענין שהחזון איש כותב דברים, ויש באותו הענין גם 'טורי אבן', והחזון איש לא מביא את ה'טורי אבן', ונתפלא כיצד זה יכול להיות, ואמרו לו כי החזון איש לא מסתכל בספרי האחרונים ולכן אינו מביא.

ואחר כך הוא המשיך ללמוד ונתקל במקום נוסף שהחזון איש כותב איזה דבר שיש עליו במפורש בירושלמי, והחזון איש לא מביא את הירושלמי, וזו כבר הייתה תמיהה גדולה בעיניו, מדוע לא הזכיר החזון איש את דברי הירושלמי, והחליט לנסוע למרן החזון איש ולשאלו על זה.

וכשהגיע נכנס והראה לחזון איש את הירושלמי ואת מה שכתב בספרו חזון איש, והחזון איש עיין בדברים ואמר לו, נכון, זה אכן כתוב בירושלמי. ולא הסביר לו מדוע לא הביא את הירושלמי, ונשאר הלה בלי תשובה.

ובשעת מעשה לא הבין החזון איש כי הלה מצפה לתשובה על זה, אבל אחר כך התחיל לחשוב שמה הלה לא מבין, וצריך למצוא אותו כדי להסביר לו את זה, וביקש החזון איש מתלמידו מקורבו הגרש"פ שטיינברג זצ"ל (שהיה בן בית אצלו והיה אדם פיקח) שייסע לתל אביב לחפש את אותו אדם, והגרש"פ לא ידע היכן מקומו, אבל נסע לתל אביב לבית הכנסת הגדול, ששם היו כל הזמן מניינים למנוח ולמעריב, וקיווה למצוא שם את השואל, ואכן הוא מצא אותו ואמר לו כי החזון איש רוצה שיבוא אליו.

ושב אותו אדם לביתו של החזון איש, ונתיישב עמו החזון איש והסביר לו, אני רואה שאתה לא מבין כיצד זה יכול להיות שאינני מביא את הירושלמי, אבל באמת כשכתבתי את הספר הייתי בוילנא, ושם בבית הכנסת לא היה ירושלמי, ומה אוכל לעשות, לא היה לי ירושלמי! כך אמר לו החזון איש כדי להרגיע אותו, שלא יהיה הדבר לפלא בעיניו, וטרח בשביל זה ושלח שליח מיוחד לחפש אותו ולקרוא לו, כדי שלא יהיה מאוכזב ולא יצא בפחי נפש ממה שלא קיבל תשובה. כזו הנהגה של מידות טובות.

וכעין זה היה מעשה גם עם מרן הגרי"ז, שהיה אדם מהרצליה שבכל שנה לפני סוכות היה מביא לו אתרוג, ובהרצליה היה אחד תלמיד חכם גדול ובקי בש"ס, שלמד גם ענייני קדשים והיו לו קושיות בלימודו, וחשב לשאול את מרן הגרי"ז שהיה גדול מאד בקדשים, וביקש מהאדם שמביא את האתרוג, אם יוכל להצטרף לנסיעתו אל הגרי"ז, כדי שיוכל להציע בפניו את שאלותיו.

ואכן באותה שנה הוא נסע ונכנס למרן הגרי"ז, ושאל אותו את הקושיות שהיו לו, והגרי"ז הקשיב לקושיותיו, ועל כל דבר אמר, נכון, נכון, אני שומע, ולא השיב דבר, והשואל נתפלא ולא הבין מדוע הגרי"ז אינו משיב לשאלותיו, וחשב כי בדאי יש לו תשובה ואינו רוצה לומר לו, והגרי"ז בשעת מעשה לא הרגיש בכך, אבל לאחר שיצא השואל מביתו התחיל לחשוב, אולי הוא סבור שיש לי תשובה ואינני עונה לו, וצריך לפייסו.

ושמר הגרי"ז את הדבר בלבו במשך שנה שלמה, עד לשנה הבאה ששוב הגיע האדם עם האתרוג, ואז פנה אליו הגרי"ז ואמר לו, בשנה שעברה הגיע עמך תלמיד חכם מעירכם ששאל אותי שאלות בקדשים, והם קושיות טובות שגם אני אינני יודע תשובה עליהם, ונתכוון הגרי"ז בכך שהלה יספר זאת לאותו תלמיד חכם כדי שלא תהיה לו חלישות הדעת, וכך במשך שנה שלמה זכר מזה לדאוג שלא תהיה לשואל חלישות הדעת ממה שלא השיב לשאלותיו. וזהו הנהגת המידות הטובות של גדולי ישראל.

לעילוי נשמת האשה הצדקנית

מרת **עללל וולך** ע"ה

בת הרה"ג ר' **אפרים בלון** זצ"ל

נלב"ע ה' כסלו תשס"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי **בנימין זאב ב"ר אברהם** ז"ל

נלב"ע כ"ו באב תשס"ה

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרב **דוד בונם סומפולניסקי** ז"ל

ב"ר **שמשון** ז"ל

נלב"ע ט' חשוון תשפ"ב - תנצב"ה

פיקודי ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בלקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת ויצא שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 83 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעיין חביבין

פטור פירות שביעית מתרו"מ

נחלקו הראשונים בטעם שאין פירות שביעית מחוייבים במעשר, דעת רש"י ב"ר"ה טו. שפטורין מפני שחל בהן דין הפקר, והרי פירות הפקר פטורין ממעשר, כיון שידך ויד הלוי שוין בה, אמנם התוס' (שם יד: ד"ה ולשביעית, וכן נקטו טו. ד"ה יד הכל) הביאו בשם הירושלמי שאף בלא טעמא דהפקר, שנת השביעית מצד עצמה פטורה ממעשר וא"ז תלוי בהפקר הפירות.

והנה כבר האריכו האחרונים לדון בפירות שביעית שגדלו ביד נכרי, האם קדושים הם בקדושת שביעית או שרשות הנכרי מפקיעה את קדושת הקרקע ואין פירותיה קדושים, והרמ"א ב"ד (של"א, י"ט) הביא-וי"א אם עובד כוכבים מכר פירות בשביעית לישראל, וגמר מלאכתו ביד ישראל, חייבים בתרומה ומעשר, ומפריש מעשר עני כדן עמון ומואב, עכ"ל, ופסק זה של הרמ"א צ"ב, לא מיבעיא להסוברים דפירות נכרי קדושים בקדושת שביעית, בודאי קשה, דהא א"כ משום דין הפקר יהיה בהו פטור ממעשרות, אך אפילו להסוברים דאינן קדושים, תקשי לפי דעת התוס' דשביעית פוטרת ממעשרות אף היכא דאין הפירות הפקר.

ובאמת שהחזו"א כתב דפירות נכרי אף אם קדושים הן, מ"מ הפקר לית בהו, דהא על הנכרי אין חובת הפקר, וכלשוננו-ואמנם זה שהחמיר הב"י לעשר (פירות נכרי) לא תלי לה בפלוגתא הראשונה אי נהוג בהן קדו"ש, דאפי' אי קדו"ש של איסור סחורה והפסד וביעור נהגי בפירות שגדלו ביד נכרי, דין הוא שאין דין הפקר במחומר נהוג בשל נכרי, דדין סחורה והפסד וכי"ב הוא על המפסד שנוצטוו בהן עם ישראל וגו' ממילא גם הגדל ביד נכרי חלה עליה קדו"ש, אמנם הפקעת הקנין של הבעלים שאמרה תורה בפירות שביעית כל זמן שהן מחוברין וכו' לא אמרה תורה רק לבעלים ישראל שהוא בכלל מצוות התורה, אבל לא רמיא תורת

ונודעה לכל עם וגם כי מימי אבותינו נתפרסמה בכל ארץ כנען, עכ"ל] ואף על פי כן ביציאת יעקב מן העיר הורגש חסרון השפעתו.

והענין בזה, כי במקום שיש אדם קדוש, עצם מציאותו משפיעה, וכמו שכתב החזו"א באיגרת (ח"ג סב) "ובסביבות בעל תורה אמיתי הדבר ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה", וכך הייתה השפעתו של יעקב אבינו בעצם מציאותו, ומלבד ההשפעה של יצחק הייתה תוספת השפעה מיעקב, עד כדי כך שביציאתו "פנה הודה זיווה והדרה".

(משיחות רבינו שליט"א)

'והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה'

תפילת הצדיקים סולם למלאכים לעלות בו

ראיתי בבעל הטורים שכתב על פסוק זה דברים בענין התפילה, סולם בגימטריא קול, שקול תפילת הצדיקים הוא סולם למלאכים לעלות בו, עכ"ד. ומקורו בתיקוני זוהר (תיקון מ"ה). ויש להבין הענין בזה איך הגיעו המלאכים לארץ, וכיצד הם עולים לשמים דרך הסולם של תפילת הצדיקים.

ואולי יש לפרש על פי מה שאמרו חז"ל (אבות ד, יא) כל העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטגור אחד, היינו כשאדם עושה מצוה הרי הוא בורא בזה מלאך שיהיה פרקליט ומליץ יושר עבורו, ולהיפך אם עובר עבירה הוא בורא מלאכי חבלה שמקטרגים עליו. וכן אמרו חז"ל (שבת לב, א) אלו הן פרקליטים של אדם תשובה ומעשים טובים ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת וכו' ואפילו תשע מאות ותשעים

'ויצא יעקב מבאר שבע'

הצדיק משפיע על סביבתו בעצם מציאותו

פירש רש"י: לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר היא הודה היא זיווה היא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיווה פנה הדרה, עכ"ל.

והנה הרי באותו הזמן שיצא יעקב מבאר שבע, עדיין נשארו שם יצחק ורביקה, ואף על פי כן יציאת יעקב עשתה רושם, וכדאיתא על זה במדרש (בראשית רבה סח, ו) שאינו דומה זכותו של צדיק אחד לזכותן של שני צדיקים.

ומסתבר שיצחק היה גדול מיעקב באותו הזמן, ואף שאמרו (בראשית רבה עו, א) שיעקב הוא בחיר שבאבות, מכל מקום הרי כאן מדברים בזמן יותר מוקדם, לפני השנים שנטמן בבית שם ועבר, וגם מדרגת "ישראל" קיבל רק מאוחר יותר, ואף שבוודאי היה במדרגה גדולה מאד, מכל מקום זו עדיין לא השלמות שהגיע לבסוף, ובפשטות באותו הזמן היה יצחק גדול ממנו, ויצחק הרי נשאר בבאר שבע, ואף על פי כן ביציאת יעקב מן העיר פנה הודה זיווה והדרה.

ומבואר כי אף שיש עוד משפיעים, ונשאר בעיר צדיק כמו יצחק אבינו, מכל מקום ההשפעה של יעקב אפילו שהוא לכאורה פחות מיצחק, זה עדיין משפיע מאד, שכל צדיק מוסיף עוד השפעה, וביציאתו מרגישים את חסרון ההשפעה.

ובאמת הרי ביעקב אבינו לא מצינו שהיה משפיע בדברי חיזוק לרבים [עיי' רמב"ן בפרשת לך לך (יב, ח) שכתב כי באברהם וביצחק נאמר "ויקרא בשם ה'", שהיו מפרסמים שמו של הקב"ה בכל העולם, אבל ביעקב לא נאמר כן "מפני שהוליד בנים רבים כולם עובדי השם והייתה לו קהילה גדולה נקראת עדת ישראל ונתפרסמה האמונה בהם

שביעית להפקיע מן הנכרי שלא ניתנה לו תורת שביעית, עכ"ל.

ולפ"ז יתיישב עכ"פ לשיטת רש"י אמאי לא נפטרו ממעשר, מאחר ולא חל עליהו הפקר, אך כדברי התוס' לא אתי, דלדבריהם ודאי פטרה להו שביעית ממעשרות, ובפרט אי נימא דאית בהו קדו"ש, בודאי תפטור אותן הקדושה ממעשר.

ואכן כבר כתב הב"י (שו"ת אבקת רוכל סימן כד) - ועתה ראיתי מה שכתב החכם כמוהר"ר משה מטרנאני נר"ו לפטור בשביעית ממעשרות גדולי שנת השמטה בקרקע גוי ולקחם ישראל ממנו קודם מירוח ומירחן, וטען ראשונה כי מן התורה אין בשנת השמטה חיוב במעשרות כל, ואני אומר כי מה שהוא סובר שהוא עקשות הוא היושר כי לא נפטרו פירות שביעית ממעשרות אלא מטעם הפקר וכל שאינו מופקר לא נפטור ממעשרות, עכ"ל יעו"ש, מבואר שתלוי הדבר בפלוגתא הנ"ל [וע' חזו"א שם שג"כ ציין לזה].

אלא שבדעת התוס' ילה"ק תו, דהא פירות שגדלו בעמון ומואב, דלית בהו דין שביעית, מעשרין מהן בשביעית מעשר עני, הרי מבואר דמשכחת לה חיוב מעשרות אף בשנה השביעית, וע"כ אין הפטור אלא מחמת ההפקר ולא משום שנת השמיטה, וצ"ע [א.ה. ע' בזה מנח"ש ח"א סי' ל"ז].

(משיעורי מרן שליט"א פ"ק דקדושין)

אבל יש מצבים וזמנים שכדאי לפרסם את הזכויות, אם האדם נמצא במצב של סכנה צריכים ללמד עליו זכות ולספר את זכויותיו, והתחיל הרב דסלר למנות ולהזכיר את זכויותיו ומעשיו הטובים של הרב זצ"ל, ובאמת הסוף היה שהבריא ולא היה צריך את הניתוח.

אם כן יתכן שזהו כוונת בעל הטורים "שקול תפילת הצדיקים הוא סולם למלאכים לעלות בו", שמכוח תפילת הצדיק נבראו מלאכים פרקליטים ומליצי יושר עבורו, והם המלאכים שנמצאים כאן בארץ, שנבראו על ידי מצות התפילה.

והמשיך שם "לכך כל מי שמתכוון בתפילתו, הסולם שלם בשליבותיו ויכולים לעלות בו", והיינו כנ"ל שעיקר התפילה הוא כוונת הלב, ועל ידי תפילת הצדיק שהיא בכוונה כראוי, נבראים מלאכים שעולים לשמים וממליצים טוב בעדו.

(משיחות רבינו שליט"א)

ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד לזכות ניצול שנאמר מליץ אחד מני אלף.

וידוע כי בזמן המלחמה כשהייתה ישיבת מיר בשנחאי היה אחד מבני הישיבה שהיה חולה מסוכן, והמשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לווינסטיין זצ"ל אמר שיחת חיזוק בפני תלמידי הישיבה לרפואתו, ובתוך דבריו הזכיר את הגמרא בשבת הנ"ל ואמר "וכי אין לאותו בחור מלאך מליץ אחד מני אלף שימליץ עליו יושר, האם אין לו מצוה אחת שתוכל לעמוד לזכותו ולהצילו מן הסכנה?" - כך דיבר ברבים ללמד זכות לרפואתו של התלמיד, והסוף היה שהבריא ויצא מכלל סכנה.

וכן זכורני פעם אחת שמרן הרב מפוניבז' זצ"ל היה בחוץ לארץ, ונתעורר מצב של סכנה לבריאותו וחשבו לעשות איזה ניתוח שיש בו סכנת חיים, וכאן בישיבה היה ליל שבת, והמשגיח הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל נשא דברים בפני בני הישיבה, ואמר כי בדרך כלל לא כדאי לאדם שיספרו ויגידו את זכויותיו, ועדיף שיהיו הזכויות נעלמות ולא ידועות,

ויקץ יעקב משנתו וכו' ואנכי לא ידעתי

אילו ידעתי לא ישנתי

הנה יעקב אבינו בעצמו ראה שכל האבנים נעשו אחת כדי להיות תחת ראשו, והיה זה סימן על צדקותו שהקב"ה מרוצה ממנו, וגם אחר כך זכה לגילוי נבואה בחלומו (עיין רמב"ן ומורה נבוכים להרמב"ם ח"ב פרק מ"ה) וקיבל הבטחות על כל העתיד שלו ושל זרעו, כמ"ש 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך והיה זרעך כעפר הארץ וגו' והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וגו' כי לא אעזבך וגו'.

אבל מיד אחר כך כתוב 'ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש השם במקום הזה ואנכי לא ידעתי, ופירש רש"י: שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה, ושמעתי ממרן הרב מפוניבז' זצ"ל שהרי לכאורה כיון ששמע יעקב אבינו כאלו הבטחות גדולות שניתנו לו, היה צריך להיות שרוי בשמחה גדולה ועצומה, ואילו הוא במקום להיות מאושר ושמח על זה, נצטער על מה שבטעות ישן במקום קדוש ולא ידע את קדושת המקום, ואף שהיה זה באונס ושלא בכוונה, עדיין היה אכפת לו על דבר קטן, כיצד ישנתי במקום קדוש כזה.

ואמר הרב זצ"ל כי רואים בזה את היראת שמים של יעקב אבינו, שעם כל הגילויים וההבטחות שקיבל, ואף לאחר שראה את צדקותו שכל האבנים מבקשות לשמשו, אף על פי כן היה מצטער ודואג "כיצד נכשלתי לישון במקום קדוש כזה!"

ואמר הרב כי רואים מכאן שאדם בכל מדרגה שהיא ובכל המצבים שהם, הדבר הראשון צריך לחשוב 'מה איתי' - 'וואס ס'איז מיט מיר', מה המצב שלי ברוחניות, האם אני נוהג בשלמות כפי ההלכה או לא, וזה נקרא האדם השלם.

ניתן לקבל את הגיליון במייל : MIMAGED111@GMAIL.COM

כמו כן לתרומות והנצחות, ולשליחת ד"ת, עובדות והנהגות ממרן שליט"א ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

מערכי תורה

ויצא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

בית אלוקים ושער השמים

הנה בעת שיעקב אבינו הקיץ משנתו בהר המוריה כתוב (כ"ח, ט"ז י"ז) שאמר 'אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וירא ויאמר אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים'. וכתב רש"י, שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. ומבואר שיעקב אבינו לא ידע שהמקום הוא מקום קדוש. וצריך ביאור מה שאמר יעקב שלא ידע שהמקום הוא מקום קדוש, והרי הוא בא במיוחד להתפלל באותו מקום, וכמו שאמרו חז"ל והובא ברש"י כאן, שכשבא יעקב לחון, אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעתיה למהדר, וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ, הרי שיעקב בא במיוחד לאותו מקום בשביל להתפלל, ואיך אמר שלא ידע שהוא מקום קדוש.

ונראה לבאר הענין, דבאמת שתי עניינים יש במקום זה, ענין אחד הוא שהמקום הוא 'מקום תפילה', ועוד יש ענין נוסף שהמקום הוא 'מקום קדוש', והטעם דהמקום הוא מקום תפלה, הוא מכח שהוא מקום שהתפללו בו אבותיו, וענין זה אכן ידע יעקב אבינו שהוא מקום תפילה, ובשביל ענין זה הוא דיהב דעתיה למהדר בשביל להתפלל שם, וכמו שאמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו ולא התפללתי, הרי דבשביל שהוא מקום תפלה הוא דיהב דעתיה למהדר להתפלל שם.

ומה שאמר יעקב שאנכי לא ידעתי, ואילו ידעתי לא ישנתי, זה מדבר מהענין השני שהמקום הוא מקום קדוש, וכמבואר בכתוב שהענין שיעקב לא ידע אודות המקום הוא שהמקום הוא בית אלוקים ושער השמים, שזהו טעם שמכח זה יש במקום קדושה, ונעשה המקום למקום קדוש, וענין זה לא ידע יעקב, ועל ענין זה אמר שאילו ידעתי לא ישנתי.

והנה בגמ' בפסחים דף פ"ח ע"א איתא, דאברהם קראו הר, שנאמר, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, יצחק קראו שדה, שנאמר, ויצא יצחק לשוח בשדה, יעקב קראו בית, שנאמר, ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, ולכן הכתוב בישעיה (ב', ג') קורא לבית המקדש, 'בית אלוקי יעקב', דיעקב הוא שקראו בית. ומבואר דרך יעקב אבינו הוא דחידש ענין זה שהמקום הוא בית.

והנה הענין שהמקום נקרא בית, כתב רש"י שם 'שקראו בית, מקום מיושב'. וביאור הדבר שהוא מקום מיושב היינו שהוא מקום קבוע להשראת השכינה, ושם הוא מקום החיבור של קודשא בריך הוא וישראל, ודבר זה נתחדש אצל יעקב אבינו שקראו בית.

והנה מה שיעקב קראו בית נלמד מהכתוב 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל', וזה הרי היה אחר מעשה זה שישן שם וה' נצב עליו, וכשהקיץ קראו בית אל, ונמצא דכל מה שהמקום נקרא בית, זה רק לאחר שהקיץ משנתו, אבל קודם לכן לא היה נקרא המקום הזה בית.

מעתה נראה לומר, דכל מה דהמקום הוא 'מקום קדוש', הוא רק מחמת שהוא בית אלוקים, והוא מקום קבוע להשראת השכינה, דבזה שהוא מקום מיושב וקבוע להשראת השכינה, נעשה המקום למקום קדוש, וזהו עצם הקדושה, שהוא מקום שיש בו השראת השכינה, ובזה הוא 'בית אלוקים'.

אשר לפי זה יש לבאר, דמה שאמר יעקב 'ואנכי לא ידעתי', הוא על ענין זה שהוא בית, שזהו מקום קבוע להשראת השכינה, וכמו שאמר 'אין זה כי אם בית אלוקים', דרך עכשיו נודע לו שהוא בית אלוקים והוא מקום קבוע להשראת השכינה, ולא רק מקום תפילה, ומיד קראו בית, דעד עכשיו לא ידע שמקום זה הוא בגדר 'בית', וכיון שהוא מקום קדוש, ממילא יש בו קדושת מקום, וזהו שאמר שאילו ידע לא היה ישן, שלא ידע שהוא מקום קדוש.

וּפְרָצָה

כתוב (כ"ח, י"ג י"ד) 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתגנה ולזרעך. ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'. וכתב רש"י, קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו כארבע אמות שזה מקומו של אדם.

ונראה לומר בזה עוד, דהנה בגמ' בשבת דף ק"ח ע"ב מבואר דבכתוב 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה' נאמר שנחלתו של יעקב היא נחלה בלי מצרים, ואין לנחלתו גבול וקץ, ויכול לכבוש עוד ארצות לנחלתו.

והנה בספרי סוף פרשת עקב [והובא בתוס' בגיטין דף ח' ע"א] איתא דסוריא היא כיבוש יחיד משום שעדיין לא כבש את כל ארץ ישראל, וסמוך לפלטורא שלך לא הורשת ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובא, וכ"כ הרמב"ם פ"א מתרומות ה"ג שזהו הטעם דסוריא היא כיבוש יחיד. ומבואר דבשביל שיוכל לכבוש עוד ארצות, צריך קודם לזה שיכבוש את כל ארץ ישראל.

ולפי זה יש לומר דזהו שקיפל את כל ארץ ישראל תחתיו, דבזה שקיפל את כל ארץ ישראל תחתיו, היינו שכבר כולה כבושה על ידו, ורק לכן אחר זאת יכול הוא לפרוץ ולכבוש עוד ארצות לנחלתו, אבל קודם שיגמור את כיבוש ארץ ישראל אין מועיל כיבוש שאר ארצות.

ויש להוסיף דלא רק שבכתוב זה של 'ופרצת' נאמר שיכול להוסיף עוד ארצות לנחלתו, אלא דגם זה גופא שיעקב יצא לחוץ לארץ, הוא מכלל זה שנחלתו היא בלי מצרים, ויכול להוסיף עוד ארצות לחלקו, ועל כן גם הוא עצמו לא היה יוצא קודם שכבש את כל ארץ ישראל, ולכן הקדים קיפול כל ארץ ישראל תחתיו, ורק אח"כ יצא לחוץ לארץ.

לא עת האסף

כשראה יעקב את הרועים מתאספים סביב הבאר כתוב שאמר להם (כ"ט, ז') ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה. ופירש רש"י לפי שראה אותם רובצים כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, א"ל הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירים אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם הבהמות שלכם, אע"פ כן לא עת האסף המקנה. ולפי זה יש כאן שתי טענות, אחד אם הם שכירים, ואחד אם הם בעלים. עוד יש לומר, דבאמת הכל טענה אחת מהלכות שכירות פועלים, דהנה מבואר בריש פרק הפועלים, דמעיקר דין תורה, שכיר מחוייב לעשות במלאכתו, עד צאת הכוכבים, וילפינן לה מהכתוב 'תזרח השמש יאספון', וכן נפסק בשו"ע חו"מ סי' של"א, שהשוכר פועלים במקום שאין מנהג, או אם אמר להם אני שוכר אתכם כדין תורה, חייבין לעשות מלאכה עד צאת הכוכבים, אבל במקום שנהגו שלא להעריב, אינו יכול לכופ את הפועלים להעריב. ולפי זה יש לומר דזהו שאמר להם יעקב אבינו, ד'עוד היום גדול', ולא השלמתם פעולת היום, והוסיף ואמר 'לא עת האסף המקנה', ר"ל דאין מנהג המקום שלא להעריב, דאם מנהג המקום היה שלא להעריב, הרי אינם מחוייבים להעריב, אבל כיון ד'לא עת האסף המקנה', אם כן מחוייבים אתם להשלים פעולת היום.

שבט לוי - חיל ה'

הנה כשנולד לוי כתוב (כ"ט, ל"ד) 'על כן קרא שמו לוי', וכתב רש"י, בכולם כתיב ותקרא, וזה כתוב בו קרא, ויש מדרש אגדה באלה הדברים רבה, ששלח הקדוש ברוך הוא גבריאל והביאו לפניו וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו במתנות, קראו לוי. ומבואר דנקרא שמו לא ע"י אביו ואמו, אלא ע"י הקב"ה, וצריך ביאור מפני מה לא ניתן ללוי שמו ע"י אביו ואמו, כפי שהיה אצל שאר הבנים. עוד צריך ביאור לשם מה היה צריך שיבא לוי לפני הקב"ה.

עוד צריך ביאור מהו הענין שיהיה שמו נקרא על שם שזכה בכ"ד מתנות כהונה.

גם צריך ביאור מה שאמרו שליוהו במתנות, וצריך ביאור איזה תורת לוויה יש במתנות, ואיזה דבר המתנות מלווין.

ונראה לבאר בזה, דהנה הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל פי"ג ה"ב כתב ז"ל ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות את דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים לרבים, שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כשאר ישראל, ולא נוחלין, ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר ברח' ה' חלו, והוא ברוך הוא זיכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך.

ומבואר דשבט לוי חל בו תורת הבדלה, שנעשה מובדל משאר ישראל, בשביל לעבוד את ה' ולשרתו.

מעתה יש לבאר דהענין שהובא לוי לפני הקב"ה היה לשם הבדלה זו, דבזה שבא לפני הקב"ה, בזה חלה ההבדלה, ועל ידי שהובא לפני הקב"ה נעשה מובדל לעבודת ה' ושירותו.

ויש לומר דכיון שהובדל להיות עובד ומשרת ה', לכן אין שמו מסור ביד אביו ואמו לקרותו. [והרי מצינו בפרשת וזאת הברכה דנאמר על לוי 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתי'. וכן מצינו ענין זה של פרידה ממשפחה, בנביא מלכים (א', י"ט) אצל אלישע אחר שהשליך אליהו הנביא את אדרתו אל אלישע בן שפט, אמר אלישע, אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריו, הרי שבעת שנתייחד להיות נביא, הלך להיפרד מאביו ואמו, והיינו שהובדל מהם]. ולפי זה יש לבאר למה נקרא שמו על שם זכייתו בכ"ד מתנות כהונה, דהרי הזכיה בכ"ד מתנות כהונה, אינה זכיה בעלמא, אלא היא זכיה מכח מה שהובדלו הלוויים לעבוד את ה' ולשרתו, וכמו שכתב הרמב"ם בסוף דבריו, שאין הלוויים זוכין בכח גופן, אלא הקב"ה זיכה להם, והכ"ד מתנות כהונה, הם הם מהדברים שזכה להם הקב"ה, ונמצא דהכ"ד מתנות כהונה, אינם שכר בעלמא, אלא הם מעצם הענין שהובדלו, דבכלל ההבדלה הוא הענין שאינם זוכים לעצמם, אלא הקב"ה זכה להם, ועל כן מיד כשהבדילו, זיכה לו כ"ד מתנות כהונה לפרנסתו.

אשר לפי זה נמצא דהכ"ד מתנות כהונה, הם תולדה מההבדלה, דבתולדה ממה שהובדלו הלוויים, היה צריך לזכות להם כ"ד מתנות כהונה, וא"כ מבואר היטב דהכ"ד מתנות כהונה נחשבים לויה, דהם גלויין למי שהובדל, דמכיון שהובדל, צריך ללוותו במתנות.

ראשו מגיע השמימה - ריח הקרבנות

באבות (פ"ה מ"ה) תנן עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, ואחד מהם הוא 'ולא נצחה הרוח את עמוד העשן', ובגמ' ביומא דף כ"א ע"א איתא, 'ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו, אין מזיזות אותו ממקומו'. וצריך להבין מהו הענין המיוחד שלא יהיו הרוחות נוצחות ומזיזות את עשן הקרבנות.

ונראה לבאר דהנה בבעל הטורים כתב 'וראשו מגיע השמימה, רמז לריח הקרבנות שעולה לשמים', ומבואר דריח הקרבנות עולה הוא לשמים, ולפי זה יש לבאר דזהו ענין העשן המיתמר ועולה כלפי מעלה, שבזה מתקיים שהעשן וריח הקרבנות עולים לשמים.

וזהו הענין המיוחד שלא יהיו הרוחות מזיזות אותו ונוצחות אותו, שאין הרוחות מונעות את ריח הקרבנות ועשן המערכה להיות עולים לשמים.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

הזהירות במידת הישרות

(דברים יב) רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש וגו', ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאווה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות (מכות ג טו) (ועי' לקמן שזוכים גם להצלחה בגשמיות).

וכשנתבונן במעשיו של יעקב אבינו נראה שמדת הישרות מתחלקת לשניים, יש ישרות בממון חברו, ויש עוד ישרות שהיא הזהירות הנדרשת מכל אחד להיות שלם במעשיו ובתפקידיו, אנחנו רואים בפרשה שיעקב סבל מלבן עשרים שנה, היה לו סבל רב מחמיו ה"י, איזה צרות שהוא עשה ליעקב, איזה רמאי על כל צעד ושעל, יעקב אבינו אמר על זה מעט ורעים היו ימי שני חיי,

והנה כשיעקב אבינו הגיע ללבן כתוב: ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה (כט, יג). וזה הרי נורא כי היה זה מפגש ראשון של דוד עם אחיו, ובדרך העולם זהו מפגש מרגש, ואם האחין הוא נרדף הרי שהרגש כלפיו גדול יותר, והנה כתב רש"י שם: וירץ לקראתו כסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים, ויחבק, כשלא ראה עמו כלום אמר, שמא זהובים הביא והנם בחיקו, וינשק לו, אמר שמא מרגליות הביא והם בפיו (שם).

וזה הרי מבהיל עד היכן הגיע לבן, כשבא אליו אחיו ויחבק לו וינשק לו כל זה בשביל למצוא אולי כמה פרוטות עליו, פעם ראשונה שאני שומע על כזו סגנון נשיקה, יש נשיקה של קדושה ושל פרישות, יש נשיקה של צדיק, אבל על מה מדברים פה על נשיקה של גזלה, ולכאורה גם אם היה ליעקב איזה יהלום בפיו איך לבן חשב שהוא יצליח לקחת את היהלום הזה, אבל כנראה שזה לא קושיא על לבן, אם היה שם יהלום הוא כבר היה מוצא את הדרך לגנוב את היהלום.

החפץ חיים הקדוש מביא ראייה יפה לדברי רש"י שהנשיקה של לבן הייתה מחמת הכסף שביקש למצוא, כי הרי בהמשך הפסוקים כשיעקב אבינו יצא עם משפחתו מלבן כתוב: וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לבן למקומו, (לב, א). ולמה לא נישק ליעקב, אם אין כסף אין נשיקות.

יעקב אבינו הרי עבד בשביל לבן במסירות נפש פשוטו כמשמעו, ולבן התנהג עמו ברשעות ובאכזריות שאין לתאר עד שכתוב בפסוק אחרי שלבן רדף אחריו ורצה להרוג אותו, ויחר ליעקב וירב בלבן, וכמו שאנחנו אומרים בליל פסח, לבן ביקש לעקור את הכל, והקב"ה אמר לו הישמר לך, וכל זה היה אחרי עשרים שנה שיעקב עבד אותו בצורה שא"א לתאר, עשרים שנה הוא עובד בשבילו עבודת פרך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיו, ואח"כ שש שנים לצאן, ואז הוא עוד רודף אחריו לעקור את הכל, זה מבהיל.

בשלב זה לפני שנמשיך להתבונן בישרותו של יעקב נעצור להתפעל מה הוא הריב של יעקב, הרי כתוב ויחר ליעקב וירב בלבן, מהו הריב שהיה שם, לאחר כל הרמאויות שיעקב עבר מלבן עכשיו שלבן רודף אחריו

מידי שנה כחלק מהלימודים שאנחנו צריכים ללמוד ממעשה אבות אנו רגילים לעורר ולהתבונן במעלה הכ"כ גדולה של ישרות, ישרות בממון השני, זה יסוד גדול בחיים, וזה תקווה טובה לעולם הזה ולעולם הבא, כי חלילה ללא הזהירות הנדרשת בממון אפשר לאסוף בעולם הזה מצוות ומעשם טובים רבים אולם שערי העולם הבא לא נפתחים למי שנשאר עם חובות בעולם הזה, ה"י.

הזהירות בממון הזולת הוא חלק ניכר מן התלמוד, הלוא אנו לומדים בישיבה את מסכתות ב"ק ב"מ וב"ב, שרוב ככל הסוגיות הם ענייני זהירות בממון חברו אם זה ענייני מציאה או נזיקין או הרחקת נזיקין, ועוד דינים וטענות רבים שבין בני אדם הנידונים בפני ב"ד, הצד השווה בכל זה הוא הזהירות הנדרשת בממון חברו.

ידוע המעשה שהיה בזמן הדפסת הש"ס ע"י דפוס ווילנא ודפוס סלאווויטא שהיה זה אחד מהדיני תורה המפורסמים, ודנו בזה כל גדולי אותו הדור, והתבטא בזה רבי ישראל סלנטר שכך אנחנו צריכים להרגיש כלפי כל דין שמגיע לב"ד על פרוטה הרי דין פרוטה כדן מאה, ואכן כך צריך להתייחס לכל פרוטה של השני.

ישרות בממון

ידוע שממון זה גימטרייה סולם, כלומר, ממון יכול להעלות את האדם עד פסגת מרומים, ומצד שני גם להוריד עד שאול, מי שעושה עם הכסף חסד וצדקה זה מעלה אותו, אבל אפשר להגיע עם הכסף גם לשאול, יש עושר שמור לבעליו לרעתו.

עכ"פ חשוב מאוד שכל אחד יישב עם עצמו ועם בני ביתו לחפש עצות ולדון איך להישמר בממון הזולת, אמנם חלילה לומר מוסר לאשת חיל, אלא לשאול אותה ולבקש עצה מה לעשות וכיצד לנהוג, אפשר לומר לה שאנחנו כעת לומדים את הנושא של ישרות ומה היא מציעה כדי להתחזק בנושא.

יש דברים רבים שנוגעים למעשה, דבר ראשון שלא יהיה בחינת גזל, וכמו שמצאנו בגמ' בב"ב: אמר רב יהודה אמר רב רוב בגזל, וכו' הרשב"ם: רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמודין להתירא במשא ובמתן לעכב איש מריוח הראוי לו לחבירו (קס"ה ב). וכן לשים לב שלא יהיה לויה רשע ולא משלם, חלילה, ולפעמים זה מגיע מחוסר תשומת לב, ובמעט שימת לב אפשר להינצל מזה.

ועצה טובה שעוזרת להינצל מכל חשש ממוני, היא, לרשום כל דבר, וגם דברים ששייכים לעבר אם אדם נזכר בנידון שהוא צריך לברר מיד שירשום על דף וכך זוכרים לטפל בכל נידון שמתעורר, וכשאדם עושה מצדו את מה שהוא יכול בכדי שלא להיכשל, הקב"ה עוזר לו מעל ומעבר, ואפילו אם נכשל אבל הוא מקבל על עצמו יעזור ה' לשבים.

וצריך לדעת ג"כ שהישרות בממון מביאה גם להצלחה גדולה בתורה, קשה מאוד להצליח בלימוד התורה כשאדם לא נקי בענייני ממונות, זה סתירה להצלחה, ומצד שני כשאדם נזהר הוא זוכה להצלחה, וכמו שמצאנו במשנה במכות: רבי שמעון בר רבי אומר, הרי הוא אומר

ביומו תיתן שכרו זה מצווה, וצריך לעשות את המצווה בשמחה, לעשות הרגשה טובה, ובנוסף לזה גם עושה קידוש ה', יצא לי כמה פעמים לנסוע עם מוניות ואמר לי, תראה בישיבת מיר יש חברה ממש טובים, ב"ה הוא נסע עם אברכים טובים וזה השאיר לו טעם טוב).

לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה

כתב הרמב"ם בסוף הלכות שכירות: כדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעל הבית ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבד בכל כוחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר, ויפרוץ האיש מאד מאד. ע"כ.

עכ"פ אנחנו רואים שמי שהוא ישר יש לו הצלחה בכל דרכיו, הישרות מביאה הצלחה, והגם שהחיים מלאים בניסיונות אמנם זו היא העבודה שלנו.

וכן יש לשים לב מי שהאשה עובדת אצל בעה"ב, כדאי לתאם מתי אפשר להתקשר אליה בעבודה, ולומר לה, אני לא רוצה להיכשל בגזל, ובדרך כלל בעל הבית או בעלת הבית נותנים את הדקות הללו, אבל צריך להיזהר בזה ולא להגזים ח"ו, ועי"ז זהירות בישרות זוכים שהברכה שורה בשתי העולמות.

ובהזדמנות אחרת אנחנו צריכים לעסוק יחד בדברי הגמ' בע"ז על המו"מ בין האומות להקב"ה, (צריך ועד מיוחד ללמוד את כל הוויכוח הזה, מאוד מעניין מתי זה יהיה, ואיך זה יהיה, ועד שזה יהיה לא נדע), ואומות העולם טוענים מי אמר שלישראל מגיע שכר ולהם לא, וכדברי הגמ': אלא כך אומרים לפני הקב"ה, רבש"ע ישראל שקיבלוהו היכן קיימנו, אמר להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את התורה כולה, אומרים לפני רבש"ע כלום יש אב שמעיד על בנו דכתיב בני בכורי ישראל, אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו בהם שקיימו את התורה כולה וכו' אמר להם הקב"ה מכם יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה, יבוא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודת כוכבים, יבוא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל. וכו' עי"ש.

ועל כך שיעיד לבן ביעקב כתב רש"י שם: שלא נחשד על הגזל, דכתיב מה מצאת מכל כלי ביתך אפי' סכין אפילו המנאק אפילו מחט, והחתן הדר בבית חמיו עשרים שנה כשיוצא אינו נוטל עמו כלי קטן, ובני נח נצטוו על הגזל ויעקב קיים.

לבן יעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל, זה כל כך מרגש, וכי חסר מעלות ליעקב אבינו, עם לבן גרתי ותרתי"ג מצוות שמרתי, ובכ"א העדות של לבן ליעקב היא על הישרות.

כדאי מאוד שנחליט כולנו יחד, בל"ג, להיזהר בכל דבר הנוגע לישרות, אם תשאל האשה היום מה למדתם בוועד אל תגידו על זהירות מגזל, ח"ו, לא על זה אנחנו מדברים, אין מזרזים אלא למזרזים, לישרים נאווה תהילה, לישרים האלה האברכים החשובים שיושבים כאן, אנחנו מדברים שצריך להיות יותר ויותר נקיים, ואם יש ספקות צריך לשאול, ומי שעושה השתדלות יש לו סייעתא דשמיא.

הבא לטהר מסייעים אותם, בזכות הישרות יזכו כולם לשפע רוחני וגשמי, ולבית מלא ברכת ה'.

ויחר ליעקב, ומה היה אז, כתוב: ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי, כי מששת את כל כליי מה מצאת מכל כלי ביתך שים כה נגד אחי ואחריך ויוכיחו בין שנינו, זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי, טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה, הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני. (לא, לו מ). ונורא למתבונן כשיעקב כבר הגיע למצב של ויחר, זה היה כל החרי אף וכל הריב והבעת הכאב.

ישרות במעשים

וכבר אמרנו שישנם שני חלקים בישרות, וזה מה שאנחנו רואים אצל יעקב אבינו, דבר ראשון יעקב טוען שהרי לא לקח מלבן מאום, מששת את כל כליי מה מצאת, ובשונה מדרך העולם שחתן נמצא אצל חמיו עשרים שנה הרי הוא מרגיש בביתו ומפעם לפעם קורה שהוא יקח דבר פה ודבר שם, (ועי' בגמ' ע"ז ג, א, ומובא בהמשך הדברים), אבל יעקב לא לקח מלבן כלום, וזו הייתה הטענה הראשונה שלא לקח כלום.

ובנוסף מלבד זאת הייתה פה עוד טענה, טרפה לא הבאתי, מידי תבקשנה, ביום אכלני חורב, וקרח בלילה, אין כאן שום הגזמה, התורה מביאה את מה שיעקב אבינו אמר בלי גוזמא, וכל זה היה בכדי להיות ישר, לעשות את העבודה בנאמנות.

והלכות רבות אנחנו לומדים מיעקב אבינו, כל הלכות שכירות והלכות פועל ובעל הבית שהם הלכות שנוגעות מאוד לכל בן תורה, הרי כל אחד מזמין מפעם לפעם בעל מלאכה לביתו לתקן משהו וכד', כמה צריך להיזהר בזה, ורצוי ללמוד את דברי החפץ חיים באהבת חסד, שהציל אותנו ונתן לנו יסודות איך לא להיכשל בכל הדינים הללו, לא תלין, לא תעשוק, ביומו תיתן שכרו, צריך ללמוד את ההלכות כדי שלא ניכשל ח"ו.

ישנם בעלי מלאכה שלא רוצים לקבוע מחיר מראש הם אומרים אל תדאג אנחנו לא נגיע לרב, אז צריך לדעת יש כאלו שאפשר באמת לסמוך עליהם אבל ישנם כאלו שיודעים לעבוד ולסובב אנשים אז צריך להיזהר מזה, אם יש בעל מלאכה שדורש סכום עתק יתר על המידה צריך לדעת מה לעשות, אבל אם הוא דורש מעט יותר אולי צריך לתת לו.

וכן יש לשים לב בנסיעה במונית, שבדרך כלל מפעילים מונה וכך גם החוק מחייב וזה חוסך הרבה בעיות, אבל קורה שהנהג לא רצה להפעיל מונה, ובסיום הנסיעה הנהג מבקש סכום מסוים והנוסע רוצה לתת פחות, הרי מצד אחד איהו דארע אנפשיה, כי הוא הרי צריך לבקש מתחילה להפעיל מונה, ואם הוא יתן פחות מהסכום אולי הוא יעבור בלא תעשוק.

צריך להתפלל להקב"ה שלא ניכשל, ישנם כאלו שמנצלים את היראת שמים שלנו וגוברים סכומים גבוהים יותר, אבל רובם בסדר, וצריך לכוון בתפילה והצילני מאדם רע ומחבר רע.

עוד יש לשים לב שיתכן שפעם אחת מישוהו ניזוק על ידי נהג שלקח ממנו סכום גבוה, ובעקבות זה כשהוא נכנס למונית אחרת הוא מיד צועק על הנהג תפעיל מונה, אמנם הנהג הזה לרגע לא חשב שלא להפעיל, ויכול להיות שהכעס שלו מוצדק אבל צריך להיזהר שלא יהיה על חשבון משהו אחר, אדרבא צריך לראות לתת הרגשה טובה לכל אחד.

מתוך ועד שבועי הנמסר לאברכים - נכתב ע"פ הבנת השומע

לע"נ מרת שושנה ב"ר הלל ז"ל

ניימן ע"ה

לתרומות והנצחות:

053-4100-758

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר הלוי זצ"ל

ניתן להצטרף לקבלת הגיליון בכתובת: 81513f@gmail.com

נעוררני מרגלית יקרה בספורנו בפרשתינו (כו, ה) 'והנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה וכן למטה וכו' בעבור אברהם עבדו ולא כן אמר יעקב וכו' אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל, כי הוא אמנם ישב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם, בפרט באהלי שם ועבר ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק. **הרי לנו שע"י לימוד התורה של יעקב לא היה זקוק לזכות אבות**

אמר לי פעם מורנו רה"י הגי"ר ברוך דב דיסקין שליט"א (בשם הגאון ר' נח חפץ זצ"ל) שיש במוסר שני חלקים ואי אפשר לחלק הראשון בלי החלק השני.

המוסר מתחיל - מה שאנחנו אומרים בתפילה בבוקר, מה אנחנו, מה חיינו, מה חסדנו, מה צדקותינו, מה ישועתנו, מה כוחנו, מה גבורתנו, מה נאמר לפניך... כי רב מעשיהם תהו, אני כלום, אני אפס... יש מי שנעצר פה, אבל זה לא מוסר... הוא עושה את מלאכתו רמיה.

המוסר ממשיך: אבל! אנחנו עמך, בני בריתך, בני אברהם אוהבך! שנשבעת לו, זרע יצחק, עדת יעקב. לפיכך אנחנו חייבים להודות לך, ולשבחך, ולפארך, ולברך ולקדש וליתן שבח והודיה לשמך. נכון... אני אפס, וה' אוהב אותי. ה' אוהב את האפס הזה. אמנם אני כלום, אבל ה' אוהב את ה'כלום' הזה. אבא שיש לו בן והוא לא הכי מוצלח... אבל אבא אוהב אותו. מה אפשר לעשות זה בן שלי. הקדוש ברוך הוא אומר בני בכורי ישראל. זה לא סתם בני בכורי, אלא כל יהודי ויהודי זה אהבה מיוחדת שאוהבים אותו.

לפיכך אנחנו חייבים להודות, למה? אומר מרן שר התורה הגר"ח שליט"א - לפי שחבבת אותנו. הקדוש ברוך הוא מחבב אותנו, ואנו צריכים לומר תודה רבה.

שמח בחלקו - גם ברוחניות

דבר מאד מעניין מביא מרן שר התורה הגר"ח שליט"א על המילים 'מה טוב חלקנו'. בשם ספר מנוחה וקדושה (שער התורה ח"ב פרק כג) שכתב בשם הגר"א שגם במילי דשמיא צריך שהאדם ישמח בחלקו. והמקור לזה: שכתוב בתנא דבי אליהו (רבא, פ"א) 'הקדוש ברוך הוא שמח בחלקו - אלו ישראל'. צריכים לשאוף, לשאוף, לשאוף!!! אבל אסור שהשאיפות האלו יפגמו בעושר שיש לי. נתאר לעצמנו דוגמא: יש לו מנה רוצה מאתים. אז בגלל זה אני לא יהנה מן המנה שלי? אם אין לי מאתים אז לא עשיתי כלום בחיים?...

נבאמת, אומרים בשם ר' ברוך בער, שיש לו ראייה שמאמר חז"ל יש לו מנה רוצה מאתים - זה ברוחניות. כי אם לא נאמר כן, אז כשהיה לו מנה, הוא ראה שזה כלום, אז למה שהוא ישאף למאתים שזה פעמיים כלום... מה הענין? אלא בהכרח מדובר ברוחניות.

אדם נורמלי כשיש לו מנה - הוא נהנה מהמנה. הוא גם רוצה מאתים. נכון, זה קצת מאבד את הטעם במנה... אבל הוא נהנה מהמנה.

אדם צריך לדעת: שאיפות זה דבר טוב, אבל לא על חשבון ההנאה במה שיש לי. וכך גם כתוב באור יחזקאל. הוא מאד מדגיש את זה! הרי מה שיש לך זה המון המון! אנחנו עמך, בני בריתך, כל פעולה הכי קטנה שהצלחת - זה הרי נצח! כל פעולה הכי קטנה - זה מליארד! **טרחתי במצוה, למדתי עוד חמש דקות - זה מליארד! אי... חמש דקות זה כלום, ויהיה לי גיהנם על ביטול תורה... נכון. אבל החמש דקות זה מליארד ואני לא מפסיד אותו! אין עבירה מכבה מצוה - אין. מצוה לחוד ועבירה לחוד. ומאריך בזה התומר דבורה. והתנא דבי אליהו מביא שהקב"ה גם שמח בחלקו בעם ישראל. איך שהם, במצב שהם נמצאים - ה' שמח בחלקו. על אף שהוא ביקש מהם הרבה יותר, והוא רצה מהם הרבה יותר, ויש בהם גם חוטאים, אבל הוא שמח בחלקו.**

אחת מההצלחות שצריך להיות שמח בחלקו, להעריך ולשמח במה

אהבת הקב"ה לעם ישראל

הקדוש ברוך הוא אוהב אותנו. אנחנו רגילים לחשוב במה הקב"ה אוהב אותנו? בכך שהוא נתן לנו את התורה. אהבת הקב"ה לעם ישראל באה לידי ביטוי בכך שהוא נתן לנו את התורה. הנה אהבת ה' לעמו נשנית ומשולשת בכתובים, אני אהבתיך (ישעיה מג ד). ואהבת עולם אהבתיך (ירמיה לג, ג). ועוד.

רגילים אנו לייחס בתפילה מטבע זו לתורה, כמו שאנו מתפללים באהבה רבה וכו' הבוחר בעמו ישראל באהבה, אהבת עולם וכו' אוהב עמו ישראל, על אשר בחר בנו, ונתן לנו באהבתו את התורה נתינה גמורה עד שנתנה לנו כח הפסק וההכרעה, והופקע משמי מרומים - לא בשמים היא. ובהפטרה של פרשת שבוע שהוא תחילת ספר מלאכי 'משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי, והנה מביא המלבי"ם שנחלקו מי הוא היה, אך הוא היה חותם הנביאים.

ומהו משא דבר ה'! 'אהבתי אתכם אמר ה' - הקדוש ברוך הוא אומר לעם ישראל, אני אוהב אתכם. 'ואמרתם במה אהבתנו? ומשיב הקב"ה, 'הלא אח עשו ליעקב נאם ה', ואהב את יעקב. ואת עשו שנאתי, ואשים את הריו שממה ואת נחלתו לתנות מדברי. והמלבי"ם מבאר את הדברים אחד אחד.

אהבתי אתכם אמר ה'. זה שהקב"ה אוהב אותנו - אנחנו יודעים. הוא נתן לנו את התורה, אהבה רבה אהבתנו, אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת... ומהי השאלה? השאלה היתה למה הקב"ה אוהב אותנו? האם בגלל שיש לקב"ה אהבה קדומה אל ישראל מצד אהבת אבותיהם. דהיינו, הקב"ה אהב את אבותינו, ומכח זה הוא ממשיך לאהוב אותנו. אז זה לא שהוא אוהב אותנו. הוא אוהב את האבות שלנו, ולכן הוא אוהב אותנו. לכן הקב"ה בא ומודיע, אהבתי אתכם אמר ה'. אני אוהב אתכם ביחד מבלי להשקיע על האהבה הקדומה של האבות.

ואמרתם במה אהבתנו? מי יכריע שזה אהבה המתייחסת אלינו בעצמנו, אולי זה כן מגיע מכח אהבת האבות? עונה הקדוש ברוך הוא: 'הלא אח עשו ליעקב, ואהב את יעקב', אם אהבת ה' לישראל היתה רק מכח האבות, אז גם לעשו יש חלק באהבה הזו, ומדוע הקב"ה אוהב רק את יעקב? אלא סימן שזה אהבה פרטית לישראל.

ממשיך כלל ישראל ושואל, מה הראיה... אולי צריך את שני הדברים יחד. אהבה פרטית לעם ישראל עם צירוף מעשה אבותיהם ואהבתם. אך ייתכן שבלי אהבת האבות הוא לא יאהב אותנו רק מצד עצמנו.

ועל זה ממשיך הקב"ה ואומר: ואת עשו שנאתי! אם האהבה מגיעה גם מכח אהבת האבות, אז אמנם את עשו א"א עדיין לאהוב כי חסר אצלו אהבה מצד מעשיו ולא תספיק אהבת האבות לבדה, אבל לשנוא אותו - כבר אי אפשר. אמנם לא לאהוב אותו כיעקב, אך עדיין יש לו את האבות ואיך אני אשנא אותו, אלא על כרחך אומר הקב"ה, שאהבתי לישראל מגיעה רק מצד עצמותם, בלי קשר לאבות. עד כאן דברי מלאכי.

ואנחנו ממשיכים ושואלים; אולי הקב"ה אוהב אותנו כי אנחנו יכלל ישראל. אבל מי אמר שהוא אוהב כל יחיד ויחיד? הוא אוהב את הכלל!

אך יש לנו מדרש ביציאת מצרים: (בא, פרשה יט, ה) 'והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ומנשקו ומברכו'. לא כלל ישראל בכללותם, אלא זה אהבה של הקב"ה לכל יהודי ויהודי. ושוב... לא אהבה בגלל הזכות אבות לבד, ולא זכות אבות יחד עם האהבה לישראל, אלא זכות עצמית לכל ישראל, ולא רק לכלל ישראל בכללות, אלא אף לכל יהודי ויהודי בפרטות. **כל יהודי הקב"ה אוהבו, ומחבקו, ומנשקו.** זה כמו שיש לאבא הרבה בנים. אז הוא אוהב את כל הילדים. אך הוא אוהב גם כל ילד וילד בנפרד. זה בכלל לא סתירה. הקב"ה אוהב כל ילד וילד!

שיש לו, וכבר עוררנו לזה המשגיח רבי יחזקאל לוינסקיין זצ"ל בספרו 'יור יחזקאל'. נכון, אני רוצה יותר, ואני שואף יותר, ולפעמים אני גם לא הגעתי, אבל מה שיש לי זה מליארים וזה נותן לי שמחה. וכן שמענו פה בשיבה ממרן ראש הישיבה הגאון ר' גרשון אדלשטיין שליט"א שאמר בשם החזו"א, שכל בן תורה צריך לדעת 'ואל תתאוה לשולחנכם' כי שולחנך גדול משלחנם, וכתרך גדול מכתרתם. וחוף מזה, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך את שכר פעולתך. בן תורה הוא מרומם.

אהבתי אתכם, ואת עשו שנאתי

בפרשת השבוע אנחנו רואים את המושג של ואהב את יעקב, ואת עשו שנאתי. והקדוש ברוך הוא מראה זאת בעליל אחד מול השני: יצחק רוצה לתת את הברכות לבנו בכורו עשו. הוא מבקש ממנו 'ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה, בעבור תברכך נפשי בטרם אמות'. רבקה שומעת את הדברים, ומצווה על יעקב ללכת ולהביא, ולקבל את הברכות.

מספרים חז"ל, בדרך כלל אצל עשו - החיות היו נצודות מיד. ובאותו היום, הוא לא יודע מה קורה לו... הוא היה שלומז"ל... הוא תופס - והם בורחות, תופס ובורחות... אף פעם לא קרה לו כזה דבר! בינתיים, יעקב עושה, ומביא את המטעמים לאביו ומקבל את הברכות. והקב"ה זימן שיהיה בדוקא 'ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו'. אך יצא יצא! הם נפגשו בכניסה... עשו רואה אותו, נהיה לו שחור בעיניים, מה הוא עושה פה כעת? בשביל מה הוא בא... מה, הוא גם שמע על הברכות?!... אוי ואבוי...! הוא מגיע לאבא שלו... אוי, מה נעשה, כבר ברכת אתו בטרם תבא, אבל לא נורא אולי זה היה בטעות ויחזור בו... אכן גם ברוך יהיה! הסכים וברכו מדעתו. הן גביר שמתינו לך, ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים, ודגן ותירוש שמכתינו. לא נשאר לך הרבה... אך יצא יצא. עשו! בא בא... מה חשבת? שאתה עובד על כל העולם. עשו חשב שהוא האדם הכי מאושר בעולם. גם עושה מה שהוא רוצה וגם גדול הדור - יצחק, אוהב אותו ורוצה לברך אותו. יעקב - ורבקה אוהבת את יעקב, נתן לו שאמא תאהב אותו... אבל אצל גדול הדור אתה לא חשוב ואהוב כמוני. וכעת הוא גם הולך לקבל את הברכות. אתם יודעים מה שזה?!... להיות ממשיך של האבות אברהם יצחק עשו. אך יצא יצא. עשו, תעבוד על כל העולם, אבל אני נמצא. אהבתי אתכם אמר ה' ואת עשו שנאתי. אני נותן לך לרמות את כל העולם וגם את יצחק! אך יצא יצא... בא, בא, בא... תקבל את המכה. תראה ותבין, האיש תם וישר אהלים בסוף הוא מקבל את הכל. מה שמגיע לו - הוא יקבל.

ונספר: בשיבת חברון, אחרי מאורעות תרפ"ט שנהרגו עשרות בחורים בחברון, הגיעה הישיבה לשכונת הבוכרים בירושלים לבית הכנסת 'שושנים לדוד'. כולם שם היו שבורים ורצוצים, אבל הם התעסקו בלימוד. כשהגיע זמן תפילת ערבית, ניגש המשגיח ר' לייב חסמן לבחור אחד בעל רגש, וביקש ממנו שיגש שליח ציבור. מי יכול כעת לגשת... אבל המשגיח ביקש וביקש, והבחור ניגש. **כשהבחור הזה הגיע למילים 'ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים' - הוא פרץ בבכי... הוא לא יכל להמשיך... ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים! נמצאים עשרות הרוגים! מה יהודי מבקש? ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים. אבא, אתה הרי אוהב אותנו! אמר לו אח"כ ר' לייב: את זה רציני.**

יהודי חי עם אהבתי אתכם ואת עשו שנאתי. מה שאתה רואה - אני יודע את החשבוניות שמים. אבל לאהוב - אני אוהב אותך. אותו אני שונא.

העולם הזה - רק כפי הצורך לשבת וללמוד

בחז"ל כתוב (ילקוט שמעוני קיא) תנא דבי אליהו (זוטא, יט) 'מכרה כיום את בכורתך לי, אמרו, כשהיו יעקב ועשו במעו אמן - הם היו מריבין בנחלת שני עולמות. אמר לו יעקב לעשו: אחי, שני עולמות לפנינו העולם הזה ועולם הבא. העולם הזה - יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן לישא אשה ולהוליד בנים ובנות. אבל העולם הבא - אין בו את כל המדות הללו, רצונך טול אתה העולם הזה ואני אטול העולם הבא? שנאמר, 'מכרה כיום את בכורתך לי, כאותו היום שהיו בבטן אמם. ובאמת הם חלקו ביניהם, באותה שעה נטל עשו חלקו העולם הזה, ויעקב נטל חלקו העולם הבא.

ולכאורה יש פה קושיה עצומה: הרי החלוקה הזו היתה מוסכמת. והנה פה, בברכות שיצחק מחלק זה ברכות של עולם הזה! ויתן לך האלוקים מטל השמים, משמני הארץ, ורוב דגן ותירוש. זה נקרא עולם הבא?!... יעבדך עמים, וישתחוו לך לאמים, הוי גביר לאחיד וכו'. זה לא נקרא עולם הבא אלא עולם הזה. ועולם הזה לא מגיע ליעקב, אז למה הוא הגיע אל יצחק?

אך התירוץ הוא פשוט: עשו רצה עולם הזה בשביל ליהנות מהחיים. עולם הזה בשביל עולם הזה. יעקב לא רצה עולם הזה. כל הצורך שלו בעולם הזה זה רק בשביל שהוא יוכל לשבת וללמוד. הוא אומר לקב"ה אני לא צריך מליארים בבנק... תן לי רק מה שאני צריך בכדי לאכול בבוקר ובערב, וגם זה במינימום. לא צריך יותר. אומרים חז"ל, בא עשוי, ולפתע הוא קולט... הוא רוצה מליונים בבנק - ויש לו. הוא גונב, רוצח, יש לו מליונים. אבל הוא לא יכול ליהנות מזה. חז"ל אומרים שאת הבגדי חמודות שלו הוא היה מחביא אצל אמא שלו... למה? כי הנשים גנבו לו... הוא גנב מכל העולם וממנו גנבו הנשים שלו, ואיתם הוא לא יכל להתחיל, אז מה יש לך מכל המליונים האלו... יעקב - אמנם הוא לא צריך מליונים בבנק, הוא לא צריך הרבה עולם הזה. אבל כל מה שחסר לו - יש לו. לא נתנו לו עולם הזה מדין עולם הזה, אלא בשביל שהוא יוכל לשבת וללמוד.

בתפילות של יום טוב, אנחנו מבקשים פרנסה, עושר, וכבוד, ואח"כ אנחנו מוסיפים ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. ולכאורה זה דברים תמוהים: זה כמו שמבקשים כמה מליונים, ואח"כ גם כמה שקלים לקנות לחם. מה הפשט בזה?!... אתה מבקש פרנסה, עושר, כבוד, ואח"כ לחם לאכול ובגד ללבוש.

וספרנו, שמרן רח"י זי"ע אמר, שהגביר הגדול ביותר בפולין התגורר בלודז'. אבל היתה לו מחלה במעיים והיה אסור לו לאכול, חוץ מפרוסת לחם אחת ביום. אז הוא התאונן: מה יש לי מכל הכסף?!... אני לא יכול ליהנות ממנו.

אמנם אנו מבקשים פרנסה, עושר, וכבוד, כן כן... יכול להיות שיהיו לי מליונים בבנק... אבל תן לי גם לחם לאכול, שאני לא יהיה חולה מעיים, שאני יוכל לאכול. שאשתי לא תגנוב ממני את מה שיש לי... יש פה ברכה מיוחדת שאני יוכל ליהנות ממנה שיש לי. יעקב רוצה רק את מה שהוא צריך בשביל ללמוד, ואת זה - יש לו. אבל עשו - יש לו מליונים ואין לו כלום...

בחז"ל כתוב עוד, (בילקוט - שם) כשבא יעקב מבית לבן וראה עשו שיש לו בנים ובנות עבדים ושפחות. הוא רואה איזה ילדים מחונכים יש ליעקב... אצלו יש רק את אליפז, ועמלק, זה מתנות מסוג שונה... אמר לו, יעקב אחי! לא כך אמרת לי שתטול אתה העולם הבא ואני אטול העולם הזה?! מנין לך כל הממון הזה שתשמח? דהיינו הרי העוה"ז שלי. ולפתע הבין וראה שהעוה"ז של יעקב שרק לא יחסר לו, שווה הרבה הרבה יותר מהמליונים שלו.

הוא רוצה לשנות הסכמים... בא ונעשה שותפות, טול אתה חצי עולם הזה וחצי עולם הבא וכו'. אמר לו יעקב, בני רכים ואינם יכולים לעמוד ביסורי שני' ודפקום יום אחד. הוא התחמק ממנו.

יהודי, בן תורה, יש לו את העולם הזה כמה שהוא צריך, לחם לאכול ובגד ללבוש. אצל עשו - יכול להיות לו מליארים בבנק, אבל מה יש לו מזה?... הוא חושב שיש לו מזה משהו, והוא שמח, אבל אין לו איך ליהנות מזה. הדבר היחיד שיש לו - זה שאחרי המאה ועשרים שלו יריב הילדים על הירושה...

כתוב במדרש רבה (שה"ש, א, ט) משל לא' היועצים שגדל בבית המלך. אמר לו המלך, שאל מה אתן לך, אמר הבליטוסט, אם שואל אני כסף וזהב - הוא נותן לי. אבנים טובות ומרגליות - הוא נותן לי. אמר, הריני שואל בתו של מלך והכל בכלל. אני יהיה חתן של המלך, ויהיה לי את הכל. כך, בגבעון נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה, ויאמר אלוקים שאל מה אתן לך, אמר שלמה אם אשאל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות הוא נותן לי. אלא הרי אני שואל את החכמה והכל בכלל. הדח"ד 'ונתת לעבדך לב שומע'.

אז השאלה, מה כל כך מתפעלים ומתלהבים מהחכמה של שלמה, שהוא בקש בחלום חכמה, הוא היה ביוזמין... היה מוצלח בביוזנס! זה פשוט יותר משתלם לבקש חכמה ולקבל את הכל על הדרך. למה לבקש דברים מסויימים, אני יבקש חכמה ויהיה לי את הכל!

התירוץ הוא: יהיה לו את הכל אבל רק כפי מה שהוא צריך. אם הוא היה מבקש מליון דולר - היה לו מליון דולר. אך כשהוא מבקש חכמה - לא יהיה לו מליון דולר, אבל מה שהוא צריך - יהיה לו. זה מה שהוא אמר, אני לא צריך יותר. יהודי בן תורה - לא צריך יותר ממה שהוא צריך באמת.

וממילא, כשכתוב 'ויהיה כאשר תרד ופרקת עולו מעל צוארך', כשעם ישראל יעברו על התורה, ויהיה לעשו פתחון פה להצטער על הברכות, אז ופרקת עולו, יעקב יהיה משועבד לעשוי. זה לא סתם עונש כמו שכולם לומדים. אלא אתה קיבלת עולם הזה רק בשביל ללמוד, וממילא אם אתה לא לומד - לא מגיע לך עולם הזה. וממילא, ופרקת עולו מעל צוארך, עשו מושל עליך!

יהודי אין לו עולם הזה מדין עולם הזה. יהיה לך את כל העולם הזה כפי הצורך בשביל ללמוד. ופרקת עולו - אז אתה לא צריך כעת עולם

הזה בשביל ללמוד, אז סתם כסף? ... לך לא נותנים סתם כסף, עוה"ז לשם עוה"ז שיק לעשו.

עשו, שפתים דולקות ולב רע

ראינו איך הקב"ה אוהב את יעקב ושונא את עשו. בא נתחיל לראות מה זה יעקב ועשו: יעקב זה יתתן אמת ליעקב (מיכה ז, כה). עשו, אומרים חז"ל במדרש (ב"ר, סג, ח) ויקראו שמו עשו, הוא שוא שבראתי בעולמי. שוא, שקר, כלום. אפס! הקב"ה חותמו אמת, ואילו דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהילים קא, ז). וכן תועבת ה' שפתי שקר (משלי יב, כב).

חז"ל מביאים בילקוט (יד, רמז תי"ח) 'משל למוליאיר שהוא מבחוץ של זהב ומרגליות קבועות בו, ומבפנים של חרס'. מבחוץ הוא נראה מרשים ומיוחד, אך הא בסך הכל - חרס. "ועליו הכתוב אומר כסף סיגים מצופה על חרס, שפתים דולקות ולב רע'. מבחוץ היו לו שפתיים דולקות... עם האבא הוא דיבר בלימוד. הוא גם ידע להגיד דרשות יפות, ולדבר בלימוד, אין לו בעיה. אבל חוץ מזה - לב רע! מה שאני רוצה אני עושה. הוא רצה ליהנות משני עולמות.

סיפר לי הדוד, הרב דב לפין זצ"ל (חותנו של הגאון ר' משה חדש זצ"ל ר"י אור אלחנן) שהוא היה גר בתל אביב מיד אחרי קום המדינה. ובשבת בבוקר הוא הלך שם ברחוב, והיה שם אחד שישב במרפסת ביתו עם סיגריה בפה ולומד 'שערי יושר' בשבת (!) אותו יהודי אמר פעם לדוד, תשמע, אני מחלל שבת, אני גוי אבל ליהנות מהעולם - מותר לי... עם מה אני נהנה? משערי ישר נהנים! אני מחלל שבת כי אני לא רוצה להרגיש כבול, אבל תכלית אני נהנה.

עשו אומר למה לא... אני נהנה לדבר בלימוד עם אבא. אבל הלב הוא לב רע. (הג"ר אייזיק שר זצ"ל מתאר את זה יפה בספרו לקט שיחות מוסר), ממשיכים חז"ל ומביאים את הפסוק במשלי (כו, כה) כי יחנן קולו אל תאמן בו, כי שבע תועבות בלבו.

המשגיח ר' מאיר חדש היה אומר: לכל בן אדם יש את העשו הקטן בלב... מחשבות עשו דקיות בלבו, הוא מדבר אתך כל כך יפה, ומשכנע אותך, כדאי לך לישון עוד ולא לקום לתפילה כדי שאח"כ לא תהיה עייף בלימוד, וכדאי לך לעשות כך וכך, אל תאמן בו, כי שבע תועבות בלבו. הוא לא רוצה לטובתך, הוא רוצה רק שתיפול ותרד. וכל יום יש לו המצאה חדשה, אל תשמע לו! תעזוב אותו... תן לו להביס שאתה מכיר אותו.

הרשעים מוכרים את הכל בשביל תאוותם

ישנו וורט ידוע שאמר הגאון ר' אליהו דיסקין שליט"א: אם היו שואלים אותנו מה העניין לקרוא לעשו אָדום? התשובה היתה פשוטה, כתוב בפסוק: 'ויצא הראשון אדמוני' מה יותר טוב מזה... עשו היה בצבע אדום אז קראו לו 'אדום'. אבל בפסוק כתוב אחרת: 'הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, על כן קרא שמו אדום'. והשאלה עצומה, למה צריך להגיע לזה טעם?

אומר ר' אליהו: תראה, אדום זה לא מהות של בן אדם, זה מציאות שיש לו צבע אדום זה לא סיבה לעשות לו שינוי השם, הוא עוד לא חולה... אבל כשעשו אומר הלעיטני נא מן האדום האדום הזה, זה המהות שלך! זה הנפש שלך! אתה רואה אוכל - אתה מאבד את עצמך בכלל... כמו שיכור על יין שלא רואה שום דבר סביבו הוא צריך את היין שלו, וחוף מזה לא מעניין אותו כלום. עשו רואה את האדום האדום - הוא כבר לא רואה שום דבר מסביב. (אפילו לא מדבר על העדשים רק על צבעם האדום).

ועד כדי כך אומרים חז"ל (בבא בתרא טז, ב) חמש עבירות עבר באותו היום: בא על נערה המאורסה, הרג את הנפש, וכפר בעיקר (!), וכפר בתחיית המתים, ושט את הבכורה.

אלא, עשו לא היה טפש. היו לו יסורי מצפון, אני הולך למכור בכורה בעד נזיד עדשים!! מה, אני כזה קטן?!! אז אני פורק את כל האמונה שלי! הוא הלך וכפר בעיקר, כבר בתחיית המתים, הנני הולך למות, את כל האמונה שלו הוא מוכר בשביל האדום האדום הזה, הוא לא רואה שום דבר מול העיניים מלבד האדום האדום הזה.

וצריך לדעת שככה זה כל הרשעים. לוט, כתוב ויסע לוט מקדם, מביא רש"י מהמדרש, הסיע עצמו מקדמונו של עולם. אמר אי אפשי לא באברם ולא באלוקי. מה זה נוגע כעת לכפור בקב"ה? אתה רוצה את ככר הירדן, כי כולה משקה... תיגש, תיקח... לא, יש לי יסורי מצפון, אם יש בורא עולם אז אני יעזוב את הכל בשביל סדום!! סדום הם רשעים! אבל מצד שני אני רוצה את היכולה משקה, אז שיהיה... הסיע עצמו מקדמונו של עולם.

היום בפוליטיקה רואים איך שאחד רוצה איזה משרה, הוא יכול לעשות את כל הרשעויות שבעולם ולהצליף את כל האידיאולוגיות שלו... מה א כפת לו... הוא לא רואה שום דבר. האידיאולוגיה משתנה בין רגע, ולמה, כי הוא רואה מה שהוא רוצה. וכשהוא רוצה

להיות ראש ממשלה - גמרונו. הוא לא מתעניין בשום דבר מעבר לזה. ככה זה אצל לוט, וכך זה גם אצל לבן. הרשע הגדול לבן. כתוב בפסוק ויהי כראות את הנזם ואת הצמידים על ידי אחותו, הוא מיד רץ לאלעזר, למה תעמוד בחוץ...? ואנוכי פניתי הבית. אומר רש"י - מעבודה זרה. כל השנים הוא עבד עבודה זרה... אבל בשביל כסף - אני ימכור את העבודה זרה שלי, אני יפנה אותה, בא, רק תביא לי את הכסף!

זה עשו. הכל בלוף אחד גדול. הוא שוא שבראתי בעולמי. אין בו שום דבר אמיתי. כי יחנן בקולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו.

כתוב בחז"ל שהוא בא ורואה את יעקב מבשל עדשים. למה עדשים? כי אברהם מת, וזה לאבלים. (ועדשים זה מאכל אבלים, שהאבלות היא גלגל החזור בעולם). תמה עשו, אברהם מת!! גם בזקן זה פגעה מידת הדין!! אי אפשי לא באברהם ולא באלוקי.

אבל מה האמת? למה אברהם מת, רש"י מביא בתחילת הפרשה שהקב"ה הבטיח לו להיקבר בשיבה טובה, ובשביל שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה לכן קיצר הקב"ה חמש שנים משנותיו של אברהם. אתה הרוצח שלו. אתה הרגת אותו. מה אתה מבלבל במח... רוח הקדש צווחת ואומרת אל תבכו למת. בכו בכי להולך! אתה בוכה על אברהם!! אברהם הגיע למעלה! עליך צריך לבכות. אתה הרוצח, חמש שנים לקחת ממנו.

ואגב, נזכיר שיש וורט נפלא בספר אוצרותיהם אמלא בשם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. כתוב ברש"י בתחילת הפרשה, ויעתר לו ה' - נתפצר, ונתפייס, ונתפתה לו. ולכאוי לא מובן, מה צריך לכתוב כ"כ הרבה לשונות. מובן, הקב"ה קיבל את תפילתו. אלא אומר ר' יוסף חיים: הקב"ה גור שאם יהיו ליצחק ילדים זה יהיה יעקב ועשו ביחד. אי"א לתת רק את יעקב. ואם יהיו לו ילדים - זה פסק הלכה לקצר משנותיו של אברהם חמש שנים!!! והרי מי יכול לתאר מה רגע של אברהם אבינו... כל שכן חמש שנים זה לא דבר של מה בכך... רק היות והוא היה צריך להעמיד את כלל ישראל היה צריך הרבה הפצרות ותחנונים ורחמים בשביל כלל ישראל.

ומוסיף ר' יוסף חיים, שהמילים ויעתר לו ה' (הוי"ה) זה בגימטריא 'חמש שנים'. וכששמע את זה הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל, אמר שכזו גימטריא אפשר רק ברוח הקודש.

זה הרשעות של עשו. הוא רואה רק את האדום האדום, ומוותר על כל האמונה שלו, בו בזמן שהכל בגללו והוא הרוצח. תתן אמת ליעקב: יעקב רואה רק אמת. אמת שלו ואומרת 'עלי אתאמר בנבואה'. זה נבואה. כתוב שאם עשו היה מקבל את הברכות - אז כל השבטים היו יוצאים ממנו, וזה קלקול לדורות!

כתוב במדרש (סה, טו) וילך ויקח ויבא לאמו - אנוס כפוף ובוכה. למה? כי זה לא אמת. יעקב הוא איש אמת ורואה רק אמת. הוא לא רואה שבטים, ולא ברכות ושום דבר אחר לא. כשזה לא אמת - קשה לו, הוא חייב ועושה, אבל כפוף ובוכה, והוא מנסה למזער ולמעט עד כמה שאפשר. כמו, אנוכי! עשו בכורך.

וכעת יש פה דבר נורא: כתוב במדרש שרבה משכנעת את יעקב ואומרת לו עלי קללתך בני - אמר ר' יצחק, עלי ליכנס ולומר לאביך יעקב צדיק ועשו רשע. אם אתה מפחד, אז אני אצטרך לספר לאבא שלך את האמת שאתה הוא הצדיק. ולמה באמת היא לא סיפרה לו? (ועיין ברמב"ן). אבל לימד אותנו המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל: היא לא רצתה לפגוע בו ולומר לו שהיא קיבלה נבואה (כשהיא באה לדרוש את ה' בישיבת שם ועבר) והוא לא יודע את הנבואה, זאת אומרת שאני יותר גדולה ממך, היא לא רצתה לפגוע בו ולומר לו אתה טועה ואני יודעת.

ודבר נוסף אמר ר' מאיר: היא לא רצתה לדבר לשון הרע על עשו כל זמן שלא חייבים. עד שלא מגיע הרגע הקריטי של "מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה' גם שניהם", אתה הולך לעשות תועבת ה' - אז אין ברירה, אני חייבת ללכת ולומר לו, לכן אמרה רבה ליעקב אם לא תלך - עלי ללכת ליצחק ולספר לו.

אנחנו מבינים על מה מדובר פה?!!

שמעתי מהגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א שסיפר בהספד על הרב אברמסקי זצ"ל. שהרוסים ימ"ש רדפו אחרי הרב אברמסקי ורצו לעצור אותו. אבל תמיד הוא הצליח לברוח ולהתחמק מהם. (בסוף הם הגלו אותו לסיביר). פעם אחת בזמן שהוא היה בבית - החיילים רדפו אחריו. אשתו אמרה לו, אתה תתחבא ואני אסתדר איתם. לאחר זמן מה, הם באו לבית ושאלו אותה איפה הוא? אמרה הרבנית: איפה?! הלאי והייתי יודעת... הוא ברח לי מהבית, השאיר אותי עם ילדים קטנים, עגונה בלי אוכל וכלי כלום. אני מבקשת ממכם טובה אישית: הרי אתם תמצאו אותו בסוף, ואתם תרביצו לו מכות. תנו לו מכות גם בשמי... תגידו לו אשתך בקשה להכות אותך

על כך שהשארית אותה אלמנה בחיים עם ילדים קטנים בלי אחריות! סוף דבר, גם הרוסים הקשוחים התרככו מעט ופנו והלכו לדרכם. אחרי שהם הלכו, יצא הרב אברמסקי מהמחבוא, והודה לה. אבל הוא ראה אותה בוכה, בוכה בדמעות שליש, והוא לא יכל להרגיע אותה. הוא תמה, מה את בוכה? ברוך ה' את הצלת אותי! **השיבה לעומתו: לא שמעת מה שאמרתי להם?! ... נו, אז מה... אמרה לו: אני לא יודעת, גם אם זה היה פיקוח נפש, איך אני הוצאתי את המילים האלו מהפה שלי?... איך הייתי מסוגלת שמילים כאלו יצאו מפי?...!**

תראו מה זה כחה של רבקה, אותה רבקה שהשקתה את כל הגמלים ומוכנה לעשות הכל, היא לא מסוגלת לומר ליצחק אני יודעת ברוח הקודש יותר ממך. אתה טועה. הרי תקופה ארוכה שיצחק אוהב את עשו ורבקה לא אומרת לו מילה (!) היא לא מסוגלת לבקר את יצחק ולומר לו שהיא יודעת יותר ממנו.

לראות רק את האמת

כמו שדיברנו על עשו שראה את האדום האדום הזה ולא שום דבר אחר, לא מימינו ולא משמאלו, לא אמונה ולא תחית המתים, שום דבר. רק האדום האדום הזה.

אצל יעקב, כתוב ברש"י בסוף הפרשה הא למדת שאחרי שקבל הברכות נטמן בבית עבר י"ד שנים. אמר על זה הגאון ר' ברוך ויסבקר שליט"א (ר"י בית מתתיהו) למדתם ברא קמא?... מה זה טמון באש? יש חפץ שטמון בתוך שק. הוא לא רואה כלום. הוא נמצא בתוך השק. טמון בישיבת שם ועבר. יעקב לא רואה שום דבר. והמשיך בלשון ציורית: באת לאולם הבית מדרש, ולא ראית שום דבר... בכלל לא ראית בן אדם. פתאום ראית רגליים מציצות מתחת שולחן אחד, התקרבת, וראית ערימת ספרים גבוהה ובתוכה טמון הראש של יעקב!... הוא לא רואה, לא שומע, הוא לא יודע שום דבר. רק דף גמרא, זה מה שהוא יודע.

ונחזור ונספר, ששאלו את האמא של משפחת קופשיץ, איך זכית בכאלו ילדים וכאלו חתנים תלמידי חכמים? כי רציתי, היתה התשובה. אבל גם אנחנו רוצים... **אתם רוצים גם את זה, אני רציתי רק את זה! אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש. כך זוכים ומקבלים.** וכבר סיפרנו שהיה בחור צעיר בן עשרים ושתים שביקשו ממנו לדבר באיזה שמחה, והוא סרב, בטענה שהוא לא יודע לדבר. אמרתי לו אחרי זה, מה הבעיה? תלמד לדבר, זה דבר כ"כ פשוט. אז הוא מסתכל עלי ככה בעיניים של רחמנות, (עד עכשיו זה פוגע בי...) הוא אומר לי, המשגיח מדבר ברצינות! אמרתי לו - כן. ואז הוא אומר לי: אני לא רוצה שיעניין אותי שום דבר חוץ מדף גמרא. לא רוצה!!! אוי, כמה שהוא צודק!!!

עשו רואה רק האדום האדום הזה ולא שום דבר אחר. ויעקב לא רואה שום דבר חוץ מהאמת.

רבי אברהם ארלנגר

אחת הדמויות שהיו לנו זה הגאון ר' אברהם ארלנגר זצ"ל. יש עליו סיפורים עצומים, אין לתאר.

אחד הסיפורים שסיפרו, שהוא למד אצל ר' יושע בער סולוביצקי, יחד עם הגאון ר' חיים שלמה ליבוביץ', והם היו לומדים חברותא כל ליל שבת כמה שעות. הצעקות והריתחא דאורייתא שהיו שם - זה היה אין לתאר...

כשהילדים הקטנים גדלו, אמרה לו אשתו, יש לך קודם חיוב לילדים, אתה צריך ללמוד איתם, והיא צדקה... ר' אברהם ארלנגר כתב מכתב שהוא מתבטא שם כתינוק אשר נפשו חשקה ללמוד, הם הקריאו את זה... 'הנני כעני העומד בפתח, שואל, מבקש, ומתחנן על נפשו, רבי למדני תורה! כאילו שהוא תינוק אשר מעולם לא למד, ומתחנן ללא בושה שיתחילו ללמוד איתו.

עוד מסופר, שהוא היה מכין 'חבורות' עם האחיין שלו הגאון ר' סנדר ארלנגער זצ"ל. וכמובן שר' סנדר היה מגיע אליו, הוא גם דוד שלו, וגם יותר מבוגר ממנו. אך היתה תקופה שר' סנדר לא יכל להגיע, אז ר' אברהם נסע אליו. כן, הדוד המבוגר נסע לאחיין הצעיר, לא אכפת לו... העיקר שיהיה שטייגען.

הוא לא ראה שום דבר חוץ מדף גמרא. וזה מנפץ את אחת האשליות שבדור שלנו אי אפשר להגיע לזה. הרי ר' אברהם לא היה בעל כישרון גדול... הוא הגיע למה שהגיע בזכות עמל התורה שלו. הלואי ונמשיך לשמוע את הבת קול שעדיין מהדדת ומנסרת בעולמנו 'אהבתי אתכם בית יעקב'.

לזכות בברכת הקב"ה

המריבה הנצחית בין עשו ליעקב היתה על הברכות. עם ישראל זכה בברכות. אבל זה ברכה לעם ישראל בכללות. איפה יש לנו ברכה לכל יהודי ויהודי?

יש שני דברים: א. ברכת כהנים. 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם'. הרב מבריסק היה אומר, היום אם יבא איזה רב שמחלק ברכות כולם ימהרו אליו וירוצו לעמד בתור... כעת הקדוש ברוך הוא נותן ברכה! ואני אברכם! והנה ברכת כהנים... כשאתה מתפלל בישיבה יש פה עשרות כהנים! ...לא רואים את הברכה שנופלת מהשמים?! איך אפשר לאבד את זה?...

ב. דבר נוסף כתוב על שומרי שמיטה 'וציויתי את ברכת'. והבאנו שיש ראייה מהחזון אי"ש שזה ברכה שנאמרה על כל שומרי שמיטה, כי כתוב בחז"ל: 'הרבה כרכים כבשו עולי בבל, ולא קדשום בקדושת ארץ ישראל כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית'.

ושואל החזו"א (שביעית יח, ד), למה צריך לייחד להם כרכים, למה שלא יהיה לעניים מה לאכול? הרי יש וציויתי את ברכת! אז יהיה להם מה לאכול. והוא מוכיח שם את דבריו בחיוב ההשתדלות.

עכ"פ, מה השאלה של החזו"א, וכי כל העניים הם חקלאים?... למה שיהיה להם וציויתי? **אלא רואים שברכת וציויתי לא נאמרה רק לחקלאים... כל יהודי ששומר על קדושת שביעית כולל העני הכי גדול, אז שכרו הרבה מאד, ללא ספק! והנה יש לנו הזדמנות לשמור על קדושת פירות שביעית ולזכות בברכה!**

הקב"ה אוהב אותנו ונתן לנו מתנה, שהעובדים הגויים לא מבינים מה זה 'פירות קדושים', וממילא הירקות יכולים ללכת לאיבוד חלילה. וכל בחור יכול לזכות בברכה של השמיטה. לזכות בוציויתי לכם את ברכת! ואז כל היום מוקפים בברכה. בבוקר ברכת כהנים, ואח"כ כל היום בברכת השמיטה. הקדוש ברוך הוא אוהב אותנו ומברך אותנו. כדאי לוותר על כאלו דברים! יהודי צריך להיות פיקח, לראות מול העיניים רק תורה ומצוות!

מצות ה' ברה, מאירת עיניים!

מרב הגר"ש ואזנר זצ"ל היה אומר, כשהוא היה רוצה להבין איזה סברא בלימוד והוא לא הצליח, אז הוא היה מחפש לקיים איזו מצוה, ואח"כ הוא היה חוזר לנסות להבין. ולמה? ונסביר: אנחנו אומרים בתפילה בבוקר באהבה רבה, ותן בליבנו להבין ולהשכיל, לשמוע, ללמוד, וללמד, הכל זה הולך על תורה. ואח"כ לשמור ולעשות ולקיים - זה הקיום בפועל. **ושוב... והאר עינינו בתורתך! והשאלה מתבקשת: הרי כבר ביקשת! מה אתה שב ומבקש? אלא אומר הרב וואזנר, אחרי שאדם מקיים מצוה - יש לו הארת עיניים מיוחדת. יהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו ותן בליבנו להבין, וגם והאר עינינו. ונזכה באמת לברכת ה' עד בלי די! אמן.**

לע"נ

האשה הצדקנית מרת פרומט בת הר"ר יוסף ע"ה
אשר מסרה נפשה לתורה ולעבודה
נלב"ע כ"ז חשוון תשע"ג
תנצב"ה

לע"נ

הגאון המופלא באהבת התורה ומוסר
ועד סוף ימיו התנהג כא' מבני הישיבה
להקפיד על הסדרים כא' התלמידים
רבי יצחק ב"ר חיים ברנשטיין זצ"ל
מראשי ישיבת 'כנסת חזקיהו' כפר חסידים

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

ההתחברות לרשעים

ואפשר למדוד כל אדם ואדם באשר הוא שם, אם הוא טוב אזי הוא מידבק בטוב ואם הוא רע אז ברע, הכל לפי רצונו הפנימי הערכתי ושאירת, וניתן לראות אף אנשים מתוכנו אנו שמעריצים כל איזה איש שוגה ופתי, וח"ו יש בכח זה ללמד אל מה שבתוכם.

היתה אשה אחת שבאה לפני בתלונה מדוע לא מקבלים את בנה למוסד מסויים, גם היא כשרה וישרה ולמה יגרע חלקה, והיות כי במכירה קאמינא השבתיה בשאלה, אם היית נקלעת לאוטובוס ובפנייך ב' אפשרויות, לשבת ליד אשה עוברת על דת יהודית או ליד אשה ממאה שערים, על יד מי היית בוחרת להתיישב... והיא הבינה והלכה לה.

ועל כל אחד ואחד לדעת שגם בדברים שאינם רע גמור ואינם פסולים בתכלית, הכל נמדד למי האדם מתחבר ומי היא הסביבה שלו, אומר לי מי היא ואומר לך מי אתה, כי אדם שמתחבר לצדיקים ולטובים הוא עצמו אחד שחושק בטוב, ואם להפך להפך, ועל האדם לשמור עצמו להיות בסביבת הטובים והנעלים וכך להיות הוא אדם נעלה.

משנה ט'. "שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריהם שמא מתוכם ילמדו לשקר".

מבואר במשנה שאם הדיין יפרט יתר על המידה את הדרישות והחקירות, יש חשש שמא ילמדו העדים מתוך דבריו להיכן הוא נוטה, ומתוך כך ילמדו לשקר וידעו היאך להטעות את הדיין.

ולכא' צ"ב מה ענין זה למסכת אבות העוסקת בעניני המידות, הן לכא' דין זה מתאים יותר למסכת סנהדרין או מקום אחר העוסק בהלכות דיניות, שבא ללמד את הדיין היאך עליו לעשות את הדין, אולם הא מיהת רמז יש כאן לעניני המידות ודי לחכימא ברמיזא, שעל אף שכל אחד בתוך עמו הוא יושב וכל ישראל ערבים זה בזה, בכל זאת ועם זאת יש לכל אדם ואדם רשות היחיד פרטית, אישית ובלעדית, המיוחדת אך ורק לו, וכל חזירה אליה כמוה ככניסה לרשות אחרת ויש בה משום רוע המידות באופן מוחלט.

וכמה רעות יש בדבר, מלבד מידת הסקרנות שכבודה להיות מונחת במקומה, הרי יש כאן גם עיסוק ברפש ובלכלוך ובפריצת צנעת הפרט, ולא זו בלבד שהוא גורם רעה רבה לחבירו ולסבל נפשי עצום, כפי ששמעו רבות אוזני ולא זו, הרי יש כאן גם נזק לו עצמו, שמתעסק בפחיתות הדעת ובנמיכות הרוח, בדברים המכוסים מבני אדם ובמה שצפון בתוך לב חבירו. על כן כל איש ישים אל ליבו להכיר את מקום חבירו ולדעת לכבד את הגבול, לעצור במקום המתאים ולשמור על הרחקת נזקיו במחיצת הכותל.

משנה י'. "שמעיה ואבטליון קבלו מהם, שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרכנות ואל תתודע לרשות".

כתב רבינו יונה: "שלא תבטל אדם ממלאכה, כי הבטלה מביאה את האדם לידי שעמום, והיא מדת החולי שנאמר עליו (משלי כ"א, כ"ה) תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות, רוצה לומר כאשר הוא מרגיל איבריו להתבטל ממלאכה מאנו ידיו כי ההרגל שולט עליהם" וכו'.

הרי לפנינו שהטעם לאהוב את המלאכה הוא מפני שאם האדם לא יעבוד ולא יעמול הוא עלול להגיע לידי שעמום (שהוא שגעון הנפש, כמב' בחז"ל, וכלשון רבינו יונה הנ"ל), ולכן יש לאדם לעבוד בלי הפסק ולא להגיע למצב של בטלה.

פרק א' משנה ז'. "נתאי הארכלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות".

בפשטות הטעם שיש להתרחק משכן רע ולא להתחבר לרשע הוא משום ההשפעה הגרועה שעלולה להגרם מהם, שאם האדם יתחבר אליהם הוא יבוא ללמוד ממעשיהם ולהשחית את דרכיו.

אולם בלשון רבינו יונה מבואר טעם אחר: "ואל תתחבר לרשע - שהוא עונש גדול שאין כמותו, כי החטא החמור פשע בו עשה עבירה אחת, אבל זה בכלל העבירות שעושה הרשע יש לו חלק בהם, ונמצא עושה חטאים רבים גדולים ועצומים, ואם ידיו אסורים ולא נהנה מהם, ואוי לרשע ואוי לשכנו, כי הוא חוטא ושכנו מנוגד, שכן הוא מפורש באבות דר' נתן כל המדבק לרשעים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם. והמדבק לצדיקים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם ועל זה נאמר (ד"ה ב' כ', ל"ז) בהחברך כו' פרץ ה' את מעשיך".

מבואר לנו בדברי רבינו יונה שהאיסור להתחבר לרשע אינו רק משום התוצאה שעלולה להגרם מהחיבור, אלא החיבור לשעצמו הוא מזיק ומהווה עונש גדול שאין כמותו, שכן זה 'בכל העבירות שעושה הרשע יש לו חלק בהם'.

ויש להבין פשר דבר, מדוע באמת המתחבר לרשע לוקה בכל העבירות שעושה הלה, הלא הוא לא עשה ולא כלום וכל חטאו הוא רק שגר בשכנות אל הרשע.

והביאור בזה נראה שהחיבור לרשע אינו יוצר רק השפעה שלילית, אלא הוא מצביע על קשר פנימי שיש בין המתחבר אל הרשע עצמו. שכן האדם אינו מתחבר לכל אחד סתם כך אלא רק אל אנשים שיש לו עמם קשר ושיתוף, ואם הוא מתחבר אל אנשים מסויימים הרי הדבר מלמד שבתוך תוכו הוא מרגיש חיבור אליהם, ורצונו הוא להיות כמותם.

והכי קי"ל ש'איש לפי מהללו', אדם שמערך ומייקר אנשים מרוממים ונעלים הרי זה מהווה סימן שהוא עצמו אדם מרומם, או על כל פנים אדם שחפץ להיות כזה, אבל אם האדם מדבר בכבוד על אנשים פחותים ורעים והם האנשים המוערכים בעיניו אין זה אלא משום שהוא הוא אדם פחות שרוצה להדבק ברע.

וידוע מה שאמר מרן הרב זצוק"ל מברסק לפני עשרות בשנים, והדבר תקף ביתר שאת לימינו אנו, שאותם אנשים מקבוצה מסויימת (שסייעה בהקמת המדינה הציונית), שמדברים כל זמנם על מעלת אהבת ישראל, אין זה משום שהם אוהבים את עם ישראל, אלא אדרבה, זה נובע משנאת הקב"ה ומשנאת התורה ומשנאת הערליכע אידן, וה'אהבת ישראל' שלהם היא רק הכלי לבטא את אותה שנאה.

שהרי הדבר ברור שכל מיני אנשים כגון אלו אינם אוהבים באמת כל אדם מישראל, ואם הם יתבקשו לעזור לו באיזה דבר כלשהו לא הם יהיו הראשונים שיסייעו, וכל מטרתם וחשקם היא להתחבר לרשעים, לאלו שאינם שומרי תורה ומצוות, יען כי הם מצד עצמם חפצים להשתייך לאותם אנשים ויש להם הרגשת זיקה אליהם.

אם יהיה אדם שכל חפצו ומגמתו כל היום היא רק להזיק לאביו, להמרות את רצונו ולהרע לו, וכי תהיה לך תחושת אהבה כלפיו ותרצה להתחבר אליו, הן הוא יהיה השונא הגדול שלך, ואם כן מאי שנו אותם בני אדם שמשך כל חייהם עושים הפך רצונו של אביו שבשמיים, הלא משנאין ה' אשנא.

אך השאלה נשאלת, הן אמנם שצריך לעסוק במלאכה אך מפני מה יש לאהוב אותה - כלשון המשנה 'אהוב את המלאכה', הרי לפי פשוטו אין במלאכה מעלה מצד עצמה אלא היא רק אמצעי שלא להביא לידי בטלה ושעמום.

והנה באבות דרבי נתן (פרק י"א) מובאים גם כן דברי המשנה שיש לאהוב את המלאכה, ושם איתא עוד משמיה דרבי עקיבא: "עיתים שאדם עושה מלאכה ומתנצל מן המיתה, ועתים שאין אדם עושה מלאכה ומתחייב מיתה לשמים, כיצד. היו לו מעות של הקדש בתוך ביתו ונטל מהם ואכל מתחייב מיתה לשמים (והדבר תלוי בפלוגתא דתנאי אם יש חיוב מיתה ביד"ש על האוכל מעות הקדש), אבל אם היה פועל והולך בבנין בית המקדש אף על פי שנתנו לו מעות של הקדש בשכרו ונטל מהם ואכל מתנצל מן המיתה".

והדבר צ"ב כיצד דוגמא זו מראה לנו ש'עיתים' שאדם עושה מלאכה ומתנצל מן המיתה ועיתים שאין אדם עושה מלאכה ומתחייב מיתה לשמים, הלא חטאו של האוכל מן ההקדש אינו משום שנתבטל אלא משום עצם המעשה שעשה, ואם כי מעשה זה יכול אולי לבוא כתוצאה מן הבטלה אך מ"מ מדוע דוקא הוא מבטא שהאדם שאינו עושה מלאכה מתחייב מיתה לשמים.

ועוד צ"ב כע"ז על המשך דברי המשנה שם: "רבי יוסי אומר אין אדם מת אלא מתוך הבטלה שנאמר ויגוע ויאסף אל עמיו (בראשית מ"ט ל"ג) וכו', היה עומד על ראש הגג ועל שפת הנהר ונפל ומת אינו מת אלא מתוך הבטלה". וגם כאן יש לתמוה, מהי השייכות המיוחדת בין מי שמת מנפילה מן הגג לבין מי שמתבטל ממלאכה. אך נראה שיסוד גדול נשנה לנו כאן, דהנה הנביא אומר שחטאת סדום ועמורה היה על שיד עני ואביון לא החזיקה, והדבר מופלא למאד וכי זו בלבד היתה חטאת סדום, ואף ברבינו יונה (שערי תשובה ש"ג) למד את חומרת ביטול מצות עשה מכך שזו היתה חטאת סדום, וזה אינו מובן האם כל חטאתם היתה רק מה שביטלו את מצות הצדקה.

וראיתי שמבארים את הדברים ע"פ משל לעוזרת בית שנשכרה לעבוד ולנקות, אך יחד עם הניקיון שערכה הזיקה לכמה דברים בבית, בא אליה בעל הבית בסוף היום ואמר לה שיש לו ספק האם להמשיך להעסיקה עוד, הוא ישקול את הדברים וישיב לה בהמשך. למחרת שכר האיש עוזרת אחרת שתסייע בידו, אולם היא כשראתה מה עלה בגורל הקודמת חששה למשכורתה, ישבה בחיבוק ידיים ולא עשתה מאום. כשראה זאת בעל הבית, הודיעה לה מיד כי היא מפוטרת מעבודתה ואינו רוצה לראותה יותר. שאלה אותו העוזרת, מה שונה אני מקודמתי, הקודמת שהזיקה אמרת לה כי מסתפק אתה שזאת תחזירנה לביתך, ואילו אני שלא גרמתי שום נזק מפוטרת מיד בלי דין ודברים. השיב לה האיש, הקודמת אמנם הזיקה, אך סוף סוף עשתה משהו, אבל את לא עשית ולא כלום, ומה חפץ יש לי במי שאינו עושה מאומה.

משום כך גודל חטאתם של סדום ועמורה לא התבטאה דוקא בדברים הרעו שעשו, אלא באותם דברים **שלא** עשו, כי כאשר האדם אינו עושה כלום ויושב בחיבוק ידיים ובחוסר מעש אין בו שום מטרה, ואין לך דבר גדול מזה כדי להאבידו מן העולם ככלי אין חפץ בו.

כל מטרת האדם בעולם הזה היא רק לעשות ולעשות - 'אדם לעמל יולד'. אדם שאינו עושה מאבד את עיקר מטרתו עלי אדמות ואינו מממש את התכלית שעבורה הוא נברא. כל מה שהוא נשלח לעולם הרי זה בשביל לעשות, וזה מה שמוטל עליו תמיד ערב ובוקר וצהריים, בלי שום הפסקה ובלי שום פטור.

(כיוצא בדבר אמר מרן הרב מפוניבז' צ"ל, שכאשר הוא מתדפק אל פתחי נדיבי עם מתפלל הוא שלא יפתחו לו את הדלת, מרוב בושותו לקבץ נדבות כעני בפתח. אולם זאת כן הוא עושה, דופק פעמיים ושלוש, ומשלא עונים לו ממשיך בדרכו הלאה בלי ללחוץ ולהמתין שזא סוף סוף תפתח הדלת. כי אין האדם צריך לעשות אלא את ההשתדלות, ומכאן ואילך דינו מסור לשמים אם תצליח דרכו אם לאו).

ומעתה יבואו לנו על פי זה דברי המשנה 'אהוב את המלאכה', כי מטרת המלאכה אינה רק בשביל להציל מן הבטלה ומן השעמום אלא יש בה מעלה מצד עצמה, היא עצמה הדבר הטוב ביותר שאין כמוהו - העמל והעבודה, כי עבורם האדם נברא ובלעדיהם אין לו מטרה.

וזוהי כוונת האבות דר"נ שהמשיך את הדברים לאדם שהולך על הגג ונופל ממנו למוות, שהנה המצאות במקום גבוה דבר מסוכן היא, כמו שאמרו חז"ל עה"פ אליו הוא נושא את נפשו שהכוונה היא לפועלים שניתלים באילן כדי לקבל את שכרם - שהוא חייהם, אך הנה בכל זאת הדבר הותר לפועלים ואין חשש שינזקו מעבודתם מהיינו טעמא גופא, כיון שאלו הם החיים שלהם והם זקוקים לעבודה בשביל מטרה כלשהי, לקבל ממנה שכר. מכאן, שאדם שיש לו מטרה מסויימת בהמצאותו במקום סכנה אין לו חשש של מיתה, בהיות שהוא נמצא שם בשביל עבודה ובשביל מטרה, וכל הסיבה שמי שהולך על הגג נופל הוא רק מפני הליכתו שם בלי מעש ובלי כיוון כל שהוא. נמצא שלא עצם ההליכה לבדה היא שהמיתה את ההולך על הגג, אלא היותו הולך בטל, בלי לעשות מעשה בעל משמעות, ומכאן דייקא אנו למדים שאין אדם מת אלא מתוך הבטלה.

וכן הוא גם במעות הקדש שהאדם אוכלם ומתחייב מיתה לשמים, עיקר המיתה באה לו מחמת זאת שהותיר את המעות בלי לממש את מטרתם האמיתית ולנצל אותם ליעודם, הוא הותיר אותם בביתו בלי סיבה ובלי לעשות בהם כלום, ועקב כך נכשל באכילתם ובא לידי עונש. אם הוא היה עושה והיה מממש את תפקידם של המעות, מעולם לא היתה באה עליו מיתה.

התועלת שבגזירות הממשלה החדשה

(מתוך דברים שנאמרו בעבר בנוגע ליחס הנכון לנעשה בין אנשי הממשל בארץ)

ובקשות מהקב"ה שיעביר ממשלת זדון מן הארץ, אבל, **עלינו לדעת, שיש כאן גם דבר טוב, והוא, ההתנתקות שלנו מהציבור שאינו שומר ת"מ**, שכל זמן שהחרדים היו חלק מהממשלה יחד אתם היה נראה כביכול יש איזשהו חיבור בינו ח"ו, ואף היה שייך לשמוע בני תורה שמעריצים בכל ליבם אדם שאוכל נבילות וטריפות, והנה עשה הקב"ה לזמן מסוים **שנדע ונכיר עם מי יש לנו עסק, שנדע שאנחנו לא חלק מהם, עולם התורה בנוי לתפארה בין כשיש ממשלה ובין כשאין ממשלה, עולם התורה אינו קשור אליהם מכל וכל**, אנחנו עם ה' וכל מעיינינו תורת ה', אנחנו לא צריכים לא להם ולא לממשלתם, יש לנו את הקב"ה שדואג לנו, ועולם התורה והישיבות ימשיך לפרוח ולשגשג גם אם ראש הממשלה יהיה כזה או אחר.

עלינו לנצל את הדבר הטוב שיש בתקופה זו, כדי להתבונן ולהחדיר בעצמנו את ההתייחסות הנכונה לממשלה ולמדינה, שאנחנו לא קשורים אליהם, ודאי לא בזמן כזה, אך גם כשיבוא זמן שהחרדים יהיו בתוך הממשלה יש לדעת שזה רק משום שאנו רוצים להוציא מידם מה שניתן ולקבל מה שאפשר בדרכי ההשתדלות וכפי שיורו גדו"י, אך חלילה לא שיהיה איזשהו קשר עמהם כפי שהיה לצערנו עד לאחרונה.

מספרים שבימי קום המדינה ניגשה אשה אחת אל מרן החזו"א ושאלה, מדוע גדולי ישראל יוצאים בכל תוקף נגד ההכרה בשלטון, והלא לכא'ו אנו מחוייבים להם מדין הכרת הטוב על שהם מצילים אותנו במלחמות וכו'. השיב לה החזון איש במשל ע"פ מעשה שהיה בחפץ חיים, שפעם ראה יהודי נופל לתוך בור ברחובה של עיר, נפצע ונחבל אנושות, והנה ניגש אליו יהודי אחר, מחלץ אותו מהבור, מביאו אל ביתו, מטפל בו במסירות אין קץ, מאכילו ומשקהו, חובשו ודואג לכל מחסורו, כך במשך תקופה ארוכה עד שנתרפא. התפעל החפץ חיים וניגש אל המציל בהתרגשות, "מה הביא אותך להתמסר עד כדי כך בכל ליבך ליהודי שאינך מכיר עד שיחזרו לאיתנו?" השיב לו הלה: אני חפתי את הבור... כך אצלנו, אמר החזון איש לאותה אשה, מה חיוב יש לנו להכיר בטובתה של המדינה שנלחמת בעבורנו, והלא הם חפרו את הבור לכל עומקו... אם לא היו חופרים את הבור לא היו מלחמות ולא בעיות, וכעת כשהם המזיקים - אין שום סיבה להעריך את התועלת שהם מביאים בתמורה. זוהי ההסתכלות הנכונה.

המצב כיום הוא שקמה ממשלה של אנשים זדים וחטאים, שמנחית גזירות קשות על בני התורה. אין ספק שזה מצב קשה מאד וצריך תפילות

יֵאִיר בְּזָרְוֹ

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 77 – ויצא תשפ"ב

עם מה ניסך

"ויצק שמן על ראשה" (ויצא כ"ח, י"ח)

ובתרגום יונתן ואריק משחה על רישא תרגם רק שמן, ובושלח ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן ת"י משחא דזיתא הנה תירגם שמן זית. וצ"ב למאי בנסוך ראשון הוי סתם שמן ובבואו לא"י ניסך שמן זית. ושמעתי שבבורחו מביתו שלקח ממנו אליפז כל אשר לו א"כ היה שמן נס ולא היה שמן זית, אבל בוישלה שכבר בא לא"י א"כ הידר בשמן זית שהוי לכתחילה.

ועוד נראה די"ל כמו שמותר לבן נח להקריב חיה ושאר בע"ח טהורים, א"כ י"ל שה"ה אפשר לנסך כל שמן, וא"כ בויצא שעשה מזבח ניסך שמן נס, אבל בוישלה שת"י שם שניסך יין ומים כמו שעושים בסוכות, א"כ ניסך קרבן ישראל ולזה צריך דוקא שמן זית. (בבאור הר"ס ג' להר"י פרלו כתב שלא מצא שמעכב שמן זית למנוחת, דשמן זית כתיב רק במנוחה אכן אישתמטיה משנה מפורשת בתרומות אין קרב לגבי המזבח אלא היוצא מן הזיתים וענבים).

מתי יהיה נס

"ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" (ויצא כ"ט, י')

ובפרש"י להודיע שכוחו גדול, ובתפילת גשם יחד לב ויגל אבן, וברמב"ן שלא היה מספיק בכוחו להזיז האבן רק ע"י רצון גדול של יחד לב, (כמסופר על הגר"ז מוולוז'ין שהזיז ארון שלם כדי להגיע לספר שחפץ בו רק ע"י יחד לב). אכן בחז"ל איתא שהיה נס גדול בזה שהצליח לגול האבן. וא"כ צ"ב היכן רואים את גבורתו של יעקב הרי היה נס.

ואשר נראה ע"פ הרד"ק במלכים, באלישע עם האשה מנשי בני הנביאים ששאל מה יש לך בבית, ואמרה אסוך שמן שאין נס חל רק על דבר שיש בו תחילה מאדם, ורק הנס עושה ריבוי, הנס מרבה את הקיים אבל לא יש מאין, וא"כ יעקב בהכרח היה לו כח רב להניע במעט את האבן, וע"י נס הצליח בכולו, וא"כ אפשר שיחד לב הינו שיעקב שידע שאין בכוחו ובלא נס להעביר האבן רק הרצון הגדול הוא שמביא הנס, היחד לב וגלל אבן, ועיין תו"י ביומא שנס יש רק כאשר האדם עושה את כל אשר בכוחו, ולכן לא היה נס בלחם הפנים כשלקחו אנשי אלכסנדריה שיעשהו במקום בית גרמו.

ונראה עוד שבלא זה שיעקב היה בכוחו להניעה במעט את האבן לא היה נחשב שיעקב עשה את גלגול האבן רק היה ע"י נס, כך אחר שיעקב הניעה במעט וניתן כח בכוחו א"כ שוב הוי מעשה יעקב. וכן מצינו במשה רבנו שלמדו מהא שהקים המשכן והעמיד הקרשים שהיה כוחו רב, אע"פ שמצינו שנעמדו מאליהם ע"י נס, אכן כמשנ"ב כדי שיחשב מעשה משה ויהיה נס היה צריך משה לתחילת מעשה שיחשב על שמו, וממילא היה נס ואיכא נמי ראייה שהיה משה גבור.

למה יעקב לא חשש שרחל תמסור את הסימנים

"ויהי בבקר והנה היא לאה" (ויצא כ"ט, כ"ה)

בפרש"י לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה אמרה עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים. הנה יעקב עשה כל טעדי שלא ירמהו לבן ועשה עמו תנאים ע"י תנאים, מוסר סימנים לרחל, אבל ע"י שתתן רחל הסמנים ללאה

לא חשש, וצ"ל שכזה מסי"נ לאבד כל העולמות לא להיות מהאמהות לא היה בדרך הטבע אפילו לרחל ולאה שכן יהיה, ולזה לא חשש יעקב לכוזה ויתור גדול. אכן הנה לבן שמכניס את לאה הרי היה מבין שעשה יעקב עם רחל סימנים איד לא חשש שיגלה קלונו, וצ"ל שהבין והכיר לבן את בתו רחל שבמסי"נ תמסור הסימנים לאחותה, מבואר שאף יעקב לא ציפה לכל כך גדלות מרחל ואע"פ שלבן ידע והכיר בנותיו שעד מסי"נ למען אחותה תעשה כן רחל.

מתי הרגישה שהכניסה צרתה

"ואבנה גם אנכי" (ויצא ל, ג)

פרש"י אמרה לו לאברהם היה בנים מהגר וחגר מותניו כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה צרתה לביתה אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הנה אמתי. ולכאורה צריך באור הרי רחל כבר הכניסה יותר מצרה הרי מסרה הסימנים ללאה ועד כדי כך הכניסה צרתה שרק לאה תהיה אשת יעקב ולא רחל וא"כ ק"ו הדברים ומה טענת יעקב לרחל.

ואמר אחי הרה"ג ר' יצחק שליט"א צרה הוי רק אחר הנשואין שכבר מכירים הקשר בין רחל ליעקב ואזי מכניסים צרה בזה זוכים להפקד. עוד נראה שרש"י דייק בסופו הכניסה שפחתה הינו שהיא הגבירה ונתנת בחיקו את שפחתה, זו שפלות למען הקמת בית, וזוהי הסגולה לבנים, אשתך כגפן פוריה אימתי כשהיא בירכתי ביתך, וע"י חגר אברהם מותניו מוכן למלחמה בכל כוחו להתפלל רק עבור זה שיועד למסור נפשו עבור הזולת, היודע להקריב, עליו אפשר להתפלל עליו התפילה חלה רואים שלתפילה צריך מסי"נ והקרבה כדי שיהיה מקום לתפילה לחול.

משולחנו של אאמו"ר רבי דוב אריה גולדברג זצ"ל*

להקטין את הנסיון

וישלה יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו וגו'. (ויצא לא, ד) צריך עיון לשם מה היה צריך יעקב אבינו לתרץ דבריו לברוך מלבן לחזור לארץ ישראל הלא תנן במתניתין בכתובות ק"י ע"ב וכן פסק הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות אישות הלכה י"ט וכו' וז"ל אבל מחוץ לארץ לארץ ישראל כופין לעלות אפילו מנוה היפה לנוה הרע אפילו ממקום שרובו ישראל למקום שרובו גויים מעלין.

ואאמו"ר זצ"ל היה מבאר זאת ע"פ מש"כ הגר"י מלנטר זצ"ל באגרותיו להגדיל היראה ולהקטין הנסיון לכן קודם לכן ביאר להם שכדאי להן ורק לאחמ"כ הוסיף כי כך נצטווה מהקב"ה. (דב"ד קדשו)

גאותו של לבן

ואלקי אביכם אמש אמר אלי. (ויצא לא, כט)

הנה לבן מתנהג שלא בחכמה לגלות שקיבל איום מהקב"ה שלא יגע ביעקב מטוב ועד רע, מאבד את כחו שלא יראו ממנו שהרי אינו יכול להרע להם.

ואמר בשם ר' בונים מפשיסחא אלא צ"ל שאדם תמורת מעט כבוד שידעו כולם שהקב"ה נגלה עליו מסכים לאבד הכל, הכבוד מעביר את האדם מן העולם אפי' בידיו ממש. (בית אבי עמ' 50)

תקנת תפילת ערבית

והביאו הרא"ש ושאר ראשונים שהרי"ף תירץ הני קושיות, שכבר קיבלו עליהו כחובה והיינו קבלה כללית להתחייב בערבית ולא רק בהתחיל להתפלל רק חובה גמורה, וא"כ שפיר כל הני גמ' הוי בתר דקיבלו עליהו. אבל הקשו בתוס' וברא"ש על שיטת הרי"ף, שבגמ' בסוף יומא איתא שאמר רב שתפילת נעילה פוטרת ערבית, ומקשו בגמ' הרי תפילת ערבית רשות, ותוצו דרב כמ"ד תפילת ערבית חובה, והקשו לשיטתם שהי קצת חובה א"כ מהו שהקשו מתפילת ערבית רשות, וכן להרי"ף שס"ל שהדר קבלו כחובה, הרי הוי חובה לכו"ע בתר שקיבלוה.

ואשר נראה בזה ע"פ מאי שייסד לן הגר"ח זצוק"ל לחדש דמאי דאיתא שתפילת ערבית רשות אין הכונה רק לענין חובת האדם לקיום המצוה אם הוי חיוב או רשות, אלא חובה ורשות הוי בעצם חלות התפילה דשם תפילת חובה ושם תפילת רשות הם שתי תפילות שונות בעצמותם, שם תפילת חובה ושם תפילת רשות, ותירץ על פי זה מאי דס"ל להרמב"ם שאם פתח אדעתא דלהתפלל מעריב, וזכר שכבר התפלל ממשיך להתפלל בתורת נדבה, אבל בשחרית ומנחה אינו כן שאין עושים תפילה מחצה נדבה ומחצה חובה, והקשה הרי כבר קיבלוה כחובה שכן פסק הרמב"ם, אכן פירש הגר"ח זצוק"ל שאף שקיבלוה חובה אבל בחפצא היא תפילת רשות היינו - **חובה להתפלל תפילת רשות**.

ואשר לפ"ז יתיישב שפיר הגמ' ביומא דכמשנ"ב שתפילת רשות וחובה תרי עניני תפילה נינהו, וא"כ הביאור בגמ' הוי לאידך גיסא, שאם ערבית חובה א"כ הוי תפילת ערבית ונעילה בני חדא ביקתא, אבל אם ערבית היא רשות א"כ תרי מילי נינהו, נעילה תפילת חובה, וערבית חפצא של רשות, וכמו שאין תפילה - מחצה נדבה, ומחצה חובה, כן הכא לא פוטר תפילת נעילה את תפילת ערבית, א"כ רב שקאמר שתפילת נעילה עולה לתפילת ערבית בהכרח ס"ל שתפילת ערבית חובה דחד דין תפילה נינהו עם תפילת נעילה.

תפילת ערבית כנגד המוקטר במזבח - ולא כנגד מעשה ההקטרה

ונראה המקור לזה שהוי תפילת ערבית כרשות - וחפצא אחר של תפילה למ"ד תפילות כנגד קרבנות, דהנה איתא הטעם שהוי רשות שהם כנגד אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסדרים על המערכה כל הלילה, והנה צ"ב חדא מאי נינהו פדרים, הרי הכל נקרב כליל למזבח בתמיד שהוי עולה.

ויש אומרים ע"פ הנודע בשם הגר"י, וכ"כ המק"ד, שגם בעולה שכולה כליל יש דין הקרבת אימורים חוץ מהדין כליל שבה, וא"כ הפדרים נקברים מתרי דינא מדין 'כליל' ומדין 'אימורי' (וכבר האריכו בכמה נפק"ו בזה).

אכן ראשי בברכות שם כתב איברים של עולה ופדרים של שאר קרבנות, וצ"ע מאי שייך פדרים של שאר קרבנות שיהיה דין תפילה כנגדם הרי תפילה היא כנגד תמידים שהם חובות ציבור.

ויש לבאר על פי מה שחידש הזרע אברהם שדין הקטרה של כל הקרבנות הוא **מדין המקדש**, ולא מדין הבעלים ולכן אין דין שינוי בעלים בהקטרה ע"י"ש. ומצאתי שכן משמע בפמ"ג בס"י נ"ג הביאו המשנ"ב ס"ק ס"א שבתפילת ערבית אי אפשר למנוע אדם מלהתפלל כשי"ץ, שכיון שהוא כנגד אברים ופדרים שאין להם בעלים, מבואר כמשנ"ב שכל דין הקרבת איברים ופדרים הוא מדין המקדש ולא מדין הבעלים. אכן הרמב"ם לא הזכיר כלל פדרים ע"י"ש בפ"א ה"ו ובפשטות לא גריס לה, אבל הא מיהת צ"ע לדעת הרמב"ם שס"ל שמתפללים מעריב כל הלילה, הרי ס"ל שתקנת עד חצות שנאמר במשנה בברכות בקרבנות לא רק באכילה קאי כשיטת רש"י אלא גם בהקטרה שאחר חצות לא מקטירים וא"כ לא היה ראוי להתפלל אחר חצות שאינו זמן הקטרה. אכן מלשון הרמב"ם משמע שכנגד הקטרה אין הכונה מעשה ההקטרה אלא כנגד זה שהיה מוקטר במקדש באותו הזמן וא"כ מוקטר היה במזבח כל הלילה.

אשר לפ"ז שפיר הוי תפילת ערבית רשות שחלוק מיסוד הדין כנגד קרבנות של שחרית ומנחה שהם כנגד הקרבת הקרבנות שהם חובה להקריב, אבל מעריב הוא כנגד מה שמוקרב במזבח בזה הוי רשות שאינה הקרבה רק מציאות של קרבן במזבח ולפ"ז התפילות הם לא רק כנגד הקרבה במקדש אלא כנגד זה שהמזבח והמקדש יש בהם עבודה שזהו זמן גם לתפילה.

ומדויק היטב כן ברמב"ם בפ"א מתפילה ה"ה ו' ששחרית מנחה וערבית שני עניני תפילות הם שבהל' ה' כתב תיקנו שיתפלל שתי תפילות ביום אחת כנגד שחרית ואחת כנגד מנחה, ובה' ותקנו שיתפלל עוד תפילה בערב, הנה חילקם הרמב"ם לשתי תקנות היינו שהם חלוקים בגדרם שתי תפילות כנגד הקרבה שהם חובה בחפצא ותפילת ערבית חובה אבל בגדר אחר, דאין לומר שחילקם שערבית רשות שהרי כתב תיקנו תפילת ערבית הרי דהבא כתקנה וחובה גם תפילת ערבית, ש"מ שהוי חפצא אחד של תפילה. תפילה כנגד המוקטר בביהמ"ק.

ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וישכב במקום ההוא. (ויצא כז, יא)

בגמ' ברכות (כז, ב) 'איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפילות אבות תקנום, רבי יהושע בן לוי אמר תפילות כנגד תמידין תקנום, ומסקנא בגמ' שגם לרבי יוסי ברבי חנינא תפילות אבות תקנום ואסמכוהו אקרבנות'.

עוד נחלקו תנאים בגמ' (דף כז' ע"ב) אם תפילת ערבית רשות או חובה, וקימ"ל כרבי יהושע ודלא כר"ג שתפילת ערבית רשות, והנה רש"י בכמה דוכתיה פירש ערבית רשות שכיון שהיא כנגד הקרבת אברים ופדרים הוי רשות שהאברים ופדרים אינם מעכבין בכפרה, ולשון הרע"ב שהוי מצוה בעלמא, והקשה הרש"ש אף שאינו מעכב אבל מצוה של חובה היא, ויבואר להלן.

והנה לשיטת רבי יוסי ברבי חנינא שתפילות אבות תקנום, אמאי הוי תפילת ערבית רשות הרי תיקנה יעקב אבינו, ובכמה מפרשים שבאמת מחלוקת רבן גמליאל ורבי יהושע אם תפילת ערבית רשות מתלי תלי במחלוקת רבי יוסי ברבי חנינא ורבי"ל אם תפילות כנגד קרבנות הוי רשות ואם אבות תיקנום הוי חובה.

אכן בתוס' ביומא (פ"ט ע"ב) וברא"ש בברכות לא משמע הכי, שכתבו שתפילת ערבית דקאמרו שרשות, אין הכונה ממש רשות - כי בחינם אין לבטלה, רק לגבי חובה קרי לה רשות שהרי יעקב תיקנה, הרי שפירשו תפילת ערבית רשות גם להני דסברי שתפילות אבות תיקנום.

בפמ"ג בברכות שם והחת"ס עה"ת פר' ויצא, פירשו הטעם שהוי רשות אף שיעקב תיקנה שכיון שבשעה שיעקב עמד להתפלל היה יום וכוונתו היתה להתפלל מנחה רק שקעה לו חמה שלא בעונתה, וא"כ התחיל כתפילת מנחה רק נהיה תפילת ערבית, וא"כ הוי מעצמה תפילת ערבית, וא"כ לא תיקן רק ניתקן ערבית ולכן חשיב רשות.

אשר מבואר בדבריהם שתפילות תיקנו האבות, אין הכונה שתיקנו כחובה לנו אלא רק שהם התפללו כזו תפילה, ובניהם **אחריהם כן מתפללים**, 'ותיקנו' היינו שהעמידו על מכונם את אלו התפילות, שאל"כ יעקב לא תיקן כלל ערבית שהרי לא לזה היתה כוונתו.

ולדבריהם מובן שהמקור לחיוב הוא מה שהתפללו בפועל - שזה מוזכר בתורה, ולא הוזכר בקרא החיוב של התפילה אלא רק שיש כזו תפילה, [אכן] ל' כיון שהוזכר תפילתם א"כ משמע שקיימו חיוב ש"מ שתיקנו שיהיה חיוב וצ"ע]. והנה התוס' הקשו איך קתני שיצחק תיקן מנחה הרי בגמ' ביומא כח, ב איתא שצלותא דאברהם מכי משתחרי כתלי, (היינו שהתפלל מנחה מיד בחצות ולא בשש ומחצה כמנהגנו) הרי שאברהם התפלל מנחה ואיך קאמרו שיצחק תיקנו, ותירצו בתוס' שהא שקאמרו שאברהם התפלל מנחה היה אחר שתיקנו יצחק.

ובתוס' ישנים ביומא שם תרצו שכיון שאיתא שאברהם קיים את כל התורה כולה, א"כ קיים ג"כ תפילת מנחה, אשר מבואר שאברהם התפלל מנחה עוד קודם שיצחק התפלל מנחה, ואם נימא שתיקנו היינו שהתפללו ולא שקבעו כחובה א"כ איך מתיחס תפילת מנחה ליצחק הרי כבר אברהם התפללה.

ואפשר לבאר דהנה בגמ' בחולין (צ"א ע"ב) שאמר יעקב 'אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי' מבואר שאברהם ויצחק התפללו במקום המקדש, והביאו שם שבאברהם כתיב 'אל המקום אשר עמד שם' וביצחק קראו להר המוריה שדה דכתיב 'ויצא יצחק לשוח בשדה' ויעקב קראו בית 'אין זה כי אם בית אלוקים' הרי שתפילתם היתה במקום המקדש.

וא"כ י"ל שהכונה באמת כפנ"י והחת"ס דתיקנו היינו שהתפללו בפועל ולא שקבעו חובה, רק איזו תפילה נחשבת כתיקנו זוהי התפילה במקום המקדש, והיינו שכתבו הראשונים שמתפללים לעבר קודש הקדשים ששם הכינו האבות את הסולם המעלה את התפילות לשמים, והיינו התקינו דרך לעלות התפילות והכונה שתיקנו בתפילות שבהר המוריה. ולפ"ז שפיר תרצו הפנ"י והחת"ס ביעקב כיון שכונתו היתה לתפילת מנחה ונהיה תפילת ערבית היא רשות, שתקון זה היה בלא כונה לזמן של ערבית.

התוס' בברכות וביומא (פ"ט) והרא"ש בברכות (פ"ד ס" ב') כתבו שרשות שקאמרו על תפילת ערבית, אינה ממש רשות רק הכונה שאינה חובה גמורה, אלא רשות הכונה שנדחת מכל מצוה אחרת, אבל ודאי עיקרה חובה, והביאו שתי ראיות לכך, חדא שאיתא בגמ' שאם שכח יעלה ויבא בליל ר"ח אינו חוזר שאין מקדשין את החדש בלילה, ואם הוי רשות במה שייך לדון אם חוזר הרי כל כולה רשות, והביא הרא"ש שיש שדחו שכיון שהתפלל כבר התחייב שהרי קיבל על עצמו להתפלל.

עוד ראיה הביאו מריש פרק תפילת השחר, שקתני שמי שלא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים, ואם הוי רשות מהו שחייב שחרית שתיים, והכא ליכא למימר שכבר קיבלה לחובה שהרי לא התפלל כלל, וא"כ ראיה שתפילת ערבית אף למ"ד רשות הוי חובה לא גמורה.

השקיעות והעמל בתורה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". (ויצא כח, י)

בפרשת ויצא כתיב (בראשית כח י) "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", ופירש רש"י 'לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה', והנה יעקב אבינו יצא מביתו בזמן שיצחק אביו היה חי, ויצחק היה ראש הבית, ויעקב אבינו היה איש תם יושב אוהלים והיה בכל עת בביהמ"ד, וכאשר הוצרך לצאת מן העיר למצוא לו אשה, אמרו חז"ל שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, ולכאורה איזה רושם עשתה יציאה זו ומי שמע על יציאה זו, אמנם אמרו לנו חז"ל שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם, וכמו שאמר ר' ישראל סלנטר שכאשר יהודי מתרפה ומתבטל מן התורה, פרופסור יהודי בחו"ל מחלל שבת, ומשום שלכל מעשה ומעשה יש השפעה ורושם.

והנה כאשר יעקב אבינו עוזב את יצחק אביו ואת רבקה אמו, שהיו האבות הקדושים, הולך הוא מן הבית הגדול והקדוש לבית לבן הארמי, שבביתו יש תרפים ועבודה זרה, והוא רמאי ושקרן כדאיתא בחז"ל, וכאשר יוצא יעקב מביתו הולך הוא עם כיסים מלאים בכסף וזהב, ועם צאתו מן העיר רודף אותו אליפז ומשיגו ורוצה להורגו במצות אביו עשיו, ואומר לו יעקב שכיון שעני חשוב כמת, יקח ממנו את כל ממונו ויחשב שהרגו ובכך יקיים מצות כיבוד אב, ונטול אליפז מיעקב אבינו את כל כספו וזהב, וע"ז אמר יעקב (בראשית לב יא) "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", והולך יעקב בדרכו כעני מרוד, והתפלל שיינצל מעשו ומלבן והקריב קרבן, ולפתע נעשה חושך, ושומע הוא קולות של חיות, כדאי ברש"י (בראשית כח, יא) שהניח אבנים מראשותיו בכדי להינצל מן החיות הרעות, ואיתא במדרש שבאותו הזמן התפלל יעקב אבינו ואמר את פרק כג שבתהלים "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר", דכתיב שם (תהלים כג, ד) "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי", ובר' צדוק כתב על פרק זה שחציו הראשון של הפרק הוא בלשון נסתר, "ה' רועי לא אחסר", "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני", "ינחני במעגלי צדק", ואילו חציו השני הוא בלשון נגלה, "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמוני", ומשום שכאשר האדם נמצא בצרה ובצער ובגיא צלמות, אזי מתחיל הוא להרגיש את הקב"ה עמו.

ור' יעקב ניימן ביאר דהנה יעקב אבינו יצא מבית שם ועבר לאחר י"ד שנה שלא ישן והניח אבנים מראשותיו והלך לישון, ואף בתוך שינתו למד, כדאיתא במדרש עה"פ (בראשית כח טז) "וייקץ יעקב משנתו" 'משנתו' ובתוך שינתו נגלה אליו הקב"ה ומראה לו חלום שאין לתאר ולשער, ואומר לו הקב"ה (פס' טז) "הנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזוב עד אשר אס עשיתי את אשר דברתי לך", והקשה ר' יעקב ניימן דהנה יעקב אבינו ישן שם במקום המקדש וזכה לגילויים שאין כדוגמתם, שראה את כל העתיד ואת כל החורבנות והגלויות שיהיו, והיו ליעקב אבינו לאחר מכן כ"ב שנה שלא היה לו בהם גילוי שכינה, ובכ"ב שנה אלו היו לו ליעקב שבטים, בנים ובנות וכלות ונכדים, כסף וזהב לרוב, יושב הוא בארץ ישראל, אינו בורח ואינו חושש משום אדם, עשיו הלך כבר לשעיר, ובכל כ"ב שנה אלו לא היה לו גילוי שכינה, משום שלא היה ידוע היכן יוסף, וכדכתיב לאחר שנמצא יוסף (בראשית מו כז) "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם", ופירש רש"י 'שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו', והיינו דעד אז לא שרתה עליו שכינה, וא"כ מדוע יעקב אבינו לא היה בשמחה בכדי שתשרה עליו שכינה בכל הזמנים הטובים אלו.

וביאר ר' יעקב ניימן שהרי אמרו חז"ל שאין שכינה שורה אלא מתוך שמחה, ובכל הכ"ב שנה אלו היתה חסרה לו השמחה, משום שלא היה לו את יוסף והיה חסר לו בן, ודוקא בזמן החשיכה שהיה בדרך וחיות רעות סובבות אותו ועשיו רודף אחריו, דוקא אז היה בשמחה, שהרי אם לא היה בשמחה לא היתה שורה עליו שכינה, ולמדים אנו מן האבות הקדושים איזה דבר מפריע להם ומונע מהם את השמחה, שרק כאשר יש קצת נפילה ברוחניות אז מגיעה העצבות הגדולה.

סופר כי בזמן שגזרו על לימוד התורה במדינת רוסיה, נכנסה קבוצה שלימה של חיילים רוסיים, לביתו של הגאון מטברג זצ"ל ורצו להרגו, הלה עסק באותה שעה ביישוב רמב"ם מוקשה, ובהיות שעדיין לא הוברר לו ברור היישוב בדברי הרמב"ם, פנה וביקש בתחנונים שיתנו לו כמה רגעים, והם הסכימו לכך. תוך כדי המתנה, הם קיבלו פקודה מגבוה לעזוב את העיר, ובכך ניצל. זו אהבת תורה אמיתית, בשעה כזו שעומדים להוציא להורג.

והנה יצחק אבינו שולח את יעקב אבינו לישא לו אשה מפדן ארם, ואילו יעקב אבינו הולך לבית מדרשם של שם ועבר ועוסק שם בתורה במשך י"ד שנה, ולכאורה הלא אינו מקיים בזה את ציווי אביו שציוה עליו לישא אשה, ומקובל לבאר בזה דהדרך לישא אשה היתה ע"י לימוד התורה י"ד שנה, שלאחר י"ד שנה בביהמ"ד אפשר להיכנס לביתו של לבן ולהישמר מכל דבר רע, ואף אנו צריכים להתחזק בזה ביגיעה ועמל בתוך כותלי ביהמ"ד, וכפי שמקובל לומר על מה שעשיו רדף אחר יעקב, ולכאורה מדוע לא חיפש עשיו את יעקב בבית מדרש, ומקובל לומר שעשיו אינו מכיר את בית המדרש, והוא חושש אף להתקרב אליו, וזהו תפקידנו להיות ככל שיותר בתוך הבית מדרש ולהינצל מכל פגע ורע.

ובמדרש איתא והוא בבעל הטורים עה"פ (בראשית כח יב) "והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו", ולכאורה הרי המלאכים קודם יורדים מן השמים ואח"כ עולים, ואף ברש"י הזכיר קושיא זו וכתב 'עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו', ולכאורה קשה ע"ז דהא היה החלום כאשר היה בבית אל, ואיתא ברש"י (פס' יז) שהיה זה באמצע ארץ ישראל, וא"כ מדוע מלאכי ארץ ישראל עלו לרקיע וירדו מלאכי חוץ לארץ, הרי עוד דרך ארוכה לפנינו עד שיגיע לקצה ארץ ישראל, אמנם הביאור הוא שכאשר נמצאים בדרך לחוצה לארץ, כבר נחשב הוא שנמצאים בחוץ לארץ, וכאשר נמצאים בדרך לארץ ישראל, נחשב הוא שנמצאים בארץ ישראל, אמנם במדרש איתא שהמלאכים ראו את יעקב אבינו יושן, וכאשר ראו פנים יפות ומאירות כל כך, עלו לקרוא לכל המלאכים מן השמים שיבואו לראות ולחזות בזיו פניו, ועל כן כתיב קודם 'עולים' ואח"כ 'יורדים', שעלו בכדי לקרוא לכל המלאכים שירדו, ולכאורה יש להבין מדוע דוקא באותה שעה ראו אותו המלאכים וירדו כולם לחזות בזיו פניו, וכי רק בזמן שהיה ישן היו יכולים להסתכל בפניו, ונראה הביאור בזה שלאחר י"ד שנה שעסק בתורה בבית מדרשם של שם ועבר, ניכר על פניו דבר זה, ופניו זוהרים ומאירים, שהתורה משפיעה על האדם ורואים עליו, וכמו שאמרו חז"ל 'מה הבריות אומרות עליו, אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו'.

להארות הערות והוספות : 0527680034@okmail.co.il

יום הנקבע ליארצייט הסבתא מרת פרומה גיברלטר ע"ה - ט' כסלו תש"ה הי"ד

מספר חמי רבי יצחק אלחנן גיברלטר: אהבה גדולה אהבה אמא את התורה ואת לומדיה. הסיפורים שאביא כאן ישקפו מעט מאותה אהבת תורה שבערה בה. בכל ערב כשהיה אבא חוזר מבית המוסר, אחר שגמר את עבודתו בעסק הגדול שהיה לו, ואחרי שהתפלל ולמד בביהמ"ד, היה יושב כל לילה בלי יוצא מן הכלל, עד השעה שלש לפנות בוקר ולומד. המנגינה העריבה הזו היתה נשמעת יום יום שעות על גבי שעות, ואמא ע"ה היתה יושבת ושומעת ולא מוציאה מילה מפיה לבל תבטל חלילה מלימודו. יושבת היתה ועיניה דומעות. לא היה לה דבר נפלא מזה, לראות את אבא לומד תורה.

אם היה אבא נרדם מרוב עיפות על הסטנדר, היתה אמא מעירה אותו בקולה הרך ואומרת: "ביטול תורה". זכורני משפט גדול שאמרה פעם אמא לאבא בשעה שתיים בלילה, כשאשמורות עיניו של אבא נעצמו מעיפות: "עד עכשיו למדת בשבילך, מעכשיו תלמד בכל הכוחות בשביל העוה"ב שלי" כך שמעתי באוזני בעודי ילד צעיר. על השקפה ברורה שכזו, שכל הרצון והתשוקה היא איד להרבות תורה, ושאיין מלבד התורה דבר, עליה גדלנו.

זוכר אני עד היום, איד שהיתה אמא מרדימה אותנו מידי לילה בשיר שהיה המנון בביתנו: "תורה איז די בעסטע סחורה (התורה היא הסחורה הטובה בעולם) טייערער פון ריינקעס ומנדלך" (יקרים הם מצמוקים ושקדים), אלו הם שירי הערש ששמענו וספגנו אל תוכנו.

אבא סיפר על אמא ע"ה, שאחר הנישואין ישב אבא ולמד בחדר אחד, ואמא ישבה בחדר אחר ובכתה. נבהלו בני המשפחה מאד לשמע הבכי, אך היא הרגיעה אותם ואמרה, אלו הן דמעות של אושר, כאשר אני רואה, איזה תלמיד חכם דגול זיכני הקב"ה. בביתנו היו מתארחים תלמידי ישיבה שבאו לאכול בשבת, כמנהג הימים ההם, אמא היתה מתרגשת מעצם בואם, ונותנת את המנה היפה ביותר לתלמידי הישיבה. מיד לאחר שהגישה לאבא את המנה היתה מכבדת את תלמידי הישיבה. והיתה מדגישה זאת בקול כשהאושר והשמחה שזורים בקולה, "אנו זוכים לשרת בן תורה ת"ח". אהבת תורה- קבלנו מאמא.

בסמוך לביתנו בקובנה גר בחור מבוגר מתלמידי ישיבת סלבודקה, שהיה תלמיד חכם גדול. שכרו לו דירת חדר בעלית גג, ואמא דאגה לו לאוכל מדי יום. ואף ביום שישי היתה שולחת לו דגים, חלות ועוד. האיש היה משונה מעט. היה לו שיגעון- שהבריח ממנו אנשים וילדים. הוא אהב לתפוס את הילד שהביא לו אוכל ולצבטו לו בלחיו. אמא היתה שולחת את האוכל לשבת רק על ידי אחד ילדיה, למרות שלא "אהבנו" את הצביטות שלו. היא לא נעזרה באחד מעובדי החנות שלנו כדי לשלוח את האוכל, אלא שלחה רק אותנו וזאת משום שרצתה לחנך אותנו בכיבוד תלמיד חכם.

הבחור היה מחכה מדי יום שישי לאוכל. הוא היה "מתכוון" למפגש- כשנשמעו הפסיעות קריבות במעלה המדרגות שהיו מעץ היה יוצא וצובט, הוא נהנה מהצביטות יותר מהאוכל שהביאו לו לשבת.

אחיי היו זריזים ממני וברוב הפעמים היו מצליחים לשים את האוכל על הרצפה לפני הדלת ולברוח, לפני שהספיק הבחור לפתוח את הדלת. אך אותי תמיד היה תופס וצובט בכל כוחו עד שפרצתי בבכי. רק לאחר שסיים את מסכת המכות והצביטות היה לוקח את האוכל ונכנס לחדרו.

בעלת הבית היתה נגשת אלינו אחר כך ומסבירה לנו: "דעו לכם ילדים שעשיתם מצווה גדולה, אם לא תביאו לו אוכל הוא יגוע ברעב, אין איש מביא לו אוכל מלבדכם".

אך מובן איפא, שלא רצינו ללכת אליו פחדנו מהמכות, אמא היתה אומרת לנו, שמכיון שהוא היה תלמיד חכם גדול- לתת לו אוכל זה כיבוד התורה. היא מוכנה שילדיה יקבלו מכות בכדי לחנך אותם שגם במצב כזה חייבים לכבד תלמיד חכם שהוא בבחינת "ספר תורה ששרוי בצער"- חינוך!!!

גדלותה של אמא בחסד היתה עצומה. לאחרונה סיפר לי אחי היקר, ר' רפאל, סיפור שיפתח לנו אשנב נוסף בעוצמת מידת החסד של אבא ושל אמא. כשסיפר לי זאת התחברו לי מספר פרטים שהיו לי נעלמים עד עתה.

אני הייתי הילד הקטן בבית ולכן אני זוכר בדיוקנות את כל מה שראיתי, היות שכך אני נעזר באחיי המבוגרים. הסיפור שאכתב עתה התרחש כשהייתי בגיל שש בערך.

יום אחד הגיעה אישה לאמא כשכולה ממררת בבכי. האישה סיפרה שהיה לה דוכן בשוק הגדול שבו מכרה בדים לבגדי נשים. את הבדים היתה שומרת בתוך ארגז בדוכן והיתה נועת את הארגז בכל ערב. והנה בלילה פרצו לה את הארגז הסגור וגנבו לה את כל הסחורה. שנים רבות היא מנהלת את העסק ומעולם לא נגנבה לה הסחורה.

האישה סיפרה בבכי, כי עתה נשארה חייבת כסף רב על הסחורה שלקחה בהקפה, ומעתה לא יתנו לה לקנות שוב סחורה בהקפה. היא אף נותרה מחוסרת כל, ופת לחם אין לה לתת לילדיה. הייתי אז ילד, ועדיין לא למדתי בביה"ס על כן במשך היום הייתי ליד אמי בחנותנו. זכורני שהתפלאתי מאד, מה מצאה האישה לבוא לתנות צרותיה דווקא לפני אמי, הלא אין קירבת משפחה ביניהן.

מיד כששמעה זאת אמא מהרה לספר זאת לאבא. ובעיקר הדגישה שילדי האישה נותרו ללא פת-לחם. אבא עזב מיד את החנות והלך עם האישה לקנות סחורה חדשה בסיטונאות – כמות הסחורה היתה שווה לסחורה שקנתה תמיד כדי למלא את כל המחסן שלה בדוכן. אבא שילם במקום בעבור הסחורה והעביר לה את כל הסחורה לשוק. לא היו בפי האישה די מילים כדי להודות על החסד הגדול שעשו איתה הורי, שהיו זרים לה עד למקרה הגניבה. נראה, שהיא שמעה שהורי הם בעלי צדקה גדולים ועל כן בעלה לשפוך את מר ליבה בפני אמא. אבא יעץ לה שתשכור אצל אחד מבעלי החנויות שעל-יד השוק, מקום בחנותו להכניס שם את הסחורה בלילה לאחר סגירת השוק. גם בשבתות ובימי ראשון תשאיר את הסחורה בחנות כדי שלא תיגנב הסחורה בשנית. ואכן כך נהגה. הייתי רואה אותה מעבירה את כל סחורתה לחנות מסוימת על-יד דוכנה בסיומו של כל יום בשוק, כיון שדלתות החנות היו סגורות היטב והיה קשה לפורצן. כך קמה לרגליה אותה אישה והתפרנסה בכבוד, וכבר לא נצרכה לעזרת הזולת.

אמא בצדיקותה ובפשטותה היתה הולכת לקנות בדים אצל אותה אישה. משלמת לה ואינה מזכירה ולו ברמז קל את אותה נתינה גדולה. מובן שהבדים שמכרה אישה זו אינם היו הבדים היוקרתיים שיכלה אמא להרשות לעצמה לרכוש, אך בכל זאת אמא הסתפקה במועט.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

הלכות שביעית

הקרקע והתלכלכה ואינו מנקה אותה והולך כשכתם על המגבעת, והו כבודו של בעליה כמו שראינו בעינינו את שר הביטחון המנוח שאיבד עינו ר"ל וכל חייו שם רטיה שחורה על עינו, ולכאורה הרי יש פתרונות טובים יותר בעין תותבת, אלא שגאוותו בכך שאיבד עינו בקרב למען מולדתו. וכך כשמראה לכל שהולך במגבעת מוכתמת בשביל שמירת השבת. וכך בנ"ד שהגדר גדלה פרא למען השמיטה.

אך כשיש שנים שאינם שומרי שביעית שיתכן בהחלט שאם נחמיר עליהם יבקשו לבטל לגמרי את מצות השביעית מהגנה המשותפת, יש להתיר כיון שאין כוונתו לזמור לטובת גידול העין אלא רק להסיר את קצות הענפים המכערים את המראה, ובלבד שלא יגזום סמוך לפירות והחורים שיש בגדר החיה, שם אכן מכוון בגזום לעבות הצמחיה שיגדלו יותר ענפים ויכסו מקום הפרצה.

ריסוק בננה לילדים

האם מותר לרסק בננות לילדים לאכילה.

מותר לרסק בננות עבור ילדים בלבד, אך לא למבוגרים כיון שלגביהם אין זו דרך אכילתם (פ"ד הגר"ש אלישיב) ובעין שכתב הביאור הלכה (קס"ד ו"ה א"ע"פ) לחלק בין זקן לצעיר (והרחבנו בזה בשיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות תנן).

עירוב מים ביין

האם מותר לערב יין או מיין ענבים הקדושים בקדושת שביעית במים כדי לתת טעם במים, וכן אם יש הגבלת בכמות המים המותרת שיהיה דווקא בשיעור מוגזג.

מותר להוסיף מים אפילו יותר מכדי שיעור מוגזג, כיון שדרך העולם לערב במים כדי להטעימם כמין ענבים המהול במים שברכתו שהכל (מ"ד הגר"ש אלישיב, וכן הורה הגר"ש) אויערבאך - דיני שביעית השלם ט, ד.

גיוזם ענפים לצורך עירוב

שאלה - נכנסו ענפים בתוך צורת הפתח באופן שפוסלים את העירוב, האם מותר לקצוץ הענפים בשמיטה באמצעות מזמרה.

תשובה - מותר.

קציצת אילן אינה מהמלאכות האסורות, אלא שבקציצת הענף עלול להיות שמושביה הצמחיה במקום החיתוך והוא מלאכת 'זומר' שהוזהרנו (וכרמך לא תזמור) ואף שלכאורה אינו מכוון זהו פסיק רישא להשבתת האילן.

ואף שאין לו עניין בצמחיה ענפים חדשים, הרי בשבת נפסק להלכה (שו"ע או"ח שכ, יח) שאף פסיק רישא דלא נחא ליה אסור. אמנם יש לחקור האם פסיק רישא אסור בשביעית כבשבת. החזו"א (שביעית יח, ו; יט, ב) מוכיח ששביעית אינה כשבת וכל שאינו מכוון מותר אע"פ שהוא פסיק רישא אלא שמדרכנו הצריכו שיהיה ניכר שאינו מכוון, אף שהוא בניגוד למבואר בתוס' סנהדרין (כז, א ד"ה לעקל). ודעת מו"ד הגר"ש אלישיב לחשוש לתוספות הנ"ל ולאסור כל שהוא פסיק רישא אף שאינו מכוון. וזמעתה בשאלה הנ"ל לגבי העירוב; לחזו"א בוודאי מותר, שהרי צורת הפתח מוכיחה שהותך לצורך העירוב. ואף לרבינו שחשש, יש להתיר שהרי הברעת החזו"א (שביעית כא, טז) שרק בגפן הוא מהתורה ושאר האילנות הוא איסור מדרכנו ולפיכך התיר לקצוץ ענפי אילן לסכך שיש לנו לתלות דכיון שאינו אומן (ג) מסתמא אינו קוצץ באופן המועיל לאילן (ירד אמונה שמיטה א' צה"ל דפ"ג).

גדר חיה בבניין משותף

שאלה - האם מותר לגזום גדר חיה בבניין המשותף.

תשובה - כשכל דיירי הבניין שומרי שביעית, ודאי ראוי לא לעשות שום פעולת גיוזם, ולהשאירה לגדול פרא והו כבוד הדיירים שבכך ניכרת שמירתם את השמיטה בלא לחפש היתרים (ושמעתה מת"ח אחד כשנפלה בשבת מגבעתו על

אדרבה, עוצו עצה ותופר

חיזוק באמונה וביטחון בעקבות הדאגה מיוקר המחיה*

עצה תופר ואם תדברו דבר לא יקום, אבל מה הענין לצוות עוצו, דבריו? התשובה היא שאם לא יעוצו עצה כלל ולא ידברו כלל, במה יתודע ש"עמנו א-ל"? אך יתגלה כבוד שמים? לכן אמר הנביא "עוצו". אדרבה, תיעצו מחשבות כגדנו - ותופר עצתכם. אדרבה, דברו דבר - ולא יקום, ואז יתגלה לכל שתופר עצתכם ולא יקום דיבורכם "כי עמנו א-ל".

בספר החינוך במצות ברכת המזון (ה) מבאר טעם המצוה, וכי הוא צריך שנברכהו, הלא הוא מקור הברכה, אלא מטרת הברכה לעורר נפשנו בדברי פינו, כי הוא המברך וכולל כל הטובות, ומתוך התעוררות הטוב הזה בנפשנו ויחד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו והוא המלך לכל אשר יחפץ, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו. מטרת התפילה והברכה לעורר את לבנו להאמין באמת שהוא כולל כל הטובות וממנו כל בקשותינו. והו שאמר "טרם אכלה לדבר אל לבי", כי התפילה כולה דיבורים להשפיע על הלב אמונה וביטחון ולהתעלות במעלות אלו גבוה מעל גבוה.

בספר עלי שור (הל' ב) כתב מערכה שלמה על בטחון, ובסיומה (ע"פ תרבו) מסכם למעשה עם ח"י סעיפים, וכותב: "בונים בטחון ע"י תפילה כשהיא מעשה של בטחון". כלומר כשהיא מעשה של אמונה בתפילה, כששומעים מה שדברים ולא אומרים ביעף עד שאין זוכרים אם בכלל יצאו הדברים מפינו, אזי זוכים בדרגות של אמונה וביטחון. וכמו שאומרים בשם זקני הבעש"ט ז"ע: "אם אתה מרגיש אחרי התפילה כמו לפני התפילה, הרי שלא התפללת". אכן מכל תפילה וברכה ניתן לשאוב מלא חפניים אמונה וביטחון.

* נאמר בליל ש"ק חיי שרה תשפ"ב בבית המדרש הגדול 'אבי עזרי' בפ"ת.

אליעזר עבד אברהם אבינו מספר ללבן ובתואל שנזדמנה לו רבקה בשעת תפילתו: "טרם אכלה לדבר אל לבי, והנה רבקה יוצאת" (בראשית כד, מה). הקשה מו"ר המשגיח הגר"ש וולבה: וכי אדם מתפלל אל לבו, הלא עומד ומדבר לפני המלך כדבר איש אל רעהו, ומהו "אל לבי".

טמון כאן יסוד עמוק על פי הזהר הק' (הר' חיים רות): "אין קרוב לפני המקום כמו הלב של האדם". דברים עמוקים. תקופה זו מעוררת אצל רבים בלבול, חרדה ורגז על הגזירות ועל גזרי הגזירות. וכבר כתב במסילת ישרים (כא) שהטורדות והדאגות מערבות השכל ואינן מניחות האדם להתחזק ביראה ובאהבה וכשאר דברים של עבודת ה'.

והעצה לזה כתב שם להתחזק בבטחון, שישליך ידו על ה' כשידע שאי אפשר שיחסר לו מה שנגזר עליו בראש השנה כמו שאמרו חז"ל (ביצה טז, א) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד ר"ה.

אמנם הלב דואג וחרד כשהיוקר מאמיר, אך זאת לא הפעם הראשונה וכבר היו דברים מעולם. פעם בא אחד אל הגר"י הלוי מבריסק וצ"ל לה"ה בדאגה מה יהיה המחירים עולים ועולים. השיבו הגר"י: מה אתה מפחד. אם היה כתוב "כספוי" של אדם קצוב לו מר"ה עד ר"ה, נחא. ניתן היה להבין דאגתך. אבל הרי כתוב "מזונותיו" קצובין לו. אם כן כשעולה מחיר המזון, מוסיפים לו מן השמים מעות כפי צרכו.

הנביא ישעיהו אומר: "עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א-ל" (ישעיהו י, י). פרש"י "עצו - לשון ציווי. פעם שאל אותי המשגיח הגר"ד סגל שליט"א: לכאורה הכוונה שאם יעוצו עצה תופר עצתם ואם ידברו דבר לא יתקיים דיבורם, א"כ למה ציווה "עצו". היה לו לומר אם תעוצו

בלידת יוסף נולדה הלהבה להתמודד עם עשיו

"ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב שלחני ואלכה"

(בראשית ל, כה)

"משנולד יוסף, בטח יעקב בקב"ה ורצה לשו"ב" (רש"י שם). לפתע הבין יעקב ביכולתו לעזוב תיכף את בית לבן ולצאת לדרך לבדו. ולאחר שבע עשרה שנה כשנעלם יוסף ואחיו טענו שנטרף על ידי חיה רעה, מיאן יעקב להתנחם והתאבל עליו עשרים ושתים שנה עד שפגשו שוב.

סיפורו של יוסף אומר דרשני. מדוע משנולד יוסף "נולד שטנו של עשיו" (רש"י שם), ומדוע יעקב כל כך הצטער על אובדנו, ומיאן להתנחם.

שמעתי מהגר"י כ"ץ שליט"א לבאר בזה: אבלו של יעקב לא היה על יוסף בלבד אלא על עם ישראל, כיון שידע ברוח הקודש שעם ישראל יבנה על ידי משפחתו וראה בחזיונו את יציאת מצרים, קריעת ים סוף ובית המקדש עד סוף כל הדורות בבניית המשיח והתיקון השלם של העולם.

וכל עוד שלא נולד יוסף, פחד יעקב מעשיו אחיו, כיון שזה לא סתם 'אח' אלא גלות אדום לדורות הבאים, אך כשנולד יוסף ועליו נאמר (עובדיה א, יח) "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש", שוב בטח יעקב בקב"ה ורצה לשו"ב. ולמרות שיוסף רק תינוק בן יומו, אך הרגיש יעקב שהלהבה שתשרוף את עשיו הגיעה לעולם, ומביאה כוח להתמודד עם עשיו.

בדרכו חזרה מבית לבן, פגש את עשיו, ולמרות שעשיו שנא את יעקב באותה שעה, נהפך ליבו עד שחיבקו ונישקו בכל ליבו (ספרי בראשית שם), ומשנצרה אחדות האחים לאחר שלושים וארבע שנים שלא התראו, הציע עשיו ללכת יחד, אך יעקב סירב באמרו שיש לו ילדים רבים וצאן ובקר והוא לא יכול לרוץ איתו, אלא "אני אתנהלה לאישי... עד אשר אבוא אל אדוני שעירי" (בראשית לג, יד). ואומרים חז"ל שלא היה בדעתו ללכת מיד, אלא רק כאשר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו", דהיינו בעקבתא דמשיחא לאחר גלות אדום.

הלכה למעשה

שביעית (דהיינו לטחון פירות בתוספת מים או חלב עד שנהפכים למושקה).

תשובה מותר.

וכבר פסק בן החזון איש (אורח חיים לג, ה ד"ה אמנם) "אם ממשמם את כל הפרי לתוך הקערה ולא נשארו רק הקרומוץ, למרות שמעיקרא אוכל והשתא מושקה, מכל מקום לא מקרי הפסד". וחזר על דבריו (שם ד"ה מן האמור) "מן האמור נלמד לסחיטת תפוז הנהוג שמערין כל האוכל לתוך הכוס ונשאר רק הפסולת, הדעת נוטה שיש לו דין ריסוק של פוידל"א שנחלקו בו הפוסקים (רב י, ו) ודעת הרמ"א שעיקר ברכתו בורא פרי העץ, ומותר לעשות פוידל"א מפירות שביעית ומתרומה".

והנה בדרך אמונה (תרומות יא, כא) כתב "ואפילו מרסקן לגמרי, כל שאינו עושה אותו מושקה מותר". לכאורה לדבריו אסור להפכו למושקה. אכן בציון ההלכה (לס) הביא שנחלקו בזה הראשונים הרמב"ן (חולק כ, ב בס"ע) והרשב"ץ (ברכות שם) התיירו אף לעשות מושקה "אבל לשון הרמב"ם בפירוש המשניות (תרומות יא, ג) שאסור להחזיר האוכל למושקה".

אכן נראה שאף הדרך אמונה לא כתב זאת כהוראה למעשה, אלא רק כתב בן בדעת הרמב"ם:

א] דמאי אולמיה להכריע בפשיטות כפירוש המשניות כנגד הרמב"ן והרשב"ץ.

ב] ומה גם שבביאור ההלכה (ד"ה תמרים) הביא שהחזון איש כיוון מדעתו לדברי הרמב"ן שמוותר אף לעשות מושקה. וכבר הובא בן משמו (שיח השבטים ב, ס) שמתיר לרסק פירות שביעית עד שייהפכו למיץ.

ויכול להוסיף כרצונו מים או חלב למושקה למרות שמאבד ברכתו בזה (כמבואר לעיל), כיון שכך דרך הרבים.

ריסוק פרי שלא כדרך הרבים

שאלה האם מותר לאכול סלק חי, כגון שמפורר במגדרת ומערבו עם תפוחי עץ בסלט, והרי דרכו של הסלק להימכר מבושל, ודבר שדרכו לאכול מבושל אסור לאכלו חי (רמב"ם שמיטה ה, ג).

תשובה שאין צריך שיהיה דרך אכילה אצל רוב העולם, אלא די במיעוט נכבד שלא תהיה בטלה דעתם בדעת כל העולם, והיינו כשלושים - ארבעים אחוז (מ"ד הגר"ש אלישיב). וכל זה לגבי שינוי מהות כגון מירק חי למבושל ומאוכל למושקה (כמבואר להלן), אך לגבי סחיטת פרי כגון שמוציא המיץ מהפרי - צריך שרוב העולם ממש יהיו רגילים לסחוט, שאל"כ הוא זיעה בעלמא והפסד הפרי.

וכן נראה בדעת החזון איש (אורח חיים לג, ה ד"ה ויש לעיין) שכתב "ואפשר דמיעוט המצוי סגי" ואף שדוחה זאת מהגמרא בפסחים (כד, ב) שאמרו "תותים ורימונים" למרות שיש מיעוט המצוי שסוחטים אותם, נראה שלא חזר אלא רק כלפי סחיטת הפירות ועשיית מושקה שכדי שלא ייחשב זיעה בעלמא צריך רוב ממש, אך בכדי לקבוע כיצד דרכו לאכול חי או מבושל, בזה נשאר "דמיעוט המצוי סגי".

ומובא (שיח השבטים) בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שבזמננו כשמצויות חנויות רבות למיצים טבעיים, נחשב כמעט כל פרי וירק דרכו כך. והיינו כמיעוט נכבד שאין זה מושונה, אך עדיין אין דרך רוב העולם להתיר להוציא המיץ לבד, אך בתפוז כבר הורה החזון איש (א"ח לג בסופו) להתיר לסחוט ולעשות מיץ מכמה טעמים.

הכנת שייק פירות

שאלה האם מותר להכין שייק מפירות

עישון קנאבים לרפואת הנפש

הקנאבים בשבת.

לאחרונה התבשרתי על מכשיר לאדיו קנאבים באוטומציה מלאה ללא פעולת הדלקה או כיבוי כלל. הנני ממליץ לברר אודותיו. כמו כן שמעתי מחולים קשים שעירבו את הקנאבים בתוך מאכל ועזר להם ללא העישון.

יהי רצון שתזכו לקבל שבתות מתוק רוב נחת ושמחה. התחזקו נא בידיעה כי זכות שמירת השבת בבוחה לרחם ולרפא ולהביא אושר לביתכם ונחת מילדיכם.

הבהרה

חבר מסות י, א.

ואף אמר רבינו זצוקלה"ה שיש מקום להתיר לחולה מוסכן להפעיל מוזיקה בשבת בכדי להקל מייסוריו (ציוני הלכה - אכלות תקב).

שאלה בעלי מטופל בבריאות הנפש בעישון קנאבים. בשבתות לוקה שמן קנאבים אך לא עוזר לו וסובל בשל כך מהתפרצויות זעם קשות, מה שגורם למשפחתו סבל רב. האם אפשר להתיר לו.

תשובה לבי בוכה עמכם בכאב העצום שאתם עוברים כל שבת, אך ע"פ ההלכה העישון בשבת מותר באופנים מסוימים אך ורק לחולה שיש בו סכנה, וברוך ה' אין מצבו בגדר סכנה. לכן אסור לעשן

הערת העורך בעניין היתר עישון

קנאבים בשבת לחולה שיש בו סכנה וכל משכך כאבים אחר אינו מועיל לו (פורסם בעלון 481 א פרישת יד יד). שמחנו לראות שכבר פסק בן מרן רבינו הגר"ש אלישיב (הובא בחשוקי

בית הוראה הכללי ירושלים

בראשית
התאחדות רבני ציון הכולל קק"ל

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

הגליון מוקדש לע"צ

הרה"ג שלמה ב"ר יוסף שטרייכר זצ"ל

אחד ומיוחד בחבורת תלמידי מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל נלב"ע כ"ו מרחשון תשפ"ב

שבעת ימי המשתה

מלא שבע זאת ונתנה לה גביאת־זאת [כ"ט כ"ז] ברמב"ם פ"י מאישות י"ד כ' ואפילו בחולו של מועד אין נושאים נשים כמו שביארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר מלא שבע זאת ונתנה לה גם את זאת. והנה אף שז' ימי המשתה הם דרבנן, היינו שהדינים שלהם דרבנן וכמש"כ הרמב"ם הלכות אישות פרק י' ה"ב וכן תקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים, אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק אלא אוכל ושותה ושמח, אבל עיקר מציאות של ז' ימי שמחה הוא מה"ת, ועי' במועד קטן דף ז' עמ"ב ב' וביום הראות בו יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה, לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו שבעת ימי הרגל, דברי רבי יהודה, ומבואר שיש מציאות של ז' ימי המשתה מן התורה, וכפי הנראה דלמדו זאת מהך קרא דמלא שבע זאת.

הפסק בין ברכת המזון לז' ברכות

יש לברר אם מותר להפסיק ולדבר בין ברכת המזון לז' ברכות, בד' הרמב"ם משמע ששבע ברכות הם חלק מברכת המזון, דהרמב"ם בפ"ב מברכות כ' את דיני ברכת המזון ובהל' ה' ו' כ' את דיני הזכרת שבת וז"ט וחנוכה ופורים בברכת המזון, ובה' ז' כ' הרמב"ם את ברכת האורח לבעה"ב, ובה"ח כ' מה שמוסיפין בברכת המזון בבית האבל, ובה"ט-י"א כ' את דיני ז' ברכות, ובה"ב חזר הרמב"ם להזכרת שבת וי"ט למי ששכח הזכרה זו, ומדלל דיני ז' ברכות בתוך דיני הזכרות שבברכת המזון נ' דס"ל להרמב"ם דז' ברכות הם תוספת על ברכת המזון, ולכאן' לפ"ז הדין נותן אסור להפסיק בין ברכת המזון לז' ברכות.

ראיות ששבע ברכות אינם חלק מברכת המזון

אלא שכפי הנראה לא קימ"ל כן, דהנה הראשונים נחלקו אם מברכים ז' ברכות על אותו כוס של ברכת המזון די"א דיש בזה משום אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד ויש חולקים, ועי' בתו' פסחים ק"ב ע"ב ד"ה שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ויש נוהגים בחופה מטעם זה שלא לומר ז' ברכות על כוס בהמ"ז אלא מביאין כוס אחר כו' אך רבינו משולם היה אומר הכל על כוס אחד דלא דמי לברהמ"ז וקידוש דתרי מילי נינהו כדאמרי' בסמוך אבל הכא חדא מלתא היא דברהמ"ז גורם לברכת נישואין עכ"ל, ועי' בר"ן כתובות פרק א' ג. מדפי הרי"ף) אבל י"א שלא אמרו אין מברכין שתי קדושות על כוס אחד שם בפסחים אלא לענין קדוש ובהמ"ז ומשום דהאי מקמי סעודה והאי בתר סעודה אבל בקדושה ואבדלתא דתרווייהו מקמי סעודה מברכין להו אחד כסא וברכת מזון וברכת חתנים להא דמיא דתרווייהו בתר סעודתא, ועי' בשו"ע אה"ע ס"ב ס"ט שהביא ב' השי' ומסיק שפשט המנהג לומר על כוס אחד והרמ"א כ' על ב' כוסות, והנה אם הו' תוספת על ברכת המזון א"כ לא חשיב כלל ב' קדושות אלא דבר אחד, וגם להסוברים דאומרים על כוס א' הרי להר"ן הוא משום ששניהם אחר הסעודה ואם נימא דהוא חלק מבהמ"ז מה צריך לטעם זה, וכמו שאין להק' שברכהמ"ז והזכרת שבת שבהמ"ז יצטרכו ב' כוסות, וגם להתו' בפסחים שכ' שברהמ"ז גורם לברכת חתנים מה צריך לטעם זה והרי הוא חלק מבהמ"ז, ומזה נ' שכל הראשונים הנ"ל ס"ל שאינו חלק מבהמ"ז.

עוד ראי' אם הוא חלק מברכת המזון

ומה"ט יבואר גם שהרמב"ם כ' דיני ז' ברכות בהל' ברכות עם דיני ברכת המזון, ולא כ' בהל' אישות כמש"כ שם בפ"י את דיני ברכת חתנים בשעת הנישואין משא"כ השו"ע כ' דיני ז' ברכות בהל' אישות ולא בהל' ברכת המזון ומשום דס"ל שאינו בדיני ברכת המזון אלא מדיני ברכת חתנים, וא"ש ד' הנצי"ב בהעמק שאלה, ולפ"ז שוב אין לאסור הפסק בין ברכת המזון לז' ברכות. אבל בעזר מקודש שעל שו"ע אה"ע סי' ס"ב על ב"ש ס"ק י"א נקט שלפי התו' מה שמברכים על כוס אחד הוא משום שהוא מצוה אחת, גם ע"ש שכ' שאין נכון להפסיק בין בהמ"ז לז' ברכות לכו"ע. וי"ל דאף שאין זה חלק מברהמ"ז אבל הרי ברהמ"ז גורם לזה וע"כ אין להפסיק.

עוד ראי' אם הוא חלק מברכת המזון

בשו"ע אה"ע סי' ס"ב ס"א צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם נישואין והן שש ברכות ואם יש שם יין מביא כוס יין ומברך על היין תחלה ומסדר את כולם על הכוס ונמצא מברך ז' ברכות כו', ומקורו מד' הרמב"ם והטור, ובדרכי משה הביא ממרדכי כתובות בשם ראבי"ה שבין ברכת אירוסין ובין ברכת נישואין מברכים בפה"ג אחר הברכה, וזה דלא כהרמב"ם והשו"ע כאן, אלא שכ' בדרכי משה שבברכת חתנים שאחר ברהמ"ז מנהיגו כהראבי"ה שמברכים בפה"ג אחר ברכות חתנים, ולא ביאר טעם החילוק, ועי' בזה בבית שמואל ובס' המקנה קו"א שם ובדרך החיים. והנה עפ"ד הרמב"ם שברכת חתנים שאחר ברהמ"ז היא מהזכרות שבברהמ"ז פשוט שהואיל ומברכים בפה"ג אחר ברהמ"ז ע"כ צריך לברך אחר ברכת החתנים ואין מפסיקין באמצע ברהמ"ז בברכת בפה"ג, ומכל האחרונים שדנו מה טעם מחלקים בין ברכת חתנים שבחופה לברכת חתנים שאחר ברהמ"ז מוכח דס"ל שברכת חתנים שאחר ברהמ"ז היא בפנ"ע ואינה חלק מברהמ"ז.

טעם חדש שאין להפסיק בין ברהמ"ז לז' ברכות

יש לדון לאסור מטעם אחר דהנה בברכות נ"א ע"ב אי"א א"ר אסי אין מסיחין על כוס של ברכה, ועי' בשו"ע סי' קפ"ג ס"ו משנתנו לו כוס לברך לא ישיח המברך, וע"ש במ"ב ס"ק כ"א ועד אחר שתייתו שהוא לאחר גמר ברכת המזון, וכ' בשעה"צ ס"ק כ"א שהכל בכלל מה שאמרו אין מסיחין על כוס של ברכה, ולפ"ז אין למברך להשיח עד אחר גמר כל ז' ברכות משום שרק אח"כ מברך על הכוס, אלא שד"ז אינו אלא למברך כמבואר בשו"ע שם והמסובין אין להם להשיח משהתחיל המברך כו', ומבואר שד"ז אינו אלא להמברך, אבל במ"ב שם כ' בס"ק כ"ב משהתחיל המברך אבל מקודם רשאים להשיח אף שכבר נטל המברך הכוס בידו ויש מן הפוסקים דס"ל להחמיר בזה ונכון לחוש לדבריהם עכ"ל, ולשי' אלו הרי שכל המסובין לא ישיחו עד אחר כל הז' ברכות, דאמנם משום ז' ברכות אין איסור הפסק אבל אין להסיח משום שאין מסיחין על כוס של ברכה.

בסעודה ג' אין מפסיקים בתפילת ערבית

יֵשׁ לָדוֹן בּוֹ בְּרֻכּוֹת שֶׁבַסְעוּדָה ג' שֵׁשׁ נוֹהֲגִין שְׁלֹא לִשְׁתּוֹת אֶת הַיַּיִן עַד אַחֵר הַבְּדֵלָה וּמִתְפַּלְלִים עֲרֵבִית וְאִח"כ מְבַדִּילִין וְשׁוֹתִין הַיַּיִן, וְא"כ יֵשׁ לָדוֹן אִם כָּל זְמַן זֶה חָשִׁיב עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וִיהֵא אֲסוּר לְהִשְׁחִי, וְא"כ מֵה"ט יֵשׁ לָדוֹן אִם תְּפִלַּת עֲרֵבִית עֲצֻמָּה נִחְשָׁבֶת כְּמִשְׁחִי עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְאִפְשָׁר דָּאִם מוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל עֲרֵבִית א"כ בְּזִמָּן עֲרֵבִית לֹא חָשִׁיב שֶׁהוּא עַל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וְשׁוֹב יֵהֵא מוֹתֵר גַּם לְהִשְׁחִי וצ"ע בַּזֶּה.

ז' ברכות בחופה מעומד ואחר ברכהמ"ז מיושב

הנה המנהג שבז' ברכות שבחופה עומדים ובז' ברכות שאחר שהמ"ז יושבים, והנה ברכת המצוות בעמידה ובפמ"ג סי' תל"ב במש"ז ס"ק ג' דן בברכת הודאה אם צריך מעומד ע"ש, וע' בפמ"ג פתיחה להל' ברכות סי' י"ח כ' שבברכת השבח א"צ לעמוד, ובפסקי מהר"ם מרוטנבורג בס' תשב"ץ סי' ר"ס כ' ואומר המפיל חבלי שינה בעמידה, ומשמע שצריך לברך המפיל מעומד, וצ"ל דס"ל שהוא ברכת השבח וס"ל שברכת השבח דינה מעומד, ובסדור הגריעב"ץ גבי ברכת אשר יצר כ' שצריך מעומד, ולפ"ז צ"ע למה יושבים בז' ברכות שאחר ברהמ"ז, ואם ברכות אלו הם חלק מברכת המזון נחא שברכת המזון נאמרת מיושב, אבל אם הם ברכות בפנ"ע צ"ב, ולכאז' מוכח לפ"ז שברכת השבח א"צ מעומד.

והנה גבי הבדלה נחלקו הראשונים אם מעומד או מיושב, ע' ברכות מ"ג א' תד"ה הואיל כו', ובשו"ע סי' רצ"ו ס"ו "אומר הבדלה מיושב" וברמ"א כ' "וי"א מעומד וכן נוהגין במדינות אלו", וע"ש במ"ב שהביא מב"י שהסוברים לישב משום שצריך קביעות כדי שאחד יפטור את חבריו, והסוברים לעמוד משום שהוא להלוית המלך אין מלוין אלא מעומד ולענין קביעות סגי מתוך שקובעין עצמן לענין ברכת הבדלה קובעין נמי לענין ברכת היין.

והנה גם בז' ברכות מוציאים את החתן והכלה בברכת בפה"ג ומה"ט צריך לישב משום קביעות, אך א"כ ק' שבעת החופה מברכים מעומד, ואם נימא שקובעים עצמם על שאר הברכות ועי"כ חשיב קביעות גם על היין הרי שוב צ"ב למה יושבים בז' ברכות שאחר ברהמ"ז, וע' בשדי חמד חלק ו' מערכת ברכות אות י'.

שהשמה במעונו

כתובות דף ח' מברך שהשמחה במעונו, בס' המנהיג סי' ק"ח "קבלתי או מרבתי בצרפתי שלכך נהגו לומר שהשמחה במעונו ולא בזבולו או במכונו ובלשון אחר לפי מה ששינו בחגיגה פ' אין דורשין שבעה רקיעין הן וילון רקיע שמים זבול מעון מכון ערבות מעון שבו מלאכי השרת אומרים שירה לכן אומרים שהשמחה במעונו", וצ"ב למה מברכים ברכה זו דוקא בבית חתנים וע' בש"מ, וביש"ש כתובות פ"א סי' כ"ב כ' "לומר שהשמחה אינה משלנו אלא ממעונו", וכ"ה בס' כד הקמח לרבינו בחיי ענין חתן, וקצ"ע דהו"ל שהשמחה ממעונו, וע' בערוך השלחן סי' ס"ב סעיף מ'.

והי' אפ"ל ע"פ הא דתנן בסנהדרין דף מ"ו א"ר מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי א"כ

המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך ק"ו על דמן של צדיקים, והמבואר כשיש לאדם צער שכינה מצטערת כנגדו, וא"כ ה"ה להיפך כשאדם שמח יש שמחה לפני המקום, וע' בפ' משפטים פכ"ד פ"י ותחת רגליו כו' וברש"י שם, ועפ"ז א"ש כשיש שמחת נישואין הרי נעשה שמחה גם לפני המקום, וזהו שמברכים שהשמחה במעונו שע"י שמחה זו יש שמחה במעונו.

ומתבאר בזה מש"כ בבית שמואל סי' ס"ב ס"ק י"א כ' ב"ח כשאנשים ונשים בחדר א' אין אומרים שמחה במעונו שאין שמחה כשיצה"ר שולט ע"ש ובפ"ת ס"ק י"ח, ובפשוטו י"ל שכיון שיש יצה"ר ע"כ לא חשיב שיש כאן שמחה, וע' בסוכה דף נ"א גבי שמחת בית השואבה שהיו מתקנים תיקון גדול להפריד בין אנשים לנשים כדי שלא יהא יצה"ר, ולהנ"ל הרי יש כאן תיקון בעצם השמחה כשיש יצה"ר הרי חסר בהשמחה עצמה.

וע' בשיח יצחק על תפלת מוסף של יו"ט שכ"כ ופי' בזה מה שאומרים והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו שהכוונה על התיקון שהיו מתקנים להפריד בין אנשים לנשים בשמחת בית השואבה, אלא שלהנ"ל אין הביאור שחסר בהשמחה כאן אלא שהרי כל מה שמברכים שהשמחה במעונו הוא שע"י שיש שמחה כאן יש שמחה לפני הקב"ה וא"כ כל מה שמברכים שהשמחה במעונו הוא שע"י השמחה כאן יש שמחה לפני הקב"ה וא"כ כל מה שיש שמחה לפניו הוא רק כשהשמחה היא כדין.

ובעיקר המשנה הנ"ל בסנהדרין שכשאדם מצטער שכינה מצטערת כנגדו, שמעתי מפי כבוד מו"ר הגרא"מ שך זללה"ה שהואיל וכן הרי כשאדם עושה עבירה ומגיע לו ע"ז עונש והרי ע"י העונש מצטער ונגרם עי"כ צער לשכינה וא"כ ע"ז גופא מגיע לו ג"כ עונש על שגרם צער למעלה ושוב כשמגיע לו עונש יש עוד צער וגם ע"ז מגיע עונש וחוזר חלילה עד אין קץ, וכמו כן כשאדם עושה מצוה ומגיע לו על כך שכר הרי יש שמחה למעלה וע"ז גופה יש לו שכר וכיון שיש לו שכר יש שוב שמחה למעלה וגם ע"ז מגיע לו שכר ונמצא שעונש ושכר מטעם זה הוא בלא קץ וגבול.

ברכו ברכת המזון בעשרה ויצאו מקצתן אם יכולים לברך ז' ברכות

בהעמק שאלה להגאון הנצי"ב שאילתא ט"ז אות ג' כ' שאם בירכו ברכת המזון בעשרה ויצאו מקצת שא"א לברך ברכת חתנים ואף שכל דבר שצריך בעשרה אם התחילו בעשרה ויצאו מקצתם אפשר לגמרו, אך ז' ברכות ל"ש לברכת המזון, שהרי במס' סופרים פי"ט הי"א אי' שהיו אומרים ז' ברכות קודם הסעודה וכמו שהביא הרא"ש והר"ן בכתובות דף ז' ע"ב, (אכן גי' הגר"א שם שמברכים אחר הסעודה וכן הובא גי' זו בגליון שעל הר"ן).

ווע"ע בפ"ת סי' ס"ב ס"ק י"ד בשם זכור לאברהם "וכ' עוד אם התחילו ברכת חתנים ביו"ד ויצאו מקצתו וכן אם התחילו בפנים חדשות והלכו גומרין ע"ש".

ומשמע דוקא כשהתחילו ז' ברכות אבל מה שהתחילו ברהמ"ז לא
מהני, והנה להרמב"ם הנ"ל שהוא חלק מברכת המזון א"כ לכאור' ה"ה
גם לענין יצאו מקצתו.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 29

פרשת ויצא תשפ"ב

דרך העבודה שהנחיל יעקב לבניו

א "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", במדרש ישנה מחלוקת מה זה 'עולין ויורדין ב', מ"ד אחד שעולים ויורדים בסולם, ומ"ד אחד ביעקב אבינו, וצריך להבין מה הכונה בה.

עוד יש להתבונן בחלום של יעקב אבינו, שמוזכר בו ג' פעמים המילה "והנה", ויחלום "והנה" סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה "והנה" מלאכי אלהים עולים ויורדים בו "והנה" ה' נצב עליו וכו'. וצריך להבין למה נכתב שלוש פעמים "והנה" שזה מראה על שלשה דברים נפרדים [כמו כשנכתבים חידושי תורה, מתחילים ענין חדש ב'והנה'].

הדבר השלישי שיש להתבונן הוא בדברי המדרש (פרשה סח) על הפסוק "ויקח מאבני המקום". ר' יהודה אמר שנים עשרה אבנים נטל כך גזר הקב"ה שהוא מעמיד שנים עשר שבטים, אמר אברהם לא העמידו, יצחק לא העמידו, אני אם מתאחות הן שנים עשר אבנים זו לזו יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים כיון שנתאחו י"ב אבנים זו לזו ידע שהוא מעמיד י"ב שבטים", ע"כ.

ויש להבין בדרי רבי יהודה, שהרי לכאורה איפכא מסתברא, דאם ה"ב אבנים לא יתחברו כאחד סימן שאני מעמיד את השבטים שיש י"ב, משא"כ אם מתחבר לאבן אחת סימן שיהיה רק בן אחד.

ולכאורה יעקב אבינו היה צריך לעשות סימן אחד כדיינו לקחת אבן אחת גדולה ולומר שאם האבן תתפרד לי"ב חלקים סימן שהוא מעמיד י"ב שבטים ואם תשאר כמות שהיא סימן שמעמיד רק בן אחד.

ב והנה צריכים להקדים ביסוד של כל הפרשיות האלו, שמבואר ברמב"ם (במ"ז ח"ג פ"א) שמבאר על אף שהאבות הק' עסקו במקנה וקניין, מ"מ **"לא היו עושים אותם רק באבריהם לבד, ולבותם ודעותם לא יסורו מלפני השם"**. שתכלית כונתם היתה בכל המעשים ההם להתקרב אל הש"י קרבה גדול, כי תכלית כונתם כל ימי חייהם להמציא אומה שתדע השם ותעבדהו, וכמו שביאר אה"כ "שהאיש השלם בהשגתו אשר לא יסור שכלו מהשם תמיד, תהיה ההשגחה בו תמיד.. ועם הפנות מחשבת האדם והשיגו הש"י בדרכים האמתיות ושמחתו במה שהשיג, אי אפשר שיקרה אז לאיש ההוא מן ממני הרעות, כי הוא עם השם והשם עמו, אבל בהסיב מחשבתו מהשם, אשר הוא אז נבדל מהשם, השם נבדל ממנו, והוא אז מזומן לכל דע שאפשר שימצאחו".

וממילא צריך להבין, שכל הסיפורים שרואים כאן על לבן הארמי ויעקב הרועה שרב איתו, אינם סיפורים בעלמא על רועה צאן ואדון, יעקב הרי היה צריך להתמודד עם רמאי נוכל וצבוע. כמו שכתוב בפרשה "ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה", ואומר המדרש (ע"ט): "אמר להם 'יודעים אתם שהיינו דחוקים למים וכיון שבא הצדיק הזה לכאן נתברכו המים [ונכתה רועה ללכת], אלא אני מרמה אותו ומחליף לו רחל בלאה כדי שישאר עמנו. אבל מי ערב לי שלא תספרו לו? אלא יתן לי כל א' מכם משכון..". ומהמשכונות הללו הכין לבן הארמי את המשתה, [ואה"כ כשבאו לבקש את המשכון אז הוא אמר להם אכלתם את זה בחנותי].

וממילא כשיעקב אבינו, איש האמת, עומד להיות עכשיו 22 שנים עם לבן הארמי, ולהקים שם את בית ישראל, שיהיו לו י"ב שבטים שלא יהי' להם פסול [שהרי אברהם ויצחק לא יכלו להקים את הי"ב שבטים כי ה' להם בן רשע ורק ליעקב שלא היה לו בן רשע אז הוא יכול להקים י"ב שבטים], ולכן הוא לוקח י"ב אבנים ואמר - אם זה יתחבר לאחד אני יודע שהם אומרים ה' אחד שכולם קדושים ואין בהם פסולת שהם יודעים את ה'. [אבל אם יהיה אבן אחת שיתפרד לי"ב חלקים זה מגלה ה"ו את ההיפך].

ג וכאן מגיע החלום, שהקב"ה הראה לו 'סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', שואל הנפה"ח לכאן צריך לכתוב 'סולם מוצב בארץ' ומה הכונה 'מוצב ארצה', שמשמע שהוא מתחיל מהשמים ונגמר בארץ.

אלא מסביר הנפה"ח, שבאמת כאן הסולם היה נעוץ בשמים והולך לכוון מטה. וזה מראה על כל אדם ואדם, שנחצב מכסא הכבוד, ויירד לעוה"ז, אבל עיקר חיותו ונשמתו הם 'בעליונים'..

ממילא אומרים כאן ליעקב אבינו - מצד אחד אתה כאן בעוה"ז בארציות שלך, אבל מצד שני 'ראשו מגיע השמימה', כל מה שאתה עושה מגיע לשמים. כי בשורש נשמתך אתה מחובר לשמים.

כאן הושרש בתורה, שכא"א מיעקב וזרעו הוא סולם שראשו מגיע השמימה. אמנם אתה מרגיש שהמציאות שלך היא כאן, אבל נשמתך למעלה מחוברת לשמים. ובכך התורה האדם מעלה את כל הפעולות הגשמיות של האדם וזה נהיה לשמים.

מי זה האני? האמיתי? זה החלק האלוך ממעל' שבאדם, הנקודה הפנימית שבו. וזה מבחין האדם ע"י התבוננות כמש"כ החז"א ב'אמונה בטחון' שכששכח שקט מכל הרעש החיצוני, אז הוא יכול לחשוב על מהותו הפנימית האמיתית. מה שהוא אוכל ויושן זה לא הוא אלא גופו!

בזמן הכובשים באמריקה, שכנו במקום שבטים פאנאטיים שלא היה ביניהם לעולם הגדול שום קשר. ופתאום ראו לבהלתם חיה משונה. חציה העליון אדם, וחציה התחתון סוס. ולא ידעו איך מתמודדים עם חיה כזו אלימה. עד שירדו הכובשים מהסוס והשבטים הבינו שזה שני דברים נפרדים.. וכך בכל אדם יש חצי בדרגת 'אדם' אמיתי, וחצי הגשמי הוא 'סוס', וממילא כשמישהו גוער בעצמו או בחברו, זה לא 'אדם' שלו אלא לסוס...

ד והחלום השני הוא - 'מלאכי אלקים עולים ויורדים בו'. ובנין את זה עפ"י היסוד שכותב בדרך ה', שבעולם יש שתי תנועות, אחת מלמטה למעלה, ואחת מלמטה למעלה. אנו יודעים שכל ההשפעה שהקב"ה משפיע קדושה וברכה ואור בעולם הכל ממה שהאדם משפיע, וכשאנו רואים דברים שקורים פה, אנו יודעים שהכל נגזר בשמים, חוץ מיר"ש, מה שתלוי בבחירה, כי יסוד הבריאה זה הבחירה בין טוב לרע.

ואמנם העולם החיצוני, הפסיכולוגים חושבים שהאדם פועל דחפים, ואין לו בחירה בין טוב לרע, ומתמיד מתרצים במה שעבר על האדם. אבל זה לא נכון כי לאדם יש בחירה, והוא שולט במעשיו. מה זה אני לא יכול, הרי אין דבר העומד בפני הרצון, האדם הוא צלם אלקים ויש לו כח לשלוט על כל הבריאה.

ובמה שלא תלוי במלחמה של טוב ורע, אין לאדם אפשרות להיזד אצבע, [להיפך ממה שחושבים בעולם החיצוני, שמה שתלוי בהצלחה תלוי בהשתדלות האדם. להיפך! בבחירה האדם יכול להגיע עד מבול לעולם, אבל בהנהגת העולם אין אדם נוקף אצבע].

בטוב ורע מתחילה התנועה מהאדם, אתה עושה מעשה טוב, הוא עולה למעלה למרכז הניהול של האדם, ואח"כ אתה מביא עי"ז את הניהול של העולם, ירד גשם יהיה טוב. אלו הם שתי התנועות, ולכן קודם עולין ואח"כ יורדים, המצוות וההשפעה.

האדם הוא סולם מוצב ארצה, בעצם מעשיו של האדם הם ארציים, אבל הפעולות האלו יוצרים מלאכים, היינו כוחות שיוצא האדם, והם עולים למעלה וקובעים את המצב של הבריאה, ואח"כ הם יורדים.

וממילא, אל תחשוב שאם בירכת יותר בקול, התפללת יותר טוב, הכל לא קובע. אבל צריך לדעת שזה כמו מחוגים שכאן עושים מעשים קטנים ולמעלה זה פועל פעולות גדולות, מלאכים טובים ורעים, תלוי לפי מעשי האדם. וא"כ את כל הבריאה אתה משנה, את כל השמים אתה ממעזע.

ולמה 'עולים' ואח"כ יורדים, לכאן? היה צריך קודם לדרת ואח"כ לעלות? אלא שהאדם אומר - נכון שצריך לקום לתפילה, אבל שהקב"ה יתן לי סינעא דשמיא ואז אני יעשה הכל.

וזה הקב"ה בא לומר בחלום הלילה ליעקב אבינו ע"ה תלמד את הנכדים שלך עם ישראל, 'מלאכים עולים ויורדים' - קודם כל תעשה מעשים ועי"ז יוצרו מלאכים בכל מעשה אשר תעשה.

ה והחלום השלישי - "והנה ה' ניצב עלי", ועי"ז אומר המדרש "ר"י בן זימרא פתח כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים.. כן בקודש חזיתך, ע"כ בקדושה חזיתך, **לראות עוון זו מלאכי שלך, וכבודך - והנה ה' ניצב עלי**". דהיינו שנפשי צמאה לך ומשתקקת אליך להגיע לדרגה של והנה ה' ניצב עלי.

ובהמשך המדרש "א"ר חמא ב"ר חנינא ברזל אינה מתחדדת אלא בירך של ברזל אחר, כך אין ת"ח מתחדד אלא בת"ח חבירו. ואיש יחד פני רעהו - **איש זה יעקב שנתחדד עליו השכינה** וזהו פני רעהו".

"א"ר אבהו: משל לבן מלכים שהיה ישן על גבי עריסה והיו זבובים שוכנים עליו, וכיון שבא מניקתו שחה עליו מניקתו וברחו מעליו, כך בתחלה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו, כיון שנתגלה עליו הקדוש ברוך הוא ברחו מעליו".

דהיינו, שאחרי כל המדרגות של 'מלאכי אלקים עולים ויורדים', ואחרי כל הארציות שלו שהוא עשה את זה למשימיות, אחרי כל זה מגיעים לדרגה של 'שקני' מנשיקות פיה', שהקב"ה יושב ושונה כנגדו, וזה הדרגה של 'תמתי', אומר המדרש 'תמתי' - תאומתי, לא היא יותר גדולה ממני ולא אני יותר גדול ממני.

וזה מבואר בחלום השלישי 'והנה ה' ניצב עלי', כמו שאמר מנדגדת את העריסה לבנה שיעפו הזבובים ולא יפריעו לבנה, כך ה' מעיף את כל ההפרעות לבנו שעוסק בתורה. שכל מי שעוסק בתורה - הוא לומד חברותא עם הרבש"ע ואיש יחד פני רעהו. וזה האהבה האין סופית של אהבתי אתכם אמר ה', ואנחנו אוהבים אותו, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלהיך".

וזהו מש"כ בסוף הפרשה שיעקב אבינו פגש שני כיתות של מלאכים ויקרא שם ההוא מחנניים, מה ענין שני הכיתות מלאכים - אחד כנגד ואהבת את ה' אלהיך, ואחד כנגד אהבתי אתכם אמר ה'. כמבואר במדרש בשה"ש, כשאומות העולם מנסים לפתות את ישראל ולקחת אותם מן התורה, "אומות להם כנסת ישראל: וכי אתם יכולים להעמיד לנו מחנה מול מחנה? מה תחזו בשולמית כמחולת המחנניים", שאת זה אומות העולם לא יכולים להראות לנו דרגה של אהבה שווה של אהבת ה' מול אהבת ישראל.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלת יעקב < קטגורית > "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

פרשת ויצא תשפ"ב

מישכטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

קניית סחורה תמורת כסף מזויף

שאלה

אדם רכש מוצרים במכולת השכונתית, ושילם תמורתם בשטר של מאתים ₪ שהיה בכיסו. למחרת התברר לקונה, ששטר הכסף שנתן למוכר היה מזויף, אלא שאינו זוכר ממזי קיבלו.

כאדם ישר הוא שב למוכר, ורצה להחליף את השטר המזויף בשטר כשר, אולם המוכר אמר לו, שהשטר כבר אינו ברשותו וכנראה שאתמול העבירו לאחד הסוחרים שסיפק לו סחורה, וכעת אינו זוכר למי נתנו. כך שמבחינתו לא נגרם לו כל הפסד ממזי.

האם עדיין ישנו חיוב על הקונה לתת למוכר שטר כסף כשר?

תשובה

הקונה צריך לתת למוכר שטר כסף כשר של מאתים ₪, למרות שהמוכר לא הפסיד ממון מחמת השטר המזויף שקיבל ממנו. אולם אם יבוא הסוחר שקיבל את השטר המזויף למוכר - חייב המוכר לתת לו שטר כסף כשר, ולקרוע מיידית את השטר המזויף.

חיוב זה קיים על המוכר, אפילו אם הקונה שנתן לו את השטר המזויף הינו אדם אלים, שאינו מוכן לשלם למוכר בשטר כסף כשר במקום השטר המזויף ששילם עמו.

מקורות

מבואר במשנה ובגמ' בב"ק (דף טז) ששומת נזיקין צריכה להיות רק בכסף. לפיכך אדם שמשלם כסף לחבירו, כוונת שני הצדדים לכסף שגופו ממון בלבד. כלומר, כסף שהונפק ע"י השלטון כמטבע שעובר לסוחר, ושהבנק של המדינה אחראי לכשרותו, ולשלם כסף תמורתו כפי הסכום שנקוב בו. אולם אם הכסף מזויף, כלומר - אם השטר מזויף, מהותו ושמו הוא נייר מצויר בלבד. ואם הוא מטבע מזויף, מהותו ושמו הוא חתיכת מתכת בלבד. ואין שום ומהותם כסף, ושרק על דבר שנקרא - כסף, היתה גמירות דעתו של המוכר לתת לקונה סחורה תמורתו.

לפיכך בנידון השאלה, כשהקונה שילם תמורת הסחורה שקיבל בשטר מזויף, נמצא שלמעשה הוא לא שילם מאומה למוכר, אלא נתן לו נייר צבעוני. והרי לא עבור הנייר הזה הסכים המוכר למכור לו את סחורתו. ולכן נשאר עדיין חיוב על הקונה לשלם למוכר בשטר כסף כשר, מכיוון שרק תמורתו הוא קיבל את הסחורה מהקונה.

לאור האמור, המוכר לא ניזוק מהשטר המזויף, מאחר וקיבל תמורתו סחורה ממוכר אחר, אולם אין עובדה זו משנה, כי גם הוא קיבל את הסחורה במרמה מבלי שישלם עבורה. ולכן אע"פ שגם הקונה הראשון וגם המוכר הינם אנשים ישרים, והיו שוגגים באבחון שטר הכסף, ולא התכוונו חלילה לקבל סחורה שלא מגיעה להם, בפועל קיבלו שניהם

סחורה מבלי לשלם עבורה, והם חייבים להחזירה למי שמכר להם אותה או לשלם עבורה בכסף כשר, כי רק על דעת כסף כשר נעשו העסקאות.

מסקנת התשובה

מסקנת הדברים, חיוב התשלום של הקונה הראשון למוכר אינו נובע מכך שגרם למוכר הפסד ממזי, אלא כיוון שלא קיים את הסכם המכר שהיה ביניהם, דהיינו - שמוכרים לו סחורה תמורת קבלת כסף, והוא לא שילם לו כסף אלא נתן לו נייר צבעוני. לפיכך כל זמן שלא ישלם למוכר בכסף כשר, הסחורה שברשותו נחשבת - גזולה.

ואותו הדין קיים גם ביחס לסחורה שקיבל המוכר הראשון ממזי שסיפק לו סחורה אחרת תמורת השטר המזויף. אלא שבנידון המוכר, הוא כעת אנוס ולא יכול לשלם למוכר בכסף כשר, כי אינו יודע מי הוא, אולם ברגע שידע למי שילם בשטר המזויף - חייב לשלם לו בכסף כשר, ולקחת ממנו את השטר המזויף ולקרוע אותו, כדי שלא יכשלו עמו אנשים נוספים. ולכן החיוב הזה חל על המוכר אם ידע למי נתן את השטר המזויף, ואפילו אם הקונה ממנו הינו אדם אלים שלא רוצה לשלם לו בכסף כשר. מאחר והעובדה שהוא הפסיד בגלל האדם שקנה ממנו, אינה מתירה לו לקחת סחורה מאנשים אחרים מבלי לשלם להם את תמורתה הכספית.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

"ויאמר להם - הידעתם את לבן? פ' ויצא (כט, ה)

השוני המהותי בין עשו ללבן, והמלחמה המתמדת בין יעקב למוכנה לבן

רש"י בפר' מקץ (מג, דף טז) מפרט את צרותיו של יעקב אבינו וז"ל: שלא שקטתי מנעורי, צרת לבן, צרת עשו וכו'. ולכאורה קשה, הרי יעקב נפגש לראשונה עם לבן כשהיה בן שבעים ושבע שנים, ועד אז הוא סבל מעשו. וא"כ למה הקדים רש"י את צרת לבן המאוחרת לצרת עשו המוקדמת?

חז"ל לימדנו מעשה אבות - סימן לבנים. כלומר, מה שקרה עם שלושת האבות ובפרט עם יעקב אבינו שממנו נולדו שבטי ישראל - כך גם יקרה לעם ישראל בחייהם עד ביאת המשיח בב"א. ולפיכך יש ללמוד מאבותינו כיצד להתמודד עם אירועים אלו. והנה נראה בס"ד להלן, שחלק מהדברים שעברו על יעקב אבינו ובפרט עם לבן, יכולים לקרות גם לאנשים יחידים, ובפרט לתלמידי חכמים ויראי ה', שיתנסו בניסיונות מעין אלו, ולכן מהראוי שנלמד מיעקב כיצד להתמודד עם תופעות אלו.

ההבדל המהותי בין עשו ללכן

ישנו הבדל מהותי בין עשו ללכן. אל עשו מתייחסים חז"ל, לפחות מגיל חמש עשרה, כיהודי מומר - כלומר שנעשה לגוי. אע"פ שנולד מיצחק ורבקה, ואע"פ שהידר ביותר במצוות כיבוד אב ושבוכותה וזה שראשו נקבר במערת המכפלה. ומהותו הכללית היא של גוי ורשע, וכך גם מתייחסים לזרעו, ואפילו למעולה בבניו כמו אליפז, שנעשה במהלך חייו כאחד משבעת הנביאים שהיו לאומות העולם כמבואר ברש"י בספר איוב (ד, א), ועדיין נחשב לגוי. לפיכך אין לעשו ולזרעו כל קשר ושייכות עם קדושת התורה וישראל, ולכן חובה על כל יהודי וכ"ש על כלל ישראל להבדל ממנו ומזרעו, ונאסר עליהם להתחתן עם בנותיהם בבחינת "הן עם לבדד ישכון - ובגויים לא יתחשב".

לעומת זאת לכן היה האבא של ארבע נשות יעקב, ושמהן הקים את עם ישראל. רחל ולאה היו בנותיו מאשתו, ובלהה וזלפה היו בנותיו מפילגשו. לפי זה נמצא שלכן הוא הסבא של כל שבטי ישראל כפשוטו. כמו כן ללכן היה חלק מסוים בתורה ובקדושת ישראל, וחז"ל למדו מספר הלכות למעשה מהתנהגותו של לכן. ונביא להלן בס"ד מספר דוגמאות לדבר.

הקשר של לכן לתורת ישראל

א - כתוב בזוהר הקדוש בפר' תולדות, שבשעה שאמר לכן לאליעזר (כד, לא) "בא ברוך ה'" וכו' בדיבורו הוציא לכן את אליעזר שהיה מזרע כנען מכלל ארור - לכלל ברוך. כלומר, למרות שצדקתו של אליעזר גרמה לכן, אולם עד שלכן לא אמר זאת בפיו - לא השתנה יחסו של אליעזר מחמת עצמו לבחינת - ברוך. א"כ מוכח שהיה ללכן כח של קדושה שיכל לשנות בדיבורו דברים רוחניים.

ב - במסכת כתובות (יג, יג) למדו חז"ל מדברי לכן (כד, נה) שאמר לגבי רבקה "תשב הנערה אתנו ימים או עשור, אחר תלך" מכאן שנותנים לבתולה שתבעו להינשא י"ב חודש, כדי להכין את צרכיה לנשואים.

ג - מדברי לכן (פסוק נז) "נקרא לנערה ונשאלה את פיה" למדו חז"ל, מכאן שאין משיאין את האישה אלא מדעתה.

ד - וכן מדבריו ליעקב (כט, כז) "מלא שבוע זאת [כלומר - לאחר שיגמר שבוע השבע ברכות ללאה], ונתנה לך גם את זאת" [כלומר - את רחל לאשה] מכאן שאין מערבין שמחה בשמחה, ירושלמי מו"ק (פ"א, ה"ז).

לאור האמור נמצאנו למדים, שמצד אחד היה ללכן בשורשו כח ששייך לקדושת ישראל, וזכה בדברים מסוימים לכוון מעצמו לאמיתה של תורה. אולם מצד שני בגלל מעשיו הרעים, התורה מכנה אותו בספר דברים (כו, ה) "ארמי אוֹבֵד אֲבִי" וע"ש ברש"י. וכן בהגדה של פסח הוא מוזכר ג"כ לגנאי: שלכן ביקש לעקור את הכל וכו'. וא"כ הסתירות המהותיות באופיו של לכן מצריכות אותנו לנסות בס"ד להבין מעט מי הוא "הסבא שלנו - לכן"? ומהי הסכנה הגדולה ממנו ומההולכים בדרכו גם בזמן הזה, למרות שייכותם לעם ישראל, ללימוד התורה, ולדברים שבקדושה.

שיטת השקר של לכן, נהפכה על ידו כסמל לישרות

והנה בעוד שעשו וכל הגויים בדרך כלל אינם מסתירים את שנאתם וכוונתם להרוג את יעקב וזרעו, הרי שלכן - כל מהותו היא שקר ותרמית. וחמור מכך - הוא עושה זאת כשיטה ודרך חיים, שרואה בדרכו השקרית שזוהי האמת במיטבה ושכך צריך לנהוג, ותמיד

מציג את עצמו שהוא האיש ההגון והישר ושכל רצונו רק להיטיב לזולת, בעוד שיעקב וההולכים בדרכיו ששומרים תורה ומצוות - הם המשקרים ולוקחים במרמה כספים שלא מגיעים להם וכופרים בטובה שלכן ואנשיו גומלים עמם.

נמצא שמלבד עוצמת השקר, גניבות הממון, והמרמה שמאפיינים את לכן וההולכים בדרכו, החמור מכך הוא - מחיקת הגבול שבין האמת והשקר, והפיכת השקר והגניבה לאורחות החיים של האנשים הצדיקים והמוסריים, בעוד שיעקב וכל שומרי תו"מ שהצדק והמוסר האלוקי מנתב את דרכם, הם המאפיינים לשיטת לכן את הרוע שבאנושות, ומתאכזרים לאחרים, ועושים את ממונם שלא כדין, וכפי שנביא להלן מעט דוגמאות לכך.

א - כשיעקב אמר ללכן (כט, כה) למה רימית אותי ונתת לי את לאה במקום את רחל בניגוד לסיכום בינינו, ושרק למענה עבד עבורו שבע שנים, ענה לו לכן במשנה סדורה וצדקנית, במילים בעלות משמעות רבה "לא יעשה כן - במקומו". כלומר, אצלנו ההתחשבות בבין אדם לחבירו - הינה ערך מוסרי עליון, ואין שום אפשרות שנצער ולו במעט אדם אחר. וכ"ש שאבא צדיק כמוני לא מסוגל לבייש את בתו הבכורה. ובכוונה מדגיש לכן ליעקב את המילה - "במקומו" לרמוז לו - במקומכם - אתם רומסים ופוגעים אחד בשני, וכמו שאתה עצמך נהגת באמתלא של צדקות כשלקחת במרמה והטעייה את הברכות שנועדו לאחיק הבכור, דבר שלעולם לא ייעשה כן במקומו. דהיינו, במחוייב הבל פיו, למרות שרימה וגנב מיעקב שבע שנות עבודה, הוא הפך את עצמו מפוגע - לנפגע, ושדווקא הוא האדם הכי הוגן ומוסרי.

ב - משמע מדברי המדרש רבה (עד, יא) על הפסוק "הן, לו יהי כדברך" שבמהלך כל מאה הפעמים של סיכומי שחר העבודה שנעשו בין יעקב ללכן, נהג לכן תמיד באותו האופן, שבכל פעם כשיעקב קבע מחיר מסוים ענה לו לכן - לו יהי כדברך, אולי יהיה כדברך. כך שתמיד בגמר המלאכה כשיעקב ביקש מלכן את השכר שסיכם עמו, השיב לו לכן - מעולם לא הסכמתי לסיכום שלך, ורק משום כבודך עניתי לך במילים מסופקות כמו: אולי, נראה, נסתדר, לא נלך לרב וכו'. ולפיכך תמיד אמר לכן ליעקב, שאתה הוא המרמה ורוצה לעשוק ולקחת ממני כסף שלא מגיע לך, ומעולם לא הסכמתי לשלם עבור תביעות השכר המוגזמות שדרשת.

ג - גם בנותיו רחל ולאה שהינן עצם מבשרו של אביהן מעידות על כך באומרן ליעקב (לא, טו) "הלא נוכריות נחשבנו לו - כי מכרנו - ויאכל גם אכל את כספינו" וע"ש ברש"י. אולם כשלכן פוגש את יעקב לאחר שברח ממנו, אומר לו (לא, כו) "מה עשית ותגנוב את לבבי - ותנהג את בנותי - כשבויות חרב... ולא נטשתני לנשק לבני ולבנותי". כלומר, לכן התעלל בבנותיו כשבויות, ומכרן במרמה, ובמקום לתת להן נדוניה - עוד גנב מהן את כספן כפי"רש"י שם, וכעת הפך את הקערה על פיה כשיטת חיים, שאדרבה רק הוא האבא והסבא הצדיק שרצה להיפרד מילדיו בשירה, ועם נשיקות, ויעקב הוא האדם האכזר שמתעלל בבנותיו ובנכדיו.

בעוד שחז"ל מעידים בהגדה של פסח שלכן ביקש לעקור את הכל - להרוג כפשוטו את יעקב ואת בנותיו וכל נכדיו. ואפילו לכן בתוך כדי דבריו ליעקב מודה שכן היה רצונו וכדבריו בפסוק (לא, כ) "יש לאל ידי לעשות עמכם רע" [כלומר - להרוג את כולכם]... אלא שאלוקי אביכם אמר אלי השמר לך" וכו'. דהיינו, אין ללכן שום בעיה לומר שרצה להרוג

את כולם, ומיד אח"כ לומר שהוא הצדיק ושרצה רק לנשק את ילדיו כאבא אוהב, ויעקב הוא זה שלקחן מאתו כשבויות חרב.

מאפיינים זהים ליהודים ממשכי דרכו של לבן, שאינם שומרי תו"מ

ואכן רעה חולה זו מצויה גם בימינו בצורה גלויה וללא כל בושה, אצל יהודים שאינם שומרי תו"מ. שמצד אחד מאחר והינם יהודים ושורשם בקדושה, כמו לבן שגם שורשו היה בקדושה, שכית אצלם שכשנזקקים מסיבות פוליטיות לעזרת ציבור שומרי תו"מ, הם מלאים שירה ליהדות ולמסורת, ולייחוס האבות שיש להם, ומציגים את עצמם בביקורם אצל גדולי הדור כנכנעים להם, למרות שכל מהותם ודבריהם הינו, מרמה ואחיות עיניים בלבד לצרכים פוליטיים. וברגע שהם יכולים להסתדר בלי שומרי תו"מ, מיד הם מגלים את טלפי הרשע שלהם, ופוערים פיהם נגד לומדי התורה וההולכים בדרכה. ואדרבה לטענתם האווילית הם הצדיקים, ורק הם הדואגים למשפחותיהם ולכלל ישראל וכו', בעוד ששומרי תו"מ נוהגים הפוך, ולוקחים מהם את כספם שלא כדין וכו'. כלומר - התגלמות לבן וממשיכי דרכו במיטבה.

כינוי החתם סופר בשם לבן לת"ח שאינם ישרים

והנה רבן של ישראל ומורה דרכו במאתיים השנים האחרונות מרן החתם סופר בשו"ת (ח"ו, ס"ו נט) כתב לתלמידו שכיהן כרב עיר, ושחלק קטן מת"ח שם הציקו לו שלא כדין, ואמר לו רבו החת"ס שם בד"ה ובכל זאת וכו' וז"ל: וידעת את אשר מרגלא [פ' - מרגלית או שמורגל] בפי תמיד: שאין יעקב - שלא יפגענו לבן, ומעטים הם הלבן - שיפגע בהם יעקב. שמור זה - כי הוא אמת, ובחון את הדברים - ותראם אמיתיים. ורצוני, כי ברית כרותה, כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב, יש לו מצירים נגדו המכונים לבן... והוזה יודע כי הרבה פעמים הפכתי בהם, ומהם, ומהמונם, ואמרת להשמר מהם, ..., ואמרת לברוח מהקטנה שבתרמיתם, ונכשלתי בגדול ממנו. ולא רק אצל עמי הארץ והמון העם, אלא גם לומדי תורה ואפילו רבנים - כל שאין דובר אמת בלבבו, ולא היושר והצדק מרכבו - הרחק דרכך ממנו, והסר רגלך מנתיבתו וכו' עכ"ל.

ההוראה המעשית מהחת"ס, כיצד להינצל בזה"ז מיהודים המכונים לבן

לימדנו החת"ס, שאכן מהותו של לבן קיימת בכל דור, כי כאמור לעיל, לבן אינו עשו שנחשב כגוי, אלא מדובר באדם ששורשו בעם ישראל ובתורתו, ויכול להיות אפילו ת"ח וגם רב חשוב, אולם אם אינו דובר אמת בלבבו ובפיו, ואינו מתנהג ביושר עם הסובבים אותו, הן בדיני ממונות, והן ביחסי אנוש, אדם כזה תמיד ירדוף ממניעים אישיים ופסולים, את הת"ח הצדיקים המכונים יעקב, ובערמתו יהפוך את הקערה על פיה, שאדרבה שהוא הצדיק והישר, והת"ח הוא זה שנוהג שלא כראוי, והלבן הזה יעשה הכל להוכיח לכולם בדרכי רמאותו, שהוא הצודק. ולכן לא שייך לת"ח להילחם עמו ישירות - כי בטוח שיפסיד. וכמו שלבן הצליח לרמות את יעקב יותר ממאה פעמים, וכן גם אותם הת"ח שהיו בימי החת"ס ושנקראו על ידו לבן, הצליחו ברמאותם נגדו.

ולכן מלמדינו החת"ס, שהאופן היחידי שניתן להתגבר עליהם, ולהישמר מהם, הוא ע"י תפילה לקב"ה שיצילם מהם ומהמתחברים להם, ולהתרחק מהם ומכל מי שאינו דובר אמת בלבבו לצמיתות.

למרות שנראה שיפסיד מחמת זה - ואין לו לחשוש מכך, כי כשם הקב"ה סייע ליעקב שלבסוף יצא מלבן בשלום עם נשותיו וכל זרעו, ועם רכוש ממוני רב. ואילו לגבי לבן כתוב ס"פ ויצא (לב, א) "וישב לבן למקומו" ומבואר במדרש רבה שם (עה, טז) מלמד, שכאשר רדף לבן אחר יעקב נכנסו ליסטים לבית לבן, וגנבו משם את כל רכושו, וחזר להיות עני כבתחילה, וזה מה שכתוב בתורה - למקומו. וכך גם קרה עם החת"ס שהוא ותורתו נשארו לנצח בעם ישראל כנכסי צאן ברזל, והינו רבם של ישראל, ורוב פסקיו והנהגותיו התקבלו בישראל כמשה מפי הגבורה. ואילו הלוחמים והמצרים לו שלא היו לשם שמים, כולל הת"ח שבהם - אבד שמם וזכרם. וכך גם ודאי שיקרה עם כל מי שינהג כעצתו החכמה של החת"ס כפי שהתבארה לעיל.

הליכות והלכות בדף היומי

תענית (ח):

נזקים מהתזות המים בימות הגשמים, ממכוניות שחולפות בכביש

כתוב בגמ' תענית (ח): אמר רבה בר שילא, קשה יום הגשמים כיום הדין. ואמר אמימר, שלולא שהגשמים נצרכים לבריות, היה מבקש בתפילתו שלא ירד גשם. והטעם לכך - כי בגלל הגשמים החזקים, אנשים נמנעים מלצאת מביתם ולעשות את צרכיהם, וכן הרחובות מלאים מים ובוץ שמקשים את ההליכה בהם, וגורמים לבגדיהם שיתלכלכו. אבל מאחר ועדיין מרובה התועלת שיש לבני אדם מהגשם מאשר הנזק, לכן אדרבה אנו מבקשים מהקב"ה שייתן לנו גשמים בשפע רב.

לאור האמור יש לדון במציאות השכיחה, כאשר ישנם גשמים עזים שגורמים לשלוליות מים וחול גדולות בכבישים, ובפרט בצד הסמוך למדרכה, כשמצד אחד ישנם הולכי רגל על המדרכה שצריכים גם בימים אלו ללכת לצרכיהם או שממתינים בתחנות האוטובוסים, ומצד שני, גם בעלי המכוניות זקוקים לנסוע בכבישים לצרכיהם, ובמקרים רבים במהלך נסיעתם בכביש נתזים זרמי מים חזקים לעבר הולכי הרגל ובגדיהם מתלכלכים. ובמקרים רבים כגון שלבשו בגדי שבת וכיו"ב צריכים לנקותם בניקוי יבש שכרוך בתשלום.

אם הניזק מכיר את בעל המכונית שגרם לו לנזק, האם יכול לחייבו בתשלום עבור נקיון הבגד?

תשובה

אם המים הותזו מכיוון שנהג במהירות יותר מהמותר או שיכל בנקל להאט את מהירותו, או לעבור לנתיב השמאלי שרחוק מהמדרכה מבלי להסתכן, שבאופנים אלו לא היו מותזים מים מחמתו לעבר הולכי הרגל, ולמרות זאת לא עשה כך - חייב הנהג על הנזקים שנגרמו מהמים שהותזו ממכוניתו לעבר הולכי הרגל.

אולם אם נסע במהירות המותרת שם, ועקב תנאי הכביש והמכוניות שנסעו אחריו לא יכל להאט או לפנות לנתיב השמאלי, במקרים כאלו - פטור הנהג מתשלום עבור נזק מי הגשמים שהותזו מחמתו.

מקורות

מבואר בתוס' ב"ק (ו.) בד"ה לאתויי בור המתגלגל וכו', שאדם שהלך ברה"ר ובעט בחזקה באבן או בכל תקלה אחרת שהונחה שם, והאבן פגעה בדבר מסוים והזיקתו - חייב הבעט בנזקי האבן, אע"פ שלא ראה את התקלה ולא התכוון להזיק. מאחר וכדי שהאבן תזיק מחמת הבעיטה, צריך להפעיל כח רב, ואין דרכו של אדם שהולך כדרכו ברה"ר להפעיל כח כה רב מבלי להתבונן במעשיו. ולכן אין לפטור אותו בגלל שלא התכוון להזיק. וכדברי התוס' הנ"ל, סוברים רוב רבותינו הראשונים והפוסקים, למעט שיטת רש"י שם.

אמנם לעומת זאת מכונית, גם בנסיעה סבירה דרכה להעיף אבן או להתזז מים שנמצאים בכביש, בעוצמה שיכולה לפגוע בהולכי הרגל ולהזיקם, ולכן אין הנזק נחשב מעשה משונה מצד הנהג גם לשיטת התוס'. אלא שיש לדון, מכיוון שגם בימות הגשמים ישנה זכות שווה להולכי הרגל להיות במדרכה, כמו לנהגים לנהוג בכביש, ומאחר ובעלי המכוניות הם המזיקים להולכי הדרכים ולא הפוך, האם זוהי סיבה מספקת לחייבם בתשלומי הנזק?

החילוק בין ההיתר להוצאת המים מחנותו לרה"ר, להתזת מי גשמים

והנה מבואר בגמ' ב"ק (ה. ל.) שחז"ל התיירו לאדם בימי הגשמים לגרוף את הלכלוך שבחנותו לרה"ר, כי ממילא רה"ר מלוכלך בבוץ. אולם, אם אדם ניזוק מכך - הוא חייבים לשלם. ולכאורה לפי"ז נאמר גם בנידון דנן, שבעלי המכוניות יצטרכו לשלם על נזקם למרות ההיתר שיש להם לנסוע בכביש בימות הגשמים.

אלא שהנידונים חלוקים במהותם. מאחר ובעלי החנויות יכולים להסתדר גם בלי להוציא את הלכלוך שבחנותם לרה"ר, דהרי בימי החמה נאסר להם לעשות כך. ועל כרחק שהם יכולים לאסוף את הלכלוך שבשטח חנותם מבלי להוציאו לרה"ר, למרות הקושי המסוים שיש בכך. ורק בימי הגשמים כיוון שהרחוב ממילא מלוכלך, לכן הקילו עליהם חז"ל ואפשרו להם להוציא את מימיהם לרה"ר. אולם למרות ההיתר אמרו חז"ל, שאם המים יזיקו להולכי רה"ר, נמצא שמוציאי המים חפרו בור והביאו תקלה לרה"ר, ולפיכך אם יינזקו הולכי רה"ר במים אלו - יתחייבו לשלם להם על נזקם.

משא"כ לגבי התזת המים ע"י המכוניות בימי הגשם, הרי אין אפשרות כאשר יורד גשם חזק ועוצמתי שגורם לשלוליות בכביש, שהמכוניות וכ"ש האוטובוסים לא יתזו מים לעבר המדרכה, למרות שנוסעים במהירות המקובלת לימי הגשם. נמצא שכדי שהולכי הרגל לא יינזקו, נצטרך לאסור על המכוניות לנסוע בכביש. ומאחר ודבר זה אינו מציאותי, ובפרט שגם הולכי הרגל צריכים לנסוע בכלי הרכב שייקחו אותם למחוז חפצם, לפיכך במקרים שהמזיקים הינם אנוסים על הזיקם, ואין להם אפשרות למנוע את הנזק, לכאורה צריך להיות - שעל הניזק לשמור עצמו שלא יינזק. ונביא בס"ד שתי ראיות לדין הזה, אע"פ שיש קצת מקום לחלק בין הנידונים, אולם מחז"ל למדנו להקל על המזיק במקרים דומים, וכדלהלן.

ראיה ראשונה לפטור את בעלי המכוניות על נזקי התזת מי גשמים

ראיה ראשונה, מבואר בגמ' ב"ק (ל.ב.) לגבי מי שרץ ברה"ר בערב שבת בין השמשות כדי להספיק להכין את צרכי השבת, ומחמת ריצתו המהירה לא יכול להישמר, ולכן פגע במרוצתו בהולך רגל שהלך כדרכו והזיק לו, שפטור הרץ מלשלם לו את נזקו למרות שהוא המזיק. כלומר, חז"ל תקנו, שמכיוון שבזמן שהזיק אין למזיק אפשרות להימנע מחילול שבת אלא א"כ ירוץ, לפיכך על הניזק להישמר שלא יזיקו אותו, ואע"פ שהוא לא אשם באונסו של המזיק. ואע"פ שלגבי נר חנוכה אמרו חז"ל בב"ק (ס.ב.) שאם אדם ניזוק מהאש של חנוכייה שהונחה ברה"ר, חייב בעל החנוכייה לשלם לו עבור נזקו, למרות שישנה מצוה להניח את החנוכייה ברה"ר. אולם שם הטעם לחייב הוא - מכיוון שהמזיק בעל החנוכייה יכל לשבת ליד החנוכייה ולהזהיר את הולכי רה"ר מהאש. משא"כ לגבי רץ בע"ש ברה"ר, מכיוון שלא יכל להזהיר את הניזק שישמר מריצתו המהירה, וזה דבר ששייך ויכול לקרות לכל האנשים בערב שבת, לכן פטרו חז"ל את המזיק, ואמרו לניזק שישמר שלא יינזק.

ראיה שניה לפטור את בעלי המכוניות על נזקי התזת מי הגשמים

ראיה שניה לכאורה ניתן להביא מדברי הנתיבות בביאורים (ס" קנה ס"ק יח) שהקשה, למה רבי יוסי שהלכה כמותו, פטר בהלכות שכנים מי שמגדל בחצירו דבורים בכוורת, והם עפים מרשותו ומזיקים לשכנו שיש לו שיחי חרדל או עצים אחרים ומזיקים לו אותם. במה שונים הדבורים משוורים או מתרנגולים שנמצאים ברשות אדם, שמבואר במשנה הראשונה בב"ק (ב.) שחייב בעליהם לשומרם שלא יזיקו, ואם הזיקו מחמת שלא שמרם - חייב לשלם על נזקם?

ותירץ שם הנתיבות, מאחר ויש זכות שווה לכל השכנים לעשות ברשותם דברים שמקובלים לעשות, ולכן בזמנם היה מותר לאדם לעשות ברשותו כוורת. ומאחר ולא ניתן בפועל לשמור על הדבורים שלא יעופו, שלא כמו שניתן לשמור על השוורים והתרנגולים שיישארו בחצירו, לפיכך אם נחייב את בעל הדבורים לשלם על נזקי הדבורים למרות שאינו יכול לשמור עליהם, לא יוכלו אנשים לעשות יותר כוורת בחצרם, וחז"ל לא אסרו על האנשים לעשות ברשותם כל שימוש שמקובל לעשות. לפיכך אמר רבי יוסי שאדרבה, על הניזק לשמור על מזונו שלא יינזק, כי המזיק לא מסוגל לשמור עליו.

לאור האמור הוא הדין בנידון דנן, ואע"פ ששם מדובר בממון שמזיק, ובנידון דנן זה אדם שמזיק בכוחו, שוודאי שזה מעשה חמור יותר, אולם יסוד ההיתר בשני המקרים הינו דומה, כלומר, מכיוון שגם בנידון דנן אין אפשרות למזיקים שהם בעלי המכוניות לנהוג בימי הגשמים הסוערים ולא להזיק, וכמו כן אין אפשרות מעשית למנוע מבעלי המכוניות והאוטובוסים שלא לנסוע בימים אלו בכביש, דהרי כל התושבים זקוקים לכך כולל הולכי הרגל ברה"ר, לפיכך גם בנידון דנן יישאר דינו של רבי יוסי שעל הניזק לשמור על עצמו שלא יינזק, וכפי הסברו של הנתיבות.

אמנם ודאי שלמרות ההיתר האמור לעיל, באותם האופנים שיכל בעל המכונית שהזיק למנוע את התזת המים, כמו בדוגמאות שהובאו בתחילת התשובה, הוא חייב לשלם על הנזק שגרם מדין אדם המזיק.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 40

לחיות אמונה – לחיות בהרגשה שהקב"ה איתנו

כסליו תשפ"ב

יפה שיחתן של עבדי אבות

האישי שלו היה דווקא אם לא היה מצליח בשליחותו, ואם היה חוזר לאברהם אבינו ואומר לו שלא הצליח למצוא אשה ליצחק, אולי אז היה מתרצה לתת את יצחק בנו לאליעזר. אך למרות זאת, הוא דבק במטרה ובתכלית לשמה הוא בא, ומילא את התפקיד שהושת עליו במלוא האחריות. ובוה ביארו את ענין 'יפה שיחתן של עבדי אבות', זה מה שיש לנו ללמוד מאליעזר, להשיל כל טובת הנאה אישית ולדבוק אך ורק במטרה האמיתית.

אמונה בחוש – להרגיש שהקב"ה איתנו

ג. אך נדמה, כי אם נתבונן עוד בהנהגתו של אליעזר, נוכל ללמוד לימוד גדול ויסודי מאוד, וכמדומה שזו עיקר כוונת חז"ל שאמרו 'יפה שיחתן של עבדי אבות', זה מה שהם רצו שנלמד מפרשה זו, וכדלהלן.

כאשר הגיע אליעזר לפדן ארם ועמד על יד הבאר, הרי הוא בעצם נמצא במצב שהוא צריך להתחיל למלא את השליחות שלו, הוא צריך ללכת ולתור אחר האשה שמתאימה לאברהם. מה הוא עושה? דבר ראשון הוא פונה להקב"ה, הוא כביכול משליך על הבורא עולם את עול השידוך של יצחק, כי הוא ידע שהקב"ה מזווג זיווגים, ורק בידו לעזור לו במציאת השידוך. הוא אומר לו: 'ה' אלוקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום ועשית חסד עם אדוני אברהם. הדבר הראשון שהוא עושה בכדי להצליח בשליחותו זה – לפנות להקב"ה.

ומה הוא התפלל? הוא פנה להקב"ה בבקשה כזו: הרי בשביל למצוא את האשה המתאימה ליצחק, צריך שני דברים, האחד שהיא תהיה ממשפחתו של אברהם אבינו, ועוד צריך שהיא תהיה ראויה במעשיה להיות אשה של יצחק, כי הרי זה שהיא שייכת למשפחתו של אברהם זה עדיין לא מחייב שהיא ראויה ליצחק, כי שמא מעשיה כמעשיו של לבן, שאף הוא נצר לאותה משפחה ובכל זאת היה רמאי ונוכל. וזה אמר להקב"ה, אני אערוך מבחן לערה שתבוא כעת לבאר, אבקש ממנה שתשקה אותי מים, והיה אם תציע מעצמה להשקות גם את הגמלים הרי זו הוכחה שיש בה מידות טובות, ואם כן ראויה היא להיות אשתו של יצחק ולהיכנס לביתו של אברהם. אך זה אני מבקש ממך, שאתה תסובב שהאשה שתבוא לכאן תהיה ממשפחתו של אברהם, שהרי לא די במה שיש בה מידות טובות.

מספרת לנו התורה, ויהי הוא טרם כילה לדבר והנה רבקה יוצאת וגו'. כלומר, עוד לפני שסיים את תפילתו כבר ראה את רבקה אמנו מגיעה לבאר לשאוב מים, ומיד עשה לה את המבחן המדובר, והיא עמדה בו. לאחר שהשקתה את הגמלים, שאל אותה בת מי היא, וכששמע שהיא אכן ממשפחתו של אברהם, הבין שהקב"ה שמע את תפילתו, ומיד: ויקוד האיש וישתחו להשם!

נסה לדמיין את המציאות, עומד לו האיש על יד הבאר, וסביבו עוד אנשים רבים הבאים למלאות את כדיהם ולשאוב מים, והנה לפתע ללא אומר ודברים כורע האיש על ברכיו, ומשתחוה בפישוט

א. בפרשת חיי שרה מספרת התורה את כל סדר שליחותו של אליעזר, ששלח אותו אברהם לקחת אשה לבנו יצחק, וכל סדר הנהגתו כאשר הגיע לפדן ארם. והנה אנו רואים אריכות מופלגת בתורה בכל הענין הזה, בתיאור כל פרט ופרט מה שארע עמו מעת שיצא עד שהגיע לבאר, תפילתו שם, מציאתו את רבקה, הגעתו לבית לבן, ושם חוזרת התורה שוב על כל המעשה בתיאור דרשתו של אליעזר שסיפר להם מה ארע עמו. והדבר אומר דרשני, מה ראתה התורה להרחיב כל כך בסדר המעשה הזה. ורבותינו ז"ל עמדו בשאלה זו, והביא רש"י את דבריהם: אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בניס, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמזיה (כד, מ). כלומר שחז"ל התפעלו מהעובדה הזו, שפעמים רבות התורה מקצרת מאוד בלשונה, ומרמיזות קלות אנו לומדים גופי תורה עמוקים ורחבים, ואילו כאן בפרשה הזו התורה מרחיבה לפרט בדיוק מה ארע עמו. מסקנתם היא: יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתם של בניס, פירוש הדברים: יש לנו הרבה מה ללמוד משיחתו של אליעזר, עבד אברהם, ויפה היא השיחה הזו עוד יותר מתורתם של בניס.

אם כך הם פני הדברים, ודאי שחובה כפולה עלינו להתבונן בשיחתו של אליעזר, להבין מהו הלימוד הגדול שיש לנו ללמוד מהנהגותיו, שלשם כך הרחיבה התורה לספר את כל המעשה הזה.

לפעול ללא נגיעות אישיות

ב. אברהם אבינו קורא לעבדו אליעזר ומצוה אותו ללכת לפדן ארם לקחת אשה לבנו, ומבאר בחז"ל שמחשבתו של אליעזר מתחילה היתה אחרת, שהרי בת היתה לו והוא חפץ מאוד לקחת את יצחק לחתן, ומה יכול להיות אושר גדול מזה עבור אליעזר, עבדו ותלמידו של אברהם, לקחת לחתן את בנו של רבו, ובפרט שגם יצחק עצמו היה צדיק גדול מאוד, והעפיל לדרגות נשגבות כאשר הסכים להיעקד על גבי המזבח ומסר נפשו על קידוש השם [שכידוע מלבד מה שהיה זה ניסיון לאברהם, היה זה ניסיון גם ליצחק, ואולי אף ניסיון גדול יותר, שהסכים להקריב את עצמו כקרבן לפני השם, וכמש"כ בזה"ק שיצחק אבינו הרי היה בחור צעיר וכוחו במונתו, ואברהם היה כבר זקן בא בימים, ובקל היה יצחק יכול להדוף את אביו ולהשתחרר מהעקדה], ואליעזר שהיה אוהב השם גדול, מאוד רצה לזכות בכזה שידוך [ומה גם שהיה יצחק עשיר גדול]. אך אברהם אבינו סירב לבקשתו, ואמר לו "אתה ארור ובני ברוך, ואין ארור מידבק בברוך", וכאשר שמע אליעזר את תשובתו, קיבל עליו את ההכרעה לגמרי, ובמלוא האחריות הלך לפדן ארם, טרח ויגע, התפלל והתחנן, עד שהצליח למלאות את שליחותו על הצד היותר טוב.

ולימוד זה היו אומרים בבית המוסר של נובהרדוק, בואו וראו כיצד סילק אליעזר מעצמו כל נגיעה ואינטרס, שהרי הרווח

¹ בציווי השליחות אנו רואים שהוא מדגיש לו באזהרה חמורה שלא לקחת מבנות הכנעני, כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך, מה היא ארצו של אברהם? פדן ארם, שם הוא נולד. ומה היא 'מולדתו' של אברהם? כוונתו שיקח אשה דווקא ממשפחתו, שהרי היה שם את משפחתו של נחור אחי אברהם, וציווה אותו אברהם לקחת אשה מהמשפחה הזו [ואם יש לך להשיב ש'מולדת' הכוונה גם כן לארץ בה נולדת, בסיפורו של אליעזר אנו רואים לא כך, שאמר: ויאמר אלי וגו', ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי. כלומר שציווה אותו אברהם לקחת אשה דווקא ממשפחתו].

והנה בעיקר שליחותו של אליעזר יש לעמוד על דבר תימה, שהרי לאחר העקדה נאמר בתורה "ויהי אחר הדברים האלה ויגד לאברהם הנה ילדה מלכה גם היא בניס לנחור אחיך" (כב, כ), וכתב רש"י מה ענין פרשה זו אצל העקדה, אלא שלאחר שעקד את בנו הרהר אברהם בלבו שמה הייתי צריך להשיאו אשה ולהעמיד ממנו בניס, שהרי כמעט והיה יצחק שחוט ולא נשאר ממנו זרע, בישר לו הקב"ה שכעת נולדה רבקה אשתו. ואם כן מבואר שידע אברהם מי היא אשתו של יצחק, ומדוע היה צורך לשלוח את אליעזר בצורה כזו, ואליעזר עצמו היה צריך לעשות סימנים ולהחליט את מי לקחת לאשה. וצריך לומר שהקב"ה לא אמר לו מי היא אשתו, אלא רק בישר לו שכעת נולדה אשתו, והם היו צריכים לדעת מי היא ומהיכן היא [אמנם לשונו של רש"י שם: בשרו הקדוש ברוך הוא שנולדה רבקה בת זוגו, וקצת משמע בזה שאמר לו מי היא אשתו. אך צריך לומר שזה לאו דווקא].

ידיים ורגליים על הארץ [קידה היא כריעה על הברכיים, והשתחויה היא בפישוט ידים ורגלים, יעו' מגילה כב, ב], הלא פליאה הוא. אלא שכאשר הוא ראה שהקב"ה שומע את בקשותיו, והוא מספק לו את משאלתו, הוא הרגיש שהוא נמצא כאן ממש לידו, הוא הרגיש שהשם יתברך עומד ניצב לימינו לעזור לו בכל דרכיו, וכעין שנאמר "והנה השם ניצב עליו", זו היתה הרגשתו, ולפיכך **באופן ספונטני** כשהגיעה ישועתו נפל על ברכיו והשתחוה לפני השם, ואנחנו יכולים לתאר לעצמנו באיזו דבקות והתרפקות באהבתו לבוא ית' השתחוה אליעזר.

ושוב אנו מוצאים כן בהמשך, כאשר הגיע אליעזר לבית בתואל, שם גולל בפניהם את כל הקורות עמו וביקש מהם את אישורם לקחת את רבקה לבית אברהם, והם אמרו "הנה רבקה לפניך קח ולך", מיד: "ויהי כאשר שמע עבד אברהם את דבריהם וישתחו ארצה לחשם", שוב אנו רואים את אותה נקודה, שבכל מצב שהוא הולך הוא מרגיש שהקב"ה נמצא איתו.

הסיפור של אליעזר מלמד אותנו מה היא אמונה בחוש, **להרגיש שאנחנו נמצאים תמיד בידי השם, והוא תמיד נמצא לידנו**. וכעין מה שענה דוד לשאול, כאשר ביקש ממנו לצאת ולהילחם בגלית, וענה לו שאול כיצד אתה חושב שתוכל להילחם בו, הלא אתה נער צעיר ולא למוד מלחמה, והוא גיבור וחזק מאוד ואיש לא העז להתקרב אליו לקרב, כיצד בדעתך לנצח אותו. ענה לו דוד שהוא כבר ראה שנלחם כנגד האריה והדוב והצליח להם, וכי דבר טבעי הוא? אלא שהקב"ה עמד לצידו לעזור לו, והוא ראה בזה שהקב"ה גלגל לו את כל המעשה עם האריה והדוב בשביל ללמד אותו לא לפחד וכך יוכל לאזור מותניו להילחם כנגד גלית. ואמר שם דוד: השם אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלשתי זה (שמואל א יז, לו), כלומר שדוד הרגיש שהוא לא הולך לבד! וזה אנו רואים גם לכל אורך הדרך אצל אליעזר, שכך היתה הרגשתו והנהגתו בכל פעולותיו.

ונראה לומר, שזו היא עיקר הנקודה עליה כיוונו חכמינו ז"ל שאמרו "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתם של בנים", לראות את הלימוד היסודי הזה שבכל מצב שבו אדם נמצא בו, הוא צריך להבין שהכתובת הראשונה שהוא פונה אליה זה – הבורא עולם, עוד לפני שהוא מנסה לסדר בעצמו את מה שהוא צריך, דבר ראשון להתפלל, לפנות אליו, לבקש ממנו. צריך להבין את זה שהכל זה הבורא עולם, הוא עושה את הכל, הוא מסובב את הכל, ולכן רק אליו צריך להתפלל ולבקש ממנו. וכן צריך להפנים את זה שהוא שומע את התפילה, הוא עוזר, וכאשר מקבלים את הישועה מאתו ית' צריך להודות לו, כמו שמצאנו אצל אליעזר כמה וכמה פעמים במהלך השליחות, שהוא השתחוה והודה להקב"ה.

יודע הקב"ה מה יחשוב האדם טרם שיחשוב

ד. ולכשתבונן נמצא כאן עוד לימוד יסודי. הנה נאמר בתורה "ויהי הוא טרם כילה לדבר והנה רבקה יוצאת וגו'", כלומר שעוד לפני שהוא סיים את תפילתו כבר ראה את רבקה מגיעה אל הבאר. ויש לעמוד בזה, שהרי סביר להניח שהיה מרחק דרך כל שהוא מביתו של בתואל עד לבאר, ואם רבקה הגיעה עכשיו לבאר הרי שהיא יצאה רגעים אחדים קודם לכן מביתה, ואם כן נמצא שעוד לפני שהתפלל אליעזר כבר זימן הקב"ה את רבקה לצאת מביתה.

והביאור הוא, שהבורא עולם יודע מה עתיד האדם לחשוב, הוא יודע מה יעלה ברעיונו של אליעזר לבקש ממנו, והוא ידע שעתיד הוא לעשות עמו את הסימן הזה על הבאר, ועל כן כבר קודם שהתפלל זימן לו הקב"ה את בקשתו.

ועל הנהגה זו משבח דוד ואומר: אתה ידעת שבתי וקומי בנת לרעי מרחוק (תהילים קלט, ב), מבאר האבן עזרא, מה הכוונה 'בנת לרעי מרחוק', 'רעי' מלשון רעיון, שהקב"ה מבין ויודע מה יעלה ברעיוני, מרחוק, עוד לפני שאני חושב על כך.

והאמת היא שאין זה פלא כלל, משל למה הדבר דומה, אדם שבונה מחשב, הרי הוא יודע בדיוק כיצד יגיב המחשב על כל פעולה שיעשה עמו המשתמש, כי הרי הוא תכנן את המחשב בצורה כזו. כן הוא גם אצל הבורא עולם, הלא הוא ברא את המוח שלנו, הוא תכנן לכל אחד ואחד את המוח בצורה שלו, לפי מספר התאים שבו, הגודל שלו, וכן עוד הרבה מאוד פרטים ועניינים, שבסופו של דבר מביא את המוח לחשוב את המחשבות שהוא חושב, כך שעל כל מקרה ומקרה שיארע עם האדם יודע הקב"ה עוד קודם לכן בדיוק מה הוא יחשוב, כיצד הוא יגיב ומה הוא יעשה.

אהבתו של אליעזר לאברהם

ה. נחזור לענין הראשון, מה שאמרו בבית המדרש דנובהרדוק במעלתו של אליעזר, שלמרות שהיה צריך להיות מלא בנגיעות שלא יצליח בשליחותו, בכדי שיוזכה ביצחק לחתנו, מכל מקום מילא את שליחותו נאמנה. ויש להוסיף בזה עוד ענין, שהנה אנו רואים לכל אורך הדרך, שאליעזר מלא וגדוש באהבה עזה לרבו, מיד כאשר הוא מגיע לבאר הוא מתפלל שיצליח בשליחותו, והוא לא מתפלל כן עבור עצמו – בכדי שהוא ימלא את תפקידו, אלא עבור אברהם, הוא מבקש: השם אלוקי אברהם וגו', ועשית חסד עם אדוני אברהם, התפילה שלו היא עבור אדוני. וכן כאשר הוא מודה על הצלחת השליחות, הוא אומר: ברוך השם אלוקי אדוני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני. כלומר שהוא ביטל את כל כולו עבור אברהם, הרצונות שלו – להיטיב עם אברהם, ההודאה שלו – על החסד שעשה הקב"ה לאברהם.

ויש ליתן לב לגדלותו של אליעזר בזה, כי הרי כמו שהזכרנו למעלה אליעזר רצה לקחת את יצחק לחתן עבור בתו, ואברהם סירב באומרו: אני ברוך ואתה ארור ואין ארור מידבק בברוך. תשובה זו, היה יכול אליעזר להיפגע ממנה מאוד ולחוש עצמו מושפל, שאומר לו אברהם שאינו רוצה להידיבק בו, כי הוא ארור, ובאופן טבעי גם כל דרך ביצוע השליחות צריך היה להיות נתון תחת רושם הפגיעה הזו, שלא יעשה כן בלב שלם ובנפש חפצה. אך אנו רואים ההפך, שהלך אליעזר עם כל ליבו ברצון כנה ואמתי לקיים את ציווי אדוני, ולכל אורך הדרך ביטא את אהבתו הגדולה לרבו כאשר התפלל עליו והודה על ישועתו.

והסיבה לקשר הגדול הזה, היא משום שאליעזר למד תורה מפיו של אברהם, והתורה היא הדבר שמקשר בין אנשים יותר מכל דבר אחר, וכיון שאברהם השפיע על אליעזר כל כך הרבה תורה, הרי שהקשר ביניהם היה קשר אמין וחזק, אהבה גדולה מאוד [א.ה. יעו' בעה"ט (בראשית מד, ל) 'ונפשו קשורה בנפשו – קשורה בגי' תורה].

קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד – דבקות בתורה היא דבקות בהקב"ה

זכורני בצעירותי, כאשר למדתי בשיבת פוניבז', למדתי עם חברותא זמן 'אלול' אחד פרק 'תמיד נשחט', והתמלאתי כלפיו רגשי אהבה גדולים מאוד, והרגשתי בחוש שנפשי קשורה מאוד באותו בחור. ניסיתי אז לעמוד על פשר האהבה הזו, ובדיוק התגלגל לידי באותו זמן מאמר שפרסמו משיחותיו של מרגא רבי ירוחם ליוואויץ', המשיגה דמיר, בו אמר כי בעצם הדבר שורש נשמות ישראל כולם באות משורש אחד, אלא שלכל אחד ואחד יש טבע משלו, ודעותיהם של בני האדם שונות זו מזו, והשוני הזה הוא שמפריד בין האנשים. אך כאשר מתיישבים השנים ללמוד תורה יחדיו, הרי שהם שוכרים בזה את כל המידות החיצוניות וחודרים יחדיו אל שורש פנימיות נשמתם, והיא הלא ממקור אחד באה. ולפיכך שנים שיושבים ועוסקים בתורה, הם מתקשרים ביניהם ונעשים לאחד ממש [וראה עוד בענין זה במאמר למעלה].

אכן כל זה שייך רק בישראל שלומד תורה, כי הוא באמת יכול להתחבר עם התורה, אך גוי שיישב וילמד סוגיות בש"ס, הוא לא יתחבר לזה בכלל, כי הרי קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד, כלומר שהדבקות בתורה מביאה את האדם להידיבק בהקב"ה, ומאידך הדבקות בתורה אפשרית רק אם יהיה האדם דבוק בהקב"ה, וגוי אינו יכול לדבוק בו ית', וממילא אין לו שייכות עם דבקות בתורה. ובענין זה סיפר לי מחותני הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א, שהיה גוי אחד עילוי גדול, שברוב כשרונו רכש ידע בשפות רבות, עד שהחליט ללמוד גם את השפה הארמית, וכך עשה. אך כאשר רצה להשתמש בה וללמוד את התלמוד שלנו, גילה שאינו מבין מאומה, ולא קלט את דברי הגמרא, למרות שהיה בעל כשרון גדול. ולאחר תקופה, כשהתעניין יותר ביהדות, החליט להתגייר, והנה זה פלא, לאחר שנעשה יהודי הוא הצליח מאוד בלימודו, עד שברבות הימים אף היה מוסר שיעורים לתלמידים.

היסוד בזה הוא, שלימוד התורה ודבקות בהקב"ה – חד הם. וכבר הזכרתי בעבר מה ששמעתי מהגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל שהביא את דברי הבעל התניא עה"פ "הוי כל צמא לכו למים", ולכאורה תמוה, הלוא דבר פשוט הוא שהפתרון לצימאון הוא לשותות מים, ומה בא הכתוב ללמדנו. ואף אם נאמר ש'מים' הכוונה לתורה, כי אין מים אלא תורה, עדיין לא מתיישב, כי גם זה פשוט שמי שהוא צמא לתורה שילך וילמד תורה, ומה קא משמע לן קרא. אלא, מבאר הבעל התניא, 'הוי כל צמא' – מי שהוא צמא להקב"ה, הוא רוצה לדבוק בו, בוער בו צמאון עז להידבק בו ית', כיצד יעשה זאת? 'לכו למים' – אין מים אלא תורה, על ידי לימוד התורה הוא ידבק בהקב"ה.

ובאמת שהיסוד הזה הוא פסוק מפורש בתורה שאנו אומרים אותו פעמיים בכל יום: ואהבת את השם אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, התורה מצווה אותו לאהוב את השם יתברך, ממשיכה התורה ואומרת, איך נגיע לאהבה הזו? – והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, היינו שעל ידי לימוד התורה אדם מכיר את הקב"ה ומגיע לאהבתו, וכלשון רש"י שם: ומהו האהבה? והיו הדברים האלה! שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו.

למדנו מכך שלימוד התורה מביא את האדם לאהוב את השם ולהידבק בו, והביאור בזה הוא כי הרי כל מי שיושב ולומד השכינה שורה עליו, וכמו שאמרו: מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו, שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך (ברכות ו, א), וממילא מי שהוא שקוע בלימוד תמיד בכל מצב, הרי שכל חייו הוא הולך ביחד עם השכינה, כל הזמן הוא לומד וכל הזמן השכינה עמו, אין לך דבקות בהשם גדול מזה.

את הדברים האלה דרשתי בהספד על הגאון רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל, ואמרתי שם שמה שאמרו ז"ל הצדיק אבד לדורו אבד (מגילה טו), הביאור הוא שהצדיק בחייו הגן על כל הדור וכעת עם ישראל איבד את המגן הזה. ומנין לנו שהצדיק מגן על הדור? המקור לזה הוא מקרא בתהילים (קלב, ג), שם נאמר על בית המקדש: כי בחר השם בציון איווה למושב לו, זאת מבוחתי עדי עד פה אשב כי איוויתיה. הקב"ה אומר כיכול שהוא קובע את מקומו בבית המקדש, שם הוא יושב, וממילא: צידה ברך אברך אביוניה אשביע לחם, כהניה אלביש ישע וחסידיה רגן ירגנו. מאחר והקב"ה נמצא כאן בעולם ומקום מושבו הוא בירושלים, אז איפה שיש שכינה יש שפע של ברכה, ולכן צידה ברך אברך, אביוניה אשביע לחם, יהיה שפע בפרנסה ובמזונות, וכן 'כהניה אלביש ישע' היינו הכהנים של מתיתיהו כהן גדול ובניו שנלחמו בחירוף נפש כנגד צבא אדיר, והקב"ה הושיעם והביא להם את הניצחון. כל השפע הזה שיש, שפע של ברכה בכל העולם, מכוח מה זה? הכל מגיע משום שהשכינה שורה כאן בעולם, ואיפה שהשכינה נמצא יש ברכה.

וממילא כאשר יש תלמיד חכם בעולם, אחד כזה שראשו שקוע בלימוד כל הזמן, הרי שהשכינה שורה עליו, כי כל הזמן הוא במצב של 'יושב ועוסק בתורה'. וכאשר השכינה שורה כאן בעולם, ממילא יש שפע, הוי אומר: הצדיק אבד – לדורו אבד, הדור איבד מקור של השראת השכינה, וממילא איבד את כל השפע שבא כתוצאה מהשראת השכינה הזו.

הנחת פירות שביעית בשמש – מפסיד בגרמא או בידיים

פירות שביעית קדושים הם, והתורה אסרה לאבדם, וכדכתיב "לכם יהיה לאכלה", ודרשו לאכלה ולא להפסד. והנה כיצד הדין בגרימת הפסד לפירות, שאינו מפסידים בידיים אלא בגרמא, כתב המהרי"ט (סי' פג) שמותר, וכתב שם דמה"ט מותר לתלוש העלים שסביב התותים בכדי להאכיל תולעי משי, למרות שעל ידי תלישת העלים הוא גורם הפסד לפירות שיינקו מהשמש, מכל מקום כיון שאין זה בידיים – מותר.

והנה גם לפי דבריו, נראה פשוט שאסור ליטול פירות שביעית ולהניחם בחמה, דבכה"ג לא חשיב גרמא אלא מזיק בידיים. וכמבואר בסוגיא דסנהדרין (עז, א) "אמר רבא כפתו בחמה ומת חייב", כלומר שלמרות שהשמש היא זו שהרגה אותו ולא האדם שכפתו, מכל מקום כיוון שהשמש כבר נמצא כאן, והוא מניח אותו כפות תחתיה, חשוב כרוצח בידיים. וממילא הוא הדין לענייננו, אסור להניח פירות שביעית בחמה, כי זה חשוב מפסיד בידיים.

אך יהא מותר להניחם בלילה או בצל, למרות שסוף חמה לבוא ולהזיק אותם, כי בכה"ג אינו אלא גרמא, וכמבואר שם שאם כפתו במקום שסוף חמה לבוא פטור, ולדבר המהרי"ט הנ"ל מותר לגרום הפסד לפירות שביעית.

ולכאורה יש לסתור הדברים ממה שאמרו בירושלמי (שביעית פ"ז ה"א) הדא קניבתא דירקא מסקינן לה לאיגרא והיא יבשה מן גרמה] - זאת קניבת הירק מעלים אותה לגג והיא יבשה מעצמה], משמע מזה שמותר להעלות את הירק לגג שיתייבש שם, ולא חשיב בזה מפסיד בידיים.

שתי תשובות בדבר. ראשית, אולי באמת כל מה שמותר להעלות לגג זה רק בלילה או אם אין שם חמה כעת, והירק יתייבש כאשר החמה תגיע, אבל אם יש שם חמה כעת אסור להניח שם הירק.

ועוד אפשר לומר, כמו שכתב החזו"א (סימן יד ס"ק י) שכל זה מיירי רק בעלים שהוא לא מתכוון לאכול אותם, דבכה"ג מותר לו להניח אותם בגג שיתייבשו, כי גם אם יהיו יבשים הם עדיין יישארו ראויים למאכל בחמה, וזה עדיף מלהשאיר אותם בבית עד שיתעפשו ויפסלו גם ממאכל בחמה, אבל ירקות כאלו שהוא מתכנן לאכול אותם באמת אסור להניח בגג.

מתוך ספר 'עוטה אור' שביעית, הלכות סימן יב.

להשגת הספר ושאר ספרי הרב, ניתן ליצור קשר בטל' 054-8520936

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 ש'לוחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שלימ"א במערכת

"קול יהודי מרוקו" 0747962335 ש'לוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הבנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 19.50 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויצא

סולם של עליה

אחד: הקדוש ברוך הוא! "וְהָיָה ה' נָצֵב עִלָּיו". זוהי מטרת הטיפוס - להתקרב כמה שיותר אל ה' יתברך; ואין דבר החשוב יותר מזה. דוד המלך מעיד כי "נֶאֱנִי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב" - בשבילי, הדבר הטוב ביותר אותו יכול האדם להשיג הוא להתקרב לאלקים.

"גדולה דעה" (סנהדרין צב, א) - כמה גדול הוא ההישג הזה של להכיר בקב"ה! הצלחתו של האדם בעולם הזה נמדדת כפי השיעור של הכרת הבורא אותו הצליח להשיג (מורה נבוכים א, נד), ו"ראשו מגיע השמימה" פירושו, שהדרך היחידה להשיג הצלחה זו, הדרך היחידה להגיע אל הקב"ה היא באמצעות טיפוס. זהו סולמו של יעקב - סולם לעליה אל שלמות הכרת הבורא.

עקב בצד אגודל

ישנם רבים העשויים לחשוב - מי צריך סולם? הבה נצמיח כנפיים ונעוף הישר אל ראש הסולם! ברגע שהחלטתי שאני רוצה להיות קרוב לה', שאני רוצה להצליח במשימת חיי, אקפוץ הישר אל ה'! למה לי סולם? הדבר היחיד שמונע בעדי היא העובדה שטרם התחלתי, אולם ברגע שאני מתחיל, איני צריך לפסוע פסיעות קטנות - אלא לקפוץ הישר אל ההצלחה!

אולם חזונו של יעקב מלמד אותנו שיעור חשוב - שאין מושג של "לעוף"! אין קפיצות ודילוגים! עלינו לעלות בסולם, שלב אחר שלב. ישנם אלפי מדרגות שעלינו לטפס, אלפי צעדים קטנים שנצטרך לצעוד, יום אחרי יום, עקב בצד אגודל. אי אפשר להניח את הרגל על השלב הבא של הסולם, לפני שטיפסת על השלב שקדם לו.

טיפוס על סולם פירושו לחזור על פעולה אחת קטנה, שוב ושוב; לפסוע פסיעה אחת מעלה, ואז עוד אחת ועוד אחת. אם ברצוננו להצליח במשימה הזו של התקרבות לה', עלינו לקבוע לעצמנו תכנית, הכוללת מעשים - פעולות קטנות אותם לא היינו עושים בלאו הכי, אותם נעשה מתוך כוונה להתקדם במעלה הסולם. נבצע את אותה הפעולה שוב ושוב, אולם בכל פעם שאנו מבצעים אותה, אנחנו מטפסים יותר ויותר גבוה. מי שעושה כן - כבר אינו נמצא באותו המקום. למעשה - הוא כבר לא אותו בן-אדם!

צביעות חיובית

בתחילת דרכו, האדם אינו שש להתחיל בתכנית כזו. קשה לו לחזור שוב ושוב על פעולות קטנות, משום שהוא אינו

השקעה מניבה

"וַיִּחְלֶם וְהָיָה סֹלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְרָאִשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה וְהָיָה מִלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֲלֵיָם וַיִּרְדּוּ בּוֹ" (בראשית כח, יב). נבואה זו ראויה להילמד בהרחבה על ידינו, שכן היא לא ניתנה רק עבור יעקב עצמו, אלא גם עבורנו. כלל גדול וידוע הוא ש"מעשה אבות סימן לבנים", וכפי שכתב הרמב"ן בפרשת לך לך (לעיל יב, ו) בשם המדרש תנחומא, שכל המאורעות שעברו על אבותינו הקדושים, הנם אותות וסימנים למה שעתיד להתרחש עמנו.

והנה, על אף שעל פי רוב אנו מבינים את המושג הזה ככזה שמתייחס למאורעות שיעברו על עם ישראל ברמת הכלל, מכל מקום, חיינו של יעקב אבינו כפי שמספרת לנו התורה, נועדו גם להוות ספר הדרכה לכל יחיד ויחיד מכלל ישראל, ולהאיר את דרכו בחיים. על ידי התבוננות והעמקה בחיינו של יעקב אבינו, לומד האיש הישראלי כיצד להתמודד עם קשיי החיים השונים, עם העליות והמורדות של העולם הזה, וכיצד להצליח להמשיך ולהתעלות בעבודת ה' בכל מצב. וכמו אצל יעקב אבינו, בסופו של דבר הוא נוחל הצלחה במשימתו; הוא בונה את עצמו כעבד ה', וחי חיים של אושר ושמחה.

אשר על כן, אין ספק שעלינו לנסות וללמוד לכל הפחות כמה נקודות של עבודה מהמחזה הגדול הזה. כל זמן שאותו נשקיע בהבנת מהותו ועניינו של ה"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" - הוא זמן שאנו משקיעים בעצמנו, בבנין הרוחני שלנו כעבדי ה'.

חיים של טיפוס

כתוב בספרים, שמבין היסודות אותם עלינו ללמוד מחלומנו של יעקב, אחד החשובים מביניהם הוא, שהעולם הזה הוא סולם שעליו חייבים לטפס. עלינו להבין, כי סולם אינו מיועד לעמידה במקום, ואף לא להליכה אופקית. סולם מסמל עליה; יש בפנינו "סולם המוצב ארצה", סולם של שלמות, הממתין לכולנו כדי שנטפס עליו, והסולם הזה יכול להביא כל אחד ואחד מאתנו "השמימה". דרגותיו של הסולם מסמלות עליה הדרגתית; העולם הזה הוא הזדמנות לעלות בדרגות השלמות, ותפקידנו לנצל את זמננו בעולם הזה כדי לטפס גבוה יותר ויותר.

הדבר הראשון אותו עלינו לדעת הוא: מה מחכה לנו בראש הסולם הזה - לאן אנחנו מטפסים? התשובה היא דבר

טוב, זה מצוין - חובה עליך להתפלל! אולם כרגע תפילתך היא רק דקלום של מילים מתוך הרגל, ואנחנו מחפשים יותר מזה.

אמנם, הדקה הראשונה היא שטחית ביותר, ואתה עלול אפילו להרגיש קצת נבוך. זה בכלל לא מרגיש אמיתי - אתה מרגיש שאולי, הרחק הרחק מכאן, במרחק מיליון קילומטר, מיליון שלבים במעלה הסולם, נמצאת התחושה בפועל שאתה משוחח עם ידיד - עם מישהו אמיתי, אולם כעת אינך מרגיש דבר. עליך לדעת, שאחרי דיברת עם ה' פעם אחת, גם אם עשית זאת רק כחלק מהתכנית שלנו, המרחק שלך כעת הוא מיליון פחות אחד. טיפסת שלב אחד, וזה לכשעצמו הוא כבר הישג אדיר!

אבל לשמוע על כך מבלי לעשות שום דבר למעשה - לא יועיל לך כלל; אתה מוכרח להתחיל ולעסוק בפועל בתכנית הזו. היום בערב, בדרך הביתה, כשאף אחד אינו שומע, עצור לרגע ופנה אל הקב"ה במילים שלך. אין זה משנה מה תאמר לו, אתה יכול לומר, "ריבונו של עולם, אנא עזור לי לבצע את התכנית שלי. אני כל כך רוצה להתחיל לטפס על סולם האמונה, ואני זקוק לעזרתך. עזור לי לזכור לדבר אתך במשך דקה אחת, פעם ביום". דבר אתו על זה במשך דקה שלמה - זוהי דקה אחת שבה אתה מרגיל את עצמך להכרה בה. יתכן שזו הדקה החשובה ביותר ביומך.

אל תחשוש מ"מה יגידו", אחרת, תצטרך להתפטר מהתכנית הזו כאן ועכשיו. מסופר על רבינו הגר"א זיע"א, שבצעירותו החליט להתעלם מסביבתו בדרכו בעבודת ה'. אמנם הוא חי בסביבה טובה ביותר, אולם אף על פי כן הוא בחר ללכת בדרך שידע שהיא הנכונה ביותר עבורו, ובזכות זה זכה לגדולתו העצומה. לכן אל תחשוש ממה שכולם חושבים עליך - אתה תקדיש דקה אחת ביום לדבר עם ה', ויהי מה. אתה יוצא כעת, לבדך, לדרך חדשה - הדרך העולה אל השי"ת.

יהיו לך לבדך

אני מדגיש את מה שאמרתי כעת: **"לבדך"**! חשוב מאוד שלא תספר לאף אחד אודות התכנית הזו! ברגע שסיפרת למישהו על זה, הרסת את התכנית כולה! מדוע? כתוב במשלי (כג, ט), **"בְּאֶזְנֵי כְסִיל אַל תִּדְבֹּר כִּי יָבוֹז לְשָׁכַל מְלִיכָה"**. כיצד הוא יבוז למליך? ראשית כל, הוא עלול להגיב, "מי צריך את זה? מדוע אתה מקדיש לזה זמן?", ובזה הוא מחק את התכנית כולה. הוא הוציא לך את הרוח מהמפרשים. אולם גם אם הוא לא יגיב בצורה כזו, אפילו אם הוא רק יביט בך במבט אטום - די בזה כדי להרוס את כל תקוותיך.

אל תספר לאף אחד, וכמו שכתוב, **"יִהְיוּ לְךָ לְבַדְּךָ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ"** (שם ה, יז). אל תנסה לספר על התכנית החדשה שלך לחברותא, כי יתכן שהוא מעולם לא חשב על כך בעצמו והוא לא יעריך את זה. אל תספר להוריך או לחבריך. אם ח"ו תספר לחברים שלך, אתה עלול לנחול אכזבה גדולה ביותר. זו תכנית אישית שלך. עשה מה שאתה אמור לעשות - התחל לטפס על הסולם לבדך.

מרגיש חיבור פנימי לפעולות אותם הוא עושה או למילים אותם הוא אומר. בסך הכל הוא פועל לפי תכנית מסוימת, והוא אינו מרגיש כמי שעולה בסולם כלשהוא.

אולם חשוב לדעת כי **"עד כאן דברי היצר הרע"** - אל תתן למחשבות מסוג זה להרפות את ידך. בתחילת הדרך, אנו מוכרחים להתנהג ב"צביעות". כמוכן שזו צביעות טובה - אתה עושה את זה כדי לאמן את עצמך. **"הפעולות הללו כלל אינן כנות"**, אתה חושב לעצמך, **"אולם אני אעשה אותם בכל זאת, אמשך לטפס, ובהמשך הזמן, יסודות האמונה יהפכו להיות חלק ממני"**.

אמונה בחוש

ומהי אמונה? לאחרונה אמר לי מישהו, **"יש לי אמונה; אני מאמין ה' וזהו - זה מספיק"**. והאמת היא, שאכן יש לו רמה מסוימת של אמונה - יש לו אמונה שכלית. הוא מבין שהמסורת שלנו היא האמת היחידה, ואין לי ספק שיהודי זה יהיה מוכן לקפוץ אל תוך האש ולמות על קידוש ה', אולם אין זה אומר שיש לו אמונה אמיתית. אמונה פירושה שאתה מאמין בקב"ה לפחות כפי שאתה מאמין שיש לך דוד בשם שייע שגר היכן שהוא בשכונת הברונקס. אתה מאמין באמונה שלמה בדודך שייע. אמא שלך מספרת לך עליו כל הזמן, ואפילו פגשת אותו פעם אחת, כאשר הוא הגיע לבר-מצוה שלך, ואפילו נתן לך מתנה. אתה לא מבקר אותו, הוא לא בא לבקר אותך, אבל אתה יודע בוודאות שהוא קיים. **זוהי אמונה!** ואם אתה מאמין בה' כפי שאתה מאמין בדוד הזה, אז מצבך טוב מאוד! אתה בהחלט ראוי לשבח!

אולם אם האמונה שלך בקב"ה היא רק אמונה שכלית, אם זו רק אינטליגנציה - אז במקרה הטוב היא מאוד מעורפלת; אין שם שום דבר בפועל, וזו אינה אמונה אמיתית. אתה מקבל את הרעיון של מציאות ה' יתברך, אולם זה עדיין לא חלק מאישיותך. אמונה אמיתית יכולה להגיע רק לאחר שהאדם מתחיל לטפס בסולם המוצב ארצה, אשר ראשו מגיע השמימה.

ובכן, כעת נקדיש מעט זמן כדי ללמוד כמה תכניות, שכל אחת מהן היא סולם, עליו יכולים כולנו לטפס אל עבר היעד - הכרה בה'. תוכלו לנסות אחת מהן, ומי שחפץ בכך באמת ובתמים, יוכל לנסות את כולן בבת אחת, אבל מה שלא יהיה, עלינו לזכור שרק צעדים קטנים ויציבים, החוזרים על עצמם בעקביות, יובילו אותנו אל הפסגה. הבה ונתחיל לטפס יחדיו בסולם האמונה - אל עבר הקב"ה.

תכנית א' - דבר עם ה'

התכנית הראשונה היא: בכל יום, לפחות פעם אחת, באמצע היום, לעצור ולדבר עם הקב"ה במשך דקה אחת. האם עשית כך אי פעם? למשך דקה שלמה, על השעון, דבר אתו. אם תצליח להרגיל את עצמך לדבר עם הקב"ה במשך דקה אחת בכל יום - זהו הישג יקר ביותר!

"אבל", אתה תגיד, **"כבר התפללתי היום"**. נכון שהתפללת, אולם בכך אתה דורך בדרך הסלולה שבו הולכים כולם. זה

הקב"ה. זוהי אחריות גדולה וגם הזדמנות גדולה, כי זה אומר שכעת יש ברשותנו סולם, שתמיד זמין לטיפוס; לכל מקום אליו תפנה, תמצא את השלבים של הסולם הזה.

זוהי תכלית הבריאה - "וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה" - מדוע ברא ה' את העולם? "שִׁינְאוּ מִלְפָּנָיו" - כדי שנהיה מודעים אליו ונכיר אותו (קהלת ג, יד). כלומר, כדי שיהיו לנו הזדמנויות לטפס בסולם העולה אליו. לא שאנחנו נמצאים בעולם הזה, ודרך אגב, אפשר לראות את ה'. לא ולא! זו המטרה של הבריאה כולה! מוטל עלינו להשתמש בעולם שמסביבנו, בכל מה שאנחנו רואים, כדי לטפס בשלבי ההכרה בה'.

סולמו של אברהם

הכוכבים הם שלב אחד של הסולם הזה, עליו יכולים אנו לטפס. העץ הוא שלב נוסף. השמים הכחולים גם הם מיועדים לטיפוס, כמו גם השמים האפורים. הדשא, הגשם, השלג, העננים, העלים; כולם נוצרו כדי שנטפס עליהם.

וכך עשה אברהם אבינו. הוא הביט על העולם שמסביבו, וזיהה את בוראו בזכות כל השלבים הללו. "בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו" (נדרים לב, א). אברהם אבינו למד את טבע הבריאה, וראה את הקב"ה בכל חלק וחלק ממנה. הוא הבחין בחכמה, בתכנון ובתכלית שבבריאה בכל מקום אליו פנה; הוא הגיע למסקנה, כבר בגיל שלש, שיש מי שעיצב ותכנן את הבריאה המופלאה הנגלית לנגד עיניו.

אולם אברהם לא הסתפק במסקנה זו, והוא מעולם לא הפסיק לבחון ולבחון, אלא המשיך לחקור ולבחון עד שהתאמת אצלו כדבר מוחשי, יותר מכל דבר מוחש, שיש בורא. הוא יכול היה לומר, "אני מאמין - וזהו, סיימת" אבל לא, זו אינה אמונה. אברהם אבינו המשיך לגדול. לכן כתב הרמב"ם (פ"א מהלכות עבודה זרה ה"ג) ע"פ המדרש, "וְכָן אֲרָבָעִים שָׁנָה הָפִיר אֲבָרְהָם אֶת בּוֹרְאוֹ, והדברים נראים לכאורה כסותרים זה את זה - האם הוא הכיר את בוראו בגיל שלש או בגיל ארבעים?

התשובה היא, שבגיל שלש גילה אברהם את סוד הבריאה - את קיומו של הבורא יתברך, אבל זו היתה רק ההתחלה; הוא הבין שנתגלה לעיניו סולם, ושכעת הוא עומד בתחתית הסולם הזה, ועכשיו עליו להתחיל לטפס. וכך, מגיל שלש, המשיך אברהם להסתכל ולהתבונן בכל מה שנגלה לנגד עיניו, ביום ובלילה. כאשר עבר ליד אפרסק, עצר כדי להתבונן בפרי היפהפה הזה, מתוך הבנה שעדיין נכון לו טיפוס ארוך. הוא הביט בסומק שעל לחייו של האפרסק - והתפעל מיופיו המיוחד. "לשם מה נועד הצבע האדמדם הזה?" שאל אברהם את עצמו, "הו, זוהי ידו של הקב"ה! הוא רוצה שאבחין בו; הוא בישל את הפרי הזה על העץ בכדי שתהיה לי הזדמנות להגיע להכרה יותר גדולה במציאות הבורא".

וכאשר הגיע לגלעין, התבונן אברהם אבינו גם על זה. מדוע הגלעין קשה כל כך, עד שאפילו בעל חיים אינו מסוגל לאכול אותו? הוא לא יצליח לשבור את הגלעין הקשה! גם כלי עבודה לא יעזרו לאדם לשבור את הגלעין הזה! מדוע זה

עצירה להתרענונות

נניח שאתה מחליט לעשות זאת לא פעם אחת, אלא פעמיים. עכשיו זה כבר מיליון פחות שנים. כעת אתה כבר מטפס מקצועי. זה כבר לא כל כך מוזר; זה גם לא כל כך קשה. אז כעת תחליט שאתה מקבל על עצמך לעשות זאת כל יום. ביום השלישי - התקדמת עוד שלב, וביום הרביעי - עוד שלב. וכן הלאה וכן הלאה.

תעשה את זה מדי יום ביومיו במשך חודש ימים, ואז תפסיק. למה להפסיק? משום שלאחר זמן מה, אתה מתחיל להתעייף, והמילים הופכות לריקות מתוכן. אתה ממשיך לדקלם אותם מן השפה ולחוץ, וזה נהיה כמו לקרוא קריאת שמע. כך כתב בספר "חשבון הנפש", שכאשר אדם רוצה להתחיל תכנית מעין זו ולהתמיד בה בהצלחה, כדאי לו לעצור מדי פעם ולתת לעצמו מנוחה - ואז, לאחר זמן מה הוא יחזור אליה ויתחיל בה מחדש, בכוחות רעננים. לאחר מנוחה, תוכל להתחיל לטפס שוב.

כעת דמיין לעצמך שאתה ממשיך בעבודה הזו במשך כל החיים - בכל יום, אתה מרגיל את עצמך לדבר עם ה' במשך דקה אחת כל יום. אם תתמיד בזה, עם הפסקות מפעם לפעם כדי להחזיר לעצמך את גבורת הנפש שאיבדת מתוך ההרגל - דע לך שדברים גדולים הולכים לקרות לך. לאחר זמן, תתפלא לגלות שאתה באמת מתחיל להאמין בה'. זהו חידוש גדול! אתה לא רק אדם שמדקלם מילים אחרי תפילת שחרית, "אני מאמין באמונה שלמה" ובזה סיימת, לא, כעת אתה מרומם בצורה משמעותית על פני כל חבריך!

אם תמשיך בעקביות בתכנית זו, אתה תהפוך למאמין. כמובן שעדיין אינך כמו הצדיקים שחשבו על השי"ת בכל רגע ועת, אך אסור לנו לזלזל בשלבים הקטנים של הסולם העולה מעלה מעלה - שכן כך גדלו גם הצדיקים! אם תמשיך בעבודתך - מובטח לך כי עם הזמן, תשתנה מכף רגל ועד ראש. זה ישנה לחלוטין את אישיותך, כי זה לא רק דקה ביום - בכל יום אתה עולה עוד שלב בסולמו של יעקב אבינו, אשר ראשו מגיע השמימה!

תכנית ב' - בראשית ברא אלקים

כעת אנו הולכים ללמוד על תכנית שניה. אולם זאת עלינו להדגיש, שכאשר אנו מדברים על "תכנית שניה" כוונתנו אינה לאפוקי מהראשונה, תכנית זו אינה מהווה תחליף לתכנית הקודמת שדיברנו עליה. זהו סולם נוסף, שכאשר הוא מתווסף לסולם הראשון, בכוחו לשנות עוד יותר את חיך. כפי שהזכרנו קודם, אם אתה מסוגל לכך, ואתה באמת רוצה לטפס גבוה - תוכל לטפס על כמה סולמות בו זמנית.

סולם מספר שנים הוא תכנית הכרת ידו של השי"ת בכל מה שנמצא סביבנו. אנו נקרא לשיטה זו: "בראשית ברא אלקים" - בתחילה, האלקים ברא את הכל! פירושו של דבר הוא, שאין דבר שאנו רואים בעולם הזה שאינו דבר ה'. מהכוכבים במרום ועד הנמלים אשר על הארץ, מכל עבר יש לנו שיעורים חיים, אשר יכולים להביא אותנו לחשוב על

בשר הפרי העשיר והטעים שנמצא בפנים. כל עוד העור שלם, התפוח לא נרקב. וכאשר מסיימים לאכול את התפוח, במרכזו נמצאים זרעים, ובכל זרע יש מיליוני תוכניות עם הוראות כיצד לייצר עץ תפוחים נוסף. ניסי ניסים!

המראה הזה, החוויה הזו, נמצאת בכל מקום - אנחנו מוקפים בה מכל עבר, במיליונים רבים של מקרים. בכל מקום בו אתה הולך תוכל לראות את ידו של ה' יתברך. ובעוד האדם מלמד את עצמו לחשוב, "למה זה? האם אינני רואה כאן את חכמת הבורא שבאה לידי ביטוי בטבע?" הוא מתחיל לראות תכנית ותכלית בכל מקום בו הוא הולך. הוא חושב כל הזמן על ה', משום שהוא רואה אותו בכל מקום. יש הרבה שלבים בסולם שעליו הוא צריך עוד לטפס, והוא ממשיך לחשוב על הדברים הללו. הוא אינו אומר "כבר שמעתי על גלעין האפרסק; אני כבר מכיר את הנושא", לא, הוא מסתכל שוב ושוב על גלעין האפרסק, וככל שחולפות השנים, הדברים נעשים ברורים כל כך, שהוא רואה את חכמתו של הקב"ה בכל מקום ממש.

נס ושמו "ילד"

גם כשהוא רואה ילד קטן ההולך ברחוב, הוא מבין שנקרתה בפניו הזדמנות לטפס שלב נוסף בסולם. הוא חושב לעצמו - הנה כאן ילד בן שלש, הולך לצד אמו ומחזיק בעגלה - איפה הוא היה לפני שלש שנים? לפני שלש שנים, הוא היה באוקיינוס האטלנטי. האדם מורכב ברובו ממים: 80% מים, ועוד 20% אוויר ומעט אדמה. כיצד השילוב הזה של מים ומעט אוויר ואדמה התחברו יחד כדי ליצור את גוף האדם המופלא? יש כאן ילד מושלם - יש לו אוזניים ועיניים ופה. יש לו שיניים ורגליים. יש לו שרירים, והוא מקפץ מעלה ומטה. הלב שלו פועם, הכליות שלו פועלות כראוי. יש לו הכל. כיצד יתכן שמנגנון מורכב ומתוחכם כל כך נוצר רק מאוויר ומים?

התשובה היא, שזה נס! לפני שלש שנים לא היה כאן כלום, אמו אכלה תפוחי אדמה ושתתה מים, ומזה הגיע ילד קטן. חייבים לאמן את העיניים לראות דברים בצורה כזו. אז אתה מביט בילד הקטן ורואה את ידו של ה' יתברך בעולם. ואז שוב למחרת, וכן מחרתיים, וכך, לאט לאט, תלמד כיצד לזהות את ה' יתברך בעולם הזה - בכל פעם שתראה ילד, תראה את ידו של ה'.

עולם של הזדמנויות

לצורך זה, בין היתר, ניתנו לנו העיניים - כדי להכיר ולראות את הקב"ה בטבע הבריאה, ולהבחין בסימנים המקיפים אותנו מכל עבר. בחרתי כמה דוגמאות באופן אקראי, אבל העולם שסביבנו מלא בחכמת הבורא עד אין סוף! המדענים מגלים דברים חדשים מדי יום - מדהים עד כמה עמוקה היא החכמה הקיימת בכל פרט ופרט בבריאה, גם הקטן ביותר; והכל נועד למטרה אחת ויחידה: "וְהָאֱלֹקִים עֲשָׂה שִׁיחָא מְלַכְנִי" - הוא ברא את הכל כדי שיהיו לנו עוד ועוד הזדמנויות להכיר אותו.

כך? אחרי הכל, מישהו עיצב את זה! מה היתה מטרת הבורא בזה? התשובה היא, שהבורא רוצה להגן על הזרע הנמצא בתוך הגלעין. לזרע שבפנים יש טעם טוב, כמעט כמו שקד, והבורא רוצה להגן על עתידו של עץ האפרסק, ולכן יצר לזרע כיסוי חזק כל כך, שאי אפשר לפתוח אותו אפילו עם מסור. בעץ כולו, אין דבר קשה כמו נרתיקו של הזרע.

אולם ראה זה פלא - אם תטמון את הגלעין באדמה, הוא ייפתח מעצמו, ומתוך הזרע יצמח עץ! ניסי ניסים! בתוך הזרע הקטן הזה יש לפחות מיליון פיסות מידע! וכל אחד מהם הוא חיוני; כל אחד פועל, ברצף מסוים, בזה אחר זה, ומהזרע הקטן הזה נוצר עץ עם גזע ושורשים ועלים ופרחים ופירות. כיצד יתכן שמתוך הזרע הזעיר נוצרו פירות עם צבע וטעם?! איך קורה דבר כזה? ובתוך הפירות יש זרעים נוספים!

אברהם אבינו לא נתן לתופעה מעין זו לחלוף על פניו סתם כך. הוא עצר ליד העץ וחשב על מה שהוא רואה כעת. והוא עשה זאת שוב ושוב; למחרת הוא הסתכל שוב על העץ, וכך שוב ביום שאחריו, משום שהוא הבין שהוא מטפס על סולם, ושכל שלב שבו הוא עולה, הוא מתקרב צעד נוסף אל עבר השלמות. שמא תאמר, "האם אני אמור לעצור כל יום כדי להסתכל על עצים?" כן! בכל יום! אברהם אבינו לא חיפש ריגושים - הוא חיפש את הקב"ה.

כך חי אברהם, וכשהגיע לגיל ארבעים, "בן ארבעים לבניה", הוא הבין עוד יותר שיש בורא לעולם. על אף זאת, גם בגיל ארבעים לא הפסיק אברהם לטפס בסולם האמונה, ועד סוף ימיו, הוא המשיך להתבונן בעולם שמסביבו, יומם ולילה, ולטפס עוד ועוד שלבים בסולם של "בראשית ברא אלקים".

לא להפסיק לשאול

אמנם, לוקח זמן עד שהאדם מחדיר אל תוכו, שהבריה כולה מעידה על הבורא יתברך. מדוע התפוח הופך לאדום כשהוא נעשה מתוק, ותענוג לאכול אותו, וכשהוא חמוץ וקשה הוא עדיין ירוק? משום שצבעו הירוק של התפוח גורם לו להסתתר בין העלים, וכך יש לתפוח הסוואה והוא אינו נמצא בסכנת קטיפה מוקדמת. כך זה בכל הפירות - טרם בישולם הם ירוקים ומוסווים בין העלים, וכאשר הם נעשים בשלים, הם מקבלים צבע שגורם להם לבלוט על העץ, ובכך "קוראים" אלינו הפירות לבא ולקטוף אותם. חלקם הופכים לאדומים, תפוזים הופכים לזהובים, בננות הופכות לצהובות, וענבים הופכים לסגולים. כל סוגי הגוונים!

מדוע הצבעים הללו נמצאים שם, ומניין הגיעו? הלא הזרע לא היה צבעוני, אז מנין נוצר הצבע? האם אדם מסוגל לייצר צבע? נסו לקחת מעט מים ואדמה ולערבם יחד - האם אתם מסוגלים לייצר צבע, כפי שעושים זאת זרעיו של הקב"ה? זה בלתי אפשרי! זהו נס של כל הניסים!

וכך אתה לומד להסתכל על תפוח ולומר לעצמך, "תראה כיצד התפוח מעיד על חכמת הבורא, ומלמד אותנו כיצד תכנן ועיצב את הבריאה!" תפוח זה הוא יצירת מופת! אף אחד לא יכול ליצור דבר כזה, מבחוץ אריזה צבעונית ויפה, המגנה על

עבור ילדי. אז אני הולך כעת לעבודה כדי שאוכל לשלם שכר לימוד עבור ילדי ובכך להוסיף עוד נדבך בבניית העם היהודי."

אם תחשוב מחשבות אלו, או טוב מכך - אם תעז לומר זאת בפה - תופתע להיווכח שזה נקרא עבודת ה'. עלית כעת עוד שלב בסולם. רוצה לעלות עוד שלב בסולם? באמצע יום העבודה, תאמר, "הריני משרת את הלקוח הבא שייכנס לחנות, לשם שמים. אני מוכר לו את המוצר שלי משום שזה מה שה' רוצה שאעשה". אל תשנה שום דבר מהאופן בו אתה נוהג אתו, תמשיך לבצע את אותן הפעולות, תקנה ותמכור סחורה, בתקווה שגם תרוויח, אולם אתה עושה את זה לשם שמים. אמנם בתחילה אתה עשוי להרגיש לא כנה ולא אמיתי כאשר אתה אומר מילים אלו, אולם אל יאוש! המשך הלאה, אל תוותר, כי כעת אתה באמצע הטיפוס.

אשת חיל מי ימצא

נניח לרגע את איש העסקים, ונעבור לבמה שונה לגמרי - אל אמה יהודיה העומדת במטבח. או ווה! איזו הזדמנות נהדרת לעבודת הבורא, ואיזו טרגדיה היא זו שיש אמהות יהודיות אשר אינן מנצלות את ההזדמנות הזו. הנה בפנינו אשה ואם נאמנה, המגישה לבעלה את ארוחת הערב. "בוודאי שכך אני עושה" היא תאמר, "מה עוד עלי לעשות? זהו בעלי. כל אשה נאמנה נוהגת כך". אולם אם היא נאמנה לקב"ה, היא תתרגל להוסיף מחשבה שהיא עושה זאת למענו יתברך. פעם ביום היא תחשוב, "אני מגישה כעת ארוחת ערב למשפחתי, ובזה אני עובדת את ה'. אני מקיימת את רצונו בכך שאני מאכילה את משפחתי. ריבונו של עולם, אני יולדת, מגדלת את ילדי לעבודתך. אני מנקה ומסדרת את הבית, רוחצת את הילדים, מכינה ארוחת ערב עבור משפחתי - הכל כדי לעבוד אותך ה'". זוהי העבודה שבה חפץ הקב"ה, והיא עושה את זה בין כה וכה, אז מדוע שלא תחשוב על כך?

עבודת האכילה

אכילה היא הזדמנות נוספת. רובנו אוכלים בכל יום, הלא כן? אם כן, אם בין כה וכה אנחנו אוכלים, זוהי הזדמנות נפלאה לעבודה זו. מדוע שלא תנסה לאכול לשם שמים? יושבים לאכול ואומרים, "כעת אני אוכל כדי שיהיה לי כח לעבוד את ה'". האמת היא שיהודים רבים שואפים לאכול לשם שמים, אז אם אנחנו שואפים - הבה נעשה את זה בפועל!

"אבל זה קשה", אתה חושב לעצמך, אולם האמת היא שזה רק קשה למי שלא מתחיל לטפס. נסה את זה היום בארוחת ערב, וחשוב: "אני אוכל כעת כדי שאוכל לשבת וללמוד הערב. אני זקוק לכח כדי ללמוד, והעוף הזה הוא הדלק שלי! אז אני מוסיף קצת דלק לעגלה שלי כדי שאוכל לעבוד את השי"ת".

ה' ברא את העולם על מנת שנוכל להביט מסביבנו ולשאול את עצמנו, "מי עשה את זה?" מי שמוכן לחשוב קצת על הדברים יראה, שאין פרט אחד בעולם, שאינו מעיד על תכנית ומטרה מורכבים. כל דבר בעולם מעיד על הבורא, והכל נברא במטרה לעזור לנו לטפס גבוה יותר ויותר בסולם, לזכות בשלמות שלשמה נבראנו.

תכנית ג' - בכל דרכיך דעהו

הסולם השלישי עליו נשוחח הוא בעצם משנה מפורשת במסכת אבות (ב, יב), "כָּל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם", וכן נפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סי' רלא ס"א). למרות שמדובר בהלכה מפורשת, זוהי הלכה שאנשים אינם מקיימים אותה כיום. "כל מעשיך" פירושו **שכל הפעולות כולן** צריכות להיעשות למען השי"ת. **הכל!** זוהי דרגה שנמצאת אי שם בראש הסולם!

אולם ברגע שנזכור את היסוד עליו אנו מדברים בשיחתנו זו, שתחתיתו של הסולם מוצב ארצה, והוא נמצא ממש כאן לפניך, אז אנחנו מבינים שבכוחו של כל אחד מאיתנו להתחיל בטיפוס הזה. ולמרות שאנחנו עשויים להיות רחוקים מאוד מראש הסולם, עם זאת, ברגע שהתחלנו לטפס, אנחנו נמצאים בעליה תמידית.

כאשר אדם מתחיל להתבונן בסדר יומו, הוא יראה שרק חלק קטן מאוד מוקדש לעבודת ה'. אם הוא לומד בכולל, נו נו, אז אולי הוא מרגיש שהוא בסדר. גם אברך כולל צריך לזכור ללמוד תורה לשם שמים, אבל לכל הפחות הוא נמצא בבית המדרש, בתקווה שזה מזכיר לו את השי"ת. אולם ניקח לדוגמא אדם שזקוק לעבוד לפרנסתו, ונמצא במקום העבודה מתשע עד חמש. אז בבוקר אתה מתפלל, מברך כמה ברכות, ואז יוצא לעבודה. מהשעה תשע ועד השעה חמש, היכן היא עבודת ה' שלך? כמובן שכשאתה אוכל ארוחת צהרים אתה נוטל את ידיך כדין, ומברך "המוציא" וברכת המזון, אולם במה אתה עסוק ברוב שעות היום?

אתה רוצה להתחיל לטפס על הסולם של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"? אז בזמן שאתה בדרך לעבודה, כשאתה יושב ברכבת או תקוע בפקק, קח כמה שניות ותאמר, "אני הולך כעת לעבודה לשם שמים". מדוע זה לשם שמים? משום שהקב"ה ציווה עליך להתפרנס. "ששת ימים תעבוד" - הקב"ה רוצה שתרוויח כסף ותדאג למשפחתך. כאשר התחתנת, התחייבת בכתובה על ידי קניין. כל חתן נוטל לידו את המטפחת ומתחייב: "אנא אפלח" - אלך לעבוד, "ואפרנס ואזון" - ואביא פרנסה לאשתי. אם כן, אתה נוסע כעת וחושב, "בראש ובראשונה, אני חייב לקיים את ההבטחה שלי".

"שנית, אינני יכול לחיות בתוך חבית, וזה אומר שאני צריך לשלם שכר דירה וחשבונות. כמו כן, עלי לשלם שכר לימוד

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה - ועדי מוסר, ספר לב אביגדור - עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור - פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

יהיה לך שכר על כל לילה ולילה של שינה, כל עוד אתה חי!
איזה הישג אדיר!

אני מוכרח לשוב ולהזהיר אתכם, שכל מי שמתחיל בעבודה הזו, מודאג מכך שהיא אינה כנה ואמיתית, ומרגיש כמי שמרמה את עצמו. אני אומר שאני עושה זאת לשם שמים, אבל בעצם אני אוהב לאכול ואוהב לישון. אני הולך לעבוד כי אני אוהב כסף. אז למה אני מספר לעצמי סיפורים על "לשם שמים"? מה התועלת בזה?

אל יאוש! כפי שאמרנו מקודם, עליך לדעת שכל אדם השואף לעשות מעצמו משהו, להתעלות ולהפוך למאמין, מוכרח להיות קצת "צבוע". מי שכנה מדי עם עצמו, ישאר מתוסכל כל חייו ולא יתקדם לעולם. הדרך להצליח היא לומר דברים, למרות שעדיין אינך מרגיש אותם. גם אם לעת עתה אינך מרגיש שום רגש של "לשם שמים", תמשיך לומר את המילים הללו. יתכן ויעברו מספר שנים עד שרגש זה ייקבע בשכלך וישנה את אישיותך, אולם אתה תקבל שכר על כל צעד שאתה עושה. הקב"ה ישלם לך על כל שלב שטיפסת בסולם.

הוא ממתין לך

כעת ישנה נקודה חשובה שעלינו ולזכור, והיא, ראשו של הסולם המגיע השמימה. עד כה התמקדנו במשימת חיינו להמשיך לטפס ולעלות על הסולם, שלב אחרי שלב, והצענו כמה דרכים להשגת השלמות הזו של הכרת הבורא, אולם אל לנו לשכוח כי בראש הסולם, "ה' נצב עליו". "נצב" פירושו שהוא ממתין - ה' מביט בך ודורש ממך להמשיך ולטפס.

אנו עשויים לחשוב שהנושא הזה תלוי ברצוננו הטוב, מעין התנדבות למשימה גדולה וחשובה. אנחנו יכולים לומר לעצמנו, "מי שרוצה לטפס גבוה בסולם - אשריו, אבל מה זה קשור אלי? זה לא מתאים לכולם - אני עסוק, אז אני מוותר על התענוג".

לא ולא! זו מחשבה מאוד לא נכונה! הקב"ה עומד בראש הסולם וממתין לך! זה לא דבר תלוי ברצונך הטוב! מי שאינו מנצל את חייו בעולם הזה כדי לעבוד על עצמו ולהתקדם במעלה הסולם - עתיד ליתן על כך את הדין!

אם לא ידעת זאת עד כה, דע לך שאינך היחיד. הגמרא במסכת פסחים (נד, ב) אומרת שישנם שבעה דברים המכוסים מבני אדם, דברים שאנשים אינם יודעים, ואחד מהם הוא "עומק הדין" - עד כמה גדולה היא התביעה על כל אחד ואחד מאיתנו, ועד כמה גדולה היא אחריותו. רובם של בני אדם אינם מבינים את משמעותו של "מִשְׁפָּטֶךָ תְּהוֹם רַבָּה" (תהילים לו, ז).

למרות שהנך אדם שומר תורה ומצוות שחי על פי התורה, על אף שאתה מסור ללימוד התורה ולקיום מצוותיה; יש לך משפחה, אתה עובד את הקב"ה וגומל חסד עם חבריך, עם כל זאת עליך לדעת שיש עומק הדין, יש משפט גדול ונורא.

לא מספיק להיות יהודי שומר תורה ומצוות. יש סולם שמחכה לך, ובידך לטפס עליו! הסולם שראה יעקב בחלומו,

אם מישוהו נמצא לידך, אל תאמר את זה, אלא חכה עד שהוא יצא - אף אחד לא אמור לשמוע אותך. אם אתה אוכל בישיבה, תניח את היד על הפה ותאמר, "אני אוכל ארוחת צהריים לשם שמים", מבלי שישמעו אותך.

בכל פעם שאתה יושב לאכול פרוסת לחם, חשוב, "אני אוכל את הלחם הזה לשם שמים". נכון שזה מרגיש מוזר? אין ברירה, מי שרוצה להצליח בחייו, יצטרך לפעמים להיות מוזר. גם אם תעשו את זה פעם אחת בלבד, תוכלו להתפאר, בעוד שנים רבות, ולומר, "אני זוכר שפעם, לפני שנים רבות, כששמעתי שיחה על הנושא הזה, התיישבתי לאכול ארוחת בוקר, ולפני שבירכתי על הלחם אמרתי, "כעת אני הולך לאכול לשם שמים".

כמובן, שאם אתה אוכל מאכל שלא יעזור לך בעבודת ה', זה כבר סיפור אחר. נניח שקנית חפצת שוקולד כשרה למהדיין, וכעת אתה מתכוון לשעה של קריאת עיתון יחד עם שוקולד, ולפני כן אתה אומר, "אני עושה את זה לשם שמים" - טוב, אינני יודע אם השמים מסכימים לכך... מה שאתה עושה זה ההפך מלחזק את גופך לעבודת הבורא. מאכלים כגון אלו אינם מסייעים לגוף להיות בריא וחזק. אולם ככל הניתן, תוכל לנצל את אכילתך כסולם לטפס אל הקב"ה.

עבודת השינה

נניח ששכחת מכל התכנית הזאת. שכחת מחלומי של יעקב ומהמשימה החדשה שלך להתחיל לטפס בסולם, היום כולו עבר מבלי שחשבת אפילו פעם אחת שאתה עושה פעולה כלשהיא לשם שמים, ואתה חושב לעצמך, איזה בזבז של יום! אבל לא, עדיין לא אבדה תקוותך! כי כאשר אתה הולך לישון, גם את זה תוכל לעשות לשם שמים, והנה לך עוד שלב בסולם. כעת שעת לילה, אתה עייף, שוכב במיטתך, כשראשך מונח על הכרית, ואתה מרגיש, "אה, איזה תענוג", ומהר מאוד אתה שוקע בשינה עמוקה. האין זה חבל? החמצת כעת הזדמנות פז!

האם זה עולה לך כסף לומר משפט אחד לפני השינה, "ה', אני הולך לישון כדי שיהיה לי כח לעבוד אותך מחר"? זהו מכרה זהב! כל לילה, לפני השינה, תאמר - כמובן בלי שאף אחד ישמע - "אני הולך לישון כעת לשם שמים, כדי שיהיה לי כח לעבוד את הקב"ה". הלא אתה צריך לאגור כוחות חדשים ורעננים כדי שתוכל לעבוד את ה' מחר. יש לך הרבה דברים טובים לעשות, ואתה זקוק לגוף חזק, מלא באנרגיה. יתכן והיית מצליח לעבוד את ה' גם אם היית נשאר ער כל הלילה, אבל תהיה זאת עבודת ה' מסוג ב', שכן ראשך לא יהיה שם. אז אתה הולך לישון, וקם בבוקר רענן ומלא אנרגיה, וכך אתה עובד את ה' בצורה טובה יותר.

אמנם, בתחילת הדרך, המחשבה הזו של "אני הולך לישון כדי שיהיה לי כח לעבוד את ה'" היא לגמרי לא אמיתית - אתה רוצה לישון, וזה הכל - אולם במשך הזמן, מילים אלו עומדות לחולל מהפכה באישיותך. תאמר את זה שוב ושוב, ואל תרפה! יבא יום, וכאשר תשכב לישון, תהיה עובד ה'. תאר לעצמך! לעבוד את ה' בכך שאתה נרדם! וזה לא עולה כסף!

מחמס השודדים, ולכן מבקשים שיהיה לשובע.

מטובך, כי אין הלחם משביע, ולא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' (דברים ח, ג), ומטובו לבד ישבע אדם, ואל יבטח אדם על הסיבות כי אם על המסובב, ואין הטוב אלא טובך. לפי הנוסח "מטובה" הפירוש הוא מהיכולת היותר גדולה אשר יכולה האדמה להוציא, כי טמונה באדמה יכולת גדולה, וכנ"ל, בנוסף על הכוונה של "מטובך".

וברך שנתנו כשנים הטובות – מה הוסיף בזה שלא הזכיר כבר למעלה? אלא הוסיף כאן בממשיות הבקשה להרגיש חסדי ה' בחוש ולא במחשבה שכלית וכללית לבד. לכן יש על המתפלל לצייר לפני עיניו תמונת השנים הטובות שמלפנים, בין שראה בעיניו או שאבותיו ספרו לו, או מה שספרו חז"ל על פירות גינוסר (עיין ברכות מד, א) וחלב כליות חטה (עיין כתובות קיא, ב), וארץ זבת דבש, ופירות גדולי המדה עד להפליא כהוא כרוב שקננו בו שועלים (שם), וכמו שכתוב באשכול ענבים שהביאוהו במוט בשנים (במדבר יג, כג) ופירשו חז"ל (סוטה לד, א) שהיה משא שמונה בני אדם. ובכן הרי בקשתו שלימה יודע מה שמבקש בציור, ומרגיש בחושי רוב טוב ה'.

ברוך אתה ה' מברך השנים – לא הזכיר ישראל, כי ברכת השנה כללית היא ונהנים ממנה כל העמים אף על פי שהכל בשביל ישראל כמו שנאמר (בראשית כח, יד) ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

מהי הדרך הטובה ביותר להתמודד עם חמי?

אין ללעוג לשאלה זו, שכן היא חשובה ביותר. והתשובה היא, שהדרך הטובה ביותר היא, תמיד לכבד אותו ולשתוק. כבד את חמיך, והשאר את הפה סגור. כמה שפחות תדבר, כך הוא יחבב אותך יותר. ככל שפיך יישאר חתום, חמיך יחשוב שיש בך משהו. אולם אם תפתח את הפה, יתכן והוא יגלה שלא כך הם פני הדברים...

באופן כללי, חשוב לדעת שבכל הנוגע ליחס עם משפחתה של רעייתך, עליך לחייך, ולא משנה מהם הנסיבות – חייך ושמור על שתיקה. הם יחבבו אותך! לעומת זאת, אם תפתח את הפה, אתה מכניס את עצמך לצרות.

האם מותר לשנוא גויים?

אתה צריך לדעת שיהודי לא שואל שאלה כזו. יהודים לא עוסקים בשנאת גויים. ואסביר:

מצוות "ואהבת לרעך כמוך" מתייחסת רק ליהודים, אין מצווה לאהוב גויים. אבל אין שום מצווה לשנוא אותם, וזה גם מאד לא כדאי מכמה סיבות. האחת, השנאה חוזרת בסוף כמו "בומרנג". אם שונאים מישהו, הוא ישנא אותנו בחזרה; מי צריך את זה?

ועוד, השנאה היא מידה מגונה. מי שרגיל לשנוא אנשים, אפילו אם הם גויים, השנאה הופכת לחלק מהטבע שלו. הוא נהיה אדם מושחת.

יהודים טובים מתנהגים בנועם לכולם. ר' יוחנן בן זכאי אמר על עצמו שלא הקדימו אדם שלום מעולם, אפילו נכרי בשוק (ברכות י"ז). על הח"ח מסופר, שבראדין המדרכות היו צרות מאד ולא יכלו שני אנשים לעבור בהם יחד. והח"ח תמיד היה מוותר למי שבא מולו, ויורד מהמדרכה כדי לאפשר לו לעבור. פעם הוא ויתר כך לגנרל רוסי. התפלל אותו גנרל, "הרי אני צעיר ואתה איש זקן, למה אתה מוותר לי?" ענה לו הח"ח, "כך אני עושה לכולם". התפעל הגנרל מאד ואמר, "אני בטוח שבזכות זה תאריך ימים". ברכה מגנרל רוסי...

אסור לשבח או לתת מתנה לגוי לחינם, "לא תחנם"; אבל מכאן ועד לשנוא יש מרחק.

הסולם אשר ראשו מגיע השמימה, תובע מאתנו להשקיע את כל כוחנו בטיפוס, ולעשות ככל שביכלתנו להמשיך ולהתקדם. כל צעד קטן הוא טוב, אולם עלינו לדעת שזה לא מספיק טוב. אסור לנו לעולם להסתפק בביצוע בינוני – רק משום שבחוץ ישנם כל כך הרבה אנשים שבקושי מקיימים מצוות.

אסור לנו להחמיא לעצמנו ולטפוח לעצמנו על השכם, רק משום שאנחנו יהודים שומרי תורה ומצוות. לו זו הדרך למדוד את הכוחות הטמונים בנו. עלינו להביט מעלה, אל עבר אנשים הנמצאים מעלינו בסולם, ולא אל אותם הנמצאים מתחתנו. עלינו לתבוע ולדרוש מעצמנו ללא הרף לממש את הכוחות והיכולות הטמונות בנו!

הסולם הזה מגיע השמימה! ישנם שלבים רבים שעלינו לטפס, והקב"ה ניצב עליו – הוא מצפה שנצל את הסולם הזה. אבל ברגע שהתחלת לטפס – אתה כבר בדרכך למעלה! אתה בדרך לראש הסולם המגיע השמימה! זה מה שנדרש מיעקב אבינו, וזה מה שנדרש מכל אחד ואחד מאתנו, זרע יעקב ההולך בדרכו ומטפס על הסולם – סולם של עליה!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

זכור את הסולם

אחת הבעיות הנפוצות עם תכניות מעין אלו היא, שכל כך קל לשכוח מהם. אפשר לעבור יום שלם מבלי לחשוב על התכנית ולו פעם אחת. וכשזה מגיע לסולמות של עבודה, ההתמדה היומיומית בהם חשובה עד למאד.

בלי נדר, ארשום על דף את שלושת התכניות הללו, ואחזור עליהם מספר פעמים ביום. בכך, לא אשכח ואזניח את הסולמות העומדים לרשותי, ואזכור לקיים את הקבלות היומיות: (1) לדבר עם ה' לפחות דקה אחת ביום. (2) לפחות פעם ביום, אעצור כדי לראות את ה' בעולם שמסביבי. (3) לפחות פעם ביום אוכל, אעבוד, אעשה את עבודות הבית או אלך לישון לשם שמים.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור – פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה – מבקשים שיהיו לברכה, כי יש שיררדים במדה מרובה יותר מדי או במדה מועטת יותר מדי. ומנפלאות הבורא שמנהג העולם על פי רוב שבאים טל ומטר במדה מתאימה לא יותר ולא פחות. ויורדים בנחת, וכל טפה לעצמה, ולא נופלים באופן שיכולים להזיק.

והזכיר פני האדמה כי רק פניה העליונים מגדלים פירות ואילו מעבה האדמה אינה פועלת לברכה, והזכיר האדמה כי היא פרט אחד מאמצעי הברכה הפועל יחד עם הטל והמטר, ובימות החמה פועלת לבדה, ולכן מזכירים אותה האדמה יקרה מכל העושר שיש בעולם, כי ממנה צומח הכל, והיא דבר נפלא יותר מכל הפלאים, [כה מלאה חיות עד שבכף אחת של עפר (מ"פני האדמה") יש "בעלי חיים" זעירים יותר מאנשים בעיר הרבתי ניו יורק, וכולם נצרכים לפעולת האדמה].

ושבענו מטובך – לאחר כל השפע יש שאין האדם שבע ממנו, או מסבת גריעות הפירות וכחישותן, או מסבת נתינת מס למושלים או

כלום אב ואם יש לכם

❖ גם אם כיבוד אב רוח אצל אומות העולם, אין בו כדי הבנה מעמיקה לרצונו של האב ❖ האסכולה של עשו מאבדת את הלוח של כיבוד אב, ודווקא משום כך הסבין אליפו להמית את רבו בשם תורת אביו

אחד באשקלון, ודמא בן נתינא שמו' (קידושין לא.). אדם שמוכן לאבד הון תועפות, בשביל לא להעיר את אביו משנתו, נפלא.

וזה מאמר הדורש ביאור. ראשית, מהיכן למד דמא לנהוג כך, איזו ערוגה הצמיחה אדם עם הנהגה כזו?

שנית – וזה העיקר – האמנם כבוד יש כאן?

נשער בדעתנו מה התרחש באשקלון, כשנתינא האבא, הקיץ משנתו ושמע על הסיפור. דמא בנו מספר עד כמה הקריב עבור המנוחה של האבא, ודחה עסקה נדירה, לקוח שלא יבוא כל יום, וספק אם מישוהו אחר יקנה את אבן הישפה הזו. 'בשבילך' אבא, דחית אותם!

מן הסתם אביו יכה על קדקדו, איך גרם להפסד כזה. הרי ברור הדבר שירצה כל אדם לקום מהשינה בשביל רווח עצום ונדיר שכזה, האמנם לשם מכוונים אותנו רבותינו, לכבד את האב בעיניים עצומות?

רצונו של אדם זהו כבודו

שתי השאלות מתורצות חדא בחבירתה.

כ"י כבוד אב, מְשַׁל אב (י"ד רמ, ה.). לא רק מממונו של אב, אלא גם מדעתו והשגותיו. כשאתה צריך לכבד את האבא, איך מכבד לפי ההבנה שלך, אלא לפי ההבנה שלו, לפי המושגים שלו, לפי המאווים שלו.

רצונו של אדם זהו כבודו (ספר חסידים קנב, מירושלמי פאה א, א.). הכבוד האמיתי של הבן, הוא לחתור ולזהות מה אבא רוצה באמת ובתמים, ואת זה לעשות. על דרך משל, אם האב מרוצה מבגד שהיה מקובל ללבוש לפני שנות דור, מוטל על הבן להשיג לו את הבגד הזה, ברמה הגבוהה ביותר ועמו לכבד את האב!

לדמא היה רבי, וזה היה אביו נתינא. הוא זה שחינך אותו לא להפריע לאבא כשהוא עולה לישון, אלה המושגים, ולשם הגיעה פסגת החינוך של בית נתינא, מילא.

מעשה יעקב ואליפו ידוע; עשו מלא רוגז וחמה על כי נלקחו הברכות ממנו, ומתוך כל אנשי המלחמה הסרים למרותו, מעדיף לשלוח את בנו אליפו – תלמידו של יעקב, ליטול את נפשו. **ומאחר** שאליפו תלמידו של יעקב היה, לא מיהר להמיתו. תחת זאת נשא ונתן עמו, 'אבא אמר לי להמיתך, ואתה לימדתני תורה, איך אמיתך בחרב?' יען לו לקחת את כל רכושו ולבושו, ומאחר שעני חשוב כמות, הרי נחשב הדבר כאילו קיים מצוות אביו ונפשו תהיה לו לשלל. זאת אשר התכוון יעקב כשאמר 'כי במקלי עברתי את הירדן', ורמזו בזה מה שרמזו.

עד כאן המדרש הידוע.

ובכל שהוא ידוע, כך הוא תמוה.

ראשית, מה לו לעשו לשלוח דווקא את אליפו, הרי ידע על הקשר ההדוק ביניהם, האם לא חשש שמא יתעוררו בו רחמיו עליו?

ובעיקר יש לשאול, אם אליפו הוא תלמיד של יעקב אבינו, מן הסתם למד בבית מדרשו את ההלכה הנודעת (ב"מ לב.) שאם אמר לו אביו לעבור על דברי תורה לא ישמע לו. איך יוכל ליטול נפש בשם אביו?

אלא מאי, אליפו לא יקפיד על ההלכה, ולמה אם בן יקפיד על הלכות כיבוד אב ויצא מגדרו לשמוע בקולו?

האמנם אפשר להתהדר בכיבוד אב, ובשם המצוה הזו לקום ולעשות עבירה אחרת?

עד היכן כיבוד אב

וייסוד דק בעומק הנפש שנינו כאן. ועבורו נצטרך להקדים הבנה ב'כיבוד אב', הגם כי אין פרשתנו עוסקת בדיני כיבוד אב ואם, אולם היא הראשונה בתורה שבה נקשרה המצווה, ה'למעשה' הראשון, אף כי בדרך עקיפה.

דמא בן נתינא נחשב כפסגת שלמות כיבוד אב, ורבותינו מציבים אותו כדגם, 'עד היכן כיבוד אב – צאו וראו מה עשה עכו"ם

נכתב ונערך ע"י הרב אביאל חיים חורי שליט"א

בכל ענייני הגיליון – 054-854-4298 לקבלת השיחה בדוא"ל: 8544298@gmail.com

כשהתעורר נתינא משנתו ושמע איך התאפק בנו מלהעיר אותו בעבור בצע כסף, הוא נשק לו על המצח. הוא יהיה מרוצה שהחינוך שלו צלח, זה בדיוק כיבוד האב שרבותינו רוצים, אל תתערב בשיקולים של אביך!

ויכולו השמים

באזננו שמענו מפי עד ראייה, מזקני תלמידי החכמים שבדור, בעת שהתארח לפני קרוב לשמונים שנה בבית הגבירה ששון בעיר ליטשוורת' באנגליה. אישה דגולה הייתה, והרבה זכויות נקפו לזכותה.

בעת הקידוש – והיא כבר קשישה לימים – כיבדה בני הבית בעריכת קידוש בליל שבת, לפי תנאים הלכתיים מסוימים, והיא החזיקה את גביע היין בידה.

אבל ידיה רעדו, לא הצליחו לייצב את הגביע כהלכה, והיין נשפך. כמעט מחצית מהכוס נשפכה חוצה. אותו תלמיד חכם שליט"א סיפר כיצד עמדו בני הבית מסביבה בדומיה ואיש לא הושיט ידו לתמכה – מתוך יראה וכבוד. כי אם היו מסייעים בידה, אות הוא שאינה מסוגלת להחזיק כוס, ונמצאת אमा מבוושת!

וזך אחד מהפנים של מצוות כיבוד אב, לתור אחר ההרגשה שהאב או האם צריכים כעת, ולהסתיר את החיסרון שלהם, זו בדיוק המצוה!

הנה הוא עומד בשיקול גדול

ואולי, על הדרך, התחדש לנו גם למה לא מברכים על מצוות כיבוד אב ואם, וכאשר דשו בזה הראשונים.

ולדרךנו ייאמר, כי אין מצוות הכיבוד מתחילה ונגמרת בהגשה גרידא של כוס מים, ולא בקימה בעת שהאב נכנס לבית. זה רק ה'כפועל', אולם המצווה התחילה הרבה קודם, בעת שאדם מהרהר וחשב איך לקבל את פני האב, מה להגיש בפניו, האם יאהב בכלי כזה או אחר, האם יעדיף לשותות במבואה או בסלון, האם ישמח לקחת לכד או שישקוהו, מחשבה המתייגעת להבין מה אבא יעדיף.

דוגמא מצויה עם אב זקן המבקש מתוק, הבן יודע שהמתוק הזה מסוכן לבריאותו. האם למלאות את רצונו, או משום הסכנה למנוע ממנו? שם נמצא שיקול הדעת העדין, האם לתת לאב את ההכרעה, או להכריע במקומו?

במשקפיים של עשו

עשו הידר וסלסל במצוות כיבוד אב. כל כך הידר בה, עד שאת בנו חייך לכבד את האבא בכל מחיר, גם אם המחיר הוא להרוג נפש, גם אם הנפש הזו היא הרב שלימדך תורה וידרך אחי אביך.

הכיבוד אב של עשו לא הגיע ממקום של בירור הלכה, ממקום הרוצה לדעת ולהבין וליישם לפי ההבנה, אלא ממקום של כבוד אבסולוטי בכל מחיר ובכל תנאי.

בדיוקא הוא שולח את אליפז בנו, בדיוקא הוא מצווה עליו לקום ולהמית את דודו ורבו. כי התיאוריה מבית מדרשו של עשו הרשע גורסת שכבוד אב הוא אבסולוטי ויהא המחיר אשר יהא, מבלי לרדת לשורש.

כשאנחנו מתפללים על דמא בן נתינא, אנחנו מסתכלים במשקפיים של עשו. הרי הטוב ביותר לאביך הוא לקום ולשחרר את התיבה עם אבן הישפה, מדוע לא הערת אותו.

והתשובה היא שדמא הכיר היטב את תחושות אביו, וידע שיותר מהרצון להרוויח ממון, אביו ירצה לראות שהוא מכבד אותו בעצם, ועד שם מגיעה מצוות כיבוד אב. עד המקום הזה רוצים רבותינו שנגיע עם המצווה.

בין העומדים האלה

זאת בדיוק המענה של משה למלאכי השרת בעת שביקשו למנוע ממנו להוריד את התורה. 'כלום אב ואם יש לכם', הרי אתם מלאכים, מצווים ועושים בלי יכולת לסמות ולהרחיב את הדעת ולהתאימה למציאות, איך תוכלו לקיים מצוות כיבוד אב ואם עם הנתונים שלכם?

האמנם אתם מסוגלים להתאים את מחשבותיכם ורעיונותיכם בדיוק לפי צרכיו של אבא?

האין אתם מאולפים כמו עשו ואליפז, מכווני מטרה בלי שיקול דעת? מה לכם ולמצווה הזו?!

למען יאריכון ימך!

נתרם ע"י

הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
להצלחתו ברוחניות ובגשמיות

הוצאות הגליין השבוע

הוקדשו לעילוי נשמת

הר"ר חיים שמואל בנימין ברגר זצ"ל

בן ר' משה צבי ז"ל

אנטוורפן – בלגיה

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והערות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת ויצא

התורה שומרת על ישראל

בעזרת ה' יתברך, נראה להתבונן בכמה הערות בענייני הפרשה ובענייני דיומא.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. יעקב מקיים את ציווי אביו ואמו ללכת אל בית לבן, ויוצא מבית הוריו בדרך אל חרן. לבן הרשע פקיע שמיא, והיה מפורסם אז במאד מאד. כיון שכך, ידע יעקב שהוא הולך אל לוע הארי, אל מאורת הנחש, ולכן הוא מקדים רפואה למכה. ומהי הרפואה? מהו הנשק בו מצטייד יעקב טרם הליכתו לבית לבן? - תורה. ארבע עשרה שנים של שקידה ויגיעה בתורה כמו שדרשו רבותינו (בראשית רבה סה, יא) על הפסוק 'וישכב במקום ההוא' 'כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית עבר לא שכב'. כשיצא מבאר שבע הלך לבית מדרשם של שם ועבר לעסוק בתורה, והיה יושב ועוסק בתורה בלא לישון כלל וכלל, ורק לאחר ארבע עשרה שנה ביציאתו מבית המדרש כשהלך בדרך ללבן, 'וישכב במקום ההוא'.

וכל כך למה? כי יעקב יודע שאין שום דרך אחרת לנצח את לבן, מבלעדי התורה. אין נשק אחר לנצח בו את לבן. ולא רק את לבן, אלא גם שחור... כל אחד ואחד מאויבי ישראל, אין אפשרות לישראל לנצח אותו, מלבד בכח התורה.

גם שונאי ישראל שקמו במשך כל הדורות ידעו שכאשר יש תורה בקרב ישראל, אזי ידם על התחתונה. ולכן כל התלמוד ומדרשי רבותינו מלאים במאמרים רבים, שתמיד בזמן שהיו השונאים גזרים גזירות על ישראל, תמיד הגזירה הראשונה היתה שלא יעסקו בתורה. כי ידעו שאם ישראל מחזיקים בתורה, לא יוכלו להם.

הזהירות מפעני הרחוב

ולאחר ארבע עשרה שנה, ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וישכב במקום ההוא. ויחלום והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך. ומפרש רש"י: "הנה ה' נצב עליו - לשמרו". אשרי ילוד אשה שזכה לשמירה שכזו, שהקב"ה בכבודו ובעצמו נצב עליו לשומרו. "אלהי יצחק - אף על פי שלא מצינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני משום שנאמר הן בקדושתו לא יאמין (איוב טו, טו), כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו, וכלוא בבית, והרי הוא כמת, ויצד הרע פסק ממנו". והם דברי רבותינו במדרש תנחומא (פרשת תולדות, ז).

ויש כאן הערה גדולה. רבותינו הרי הרגישו בשאלה, למה ייחד הקב"ה את שמו על יצחק שאמר 'אלהי יצחק', והלא יצחק היה עוד חי באותה התקופה, ותמיד אין הקב"ה מייחד שמו על צדיק בזמן שעודו חי. ועל זה אמרו תירוץ, שייצחק שאני. יצחק אבינו באמת היה היחיד שהקב"ה ייחד עליו שמו, והוא מפני שכהו עיניו. היו הרבה סיבות שכהו עיניו. רבותינו דרשו שכהו עיניו הן מצד הדמעות של המלאכים שבכו בזמן שנעקד על גבי המזבח ונכנסו לתוך עיניו (בראשית רבה סה, יא), והן מפני שראה בעיניו פני רשע - את עשיו בנו (מגילה כח, ע"ש), אבל מכל מקום כיון שכהו עיניו והוא כלוא בבית, לא יוצא החוצה, - הרי הוא כמת ויצד הרע פסק ממנו. אמר רבי לייב חסמן זצ"ל (אור יהל ח"ג עמ' קפ"ה), מכאן הערה נוראה מהו כח

סכנת ראיית העין, וההתעורבות עם בני אדם - עם הרחוב. שהרי אפילו יצחק אבינו שהקב"ה מעיד עליו שהיה עולה תמימה, ולכן היה אסור לו לרדת למצרים כיון שהוא קרבן תמים ואסור שייפגם ולו בכל דהו, מכל מקום כל זמן שלא היה כלוא בבית, אין הקב"ה מאמין בו. הן בקדושתו לא יאמין. עדיין יש חשש שמא היצר הרע יתפוס אותו, ואולי ייפול. על מי מדובר כאן? על אנשים פשוטי ערך כערכנו? על יצחק אבינו? ועם כל זה עליו אמרו חז"ל, שכל זמן שלא היה כלוא בבית אין הקב"ה מאמין בו ועדיין יש חשש שהיצר הרע יכשילו בחטא, ורק עכשיו שהוא כלוא בבית ומתבודד בחדריו, רק אז שייך שהקב"ה ייחד שמו עליו, לפי שייצר הרע פסק ממנו.

ואנחנו? - אמיצים! יוצאים לרחובות של עיר. אומרים, וכי אנחנו נפחד מהיצר הרע? הרי אפילו הוא מפחד מאתנו... אין לנו על מה לדאוג. אדם יוצא מביתו שמח כשהחיוך על שפתיו, עד עכשיו כשהייתי בבית, הייתי בבית האסורים, ועכשיו שאני יוצא החוצה אני יוצא לחפשי... כך הוא מרגיש. ואנחנו צריכים להרגיש בדיוק הפוך, כשאתה יוצא לרחוב אתה הולך לבית האסורים. מי יודע מה יש שם.

אומר רבי לייב, ולזאת יחדד כל בעל לב בעת שהוא פוסע מחוץ למזוזת פתחו, ברגע שאתה עומד על יד הדלת ובא לצאת לרחוב, תחרד! תתיירא! לאן אתה הולך. והלוואי שתהיה ביאתו חזרה לביתו - כיציאתו. שלא יתלכלך ביציאתו זו ולא ייפגם ויתקלקל. הרחוב הוא שדה מוקשים, מי יודע מה יראה, מה ישמע, ומה תגרום לו ההתעורבות עם בני האדם.

אדם חושב מה כבר יכול להיות? הרי כל יום אני יוצא מהבית, וכל יום אני הולך ברחוב, ובכל יום אני חוזר לבית, והכל בסדר. אבל הבה נתבונן כיצד רבותינו האירו בדבר זה את עינינו, שאפילו יצחק אבינו, רק בעת שכהו עיניו והיה כלוא בבית, רק אז יכול היה הקב"ה לייחד את שמו עליו בחייו. אבל קודם לכן, עוד יש את החשש שמא יפגע בו היצר הרע בהיותו מחוץ לביתו. וצריכים להתעורר בהערה נפלאה זו ולהתחזק בזה.

דקדוק ההלכה

והנה אנחנו רואים כאן, כיצד הקב"ה מגיע אל יעקב בחלום הלילה, ומבטיח לו הבטחות נפלאות מאד מאד. ובאמת יעקב היה צריך לברכות הללו, כמו שאנחנו רואים במדרש, שהגיע אליפו בנו של עשיו ורצה להורגו, ולבסוף התפייס בממון. יעקב נתן לו את כל ממון כדי שתשאר לו נפשו לשלל. וכך לא די לו ליעקב שהוצרך לגלות מבית אביו ואמו, וזה עתה עזב את בית המדרש של שם ועבר כדי ללכת למאורתו של לבן, עוד בא זה ונטל את כל ממון. ואנחנו רואים כיצד בכה אחר כך כשהגיע לחרן, כמו שאומר הפסוק (כט, יא) 'וישא את קולו ויבך', ופירש רש"י: "לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אלעזר עבד אבי אבא, היו בידי גזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום", רק המקל שלי נשאר בידי.

ולזה הגיע אליו הקב"ה ומבטיח לו הבטחות רבות: והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה וזרעך. כל האומות ירצו להצטרף לכלל ישראל, והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל

1. זה כלל גדול בתורה, שהרבה פעמים הגוי בא בשביל נפש אבל יוצא ידי חובה בדיעבד בממון... זה גם כן בכלל מה שאמרו רבותינו 'מעשי אבות סימן לבנים', וכך היה הרבה פעמים במשך הדורות, שנתנו את כל הממון, כדי שהנפש תהיה לפליטה.

אשר תלך, אכן הולך אתה לגוב האריות, אל לבן הארמי, אבל אל תדאג ואל תתירא משום דבר, כי אני אתך - אנכי עמך. והשבתוך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך, אתה תחזור לכאן, ואני מבטיח לך שלא אעזוב אותך עד שאעשה כל מה שדברתי.

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים.

המפרשים (עיי' לב אליהו) העירו כאן הערה גדולה שיש לנו ללמוד מאבותינו הקדושים. אדם יתאר לעצמו שהוא חולם חלום כל כך נפלא, חלום שהוא רואה בו מלאך. באיזו שמחה היה קם בבוקר. קל וחומר אם רואה בו מלאכים, ורואה איך שהקב"ה עומד עליו לשמרו, ואיך הוא מקבל הבטחות כל כך הרבה נפלאות, איך היה קם היהודי הזה? - היה קופץ כשהוא כולו צוהל ושמח, ומחכה שיהיה פרק שני לחלום...

אבל אצל יעקב אבינו הכל הפוך בדיוק. וכמו שמביא רש"י, ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, - שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. למרות כל ההבטחות הנפלאות וכל הברכות, הדבר הראשון שיעקב חושב, 'לא עשיתי טוב'. עושה וידוי, חטאתי עויתי ופשעתי. מה יש? ישנתי במקום קדוש שהיה אסור לישון בו. בשלחן ערוך כתוב שאסור לישון, ואני לא ידעתי. אם הייתי יודע, לא הייתי הולך לישון. זה הדבר הראשון שעושה יעקב, תשובה. כי זהו הגדר של צדיק, שעושה הכל כפי דברי ההלכה.

עיקר יראת שמים - דקדוק ההלכה

היום אומרים על כל אחד שהוא 'ירא שמים', התארים נשפכים על אנשים בקלי קלות, ואומרים שזה עוד בבחינת 'מקצת שבח'. אבל באמת להיות 'ירא שמים' זה לא דבר של מה בכך, ובראש ובראשונה ירא שמים זה מי שכל מעשיו בדקדוק של כל כללי ופרטי ההלכות, וכל דבר נעשה רק אם הוא מתאים לצויו של ה' יתברך.

כך הגדיר החזון איש (אמונה ובטחון פ"ד אות יח, פאר הדור ח"ג עמוד קמט, אור לציון חכמה ומסר עמוד רא), שעיקר יראת שמים היא דקדוק ההלכה. אדם יקח את עצמו ויבדוק כל מצוה ומצוה וכל הלכה והלכה, ויראה אם הוא מדקדק בה כדבעי. ואם הוא מגלה ששם חסר לו פרט כזה ושם חסר לו פרט אחר, וכאן מצרף סברות להקל ושם ממציא בעצמו סברות להקל.. אומר, נכון שאני לא מקיים את כל ההלכה, אבל הרי יש לנו כלל בתורה רובו ככולו.. רוב ההלכה גם מספיק. אבל השאלה שצריכה להשאל ולנקוב את הלב עד בית חללו, וכי כך היית מגיש מתנה למלך בשר ודם? במקום מאה אחוז שבעים אחוז? ולפעמים יש מי שמסתפק גם בשלשים אחוז.. ואם אדם יבחן את עצמו, הוא ימצא ויראה שיש לו עוד הרבה הרבה מה להתחזק ביראת שמים.

יש לנו מצוות שנוהגות בכל יום, ויש בהם פרטי דינים שבקושי נדע איך אפשר לקיים אותם. למשל, מצות קריאת שמע, מצוה יסודית ביותר, של קבלת עול מלכות שמים. אדם מקבל את עול מלכות ה' ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, וצריך להיות מוכן למסור נפש על כבוד ה' יתברך. אבל אדם צריך שיהיו פיו ולבו שווים, אבל אם אומר "בכל לבבך ובכל נפשך" והוא אינו יודע מה שהוא מדבר, קיים את המהות של המצוה, של קבלת עול מלכות שמים?

וכתוב בשלחן ערוך (סימן סא ס"א) "קרא קריאת שמע בכוונה באימה ביראה ברתת וזיע", זיע אולי זה עוד מובן, יהיו הרבה אנשים, ויהיה חם. אבל איפה רתת? מה עם אימה ויראה? מקפידים על זה? וזו הרי הלכה היא! יש אנשים שמדקדקים מאד לקרוא קריאת שמע בזמנה אליבא דכל השיטות, ובאמת כך צריך להיות, וזה טוב מאד. לקרוא קריאת שמע בזמנה זו מצוה עצומה מאד, ובמדד קהלת רבה אמרו שמי שמאחר את זמן קריאת שמע הרי הוא כמו אותו כסיל שמביא אלף קרבנות אבל לאחר הזמן. מה זה שווה? הלא עבר זמנו בטל קרבנו. אכן, אין ספק שצריך להקפיד על זמן קריאת שמע. אבל למה לדקדק רק בזמן קריאת שמע, ובקריאת שמע עצמה אינו מדקדק? כמו שאמרנו, צריך לקרוא בכוונה באימה ויראה ורתת וזיע, והדבר הראשון שכותב השולחן ערוך, שיקרא בכוונה, שאדם ידע מה שהוא אומר.

הגמרא אומרת (ברכות יד:) כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. מה הכוונה 'בעצמו'? - מפרש רש"י: 'לישנא מעלייתא'.

לשון נקיה. כיון שלא רצו לומר במפורש שהוא כאילו מעיד עדות שקר בהקב"ה, החליפו ואמרו 'כאילו מעיד עדות שקר בעצמו'. אבל הכוונה היא באמת שהוא כביכול מעיד עדות שקר בהקב"ה בכבודו ובעצמו, שכן הקב"ה אמר לו להניח תפילין והוא קורא את קריאת שמע בה כתוב שצריך להניח תפילין, ואינו מניח.

ועדות שקר זו שייכת לא רק בפרט הזה, אלא בכל הפרטים שאומרים בקריאת שמע. אם אדם קורא 'ושננתם לבניך', והוא לא משגן לבניו, האין זה עדות שקר גם כן? הרי זה אותו דבר בדיוק! אדם צריך להתעורר כשהוא אומר 'ושננתם לבניך', בדקת לאיזה מוסד שלחת את הבנים שלך? איזה חינוך הם מקבלים שם? אלו פירות יגדלו? אסור להסיח דעת מהענין הזה. צריך לראות לבדוק ולבחון איך הם החברים של הילדים, כל זה כלול ב"שננתם לבניך", ואדם צריך לראות ולדאוג שהוא אכן מקיים את המצווה עליו, כדי שלא יהיה 'מעיד עדות שקר בעצמו'.

וכיוצא בזה כתב המשנה ברורה בשם ספר חרדים (סימן כה סק"ד), על מי שאומר את הפסוק 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך', והלא גם כאן יש מצוה מפורשת לאהוב את ה', ואם אדם קורא את זה בלא שיש בו אהבת ה', וכי אין זה עדות שקר? ודאי שגם זו עדות שקר היא, כמו לקרוא את שמע בלא להניח תפילין. ולכן מזהיר המשנה ברורה שבעת שאדם אומר את הפסוק 'ואהבת את ה' אלהיך', יכניס את אהבת ה' יתברך בלבו.

וכן בכל המצוות, אדם ישוב יבחן וימצא שרק מצוה שקל לו ונעים לו הוא עושה אותה, אבל מצוות שיש בהם טורח, או טורח גופני או טורח ממוני, הוא מכבד אחרים בזה.. לדוגמה, הכנסת אורחים היא מצוה גדולה ויקרה, וכולם שומעים על אברהם אבינו, איך שהיה גומל חסדים מופלג, והיה ביתו פתוח לכל. ויש הרבה שאומרים, כמה נפלא שהיה לנו כזה סבא טוב שהיה גומל חסדים, אבל הם בביתם? חס ושלום. אחד מעמיד שני כלבים בפתח ביתו כדי שלא יהיה הוא אמינא שיבוא מישור להתארח אצלו. אורחים אצלו הם בבחינת כל ייראה וכל ימצא, כמו חמץ בפסח. תשאל אותו, מה יש? והוא כבר מלא תירוצים כרימון.

אחד אומר, אני לא יכול לארח, שהרי סתם אורח בחזקת גג הוא, והרי אפילו התורה חסה על ממונם של ישראל (נמחת עו:), אם כן אני לא אחוס? איך אוכל לישון בלילה כשאני יודע שיש לי בבית אורח שיכול לקחת את הכל? - זה תירוץ אחד. אבל באמת היו אנשים שלא היו מסוגלים לעשות סעודת שבת מבלי אורח בביתם, היו מרגישים ששולחן השבת חסר מבלי אורחים, והיו עומדים בפתח ומשלמים כסף כדי להזמין אורחים.

אחד אחר אומר אני לא יכול להזמין אורחים כיון שאני אנוס על פי הדיבור. איזה דיבור? הדיבור של אשתו... היא מעכבת בדבר. והרי שלום בית דוחה את כל התורה כולה, אפילו שם ה' נמחה על זה (תולין קמא). אבל גם זה תירוץ, הרי בכל דבר אחר בבית על פיו ישק דבר וכולם רועדים ממנו, ורק עכשיו לצורך התירוץ הוא אומר 'מה אני יכול לעשות'.

כהנה וכהנה יש בכל המצוות ופרטי ההלכות, וצריכים לראות ולבחון את עצמנו כמה 'יראת שמים' יש לנו, וכמה אנחנו מקפידים על כל מה שצריך. ואני מדבר לעצמי, אבל מכל מקום מוטל עלינו לפקוח עין ולהתבונן בדבר הזה.

זה לימוד נוסף שלמדנו מיעקב אבינו. יעקב אבינו, למרות שהיה בגלות וחסר כל, והיה זקוק לכל הבטחה והבטחה שיצאה מפי ה', ובאמת נגלה אליו ה' בחלומה והבטיח לו הבטחות נפלאות, עם כל זה מיד כשקם בבוקר לא נעמד בשמחה, והתחיל לחשוב מה היה שם בחלום, באיזה גודל ובאיזה צבע. לא. הדבר הראשון שתפס את מחשבתו היתה החרדה, 'מה נורא המקום הזה', 'ואנכי לא ידעתי', איך קרה שלא הקפדתי על ההלכה. וללמדנו בא, כמה מוטל עלינו להשתדל לעשות מה שנצטוונו בדקדוק ההלכה, וזהו עיקר העיקרים וגדר יראת שמים.

ומי שעושה את ציווי ה' בהקפדה יתירה לעשות כל מה שהצטווה בדקדוק ובשלמות, זוכה לתואר היותו נכבד: "עבד ה'". ומשה רבינו נקרא תמיד עבד ה', "זכרו תורת משה עבדי", "עבד נאמן קראת לו", כי בעבד קיימא לן שיד העבד כיד רבו, הוא בטל ובמוטל אל רבו לגמרי, ללא שום מציאות עצמית, וזו היתה המהות של משה רבינו. וזה גם התכלית המבוקשת מאתנו, שיהיו כל אברינו ומחשבותינו מכוונים אל מקום אחד, לעשות את צווי ה' יתברך ולעשות לו נחת רוח, ואשרי ילוד אשה שזוכה לזה. ה' יזכנו לזה.

הפרשה המחנה

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רוזנשטיין

ויצא גליון 81

אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים

לחיות בפוקוס מתמיד – בלי להישבר או להתבלבל

כל אדם יעבור בחייו מצבים קשים ומורכבים, התמודדויות שונות. אצל האחד הן יהיה מורכבות יותר ואצל השני הן יהיו אחרות, אולם ההתמודדויות יבואו, המצבים המורכבים יפגשו את האדם במהלך חייו, והשאלה הגדולה תמיד תהיה כיצד יתמודד האדם עם מצבים אלו, האם ייכנע להם או שמא תהיה בו התבונה והיכולת לזכות הנפש לצלוח את המשברים ולצאת מהם בשלום כשידו על העליונה.

בפרשת ויצא אנו פוגשים את בחיר האבות יעקב אבינו החקוק בכסא הכבוד – בונה את הבית היהודי המושלם, פרשה זו כולה היא תורה וחינוך כיצד נראה הבית היהודי, כיצד בונים אותו להיות בית אלוהים. עם יעקב אנו פוגשים את רחל אמנו ודמותה האצילית והמפעימה של האם היהודיה השזורה בהקרבה, בשתיקה, בוותירות, בכאב ובסבל, ובזכות שאין לתאר, עד כדי כך שרחמיה עוררו את הגאולה, ותיקון השכינה הקדושה נקרא תיקון רחל.

בפרשת ויצא, יעקב מתמודד עם כל הקורות אותו, החל מצאתו מבאר שבע ועד הגיעו לחרן, שנות שהותו עם חמיו הרמאי, הקמת העם היהודי ושנים עשר שבטיו, ההתמודדות עם מצבו המשפחתי והכלכלי לאחר שנים כה רבות של עבודת כפיים בצאנו של לבן הארמי, עד היציאה מחרן עם כל צאצאיו לקראת פגישה גורלית נוספת עם אחיו עשיו.

נכנס פעם חייל ללשכתו של גנרל גדול בעיצומה של המלחמה, והוא מעביר לגנרל מידע חדש משדה הקרב, המידע אינו מעודד ותוכנו נסוב על משבר גדול בשדה הקרב וסכנה גדולה לחיילים העושים ברגעים אלו הכל על מנת לצלוח את הקרב הקשה מול חיילי האויב.

הגנרל פוטר את שתי ידיו ומכסה את פניו כשמפיו פורצת קריאת שבר על המצב המורכב שבו נתון צבאו. "אוי, זו בשורה קשה והמצב נורא".

"יש לי בשורה קשה יותר" – אומר החייל. "ומה היא" – נזעק הגנרל.

הבשורה הקשה יותר היא שיש כעת צבא שמצוי במצב מורכב מאד ומתמודד ברגעים אלו עם קרב מכריע, והגנרל של צבא זה... נראה שהוא בחוסר אונים ועל סף שבירה....

יעקב לא מרים ידיים, לא נשבר ולא נכנס לחוסר אונים, גם תגובותיו לשיגעונותיו ורמאויותיו של לבן מדודות ורגועות, "מה זאת עשית לי", "למה רימיתני", "מתי אעשה גם אנכי לביתי".

ויעקב מתעשת ועושה את הנדרש על מנת להתמודד עם כל הקשיים והמצבים המורכבים – אך לעולם הוא נלחם על צדקתו.

^ ^ ^

וַתֵּזֶר עוֹד וַתִּלְבֹּד בֵּן וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אֹדָה אֶת ד' עַל כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ יְהוּדָה

לא לצפות לכלום ולהתאכזב – רק להודות

בהולדת בנה הרביעי, לאה מודה לד' וקוראת את שם בנה על שם ההודאה לד' על שנתן לה את בנה הרביעי.

הודאה זו של לאה מוערכת מאד בעיני חז"ל, והגמרא במסכת ברכות אומרת "מיום שברא הקב"ה את עולמו, לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו שנאמר: הפעם אודה את ה' (ברכות ז:). והדבר טעון ביאור, וכי לאה הייתה הראשונה שהודתה לד'? והרי האבות הקודשים הקריבו קרבנות להודות לד' ומצאנו לפני לאה את ההודאה והברכה לד'.

רש"י מבאר על הפסוק 'הפעם אודה' – שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות.

טבע האדם מוביל להיות 'מחשב חשבונות' כל העת. יש שעושים זאת בהצנע עם עצמם ויש משפחות שבהם דיונים מסוג זה להלן מתקיימים 'בדלתיים פתוחות' כאשר כל המשפחה נוטלת בהם חלק.

"ראיתם את המתנה שהוא הביא לחתונה? בוש וחרפה! הרי לפני שנתיים כשהוא עשה חתונה הבאנו לו מתנה יקרה יותר. מעתה ואילך לא נקנה להם מתנות בכלל". יש חוגים שבהם נהוג להכניס סכום כסף למעטפה בכל שמחה, ומתנהלות רשימות היסטוריות על כל ילד שנולד וכל חתונה או בר מצווה שהתקיימו, כמה הם נתנו, כמה צריך לתת להם, האם לקנות מתנה או לא.

ויש שמאוכזבים ללא סיבה, בכל פעם שנדמה להם שמישהו אמור להעריך אותם במתנה או בדיבור או בשבח, או שמגיע להם עליה בבית הכנסת, או שיזכירו אותם בדברי שבח בדרשה ויציינו את פעלם הרב למען....

שמעתי בצעירותי מאדם חכם וירא שמים אמירה שנטבעה בעצמותי ובכל עת אני מנסה להפנימה ולהנחילה לבני משפחתי, החיים על פי אמירה זו נעימים וטובים יותר, אם כי יש צורך תדיר בהפנמה של הדברים ובשינונם, עד שהחשיבה באופן תמידי תהיה על פיה והרגש שמנסה להוליך למקומות אחרים לא יגבר על השכל שבאמירה זו.

אם אתה רוצה חיים מאושרים – אמר לי היהודי – לעולם אל תצפה לכלום, תדע שלא מגיע לך אף פעם כלום, אם אדם כלשהו

נותן לך משהו - תהיה מופתע, זה לא טבעי ולא מגיע לך כלום. אל תצפה למתנה, אל תצפה לדברי שבח או להערכה. אם קיבלת משהו מכל הנ"ל הרי שזו ממש הפתעה, כי באמת - לא היה הדבר ראוי להיאמר או להינתן.

הוא תמצת זאת במשפט אחד - אל תצפה אף פעם לכלום מאף אחד.

החיים על פי תחושה זו טובים יותר, נעימים יותר, ללא כעסים וללא אכזבות, לא מצפים לכלום וכל דבר שמגיע הוא בגדר הפתעה של ממש.

כאשר רבקה אומרת "הפעם אודה את ד'" - מה הייתה כוונתה?

יש מבארים שהאבות הקדושים שזכו להנהגה על טבעית וניסית מאת ד' - נשאו דברי שבח והקריבו קרבנות על ההנהגה הניסית שזכו לה.

רבקה - מודה על הליך לכאורה טבעי לגמרי - לידת בן. רבקה היא הראשונה שמחדשת את ההודאה על דברים שכביכול הם מובנים מאליהם והם לכאורה התנהלות טבעית של העולם.

רבקה חושבת עד עתה, שעתידות האימהות הקדושות ללדת את י"ב שבטי י-ה, דהיינו שכל אחת מהן תזכה ללדת 3 שבטים. והנה היא זוכה ללדת את בנה הרביעי, והיא מבינה לפתע שאין חשבונות - מה שמגיע לי ומה שלא מגיע לי, כי הנה היא יולדת את בנה הרביעי והוא יותר ממה 'שמגיע' לה. ובכן מבינה כעת רבקה שאחת האימהות לא תזכה למה ש'מגיע' לה, כי אין דבר כזה מגיע לי. גם דבר שנראה לנו טבעי אולי - הוא לא 'מגיע' לי.

הפעם - כעת הבנתי - אודה את ד'. שאני צריכה להודות לד' על כל ארבעת הבנים שנולדו לי עד עתה. על הדברים שהיו נראים לי כמובנים מאליהם לכאורה, אני מבינה עתה שיש לי להודות עליהם כי גם על הדברים המובנים צריך למור תודה - שום דבר לא מובן מאליו.

בתפילת שמונה עשרה, אנו מרבים בכוונה בכל הברכות האמצעיות, סלח לנו, השבינו, רפאנו, ברך עלינו, שמע קולינו.

לעיתים, כשמגיעים ל'מודים אנחנו לך' - הריכוז קצת יורד, הרי אין כאן בקשה.

אך עלינו לדעת כי 'מודים אנחנו לך' על כל מילותיו הנפלאות - זו תפילה שיש בה כדי להכניס שלוש פעמים ביום את ההכרה המלאה בהודאה שיש ליתן על חיינו המסורים בידך, ערב ובוקר וצהריים, אין דבר המובן מאליו, ואין 'מגיע' לי.

^ ^ ^

רוחל מבכה על בניה מאנה להנזם

העוצמה שבשתיקה ובויתור

רחל אמנו, היא סמל הנתינה, השתיקה, האצילות, לא ניתן לתאר או להבין את מעשיה של רחל, את גדולתה ועוצמתה, את כוחות הנפש ואת כוח הווייתו - לא רק על הנישואים ליעקב אבינו בחיר האבות כי אם על כל המשתמע מכך בהעמדת שבטי ישראל.

המדרש להלן מוכר לכולנו, אך ברור כי חובה חינוכית להעלותו לזכרונינו בכל עת, לנסות ולהבין את דרגתה של רחל אמנו, לנסות לשאוף להגיע למעט שבזעיר מהנהגה זו.

כי בזכותה, נגאלו ישראל.

אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שחרב בית המקדש בא אברהם לפני הקדוש ברוך הוא בוכה וממרט זקנו ותולש שערות ראשו ומכה את פניו וקורע את בגדיו ואפר על ראשו, והיה מהלך בבית המקדש וסופד וצוּעק, אמר לפני הקדוש ברוך הוא מפני מה נשתנית מכל אמה ולשון שבאתי לידי בושָה וכלמה זאת....

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, הופר ברית של אברהם אביהם, שעל ידו מתישב העולם, ועל ידו הכירוך בעולם שאתה אל עליון קונה שממים וארץ. מאס ערים. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא מאסת ירושלים וציון לאחר שבחרת בהם...

מיד פתח אברהם לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבונו של עולם למאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבַע שנים אמרת לי העלה עולה לפני, ונעשיתי עליו כאכזרי ולא רחמתי עליו, אלא אני בעצמי כפתתי אותו, ולא תזכר לי זאת ולא תרחם על בני.

פתח יצחק ואמר רבונו של עולם, כשאמר לי אבא (בראשית כב, ח): אלהים יראה לז' השה לעלה בני, לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צארי תחת הסכין, ולא תזכר לי זאת ולא תרחם על בני.

פתח יעקב ואמר רבונו של עולם, לא עשרים שנה עמדתי בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע ובקש להרג את בני ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבח, לאחר שגדלתים כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גדול בנים, כי רב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכר לי זאת לרחם על בני.

פתח משה ואמר רבונו של עולם, לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה ורצתי לפניך כסוס במדבר, וכשהגיע זמן שיכנסו לארץ גזרת עלי במדבר יפלו עצמותי, ועכשו שגלו שלחתי לי לספד ולבכות עליהם.... ועוד אמר לפניו רבונו של עולם, כתבת בתורתך (ויקרא כב, כח): ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד, והלא כבר הרגו בנים ואמותיהם כמה וכמה ואתה שותק.

באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, ... נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנין... כדי שיהא סבור שהיא רחל. ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה ... והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה.

ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקים, רחמן, מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים בם כרצונם.

מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומו, הדא הוא דכתיב (ירמיה לא, טו): כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בפי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. וכתיב (ירמיה לא, טז): כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך וגו', וכתיב (ירמיה לא, יז): ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושובו בנים לגבולם.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

ויצא תשפ"ב ❖ גליין תנ"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

שומר שכר

טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה וגבתי יום וגבתי לילה (ל"א ל"ט)

פירש ברבינו בחיי, שביאר יעקב בכאן שהכל היה משלם משלו, "גבתי יום וגבתי לילה" שהיה חייב בה מדין, שהרי שומר שכר חייב בגנבה ואבדה, ואפילו "טרפה" והוא בהמה שיטרפנה חיה רעה, דהוה אונס והשומר פטור מן התורה, מכל מקום היה יעקב משלם. ונביא כמה נידונים בדיני שומרים:

א. המקרר פסק מלפעול

עובדא הוה באחד שנתן רשות להניח בשר לפסח במקרר שלו, ונודע שהמקרר פסק מלפעול בשגגת הנפקד, אמנם הודיע הנפקד להמפקיד שיכול להוציא הבשר מהמקרר אבל המפקיד שחש להוציאו, והתקלקל הבשר. האם השומר חייב לשלם על הבשר.

א. שגגה מצד המפקיד

הנה מצד מזיק יש למידן דהוה רק גרמי ובשוגג פטור, אך מצד שומר יש למידן אם יש כאן שגגה מפאת המפקיד, וצריך עיון בזה אם פטור. וזה תליא בדין שומר שכר שחייב על הגניבה, והבעלים רואים את הגנב ויכולים למונעו ואינם עושים כן, האם השומר חייב לשלם.

ב. אינו חושש לסלק הגחלת

הנה בהדליק אש, והניק יכול לקחת חפצו מן האש ולא לקח, המזיק חייב, כמו דאיכא למילף מסוגיא דבבא קמא (כ"ז א) דאם הניח גחלת על בגדו של חברו ונשרף הבגד, חייב המניח, מכיון שחבירו אינו חושש לסלק הגחלת כיון שזה חייב לשלם לו על הבגד. ולכאורה גם בשומרים איתא להאי דינא.

מיהו התם המדליק יודע שהאש יזיק, משא"כ אן קיימינן בכגון שהדליק בשגגה [והניק יכול לקחת]. אך בפשוטו אין לחלק.

ג. היה צריך להניחו במקפא

אך בעובדא הנ"ל נתברר אחר כך שההנחה במקרר היתה בטעות מצד המפקיד, דבלאו הכי היה נפסד כי לא הניחו בפריזר. [מקפא].

והנה כתבו ותוספות בבבא קמא (ריש פרק ב', י"ז ב' ד"ה זרק) דאם זרק אבן או חץ על כלי, ובא אחר וקדם והזיק הכלי, פשיטא דחייב הזורק. אך הכא דמפאת שומר אתינן עלה יש לומר דלא דמי ופטור. וצריך תלמוד.

ב. כרטיס טלכרט שנסדק

עובדא הוה בכרטיס טלכרט שנסדק ועל ידי זה נפחתו מספר השיחות, ואחר כך הפקידו לאדם אחר להשתמש בו והשני איבדו. והשתא תובע המפקיד את הנפקד על האבידה. ולכאורה דינו כשוכר שחייב על אבידה, דהרי משלם לו עבור השיחות שמשתמש בהם.

אלא הנידון אם חייב לשלם גם עבור השווי שהיה אפשר לקבל מהחברה משום שנפחתו השיחות מחמת הסדק.

א. טענת המפקיד וטענת הנפקד

הנה טוען המפקיד כי יכול לקבל עבור מה שנסדק שיחות אחרות, ועל זה טוען הנפקד שנהי שישלם לו את השיחות שנאבדו שיכול היה לטלפן, אבל לא את הסדוקות, מתרי טעמי, חדא, דלא ידע שאפשר לקבל עליהם תמורה, ואם כן דמי להא דאמרינן (בבא קמא ס"ב א') דהנותן דינר זהב לאשה, ואמר לה הזהרי בו של כסף הוא, ופשעה בו, חייבת לשלם רק כשל כסף, דאמרה ליה נטירותא דכספא קבילי עלי נטירותא דדחבא לא קבילי עלי. ושנית, טען דהסדוקות אין גופו ממון, ודמי לשטרות דפטורים בגניבה ואבידה. [ובפשיעה היא בפלוגתת קמאי].

ב. האם חייב משום אן סהדי

הנה יש לדון ב' הטענות, על הטענה הראשונה יש לדון דהכא אן סהדי שהיה לוקח להשתמש גם אם היה יותר שיחות. אך עדיין יש לומר דמכל מקום לא קיבל על עצמו שמירה עליהם.

ג. לדון דחשיב גופו ממון

על הטענה השניה יש לדון דהא דלא הוה גופו ממון, היינו דוקא בשטר חוב שהוא רק לראיה והעיקר הוא החוב, משא"כ הכא הרי משלמים עבור הדבר.

[ויש לומר לא כך, דמשלמים עבור הסדק והכרטיס זה רק לראיה שהיה סדק. אך יש לומר דבאמת משלמים עבור הכרטיס].

והנה קא נגעא נמי בשטרות כסף קרועים שאי אפשר להשתמש בהם, ומקבלים מהבנק תמורתם והבנק שורפים שטר הקרוע, האם יש על זה דין שמירה. וצריך תלמוד.

ג. פרץ הדלת לפני הבהמה

הנה שמעתי מאת הג"ר בצלאל פכטהלט שליט"א לדון בראובן ששמר על בהמת עצמו שמירה כראוי, דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה, ושמעון פתח הדלת והבהמה עמד להזיק את לוי, ולוי כדי לשמור על עצמו הרג הבהמה, והיה מותר להורגו מכיון דלכולי עלמא עביד איניש דינא לנפשיה במקום דאיכא פסידא.

והשתא יש לעיין אם לוי חייב לשלם לשמעון דמי הבהמה.

א. הפורץ פטור

הנה לענין שמעון, דינו כדן ליסטים שפרצו הגדר והבהמה נאבדה, ובוה בפשוטו לא יתחייבו דלא נעשו גזלנים, ואפילו היכא דהם חייבים אם הבהמה הזיקה אחרים, כגון בקס לה באפה, אך מגוף הא דהבהמה הוזקה יהיו פטורים מכיון דלא נעשו גזלנים בלא מעשה קנין.

ב. מציל עצמו בממון חברו

אך הנידון אם לוי חייב לשלם לראובן, דיאמר ראובן ללוי שהוא הציל עצמו בממון חברו, כיון דראובן אינו חייב בנזקי הבהמה כיון דהוה באונס.

והנה אם הבהמה הולכת להזיק בשן ורגל ברשות הרבים,

[ושמעתי למידן מסוגיא דהניזקין (נ"א א') בתקנת חכמים במשיב אבידה, דמפלגין בין אם הם קשורים או לא קשורים, דבאומר שני כסיין קשורין מצאת לך, והלה אומר לא מצאתי אלא אחד, נשבע, דכסיין לא מנתחי מהדדי. ועיין בדברי התוספות שם (ד"ה כסיין)].

ו. חבירו שמע

עוד העירו דהשוכר סיפר שאמר לחבירו שהולך להניח הכסף בהתיבת דואר, ואם כן דילמא חבירו השומע הוא הגנב, ואז יתחייב משום פשיעה.

אך צריך עיון לחייב בכחאי גוונא דהרי דילמא הגנב הוא אדם אחר ולא שייך לומר דהאומדנא תתלה במצוי.

וחזינן (בבא קמא ל"ה ב') דתם ומועד שגחו, לא אמרינן דהמועד נגח, אע"פ דיש דנים ששור תם חשיב רוח שאינה מצויה. [ומכל מקום יש ראיות חזקות דתם חשיבא רוח מצויה. ועיין חזון איש (בבא קמא ס"י י"ד ס"ק ק"ז)].

ז. בגדר מן הנמנעות

אמנם יש לדון דגניבה בכחאי גוונא מהתיבת דואר היא בגדר מן הנמנעות, וזה יחייב לומר שטעה ושם בתיבה השניה וממילא יתחייב. [אלא אם כן נימא שזה ששמע שהולך לשים בתיבה הלך אחריו וגנבו].

ה. כתבי הקודש קודמים לפקדון

כתב בספר חסידים (סי' תתנ"ח) דלענין להציל מדליקה, תורה שבכתב קודמת לתורה שבעל פה, ואף אם התורה שבעל פה מושאל או שכורה בידו מאדם אחר ואם לא יציל התורה שבעל פה יתחייב לשלם לבעליהם, מכל מקום תורה שבכתב קודם ואל יחוש להפסד שלו. [כך פירש דבריו במחצית השקל סי' של"ד ס"ק ט"ו בשם האליה רבה ס"ק י"].

[וצריך לומר דחייב לשלם דהדליקה לא חשיבא אונס אלא כגון גניבה ואבידה ומשום הכי חייב לשלם].

ויש לעיין האי יש על השומר חיוב שמירה להציל התורה שבעל פה, ואם כן יתחייב להציל קודם התורה שבעל פה, וכמו במלוה שיכול לגבות מהלווה גם ספר תורה, אע"פ שבה מחסר לו מצוה של ספר תורה. [כמו דאיתא במשנה בסוף ביכורים (פ"ג מ"ב). ועיין בתשובות באר יצחק (יו"ד סי' י"ט) ובלפלוות ראובן (מהגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ח"ג פתחא לסדר נזיקין עמוד 8 בהג"ה)].

א. חיוב הצלה גם על המפקיד

אולי נימא דשאני כבוד כתבי הקודש דזה חיוב הצלה על כל כלל ישראל, נמצא דאיכא חיוב גם על המפקיד של התורה שבעל פה להציל את הכתבי הקודש ולא את ספרו שהוא תורה שבעל פה.

ולפי זה אם יש לו פקדון דלי עם מים, ויש דליקה ויש לו כתבי הקודש, יוכל לקחת מים של חבירו ולכבות בהם הדליקה, אף שחבירו אינו נמצא כאן, מכיון שהחיוב לכבות הוא גם על בעל המים.

ב. חומש ממונו

אך צריך עיון, דהא כייפינן על המצוות רק בגופו ולא בממונו, וחייב להוציא על למצוות רק עד חומש ממונו.

אלא לפי זה איירי רק כשהפקדון לא יותר מחומש ממונו של המפקיד. אך באמת גם ביותר מחומש שהרי השומר משלם להמפקיד. אך אם יהא הפקדון יותר מחומש מנכסי השומר לא יתחייב להציל כתבי הקודש ולהפסיד יותר מחומש ממונו.

ג. שמירה כדנטרי אינשי

אמנם אולי נימא ליישב באופן אחר, דבאמת בכחאי גוונא אין להשומר האי חיוב שמירה, דהרי יש רק חיוב על השומר למיעבד פעולה של הצלת הפקדון, ובכחאי גוונא אמרינן דפטור מהאי פעולה.

[משא"כ בכגון דהמלוה גובה ספר תורה, אין כאן רק חיוב על הלוה לעשות לו פעולה, אלא הוה ממונו שלו. ולפי זה יתחדש דאין הכי נמי אם הלוה חייב לשלם חוב בזמנו, ואם יעשה זאת ישלם באיחור ויפסיד מצוה, נימא ליה דיעשה המצוה, ולא יהא דמי לספר תורה דהתם הבעל חוב נוטל את שלו. ולא ברירא כולי האי].

והרי יש לדון בכגון שומר שצריך להציל הפקדון, ויש לפניו מצוה עוברת, ואם יקיים המצוה הפקדון יופסד, האם יתחייב להציל הפקדון או דנימא ליה דיעשה מצותו, ולעני"ד פשטא דמילתא דיעשה מצותו, דחייב לשמור כנטרי אינשי, ומכל מקום משלם כי היה יכול למנוע מקודם הפסד הפקדון.

והניזוק הרגה כדי להציל עצמו, יהא הניזוק פטור מלשלם, אע"פ שהמזיק פטור מלשלם, וזה מוכח מהא דמבואר בגמרא (בבא קמא כ"ח א') דאע"פ דאינו רשאי להרוג שור המועד, למאן דאמר לא עבד אינשי דינא לנפשיה, אבל בשור תם מותר, דהוה ליה פסידא, ואם כן הוא הדין בשן ורגל ברשות הרבים.

אך הנידון דילמא הכא שאני דהבעלים לא הוה פושע כיון דשמר אלא השני פושע, אם כן יש לומר דאם יתחייב לשלם להבעלים.

ג. הממון מזיקו

אמנם יש לדון דפטור לשלם, דלא דמי למציל עצמו בממון חבירו, דהתם אין הממון מזיקו, אבל הכא הממון מזיקו.

אך יש לומר דמכל מקום חייב לשלם.

ד. טוען שהניח בתיבת דואר

שמעתי עובדא בשוכר דירה שאמר לו המשכיר שיניח כסף השכירות בתיבת הדואר של קרוב המשכיר מפאת שהמשכיר כבר הלך לישון.

ולמחרת בבוקר באה המשכיר ואין הכסף בתיבה, וזו תיבה עמוקה שבהושטת יד אי אפשר לקחת המעטפה. [ואם כי אינו מן הנמנעות שיוציאו מהתיבה על ידי כלי ארוך].

וטוען השוכר שהניח בתיבה, והלך לפי הכתובת שנתנו לו, ואמנם לא הדליק החשמל. [ובמעטפה לא רשם שום שם].

א. האם הימניה לשוכר

הנה נראה דאם ידענו שהניח בתיבה ונגנב, פטור, דהוה ליה כאומר הנה והפטור.

אבל כד לא ידענו שהניח שם, הנה יש לעיין אם נתן לשוכר נאמנות לומר שהניח. וזה ספק עצום.

ולכאורה יש לומר שלא נתן לו נאמנות ואם לא ימצא שם אין כאן הימניה על עצם התיבה.

[ושמעתי עובדא בהזמין ירקות והפועל הנכרי אומר שהניח לפני הדלת, ולא נמצא שם, אם יש כאן הימניה, ויש לדון כנ"ל דאין כאן הימניה. ויש לעיין בד"ק חנוני על פנקסו (משנה בשבועות מ"ה א')].

ב. נאמן לומר שהניח שם

אך נראה דאף אם לא נתן לו נאמנות, אך כיון שהסכים שבנתינת התיבה נפטר, ממילא נפטר השוכר בטענת ברי שהניח שם, וכמו כל מלוה על פה שטאמן לומר פרוע.

ג. השוטר טוען שמא

אלא בעובדא הנ"ל השוכר אמר אחר כך שהוא באמת מתפלל ואולי כל זאת הניחו בתיבה אחרת.

מעתה אם באמת יש כאן שמא, חייב השוכר מדין איני יודע אם פרעתיך ויש ברי מצד המשכיר.

[דהרי נתנו כולם נאמנות להקרוב שהוא בעל התיבת דואר, אך אם לא היו נותנים נאמנות, עיין בתשובות הגרע"א (תניינא סי' ל"ט) בשם תומים, ועיין בריטב"א (בבא בתרא קל"ה א' ד"ה אביי) דברי על ידי אחר לא מהני, עיין שם].

אך יש לעיין אם חשיב טענת שמא, דתחילה טען השוכר בודאי, ורק עכשיו מתחיל להסתפק. [והעירוני לעיין בדינא דספיקות בתפילה דאיכא חילוקים אימתי חוזר].

ד. שמא ושמא

שוב ראיתי לאחר העיון, דאף אם טוען השוכר שמא, אין כאן דין איני יודע אם פרעתיך, שהרי קיימינן דאם טוען ברי שהניח בתיבה של המשכיר יהא פטור דאמרין דנגב, ואם כן השתא דטוען שמא, אין כאן טענת ברי של המשכיר שלא הניח בתיבה שהרי יתכן שנגב, ובשמא ושמא ואיני יודע אם פרעתיך רבו האומרים דפטור. ועיין בחזון איש (חומ"מ סי' ה' ס"ק ג') דנקט נמי הכי.

ה. היאך יגנב

מכל מקום אף אם עדיין נשאר השוכר בב"ר, אך יש לדון דחייב השוכר לשלם, דכיון דהיאך יגנב, נא"ה. היינו דבאופן הרגיל לא מסתבר שנגב מתוך התיבת דואר, זה עצמו יוכיח שלא נתן המעות בתוך התיבת דואר.

והיה נלעני"ד דלא נפקע מכלל אומדנא, אע"פ שבדרך הרגיל היאך יגנב ולמה יגנבו, אך חזינן (בבא בתרא צ"ג א') דגם בגמל האחר בין הגמלים לא מפקינן ממונא.

כ"ט, ובסמ"ע ס"ק ל"ג) דהמשאל ספר לחבירו ונאנס אצל השואל, פטור השואל מאונסים, דמכיון דהמשאל מצוה קעביד, אם כן אף המשאל נהנה דהרי בעת ההשאלה מיפטר לתת פרוטה דרב יוסף, נמצא שאין כל הנאה של השואל וחוזר השואל להיות כשוכר.

א. הנאה מפרוטה דרב יוסף רק באבידה
הנה הקשו תוספות בשבועות (מ"ד ב' ד"ה ורב) דהתוקע בשופר של איסורי הנאה שרי משום מצות לאו ליהנות ניתנו, ותיקשי הא נהנה מפרוטה דרב יוסף וחשיב ליה בהכי כשומר שוכר.

ותירצו דשאני שומר אבידה ומשכון דכמה פעמים שיתעסק בה לשוטחה לצרכה ולהצניעה, ואינו יכול להזהר בכל פעם להתעסק רק במקום שלא יבא עני, משא"כ בכגון תקיעת שופר שהוא פעם אחת, יכול לכוון לתקוע במקום ובשעה שלא יבא שם עני.

[ויש לשאול על דברי התוספות, דהרי איתא בגמרא ראש השנה (כ"ה א') דהתוקע בשופר של עולה בשוגג לא יצא לחולין דמצות לאו ליהנות ניתנו, ותיקשי הרי איירי דהוי שוגג ולא השגיח שלא יבואו עניים ואם כן נהנה פרוטה דרב יוסף. תו יש לשאול, דנימא דמודר הנאה גביה האבידה ואז יסתכל דליכא עני, ואחר כך לא יטפל בה יותר, דזה עדיפא למאבד מאשר שלא ירים האבידה כלל].

ב. המשאל אינו נזהר בזה
מעתיק תיקשי דבתשובות הר"ן נמי אמאי אמרינן דנהנה פרוטה דרב יוסף, הרי המצוה הוי רק פעם אחת, והיינו בעת ההשאלה, ואם כן יכול להזהר לשאול החפץ בשעה ובמקום שלא יבא עני.

אך לא קשה, דדוקא באיסורי הנאה משגיח כדי שלא יהנה ויעבור על האיסור, אבל הכא אמאי צריך להשגיח.

ג. האם דינא דהר"ן לכולי עלמא
הנה בעיקר דינא דהר"ן, כתב בש"ך (חוי"מ סי' ע"ב ס"ק כ"ט) דהר"ן לשיטתו (שבועות כ"ה א' מדפי הר"ף) דפסק כרב יוסף דהוה שומר שוכר מחמת פרוטה דרב יוסף, אבל לדין דהוה ספק אם פסקינן כרבה, והרי לרבה הוה שואל גמור וחייב באונסים, אם כן דינא דתשובות הר"ן הוה ספיקא דדינא והמוציא מחבירו עליו הראיה ואם תפס המשאל מהני.

ובקצות החושן (סי' ע"ב ס"ק ל"ד) כתב דזה אינו, דאף לרבה פחות משוה פרוטה ודאי הוי, כמו שכתבו תוספות (בבא מציעא כ"ט א' ד"ה והוי דגם לרבה פטור מלמיתב פרוטה לעני, אלא אינו שומר שוכר בעבור זה כיון דלא שכיח שבשעה שמתעסק בה יבא עני והנאתו אינו שוה פרוטה, ונקטינן (ש"ך סי' ש"ג ס"ק א') דשומר שוכר לא הוי כי אם בשכר של לפחות פרוטה, משא"כ גבי שואל הרי אם השואל נהנה גם פחות משוה פרוטה תו לא הוי כל הנאה של השואל ודינו כמשכיר. ואם כן בשואל ספר לכולי עלמא לא הוי שואל.

ח. איזה פקדון קודם להציל

הנה אם שומר יכול להציל פקדון מדליקה ולא הצילו חייב לשלם. ואף שומר חנים חייב דהרי חשיב פשיעה.

ויש לדון בכמה אופנים ביש לו שני פקדונות ויכול להציל רק אחד מהם, איזה מהם יציל, ולמי חייב לשלם:

א. שלו ושל חבירו
הנה אם יכול להציל רק חפץ אחד ויש חפץ שלו ופקדון של חבירו, מציל את שלו ותחילה.

ב. אחד שומר חנים ואחד שומר שוכר
הנה אם יש שני פקדונות ושנים בערכם, אף אם הם משני מפקידים, יציל איזה שירצה.

ויש לעיין אם לאחד הוא שומר חנים ולאחד שומר שוכר, האם צריך להקדים זה שהוא שומר שוכר. ולולי שידעתי מך ערכי ולא בינת אדם לי, היה נראה דשניהם שקולים.

ג. אחד יקר ואחד זול ממפקיד אחד
הנה אם יש שני פקדונות ופקדון אחד יותר יקר מהשני, ויש מפקיד אחד, יציל את היקר, ואם הציל את הזול, יש לומר דחייב לשלם, אך רק את ההפרש, דלכאורה אין סברא לחייבו לשלם על כל החפץ.

ד. כהנ"ל משני מפקידים
הנה הם משני מפקידים, נמי יציל היקר, ואם הציל הזול, יש

ד. מצוה דבין אדם לחבירו או דבין אדם למקום
אמנם אכתי יש להעיר בדברי הספר חסידים, דאע"פ דפטור מהחייב שמירה כדי להציל כתבי הקודש, מכל מקום אם ישמור על הפקדון, יקיים חיובו לשמור על ממון חבירו, והרי כמו דאיכא חובה להציל כתבי הקודש, איכא גם חובה לשמור על ממון חבירו, ומאי אולמיה האי חובה מהאי חובה.

אלא שמעינן מהספר חסידים דאם יש לפניו ב' מצוות, חדא בין אדם למקום, וחדא בין אדם לחבירו, יעשה הבין אדם למקום, מכיון דחשיבא טפי, וכהך דגמרא בבא מציעא (ל' א') דלא דחינן איסורא מקמי ממונא. [ויש לדון דהוא הדין במצוה דרבנן דהוה בין אדם למקום].

ומשום הכי ביש לשומר מצוה עוברת, יקיים המצוה ולא יציל הפקדון. [והרי ביש מצוה עוברת והצלת כתבי הקודש, לכאורה חייב במצוה עוברת]. ומכל מקום הוה חידושא, וצריך תלמוד. [נעוד עיין מה שהבאנו בהאי נידון בגליון פרשת כי תצא תשע"ד ובגליון פרשת ואתחנן תשפ"א].

ו. שומר שמקבל כסף מאחר

הנה יש לעיין בשומר חנים, אבל מקבל כסף מאדם שלישי, האם חשיב שומר שוכר.

א. ראייה מפרוטה דרב יוסף
הנה לכאורה ראייה דהוה שומר שוכר, מהא דאמרינן (בבא קמא נ"ו ב') דשומר אבידה הוי שומר שוכר משום פרוטה דרב יוסף, דבההיא הנאה דבשעה שעוסק במצות השבת אבידה לא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעני, הוי כשומר שוכר, אע"ג דאין השכר מבעל האבידה שהוא המפקיד.

ב. סרסור המקבל שוכר מהקונה
אמנם לאידך גיסא מצאנו לא כך, דהנה כתב בכנסת הגדולה (סי' ש"ג בהגהות הטור אות ד') בסרסור המקבל שוכר עבור טירחת מכירת חפץ, דדוקא אם הסרסור מקבל שוכר מן המוכר הוה שומר שוכר, אבל אם הסרסור יקבל שוכר מן הקונה, אינו נעשה שומר שוכר לגבי המוכר.

וכתב בזה במהר"ם מינץ (סי' ק"י) ב' טעמים, חדא, דלא ברור שהקונה יתן לו שכר, [וצריך עיון הרי גם בספק שוכר נעשה שומר שוכר וכמו בפרוטה דרב יוסף דאינו ודאי שיבא עני באותה שעה], ושנית, דהמפקיד אינו חסר אע"פ שהשומר נהנה.

ותיקשי על הטעם השני כהנ"ל מפרוטה דרב יוסף דנעשה שומר שוכר אע"פ שהשוכר אינו בא מבעל החפץ.

ג. מתעסק לצורך עצמו
ראיתי בפתחי חושן (הלכות פקדון ושאלה פרק א' הערה י"ד) שמחלק דשאני בשומר אבידה שמתעסק לצרכו של בעל האבידה, משא"כ בסרסור שלצורך עצמו מתעסק ומה שמקבל שוכר מן הקונה אין זו הנאה הבאה מבעל החפץ.

והנה לפום האי חילוקא בגוונא דידן ששומר עבור המפקיד, אע"פ שקיבל שכר מאדם אחר יהא שומר שוכר.

אך עצם החילוק בסרסור צריך ביאור דהרי חזינן (שולחן ערוך חו"מ סי' קפ"ה סעי' ז') דאם המוכר משלם להסרסור, הוי שומר שוכר, אע"פ שהסרסור עושה לעצמו.

וצריך לומר דמכל מקום אם בעל החפץ משלם מהני, משא"כ כשאין בעל החפץ משלם תליא עבור מי עושה השמירה.

ד. משאל שמקבל כסף מאדם שלישי
הנה יש לעיין עוד כעין נידון הנ"ל, בשואל שמקבל המשאל כסף מאדם שלישי, האם נחשב רק כשוכר כיון דהמפקיד מקבל כסף.

וגם על זה לכאורה ראייה דהוה שוכר, דהרי כתב בר"ן בתשובות (סי' י"ט, ומובא בש"ך חו"מ סי' ע"ב ס"ק כ"ט) דהמשאל ספר לחבירו ונאנס אצל השואל, פטור השואל מאונסים, דמכיון דהמשאל מצוה קעביד, אם כן אף המשאל נהנה דהרי מיפטר לתת פרוטה דרב יוסף, נמצא שאין כל הנאה של השואל, וחוזר השואל להיות כשוכר.

חזינן דאע"פ שהמשאל לא קיבל הכסף מהשואל מכל מקום חשיב שוכר.

ז. משאל ספר ונאנס

הנה כתב בר"ן בתשובות (סי' י"ט, ומובא בש"ך חו"מ סי' ע"ב ס"ק

לומר דחייב לשלם להמפקיד היקר את כל החפץ.
אך יש לעיין אם יכול לתבוע מהמפקיד של החפץ הזול שישלם
לו כיון דהיה צריך להוציא הוצאות על מנת להציל בשבילו.

ה. אחד המפקידים עני

הנה אם יש שני מפקידים ופקדון אחד זול ופקדון אחד יקר,
והמפקיד של חפץ הזול הוא עני, יש לעיין אם יקדים העני, דהרי
לכאורה לענין חובת שמירה אזלינן בתר ערך החפץ.

תו יש לעיין בכהאי גוונא לענין השבת אבידה, במוצא שתי אבידות
של שני מאבדים ויכול להחזיר רק אחת מהן, והזולה שייכת לעני
והיקרה שייכת לעשיר, מה יעשה, האם אזלינן בתר ערך האבידה
ויחזיר לעשיר, או דילמא אזלינן בתר המאבד ויקדים העני.

כמו כן יש לעיין בהלואה לעני ולעשיר, ולעשיר יכול להלוות יותר
ולעני פחות, האם יקדים העני. [וצריך עיון בספר אהבת חסד].

ו. לא הציל כלל למי ישלם

הנה אם יש שני מפקידים שוים ופקדונות שוים ויכול להציל רק
אחד מהם, דאמרינן איזה שירצה יעשה, ולא הציל אף אחד, יש לעיין
אם חייב לשלם לשניהם, או דילמא חייב רק לאחד מהם ואינו ידוע
מיהו ואם כן יוכלו להוציא ממנו רק על ידי הרשאה.

ותליא נמי בשני בורות ויכול לכסות רק אחד מהם ולא כיסה אף
אחד והזיקו שני הבורות [או אחד מהם]. וכן בשוורים בכהאי גוונא.

ז. לא הציל כלל ואם היה מציל היה מציל את שלו
תו יש לעיין ביש אש בבנין ויש שם חפץ של השומר ושל המפקיד,

ענינים שונים

ד. לכאורה חייב לשלם

לענין בכל הני גווני חייב לשלם לו, דבאמת הוא מחוייב, אלא
שכשאנו יודע אין לחייבו דהוה אונס, ואם כן חייב לשלם להשני.

שוב הראוני בדברכי תשובה (סי' קי"ט ס"ק ע"ג) דן בשם משנת חכמים
(הלכות עכו"ם דף כ"ו ב') במי שקנה בשר ואחר כך נתברר שקנה טריפה
ושלחו שלוח להודיעו שהוא טריפה, האם הקונה חייב לשלם הוצאות
השלוח, וכתב דכן הדין נותן, אך לא מצא ראיה ברורה לזה. והנה זה
ככל הנידונים לעיל.

והובא הני"ל בפתחי חושן (הלכות גניבה פרק י"ג הערה ל"ה) ודן אם מניעת
דבר שעשה נידון בקום ועשה ואז חייב להוציא כל ממונו, או דילמא
נידון בשבב ואל תעשה ואינו חייב אלא חומש ממונו. [והיינו חובת רדיית הפת
בשבת להציל עצמו ממלאכת אפיה בשבת].

ה. לשלם לבדוק אם מזיק

הנה יש לדון עוד, כשיש ספק מי המזיק, כגון בגזילה של מים ואין
יודעים מהיכן מגיע הנזילה, והבדיקה עולה כסף, האם מתחלק
התשלום בין כולם, או דילמא מי שיתברר שהוא המזיק הוא חייב בכל.
וזה צריך עיון.

עניני שבת

פירות, ובורר חתיכה אחת להניחו לאחר זמן, האם נימא דחשיב בורר,
דבורר עוגה מפירות חבירתה, ופירות מעוגת חבירתה, או דילמא אין
כאן בורר, כיון דכל החתיכות דומות.

ולכאורה אין כאן בורר, דהרי בחתיכות דגים ממין אחד דשרינן, מי
לא עסקינן שבדגים יש גם עצמות. וצריך תלמוד.

אבל אם החתיכה של דגים שלוקח יש בה עצמות ובחתיכה האחרת
אין עצמות, יש לומר דזה שני מינים.

**זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד
בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה
לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך
להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך
רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר
ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק
חלק מהדברים.**

לקבל הגליון לתרומות והערות, במייל:

L5703949@gmail.com

לשלם על הצלתו מאיסור

הנה יש לדון בכמה גווני באדם אחר שהוציא ממון לצורך חיוב של
השני, האם השני חייב לשלם לו.

א. סגר הדלת לפני שורו

הנה יש לדון לענין החיוב שממונו לא יזיק, כגון מי שנפתחה הדלת
בפני שורו ברוח שאינה מצויה ואדם אחר סגר הדלת בהוצאות דמים,
אם יכול לדרוש הכסף מבעל השור, שבאמת היה מחוייב למיעבד הכי
בעד דמים אם היה לו דמים.

ב. קנה לו ציציות

כמו כן לענין מצוות, כגון מי שאין לו חוטי ציצית ואינו יכול
להשיגם, [אדם יכול צריך ליתן חומש ממונו], ואדם אחר השיג לו
ציציות שלא מדעתו בפחות מחומש ממונו, האם חייב לשלם לו.

ג. הציל בהמתו מאכילת חמץ

כמו כן לענין איסורים, כגון מי שירש בעלי חיים במדינת הים ולא
ידע בכלל שירשם, והם אוכלים חמץ, ועולה כסף למונעם מאכילת
חמץ, האם יש דין כפיה שישלם להפריש עצמו מאיסורא.

ב' מינים לענין בורר

הנה קיימא לן (שולחן ערוך סי' שיי"ט סעי' ג') כל שהוא מין אחד, אף
על פי שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי בורר. אבל בשני
מיני אוכלים, כגון שני מיני דגים, ובורר ומניח בשביל לאחר זמן,
מיקרי בורר וחייב.

ויש לעיין כשכל חתיכה מורכבת משני דברים, כגון עוגה דלמעלה

הגליון לעילוי נשמת

הבחור החשוב חיים עוזר זצ"ל
בן הרה"ג ר' זאב שליט"א ברלין

עבד את קונו בקדושה והצנע לכת
עמל ויגע בתורה בהתמדה עצומה
שמר פיו ולשונו באופן מופלא, נוח למקום ונוח לבריות

רבינו זצ"ל היה משתעשע עמו בקביעות בדברי תורה בהיותו בביתו
נלב"ע י' כסלו תנצב"ה

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 299
כסלו תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לשיעור רח"נ, ומקסימום 5.70 לשיעור חזו"א, וכל רחוב פשוט בזמנינו יש בו יותר מתשע מטרים [כשיעור ט"ז אמות של רשות הרבים]. ובמצאות רחוב צוה"פ כיום היא פי כמה, בעירובים טובים משתדלים שיהיה רק עד כ 30 מטרים, ובעירובי הישובים מצוי גם יותר מ 50 מטרים, שזה כמאה אמות. לפני כשנתיים נכנסנו אל הראשון לציון שליט"א על מנת לעורר את הישובים לתקן עירובים כשרים עם בודקי עירובין מוסמכים, והראש"צ שאל האם אפשר לסדר שיהיה עמוד כל פחות מ"א אמות כדי שיועיל גם לדעת הרמב"ם. אבל הסברנו שבדרך כלל לא ניתן לעשות דבר כזה, כי זה דורש להעמיד עמודים בצפיפות לא רגילה, לדוגמה העירובים בישובים שהקו עובר מאחורי הבית בתוך החצרות, אדם שיש לו חצר שאורכה בסה"כ כשלושים מטר, יהיה לו חמשה עמודים שעומדים באמצע החצר, זה דבר שמפריע מאוד, ורוב התושבים לא יסכימו לכך, [בדרך כלל עושים שהעמודים של העירוב נמצאים על הגבולות שבין אחד לשני, כדי שלא יהיו תלונות, ולכן אורך הפתח משתנה לפי רחוב החלקות של התושבים, שהוא 30-50 מטר ויותר].

בנוסף יש לציון שנחלקו האחרונים בדעת הרמב"ם האם יועיל לחלק את הקטע של צורות הפתח בעמודים, שכל פתח יהיה פחות מ"א אמות, וכך נראה בשו"ת חת"ם (או"ח סי' פ"ח), או שמא זה לא יעזור, כי הדבר נמדד לפי אורך הפרוץ, דהיינו שאם הפרוץ יותר מ"א אמות, אין להתירו בצורת הפתח בלבד, ואפילו אם נחלק אותו לפתחים קטנים, נחשב לצורת הפתח בפירצה של י' אמות, וכך מבואר בדברי החזו"א (ע"ט סק"ו). ועכ"פ למעשה כאמור בכל העירובים עושים צורת הפתח יותר מ"א אמות, ולכן כדי לצאת דעת הרמב"ם צריך שיהיו רוב גדרות ממש, והמיעוט בצורות הפתח. בישוב הנזכר הגיעו להסכמה לעשות גדר ממש סביב רוב הישוב, לאחר זמן רב שדנו בזה, והעבודה נמסרה למוקד העירוב שיבצע אותה כהלכה.

האם תעלת ניקוז מים ראויה למחיצה מדין תל המתלקט

בעשיית התכנית נפגשנו בשטח עם הרב ועם העוזרים, והראו לנו את תעלת המים שעשו בקצה השכונה, ואמרו שאולי נסמוך עליה לעירוב, מדין תל המתלקט, שאם הוא עולה י' טפחים מתוך ד' אמות, הרי זה כמחיצה. אבל מיד הסברנו שלא שייך לסמוך על זה למחיצה, כי יש קטעים שהם פחות מהתלילות הנדרשת, ואינם כמחיצה, אלא כפירצה שפוסלת את העירוב בקלות, בלי שישימו לב. עדיין הם טענו שיש חלקים משופעים שיפוע חזק, וא"כ נעשה את הגדר בחלקים הנמוכים והבעייתיים בלבד.

בענין זה יש להדגיש שיש שתי סיבות שההנהגה הנכונה גם בעירובים של הרבנות, שלא להסתמך על תל המתלקט בערימת עפר כזו או תעלת מים ללא קירות בטון, א. מצוי שמשתנה העפר מחמת עבודות פיתוח או נסחף מהגשמים, ואין הבדק בקי לשים לב לכך. ב. במקום שיש קטע פסול, קשה לתקן אותו כראוי, כי אם יעשה את הפתרון הרגיל על ידי צורת הפתח, יהיה לו בעיה באיזה מקום להעמיד אותם שלא יהיו על השיפוע, ויחד גם יהיה חיבור מחיצה בין העמוד למקום שבו התל כבר נחשב מחיצה. ודברים אלו לומדים מתוך הנסיון, וכפי שבארנו בשיעורי העירובין למעשה. לכן אם רוצים להדר את העירוב, דבר ראשון שלא לסמוך על התל של תעלת המים. הרב קיבל את הדברים, והורה לעשות גדר לאורך גבול העירוב.

תיקון ותוספת גדר לתייל האורך התעלה

דין גדר קונצרטניה העשויה מתייל מסולסל

דבר נוסף שהיה באותו מקום, בעקבות גניבות שהגיעו מהבדואים המסתובבים בשדות, עשו כבר כעין גדר מסלילי תייל [הנקרא קונצרטניה], והתעוררה שאלה האם זה יהיה תחליף לגדר, כיון שיש הרבה חוטים ומדין לבד נחשב למחיצה.

פתיחת השיעורים ברחבי הארץ, וההתעוררות שבעקבותיהם

בשבוע זה התחילו בס"ד את סידרת השיעורים בהלכות עירובין למעשה, בכמה מקומות. בירושלים נפתחה קבוצה אחת בסמוך לשיבת מיר, ובה משתתפים אברכים ת"ח מכולל מיר, שחלקם אף עוסקים כעת בלימוד מסכת עירובין. קבוצה נוספת נפתחה בירושלים בשכונת סנהדריה, בסמוך לצומת בר אילן. וכן בבני ברק נפתחו שתי קבוצות, אחת באזור גן ורשא והשניה במרכז העיר בבית הכנסת צעירים. בעז"ה בשבוע הבא יפתח גם סידרת השיעורים במודיעין עילית ביום שלישי בערב, וכן המגרת החדשה של השיעורים בעיר פתח תקוה, שיש בה בשורה חדשה להתפשטות ידיעת העירובין לכל העיר.

במבט פשוט נראה לנו שהדבר מועיל רק לכמה עשרות אברכים שישתתפו בשיעורים, ואולי גם לחברותות שלהם שישמעו מהם חידושים פה ושם. אך לא כן הוא, אלא ההשפעה היא הרבה מעבר לכך, יש גם כח סגולי בתורתנו הקדושה, שהשפעת הלימוד משפיעה הרבה מאוד על כל המקום, וגורמת התעוררות וחיזוק בכל האזור.

ובענינו ראינו את הדבר הנפלא הזה, בעת שמסרנו שיעורים בערי הנגב, באופקים ונתיבות, ופתאום החלה התעוררות בישובים באזור, לאחר שנים רבות שהיו עירובים פסולים, החוטים היו קרועים, וסמכו על חוטי טלפון שאינם מעל העמודים עם לחיים שמזמן כבר אינם נמצאים, וחוטים שקשורים לגגות, ועוד. והרב המקומי ידע שיש בעיות, אך הוא הגדיר אותם כבעיות בלבד והתעלם מהם מתוך מחשה שזה עירוב בדיעבד. ופתאום ללא הסבר טבעי, רבני הישובים מעצמם החלו לבקש שיתקנו את העירובים כדון, וממילא קראו למוקד העירוב שיעשה תכנית מסודרת, וגם יפקח על העבודה שתהיה כהלכה, ולפחות שלשה ישובים תקנו את העירוב בצורה כשרה, ועוד שני ישובים שתקנו לבד כי הם הכניסו בעירוב גם את השדות שההיתר שלהם מפוקפק מאוד. יהי רצון שההתעוררות תמשיך להשפיע ולהוסיף ולחזק את שמירת השבת בכל מקום.

שיטת הרמב"ם בצורת הפתח יותר מ"א

במקביל לפתיחת השיעורים ברחבי הארץ בס"ד, ממשיכים במוקד העירוב גם בבדיקת הישובים ובעבודות תיקון העירוב במקומות רבים. אחד מהמקומות שנמצאים כעת באמצע עבודות תיקון העירוב, הוא ישוב דתני ידוע באזור קרית מלאכי, שהרב של הישוב קרא למוקד העירוב וביקש להדר את העירוב של הישוב, שהיה כשר גם לדעת הרמב"ם, כיון שהוא והרב מהתושבים הם מבני ספרד, ובני ספרד צריכים להקפיד על כך. והנה נבוא כאן לבאר מהי חומרת הרמב"ם ומה פוסקים בענין זה.

בשו"ע (סי' שס"ב ס"י) כתב שאפשר לעשות את כל העירוב מצורות הפתח, והם העמודים והחוטים הנעשים בזמנינו, שהחוט יושב מעליהם ומשמש משקוף מעל שני העמודים. ואפילו נעץ ארבעה עמודים בארבע פינות ועשה צורת הפתח [חוט] על גביהן, מותר. והוסיף השר"ע וכתב, ולרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפירצה יותר מעשר אמות, אלא אם כן עומד [מחיצה] מרובה על הפרוץ [שיש בו צורת הפתח]. מבואר שלדעה הראשונה בשו"ע אפשר לעשות צורות הפתח ארוכות ואפילו שכל העירוב הוא רק ע"י צורות הפתח כשר, אבל לרמב"ם [כאשר אורך הפתחים יותר מ"א אמות] צריך שרוב ההיקף יהיה מגדרות ממש, ורק המועט יהיה ע"י צורות הפתח. וכתב המשנ"ב (ס"ק נ"ט) נכון לחוש לדעת הרמב"ם, שגם דעת הסמ"ג והסמ"ק הוא כן. ולמעשה מדברי השו"ע משמע שלא חייבים לעשות כדעת הרמב"ם מעיקר הדין, שהרי הביא אותו בדעה שניה לאחר שסתם שכשר, ומ"מ ידוע שבני ספרד משתדלים יותר לקפיד על שיטת הרמב"ם.

מה האורך של צורות הפתח המצויים בעירובים בזמנינו

בשלב זה הקוראים מסתמא שואלים, מהו אורך צורות הפתח המצויים בעירובים בזמנינו, וחלקם מוסיפים אולי הם פחות מ"א אמות, וכשרים גם לדעת הרמב"ם. אבל זה לא יתכן, כי שיעור י' אמות הוא בסה"כ 4.80 מטר

כיסתה את הלחיים. נשאלת השאלה האם זה פוסל את העירוב, ומאיזה שיעור יש בהם בעיה.

והנה יש בענין זה כמה דינים, א. באופן שהצמחיה גבוהה ומקיפה מסביב לעמוד, יוצא שהעמוד מוקף במחיצה, משום שאם הוא מוקף במחיצה, נחשב שהעמוד נמצא ברשות אחרת, ואין פתח שלם, כמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) לגבי עמוד שנמצא בחצר מוקפת מחיצות

שאינו כשר. ודין זה נאמר רק כשהצמחיה מגיעה לגובה י' טפחים [לשיעור רח"נ כשמונים ס"מ ולשיעור חזו"א קרוב למטר], ואינה מתנדנדת ברוח, שיש בה שיעור מחיצה. אבל אם הצמחיה נמוכה משיעור זה, אינה פוסלת. ב. יש חוששים מדין פתחי שימאי, כאשר הצמחיה צמודה לעמוד וקבועה למשך תקופה, הרי בהלכות מחיצה היא נעשית כחלק מהמחיצה, וכן בעמוד היא משנה את צורת העמוד, לצורה שאינה חלקה וישרה. ולגבי זה אם הצמחיה יותר מג' טפחים, כבר טפחים לגזום אותה.

המציאות בזמנינו, שבעירובים עירוניים מקילים בשני הדברים האלו מסברא, שיש לומר שהצמחים הם כדבר חיצוני שאינו משנה את צורת העמוד ואין בזה דין פתחי שימאי, וגם לענין מחיצה, מחשיבים את הצמחים כמו חפצים המונחים בפתח, כמו ארגז או מזודה גדולה, שאינה מחלקת רשויות בחלל הפתח. [אמנם לגבי דין פתחי שימאי זו סברא מובנת, משא"כ לגבי מחיצה אין הצמחים דומים לחפצים שהם זמניים וניטלים מהמקום, משא"כ הצמחים שמחוברים לתקופה של כחצי שנה ויותר, ודאי יש להם דין מחיצה המחלקת את המקום, ודחוק יותר להקל בזה]. לעומת זאת בעירובים השכונתיים בכל המקומות מקפידים שלא יהיו צמחים גבוהים קרוב לעמוד, וכן נכון לעשות ובמקומות שלא מקפידים על כך, נכון להימנע מלסמך לטלטל בעירוב באותו מקום, גם אם זה לא נפסל לכל הדעות.

ג. יש עוד אופן שהצמחים יכולים לעשות חשש הלכתי, אך זה שייך בדרך כלל רק במקום שיש לחי, ולא במקום שיש עמוד לבד. חשש זה קיים כאשר הצמחים נמוכים, ומתפרסים על שטח שלפני הלחי, יוצא שהם יוצרים כעין קרקע גבוהה מסביב ללחי, וא"כ חישוב גובה הלחי צריך להיות י' טפחים מעל גובה הצמחים. וכיון שהלחי שעושים בזמנינו גבוה י' טפחים או מעט יותר, [כיום מייצרים את הלחיים בגובה 1.10 מטר, שהיה י'

טפחים ברוח, אבל זה לא הרבה יותר מ' טפחים], א"כ כשהקרקע נעשית גבוהה, לא נשאר בלחי שיעור גובה י' טפחים מעל פני הקרקע, והוא פסול. אלא שלא כל צמחים שנחשבים מחיצה נחשבים גם לקרקע, אלא דוקא צמחים חזקים וקשים, ו"א בשיעור שאפשר להניח עליהם דבר ולהשתמש [כעין מש"כ בגמ' עירובין דף עח.], ו"א בשיעור שראוי לעמוד עליהם ולא יתמעט לגמרי [כעין בסוכה על גבי סוכה שהתחזקה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה. ויש לחלק וצ"ע]. ולפ"ז יש להקפיד גם על צמחים שאינם גבוהים, בתנאי שהם חזקים ובאופן שמתפרסים על שטח ד' על ד' טפחים.

לפי מה שהתבאר מובן החילוק בין מקום שיש לחי למקום שיש רק עמוד, כיון שעמוד הוא דבר גבוה, וגם כשיש צמחים נשאר בו גובה י' טפחים מגולים, וי"ל ממה נפשך, אם הצמחים מגביהים את הקרקע, אז יהיה בעמוד י' טפחים מראשי הצמחים ומעלה. משא"כ בלחי שהוא נמוך, אם נחסר בגובהו נחסר בכשרותו.

ד. יש עוד אופן שפוסל דוקא כשמדובר בלחי, כאשר הצמחים מכסים מעל הלחי, ודין זה מבואר מדברי ה"ט והמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שאם יש דבר המפסיק בין הלחי לחוט, הוא פוסל את הלחי, שאינו מתיחס אל החוט שהוא המשקוף. וגדר הצמחים לענין זה, אם הם נשארים גם בזמן הרוח, ואף אם מתנדנדים מעט לכאן ולכאן. מחמת זה יש להקפיד לגזום את הענפים שמתקרבים ללחי או באויר כהגד הלחי, כדי שלא יגיע למצב שהם כבר חוצצים ופוסלים את העירוב.

עדיין הזכות ממתינה להיות שותף בהוצאת ספר מגליונות

"תיקוני עירובין" מס' 81 עד 300

החפץ במצוה יוכל להנציח את שמות יקיריו על גבי הספר

לפרטים נא לפנות לטל' 0548483320

בדבר זה יש לציין שהמציאות היא שכמעט תמיד אין שיעור לבד בסלילי התיל, למרות שמרחוק זה נראה צפוף, אבל במדידה רואים ברור שיש יותר מ 30 ס"מ בין החוטים [במקום שבו החוטים מתרחקים זה מזה]. ואע"פ שהם מסולסלים באופן שכנגד הרווח שבצד אחד, יש חוט תייל בצד השני של העיגול. מ"מ כיון שהעיגול בקוטר של כשישים ס"מ ויותר, אין לבד בין החוטים שבצד אחד לחוטים שבצד השני, וממילא נוצר רווחים לכל האורך, שאין בהם לבד, ואין שום צד להכשיר אותם למחיצה.

לפ"ז יש לדון גם לקולא, שאם יש סוג כזה של תייל שעובר תחת צורת הפתח, הוא לא עושה שום חשש, כי אין לו דין מחיצה כלל. אמנם אם הוא חוסם את כל הפתח יש לדון מסיבה אחרת, שמא צריך שיהיה אפשר לעבור בפתח, ואם אי אפשר לעבור אין לזה שם פתח כלל. וצ"ע מה המקור לסברא זו ואכמ"ל. ומ"מ הורו הרבנים ע"פ המבואר בחזו"א (סי' ע' ס"ק י"ט) שאם נשאר מעל הדבר החוסם עד המשקוף, חלל בשיעור גובה י' טפחים, הרי זה נחשב פתח והוא כשר. לכן בצוה"פ של עירוב שהיא גבוהה, אין בעיה בתייל העובר תחתיה, אלא אם הצוה"פ נמוכה מאוד, באופן שלא נשאר חלל י' פתוח.

גיוזם לצורך העירוב בשנת השמיטה

בשנה זו שנת השמיטה, יש הלכות מיוחדות שנוגעות גם לעוסקים בעירובים, ורבים שואלים מה הדין בגיוזם ענפים שמפריעים לעירוב, הרי גיוזם נאסר בשמיטה.

והנה הגיוזם שנאסר הוא ממלאכת זורע, מפני שעל ידי הגיוזם גורם באופנים מסוימים שהעץ יגדל טוב יותר. ויש חילוק בין עץ הגפן לשאר העצים. בגפן יש מלאכה מיוחדת שנקראת "זמירה", והיא נאסרה מן התורה בפירוש, שנאמר "שדך לא תזרע, וכרמך לא תזמור". אבל בשאר העצים לא נאסרה מלאכה זו מן התורה, אלא היא "תולדה" של מלאכת זורע. [ע"י רמב"ם הלכות שמיטה פ"א ה"ב, ובחזו"א שביעית סי' כ"א ס"ק ט"ו, ובדרך אמונה ס"ק י"ד, וציון ההלכה ס"ק ל].

ויש להוסיף יסוד חשוב, שיש הבדל בדין תולדה של המלאכה בין איסורי שבת לאיסורי שמיטה, שבאיסורי שבת התולדות גם כן אסורות מהתורה כמו אב מלאכה, וחייבים על התולדות סקילה וחטאת, משא"כ בתולדות של איסורי שמיטה, אין איסור דאורייתא בתולדות, והאיסור שלהן הוא מדברנן (רמב"ם שם הל' ג'). ונפק"מ שיש הרבה אופנים שאדם עושה מעשה של מלאכה אבל כוונתו לצורך אחר, ובאיסורי שבת זה נקרא דבר שאינו מתכוין, או מלאכה שאינה צריכה לגופה, וזה אסור לדעת הרבה שיטות ובאופנים מסוימים כגון בפסיק רישא, כי יש כאן מלאכה, משא"כ בשמיטה, בפרט כשהאיסור הוא מדברנן, אין איסור כשאינו מכין לצורך המלאכה, ורק משום מראית העין יש אופנים שאסור, ואם יעשה בצורה הניכרת שאין כוונתו למלאכה, יהיה מותר לעשות אותה.

לפי האמור נבין, שכאשר אנו דנים על גיוזם וקציצת ענפים שמפריעים לעירוב, שהאחראי על העירוב בודאי שאינו מכין לצורך תועלת העץ שיגדל טוב, אלא לצורך סילוק הענף שמפריע לו, אין בזה מלאכה דאורייתא וגם לא איסור דרבנן, ורק צריך שלא יראה נראה כמתקן ומשביח את העץ. וכתב בספר חזון איש (שביעית סי' י"ט ס"ק ט"ו) שמלאכת הגיוזם צריכה ידע טוב, לדעת באיזה צורה טוב לחתוך כדי שבאמת יביא תועלת לעץ, ואדם סתם שחותך מהעץ, אינו נראה כמביא תועלת לעץ, בפרט כשחותך רק מצד אחד של העץ דהיינו מה שמפריע לו. ובדרך אמונה (שם צה"ל ס"ק רפ"ג) הביא שהחזו"א התייר לגיוזם ענפי דקל שהפריעו לעבור בכניסה לבית הכנסת ומ"מ מבואר שטוב שיעשה בצורה שונה מדרך הגננים, דהיינו שיעשה שינוי בכלי או בצורת הגיוזם, שלא יראה כמתקן את העץ.

לפ"ז למעשה כשהאחראי על העירוב גזום עץ, אין חשש שזה יראה כמי שבא להועיל לעץ, כיון שהוא מתמקד בחלק שמפריע לו, ואינו מסדר את שאר הענפים שמסביב לעץ. ומי שמתעסק בגיוזם קטן של גדר חיה, ראוי שלא יעשה במגזמה מקצועית, אלא בקטר או במספריים. אבל מי שגוזם ענפים שנמצאים בגובה, חייב להשתמש במגזמה איכותית המשמשת לגיוזם, ובכל זאת מותר לכתחילה לעשות מה שצריך לצורך העירוב.

כמה דינים בעמוד מוקף בצמחיה, וצמחים על הלחי ולפניו

באחד מהעירובים שנבדקו בימים אלו, נפגשנו במקום שהיו עמודי עירוב מוקפים בצמחיה, ואף היה מקום שהיו לחיים לפני העמוד, והצמחיה

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונת הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

יום שמנע אדם עצמו מלילך לשיבה של מטה, דוחים אותו לעתיד לבוא משיבה של מעלה, ומאבד טובה הרבה של הלמוד ברבים, ומאבד מדעת את חוקי האלקים ואת תורותיו, ומאבד טובה מרובה של הקדישים, וכהנה טובות הרבה. **לכן אוהב נפשו יהא חלקו מיושבי בית המדרש תמיד. אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, עכ"ל.**

וברצוננו להביא דברי חיזוק שקיבלנו מאת ת"ח גדול המרביץ תורה בעיר רחובות: בפרשת השבוע פר' ויצא', וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. ומפרש"י, **שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.** ומובא בשם הגר"ז סאלאוויצ'ק זצוק"ל, שיעקב לא היה ישן שם אם היה יודע שזהו מקום המקדש כיון שדין מורא מקדש קיים גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים וכמבואר בגמ' ביבמות ו', **ואע"פ שהשיג שם השגות גדולות מ"מ כל זה לא היה כדאי בכדי לעבור איסור.** ובספר 'שערי אהרן' מביא לשון הרמב"ן שיראת יעקב אבינו היתה יראת חטא איך לא כיבד המקום ההוא באשר ישן בו, **וזה מורה כי אפילו הנביא חוב עליו שתהיה בנפשו הכנה וכובד ראש למקומות המיוחדים בכבוד השכינה, ולכן היה יעקב מתיירא מן העונש.** ומביא מהשלה"ק בפרשתינו, 'ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה' **ראוי לאדם לעמוד במקומות הנכבדים באימה וביראה ובתוספת קדושה ויהיה מורא שמים עליו בדבור ובמחשבה ובמעשה, על כן המספר שיחת חולין בביהמ"ד או בביהכ"נ אף שלא בשעת לימוד ובשעת תפילה מסלק מורא שמים מעליו והוא איסור מוסף על איסור שיחת חולין עכ"ד.** ומדבריו אנו לומדים שהנזהר משיחת חולין בביהמ"ד ובביהכ"נ מוסף בנפשו יראת שמים, ויה"ר שנזכה לחיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא שזה כל האדם, ואשרי המזהירים והנזהרים.

בירורי הלכה

שלנו וכעובדא דידך לייחד תיבה וארון על יום או יומיים ולתת בו הס"ת ולהוציאו בשעת הקריאה ואחר כך יחזירו לארון, מותר כי אין פגם לספר תורה, מאחר שמייחד לה ארון ועמוד להוציאה ולהכניסה ע"כ. משמע קצת שלא בעיני יום או יומיים קודם, אלא כשמייחדין ארון ועמוד להוציאו ולהכניסו אף באותו יום מותר, ומ"ש יום או יומיים אורחא דמלתא נקט, גם מעשה שהיה כך היה עיי"ש. ולפ"ז אם מביאים את הספר תורה לפני התפילה, אפילו אם מחזירים לאחר התפילה מותר.

ג בדעת קדושים (שם סוסק"א) אודות טלטול ספר תורה בבית אחד מחדר לחדר נראה שאין קפיצא בזה, וכמו שכל ארון הקודש הוא חדר בפנ"ע (כמבואר בט"ז סק"א ואעפ"כ מותר לטלטלו לבימה), ומ"מ טוב למעט הטלטול בחדרים בכל האפשר עכ"ל, וע"ב בא"א (בוטשאטש), שדן לטלטל מחדר לחדר תחת גג אחד, וכתב דהעולם נוהגים בו להקל ונסתפק בזה טובא, ובסו"ד כתב דאין להקל אלא שיש כותל אחד מפסיק מהחדר שמונח בו הספר תורה לחדר שמטלטלים אותו אבל אם יש הפסק חדרים בינתיים איסור, נשאר בצ"ע אם מותר להקל בכה"ג עיי"ש.

ואולם המעשה רב בס"י קכ"ט כתב וז"ל, קריאת התורה הולך לס"ת אפילו הוא בבית שני, ואין מטלטלין מחדר לחדר, וכ"ש לבית אחר עכ"ל. אלמא דאיסור להוציא ספר תורה ממקומו אפילו מחדר לחדר.

ויש מקום לחדש ולומר (שו"מ בהערות הגר"ש על מסכת סוכה טז: שנראה שכתב עד"ז), דיש לחלק בין נידון האחרונים הנ"ל לבין ביהכ"נ שיש בו ריבוי חדרי תפילה, דכל נידון האחרונים הנ"ל היינו שמעביר מחדר לחדר ומבית לבית, שהמקומות ביסודם מוגדרים לשני מקומות, אבל כל שנבנה בית הכנסת אחד שיש בו ריבוי חדרים, ונקבע שהארון קודש שלו

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מספר 'פלא יועץ' בעניין ההנהגה הראויה בבית המדרש וז"ל:

אמרו רבותינו ז"ל (סוכה נב: קדושין ל.) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נמוח אם ברזל הוא מתפוצץ. ובית המדרש הוא המקום שלומדים בו תורה ברבים. **וראוי ליחד מקום בכל עיר ועיר שיהא מיוחד לבית המדרש ללמד תורה ברבים... וטוב לגבר שאל ימנע רב טוב מעצמו, ואל ימנע עצמו מבית המדרש אפילו פעם אחת.** ואל יטעהו יצרו במשאות שוא ומדוחים, כי גדול כח תורה דרבים לרצון ונחת רוח לפני אביו שבשמים...

וכל ההולכים לבתי מדרשות יזהרו לישב שם באימה ביראה, כולם כאחד באגדה אחת יושבים ולומדים בשפה ברורה ובנעימה קדושה. ובשעה שהחכם דורש יעמדו כלם בשתיקה, ותהיינה אזניהם קשובות אל דברי הדורש בחיבה לשמור ולעשות ולקיים, ומ"מ לא יעשו ח"ו שחוק או קלות ראש או דברים בטלים כיושבי קרנות בבית המדרש, כי גדולה קדשת בית המדרש יותר מקדשת בית הכנסת (מגילה כז.), וכל בי עשרה קדמא שכונתא (סנהדרין לט.) **וצריך לישב שם באימה ויראה, עושה אלה יהיה חלקו מיושבי בית המדרש, ואם לא, ההעדר טוב ממצאות הרע, שאם הולך שם לישן ולהיות מעלה עשן כל הלילה ולעסק בשיחה בטלה ושחוק וקלות ראש יאמר ה' מי בקש זאת מידכם רמס חצרי ולבוא אל בתי להיות חוטא ומחטיא הלוא טוב לכם שתנוחו על משכבכם בביתכם. אבל אם יוכל לכף את יצרו לישב שם כאשר יאות, עוסק בתורה או שומע בלמודים, לא יאבד מלילך לבית המדרש אפילו פעם אחת, שהרי אמרו רבותינו ז"ל (חגיגה ט:) איזהו חסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם.** ואמרו רבותינו ז"ל (דב"ר ז א.), שעל כל

בדין הוצאת ספר תורה ממקומו לחדרים הנוספים שבבית הכנסת לצורך קריאת התורה

בשו"ע סי' קל"ה סעי' יד', בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאים אצלם ספר תורה אפילו ברה"ו והנה"פ, והיינו דוקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או יומיים קודם מותר וכו'.

והנה יש לעיין דהרבה בתי כנסת שיש בהם ריבוי חדרי שטיבל ואין בכל חדר ספר תורה, או אפילו אם יש בכל חדר ארון ספר תורה, מיהו הארונות שם אינם משתמרים, ובימי שני וחמישי ושבת רוצים ליקח ס"ת מהארון הגדול שבהיכל המרכזי ששם הוא מקום המשתמר ולהחזירו לאחר קה"ת, האם מותר הדבר, דהא אין להביא ס"ת באופן ארעי אלא כשמעבירו בקביעות מקום של יום או יומיים, (וכן הוא ברחבת הכותל המערבי, שבימי קריאת התורה מעבירים את הס"ת מהארונות הקודש הנמצאים במערה אל רחבת הכותל, ומחזירים אחרי הקריאה, וכבר כתב באגרו"מ יו"ד ח"ב סי' צ"א דהא דאסור ליקח ספר תורה, הוא אפילו ליקח אותו עם הארון שלו).

ויש לדון בזה כמה צדדי היתר: א] בדעת קדושים יור"ד סי' רפ"ב סק"א כתב בתו"ד, דנראה שכמו שמותר לטלטל ספר תורה עבור אדם חשוב, כך מותר בשביל ציבור הקבועים בביהכ"נ וביהמ"ד שכיון שהם קבועים שם לתפילה אולי הר"ז כאדם חשוב וצל"ע.

ב] באילה רבא סי' קל"ה הביא בשם המהר"ם פאדווה ז"ל, נ"ל דמרכיזי מיידי בענין שמביאין הס"ת לקרות ואין אצלם שום ארון או תיבה אשר מוציאין ממנה ספר תורה ומחזירין לתוכו, רק מביאין אותה ממקום אחר בשעת הקריאה ואחר הקריאה מחזירין ספר תורה למקומו. אמנם במנהג

דכשאי אפשר שהספר תורה יהיה מונח בביהכ"נ משום שאינו משתמר אין בזה איסור להביאו למקום שמתפללים שם, ולכאורה זהו משום דמתחילה נקבע דמקומו של הס"ת הוא במקום שמונח שם ולא חשיב שינוי ממקומו (והא דמותר לכתחילה לקבוע כך את מקומו, צ"ל משום דא"א בעינן אחר), ומעתה אף בעניינו, כל שיש לביהכ"נ ריבוי חדרים וא"א להניח בכל חדר ס"ת, או משום מיעוט הספרי תורה או משום שא"א שישתמר, הרי מקום הספר תורה לכל החדרים הוא ביהכל בית המדרש, ולא הוי מוציאו ממקומו. (ומיהו נראה דהיינו דוקא אילו כל החדרים מבית כנסת אחד, אבל בשני בתי כנסת מסתבר דאף אם מתחילה ירצו לקבוע שס"ת אחד ישמש את שניהם בזה ודאי חשיב זלזול להספר תורה ליקח אותו ממקום למקום, ואכתי צ"ע).

ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: שלכאורה ההיתר לא ברור, ויש מקום לדקדק בזה להימנע, והעיקר תלוי בזלזול שאם היה אדם גדול היו מביאים את הציבור אליו ולא הוא היה הולך אליהם.

הוא ביהכל המרכזי או משום מיעוט ספרי התורה שם, או משום שא"א לו להשתמר שם, בזה יש לצדד ולומר דלכו"ע מותר להעביר את הספר תורה דכל שכך נקבע בביהכ"נ י"ל דמקום הס"ת הוא לכל החדרים, והס"ת קבע מקום לכל חדרי הבית כנסת דזה מקומו ואין זה שינוי מקום, דהגדרת שינוי מקום אינו לפי חילוקי רשויות אלא לפי קביעת מקומו ושימוש של הספר תורה מתחילה, (מיהו כל זה בחדרים המיועדים מתחילה לקריאת התורה, אולם אם מריבוי המתפללים הוסיפו מנין במקום שאינו קבוע, בפרוודור וכדו', לכאורה בזה לא שייך האי היתר ועיין).

ומקור להאי סברא, יש לומר דבגמ' סוטה לט: (והובא בטור סי' קלח) אמר ר' תנחום אמר ריב"ל אין שליח ציבור רשאי להפשיט את התיבה בציבור מפני כבוד הציבור, ופירש"י כל זמן שהציבור בביהכ"נ, שהיה דרכם להביא ס"ת מבית אחר שמשתמר בו לביהכ"נ ופורסין בגדים נאים סביב התיבה ומניחים אותה בתוכה וכשיוצאים משם ונוטלים הס"ת להוליכו לבית המשתמר וכו'. וצ"ע דהיאך מותר ליקח את הספר תורה ממקומו, ומבואר

קוראים כותבים

זהו לשון 'קדושת ביהכ"נ' - מופרש ומובדל וכדוגמת ביהמ"ק והמשכן, ולשון 'משכן' היינו שהקב"ה שוכן בתוכו, וה"ז נמשל להבדיל ל'שגירות', וכמו שכתב ה'פלא יועץ' דבית הכנסת הוא בית ה' ממש, וע"כ הנכנס צריך לבקש רשותו ית"ש, וכמ"ש 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך', וכע"ז בחדרים (מצוות הארץ ד', ס"ו).

ולכן המדבר בביהכ"נ ועוסק בעניני חולין הרי הוא ממש כסותר בית ה', שמראה במעשיו שבית זה אינו בית ה' ח"ו שאינו מיוחד לתורה ותפילה בלבד וע"כ גדול עונו מנשוא וכמו שהביא המשנ"ב שם בשם הזהר ולכן 'גוערין בו' כמבואר בשו"ע ס' קכ"ד ס"ז ובזה נבין מדוע בעוון זה נחרבו בתי כנסיות וכמבואר במשנ"ב (שם סק"א), דהוא דוגמת ביהמ"ק שנאמר בו 'קימחא טחינת טחנת' (איכה רבתי א מ"ג). התעוררתי לזה מקביעות קריאתי בעלון נפלא זה א.ק. ב"ב

לכבוד הגליון החשוב העוסק בדברים העומדים ברומו של עולם. בעניין מה שעמד מור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א [לפני שבועיים] על החומרה המיוחדת שיש בקדושת ביהכ"נ שעל חטא זה ישנה תביעה יותר מעל שאר עבירות [כדמצינו בסיבת ה'מי שברך' שתיקן בעל התו"ט]. וביאר דהנכנס לביהכ"נ הרי הוא נבחר ליזמר לפניו ית"ש ואם בעת הזמר הוא מפטפט הרי זה חוצפה גדולה, והמשיל זאת לגביר גדול שהזמין לחופת בנו את טובי המנגנים ובעת החופה ראה שנים מהם מפטפטים זה עם זה וכדי בזיון וקצף.

ונראה להוסיף בזה דביהכ"נ הרי הוא מיוחד לעבודת ה', וכמו שכתב הרמב"ן סוף פר' בא, וכן הוא ברמב"ם פ"א מתפילה ה"א בענין איסור קפנדריא שאסור להכנס לביהכ"נ אלא לדבר מצוה, וכן הוא לשון המשנ"ב סי' קנ"א סק"ב 'והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו לתורה ותפלה'. ולכאורה

סיפור השבוע

שמיד כאשר נכנסתי לחדר התחלתי לפחד, ובעת שעסקתי בטהרה נכנסו לליבי הרהורי תשובה, שמעולם לא חוויתי ולא הרגשתי כמותם. "במשך שעה שלמה בכיתי" סיפרתי לו, "וקיבלתי על עצמי לתקן את מעשי. מעולם לא התרחש אצלי מאורע מעין זה, ובאתי לכאן לברר מה עשה הנפטר בחייו, שבגלל זה נגרם לי הפחד ועלו הרהורי התשובה". "אני חושב שאני יודע" אמר הרב. **"יש לי בית כנסת גדול, למעלה ממאה מתפללים, ואני יושב תמיד מול הציבור, כדי להשגיח שאף אחד לא ידבר בזמן התפילה. כבר ידוע בבית הכנסת שלנו, שמי שמדבר חייב לצאת החוצה, בלי וויתורים ובלי פשרות.**

בדרך כלל, ליד כל שולחן יושבים חמישה אנשים. הנפטר שעסקת בטהרה שלו הצטרף לבית הכנסת שלנו לפני כ-30 שנה, ומיד כאשר נכנס ארגן שולחן של עשרה אנשים והחליט עם אותם עשרה, שמרגע שהם פותחים את הסיפור לומר "אדון עולם" ועד סוף התפילה, הם לא מדברים. ולמה דווקא עשרה אנשים? הדבר ברור, הוא רצה מניין שלא ידברו בתפילה כלל. כך במשך 30 שנה, זכה וזכו אחרים בזכותו להתפלל במניין שאינו מדבר אף מילה של חולין באמצע התפילה".

הרב גרינוואלד שליט"א מביא על כך הסבר: רבי חיים פלאגי בפרשת תרומה כותב, **שאדם שאינו מדבר בתפילה שום מילת חולין, לא שולטת בו רימה לאחר מותו. ומבואר, שהכוונה היא שהגוף עצמו הופך לרוחניות, מעין נשמה.** אותו אדם שעשה טהרה לנפטר, התעסק במעין 'נשמה' ולכן נפל עליו פחד גדול, וזכה להרהורי תשובה.

ב"ליקוט אליעזר" (ערך שתיקה, דף קל"ח) מובא סיפור, **על אדם אחד שרצה לישר תלולית בחצרו, ובעת שעדר באדמה יצא ממנה בן אדם שלם. שאלו בעל הקרקע, "מי אתה ומה אתה?" אמר לו, "כבר לפני זמן נלקחתי לבית עולמי, אך מאחר שמימי לא דיברתי בבית הכנסת, גופי שלם ולא שולטת בי רימה".**

(כבוד בית ה')

הגוף עצמו הופך ל"נשמה"

מעשה מוזר ויוצא-דופן אירע עם יהודי יקר אחד, שקיבל על עצמו להתאמץ ביותר במצוות 'חסד של אמת' - בעשיית 'טהרה' לנפטרים לפני קבורתם. אותו יהודי הוא בעלים של חנות גדולה, והוא עסוק וטרוד בניהול חנות ובפיקוח על העובדים ועל כל המתרחש, אך בעת שמזעיקים אותו לעשיית 'טהרה', לא משנה באיזו שעה ולא משנה במה הוא עסוק - הוא עוזב את החנות, ואשתו מגיעה למלא את מקומו.

"יום אחד התקשרו אלי, וביקשו שאבוא בהקדם האפשרי" סיפר האיש, "כמוכן, שהזדרזתי להגיע, אך מיד כאשר נכנסתי והתחלתי לעסוק בטהרה, נפל עלי פחד גדול. הרהורי תשובה מילאו את ליבי, והתחלתי לעשות חשבון נפש, ובכיתי כמו ילד קטן. האמת היא, ששאלתי את עצמי מה קורה לי - מה הפחד הזה, ומניין הרהורי התשובה העזים ביום חולין רגיל? החברים שהיו איתי הביטו בי בתימהון. באמצע הטהרה לא מדברים בגלל כבוד הנפטר, ולכן רק לאחר שהסתיימה הטהרה פנו אלי ושאלו אותי, "דוד, מה קרה לך? מה הבכיות האלו?" "אני לא מבין את זה" עניתי. "אני מתפלל בדיוק כמוכם. אולי לנפטר הזה יש איזושהי זכות גדולה, שבגללה הוא גרם לי הרהורי תשובה עמוקים כל כך".

ביקשתי מאחד מהחברים, שיברר עבורי היכן יושבים "שבעה" על הנפטר ההוא. רציתי להבין את פשר התעלומה. הגעתי למקום ה"שבעה", ומצאתי רופא-שיניים יושב שבעה על אביו. הוא מיד הוציא כסף מכיסו בחשבו שאני משולח מא"י. באותה שעה היה הבית ריק, לא היו מנחמים נוספים, מלבד הרב של בית הכנסת שבו נהג הנפטר להתפלל. הרב חיך, והבהיר לבנו של הנפטר שאינני משולח מארץ ישראל, אלא הבעלים של חנות ידועה ליד בורו-פארק. התברר, שאשתו של רופא השיניים היא לקוחה של החנות שלנו.

"מדוע הגעת לפה?" שאל אותי הרב. "זה סיפור מוזר" אמרתי. "עשיתי לנפטר את הטהרה, ומה שקרה אז לא קרה לי אף פעם בחיים". סיפרתי לו

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים מתוך הספרים החדשים "דורש טוב" ו"נאה דורש"
על ספר בראשית

כְּשֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּאן - אֵין מַה לְחַפֵּשׂ בַּשָּׁמַיִם!

וַיַּחֲלֹם וַהֲנֵה סֶלֶם מֵצֵב אֶרֶצָה וְרֹאשׁוֹ מוֹנֵעַ הַשָּׁמַיִם (כה, יב)

נִשְׁאַלְתָּ הַשְּׁאֵלָה: אִם יַעֲקֹב רוֹאֶה סֶלֶם שְׂרָאשׁוֹ מַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם - מְדוּעַ אֵין הוּא מְטַפֵּס עָלָיו? יֵשׁ לוֹ הַזְדַּמְנוּת פֶּז לַעֲשׂוֹת סִיּוּר לְמַעַלָּה, בַּשָּׁמַיִם, לְרֹאוֹת מַה קּוֹרֶה שָׁם בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, מְדוּעַ אֵין הוּא מִנְצֵל אֶת הַהַזְדַּמְנוּת הַזֹּאת וְעוֹלָה בְּסֶלֶם?

וְאִמָּנָם כֹּל זֶה הִיָּה חֲלוֹם, וּמִכָּל מְקוֹם גַּם בְּחִלּוֹם הִיָּה עָלָיו לְהִיּוֹת מוֹדָע לְאִפְשָׁרוֹת שְׁעִמְדָּה לִפְנֵיו וּלְנִצֵּל אוֹתָהּ! הַקֶּבֶ"ה נִגְלָה אֶל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּחִלּוֹם, בְּהִיּוֹתוֹ בֶּן שְׁתֵּים-עָשָׂרָה, פָּחוֹת מִבֶּר מִצְוֶה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַה הוּא מִבְּקֵשׁ? וְשְׁלֹמֹה נָצַל אֶת הַהַזְדַּמְנוּת שֶׁנִּקְרְתָה לִפְנֵיו בְּחִלּוֹם וְנָצַל אוֹתָהּ לְבַקֵּשׁ חֵכְמָה, וְכֵן הִפָּךְ לְהִיּוֹת הַחֵכֶם מִכָּל אָדָם! הִנֵּי אוֹמֵר שְׁנֵתוֹ נִצֵּל הַהַזְדַּמְנוּת שֶׁנִּזְכָּרוּ בְּחִלּוֹם, וּמְדוּעַ, אִפּוֹא, יַעֲקֹב לֹא נָצַל אֶת הַהַזְדַּמְנוּת לַעֲלוֹת בְּסֶלֶם לַשָּׁמַיִם?

הַתְּשׁוּבָה פְּשוּטָה, וְהִיא כְּתוּבָה בַּפְּסוּק הַבָּא: "וַהֲנֵה ה' נָצַב עָלָיו", הַקֶּבֶ"ה הִיָּה לִידוֹ לְמַשְׁהוּ וְאִם הַקֶּבֶ"ה נִמְצָא כָּאן - מַה יֵּשׁ לוֹ לְחַפֵּשׁ לְמַעַלָּה בַּשָּׁמַיִם?

כֹּל אָדָם שִׁיּוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה - שְׂכִינָה עִמּוֹ. ה' נָצַב עָלָיו! לֹא צָרִיךְ לְחַפֵּשׁ מַלְאָכִים, שְׂרָפִים, אוֹ חִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, כְּשֶׁנִּמְצָאִים בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה.

הַמְּפָרָשִׁים שׁוֹאֲלִים עַל לְשׁוֹן הַכְּתוּב: "וַהֲנֵה מַלְאָכֵי אֱלֹקִים עִלִּים וְיִרְדִּים בּוֹ", וְהִנֵּי מְקוֹמָם שֶׁל הַמַּלְאָכִים הוּא בַּשָּׁמַיִם, וְאִם כֵּן הִיָּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּתוּב קֹדֶם יוֹרְדִים, וְרַק אַחֵר כֵּן עוֹלִים?

יֵשׁ עַל כֵּן מִסְפָּר תְּשׁוּבוֹת. אִמָּנָם לִפִּי מַה שֶׁכְּתִבְנוּ אִפְשָׁר לִישֹׁב: כֹּל הַתְּקַדְמוֹת לְכוּן שֶׁל הַקֶּבֶ"ה נִקְרָאת "עֲלִיָּה", וְהַתְּרַחֲקוֹת מִמֶּנּוּ נִקְרָאת "יִרְדָּה". וְכִיּוֹן שֶׁהַקֶּבֶ"ה הִיָּה לְמַשְׁהוּ - הַמַּלְאָכִים שֶׁיִּרְדּוּ בְּתַחֲלָה מִן הַשָּׁמַיִם לְמַשְׁהוּ נִקְרָאִים "עוֹלִים", וְאֵלּוּ שֶׁשָּׁבוּ מִהַקֶּבֶ"ה לְמְקוֹמָם לְמַעַלָּה נִקְרָאִים "יֹרְדִים".

(רבי מאיר צימרוט שליט"א)

"כחו גדול" - מפני חשיבות המצוה

וַהֲנֵה כֹּאשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל בַּת לָבָן אָחִי אִמּוֹ... וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר (כט, י)

%אוֹתָהּ אָבֶן שֶׁסִּתְמָה אֶת פִּי הַבָּאָר, הִיָּתָה כִּידוּעַ גְּדוֹלָה וּכְבֵּדָה מְאֹד. הַרְעִים שֶׁהָיוּ סָבִיב הַבָּאָר לֹא יָכְלוּ לְהִזִּיז אֶת הָאָבֶן, מִחֲמַת כְּבֵדָה הַרְבֵּה. הֵם חָפּוּ לְחַבְרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ זֹאת בְּחִבּוּרָה גְּדוֹלָה, בְּכַחוֹת מְשִׁתְּפִים. יַעֲקֹב אָבִינוּ לָבְדוּ גָּלַל אֶת הָאָבֶן הַכְּבֵּדָה, כְּדֵי שֶׁיִּיכַל לְהַשְׁקוֹת אֶת הַצֶּאֱן שֶׁל רַחֵל.

אוֹמֵר רַש"י, בַּשֵּׁם הַמְדֻרָּשׁ: "וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל" - כְּמִי שֶׁמַּעֲבִיר אֶת הַפֶּקֶק מֵעַל פִּי עֲלוּחִית, לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּחוֹ גְּדוֹלָה.

יַעֲקֹב אָבִינוּ גָּלַל אֶת הָאָבֶן בְּקִלּוֹת רַבָּה, כְּמוֹ שֶׁאָדָם מְסִיר פֶּקֶק מִבְּקוֹבּוֹ.

אֲצֵל הָעַם הַיְּהוּדִי אֵין, כִּידוּעַ, שׁוֹם כְּבוֹד לְתַרְבוּת הַשְּׂרִירִים. לֹא סִפֵּק, מִדַּת הַכֹּחַ הַגּוֹפֵנִי שֶׁל אָדָם, אֵין בָּהּ חֲשִׁיבוּת וְאֵין בָּהּ עֲנִין כְּשֶׁלְעֲצָמָה. מְדוּעַ אִפּוֹא נֹאמֵר "לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּחוֹ גְּדוֹלָה"? וְכִי חַז"ל

בָּאִים לְשַׁבֵּחַ אֶת כָּחוֹ הַגּוֹפֵנִי שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ?

וְדַאי שְׁלֹא. הַהִסְבֵּר בְּדַבְּרֵי חַז"ל הוּא אַחֵר לְחִלּוּטֵינוּ. חַז"ל מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ כָּאֵן שְׁעוֹר בְּכַחוֹת נִפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם.

נִתְאַר לְעֲצָמָנוּ אָדָם שֶׁרָץ בְּתַחֲרוּת רִצְוָה. פְּתָאוֹם, הוּא נִתְקַל בְּמַכְשׁוֹל מְרָגִיז - קִיּוּר בְּגִבָּה אֲרֻבָּעָה מִטְרִים חוֹסֵם אֶת דְּרָכּוֹ. הוּא לֹא מַצְלִיחַ לַעֲבֹד. צוֹעֲקִים לוֹ: "הִי, אֵתָה מִפְּסִיד אֶת הַמִּדְלִיָּה!" זֶה מַצְעַר אוֹתוֹ מְאֹד, אָבֵל הוּא יוֹדֵעַ שֶׁאֵין בְּרָרָה, הוּא פְּשׁוּט לֹא יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל הַמַּכְשׁוֹל הַזֶּה. הַקִּיר גְּבוּהָ מְדִי.

אָבֵל מַה יְהִיָּה, אִם הוּא רָץ כְּשֶׁבְּעֶרְפוֹ נוֹשֵׁף אֶרֶיָּה זֹעֵם? הוּא רָץ כֹּל עוֹד רוּחוֹ בּוֹ, וּפְתָאוֹם נִתְקַל בְּקִיר בְּגִבָּה אֲרֻבָּעָה מִטְרִים. הוּא לֹא יַעֲצֵר. הוּא יִתְלֶה עַל הַקִּיר, יֵאָחַז בְּאֲבָנִים בְּצַפְרָנוֹ, גַּם אִם יִפְצַע עַד זֹוֶב דָּם. הוּא יִתְאַמֵּץ וְיִשְׁפֹּס, וְיִקְפֹּץ לְצַד הַשָּׁנִי. אַחֵר כֵּן, לְאַחֵר שֶׁתִּפּוֹג חֲרִדַת הַמּוֹת, הוּא יִסְתַּכֵּל עַל הַקִּיר הַגְּבוּהָ, וְלֹא יִבִּין אֵיךְ הִיָּה מְסַגֵּל לַעֲבֹר אֶת הַמַּכְשׁוֹל הַזֶּה.

כְּשֶׁאָדָם מִבִּין שֶׁהַמַּעֲשֵׂה שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת יִצִּיל אֶת חַיָּיו אוֹ אֶת חַיֵּי בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, הוּא מוֹצֵא בְּעֲצָמוֹ כַּחוֹת אֲדִירִים שֶׁלֹּא יָדַע עַל קִיּוּמָם.

וְכֵּן אִם אָדָם רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה חֲשׁוֹב בְּיִתְרָה, שְׁעָלָיו יַעֲמֵד כָּלֵל יִשְׂרָאֵל?

אֵין סִפֵּק, שֶׁיִּמְצָא בְּתוֹכּוֹ כַּחוֹת חֲזָקִים בְּיִתְרָה, שְׂאִינָם בְּגֵדֵר כַּחוֹת רִגְלִים שֶׁל אָדָם.

לְכֹאזָרָה, יַעֲקֹב אָבִינוּ עָמַד לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה חֶסֶד קָטָן וּפְשׁוּט. הוּא רָצָה לְהִזִּיז אֶת הָאָבֶן מֵעַל הַבָּאָר, כְּדֵי לְהַשְׁקוֹת אֶת הַצֶּאֱן שֶׁל רַחֵל. כֹּאשֶׁר אָדָם רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה שְׂחָשֵׁב אֲצֵלוֹ קָטָן וְלֹא רַב חֲשִׁיבוּת בְּמִיָּחָד, הוּא לֹא יִמְצָא בְּעֲצָמוֹ אֶת הַכַּחוֹת הָאֲדִירִים, הַנִּגְלִים בְּשַׁעַת סִפְנָה.

אִם כֵּן, אֵיךְ נִמְצָאוּ בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ הַכַּחוֹת הָאֲדִירִים?

בְּהִכְרַח שֶׁאֲצֵל יַעֲקֹב אָבִינוּ אֵין מִשְׁגַּל שֶׁל חֶסֶד "קָטָן" אוֹ בִּינּוּנִי. כֹּל חֶסֶד וְכָל מִצְוָה הִיוּ חֲשׁוּבִים בְּעֵינָיו בְּיִתְרָה, וּמִשׁוּם כֵּן מִצָּא אֶת הַכֹּחַ לְגוֹלֵל אֶת הָאָבֶן הַגְּדוֹלָה וְהַכְּבֵּדָה, שֶׁחִבּוּרָה שְׁלֵמָה שֶׁל רוּעִים גְּבֻרָתָנִים הַצְּלִיחָה רַק בְּקִשִּׁי רַב לְהִזִּיזָהּ.

(רבי מרדכי דוד נויגרשל שליט"א)

עֲשׂוֹ פֶּחַד שְׂמָא יִהְפָּכוּהוּ לְתַרְפִּים

וְעֵינֵי לֵאָה רַבּוֹת (כט, יז)

פֶּרֶשׁ רַש"י בַּשֵּׁם חַז"ל: "רַבּוֹת" - שֶׁהִיָּתָה סְבוּרָה לַעֲלוֹת בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל עֲשׂוֹ וּבְכִתְתָּהּ, שֶׁהָיוּ הַכָּל אוֹמְרִים, שְׁנֵי בָנִים לְרַבֶּקָּה וְשְׁתֵּי בָנוֹת לְלָבָן, הַגְּדוֹלָה לְגְדוֹל וְהַקְּטָנָה לְקָטָן.

וּבְמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא מוּבָא: "...אֵלָּא כִּיּוֹן שֶׁיִּלְדָּה רַבֶּקָּה עֲשׂוֹ וְיַעֲקֹב, נוֹלְדוּ לְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת לֵאָה וְרַחֵל, שֶׁלָּחוּ אֲגָרוֹת אֵלּוּ לֵאָלוֹ וְהִתְנַּהּ בִּינֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁיִּטֵּל עֲשׂוֹ אֶת לֵאָה, וְיַעֲקֹב רַחֵל, וְהִיָּה לֵאָה שׁוֹאֲלָתָה בְּמַעֲשֵׂה עֲשׂוֹ, וְהִיָּתָה שׁוֹמַעַת שְׁמַעֲשִׂיו רָעִים, וְהִיָּתָה בּוֹכָה בְּכָל שַׁעַת לּוֹמֵר, כֵּן עָלָה גּוֹרְלִי לְרַשָּׁע הַזֶּה."

וְאִם כֵּן, מֵאַחֵר שֶׁיָּדַע עֲשׂוֹ שֶׁמַּחֲכָה לוֹ אִשָּׁה אֲצֵל לָבָן, לָמָּה לֹא

הלך לשם?

לפני זמן רב ראיתי תרופץ יפה מאד, ואינני זוכר היכן ראיתיו. כדי להביא את התרופץ הזה, יש צורך בהקדמה תחלה: המדרש (תנחומא ויצא אות יב) מבאר מהם תרפים: "למה נקראו תרפים, לפי שהן מעשה תורה, מעשה שמא, וכיצד היו עושים, מביאין אדם בכור ושוחטים אותו ומולחים אותו במלח ובשמים וכותבין על ציצף זהב שם רוח שמא, ומניחין הציץ במכשפות תחת לשונו, ומניחין אותו בקי, ומדליקין לפניו נרות ומשתחוים לו, ומדבר עמם בלחש. זה שאמר הכתוב כי התרפים דברו און, לפיכך גנבה אותו רחל". ובספר "תורה שלמה" (פרשת ויצא, עמוד 8221) הביא בשם מגלת סתרים: "...וכן היו עושים, מביאים איש אדם, וקושרין ומרעיבין מין חיה ויונקת דמו, ושוחטין אותה ומבשלים בדמה בשמים, והטועם יודע להבין כל העתידות והשמות והלשונות כו', והתרפים מגידים עתידות".

אם כן, עשו ידע שכדי לעשות תרפים צריך למצא "אדם בכור" שהוא "איש אדם", עשו, שהיה בכור אדמוני, פחד שבנגע שגייע לבית לבן הוא יהפך להיות זל, מתוך יסורים אימים, באפן נורא ומחריד, וכיון שכן, לא העז להתקרב אל ביתו של לבן...

(רבי ברוך רוזנבלום שליט"א)

לבן נותן "מוסר" ליעקב...

ויאמר לבן לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה (כ"ט)

בפגישה הראשונה של יעקב עם רחל, רחל אומרת ליעקב, שאביה רמאי גדול, ומי יודע מה הוא יעולל ברמאות. אומר לה יעקב: "כי אחי אביה הוא" ופרש רש"י: "אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם פשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הפשרה".

כלומר, כשרון לרמאות יש לי לא פחות מאשר לו, ואולי אני אפילו יותר בעל כשרון ממנו. עם אנשים ישרים אני הולך בישר מחלט, אבל אם הוא מתכנן לנהל כלפי ברמאות - אני אצליח להסתדר אותו היטב.

דבר זה נודע ללבן, והוא אומר ליעקב: "הכי אחי אתה?" אתה חושב שתוכל להיות אחי ברמאות? אני עוד אראה לך מי יצח ברמאות... בסוף עוד ארמה אותך עד שתגיע למצב של "ועבדתני חנם". אבל לבן לא מסתפק ברמאות פשוטה, שמיעדת להשיג טובות הנאה, לבן הארמי נוהג ברמאות, כדי להציג את הרמאות ואת השחיתות שלו כפסקת הצדק, כערכים ובידיאלים. הוא עושה את כל הרעות שבעולם, ובאותה שעה עצמה נותן "מוסר" ליעקב.

הכיצד?

לבן רמה את יעקב, ובמקום לתת לו את רחל, כפי שסבמו, ולאחר שעבד יעקב עבורה שבע שנים - נתן לו את לאה. כאשר יעקב מגלה את התרמית, הוא בא אל לבן ואומר: "מה זאת עשית לי, הלא ברחל עבדתי עמך, ולמה רמיתני?". לבן עונה לו בצדקנות גדולה: "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה".

מה זה "במקומו"? החוזה נעשה עם לבן, לא עם העיריה ולא עם השכנים, ולא עם כלל אנשי העיר. החוזה נעשה עם לבן, ורק עם לבן, אז מה בא לבן להגיד בשעתו?

לבן טוען: אצלנו זה קבוצה, זה קולקטיב, אין רכוש הפרט... היום כבר לא כל כך יודעים מה זה קבוצה, או יותר מדויק לומר - מה היה פעם הקבוצה. נתן אפוא הסבר קצר: בקבוצה של פעם, הכל היה שייך לכלם. היה חדר אכל לכל "החברים", וכלם אכלו בו את האכל השתופי. לילדים לא היה בכלל בית. הם ישנו בבית ילדים, לא עם אבא ואמא שלהם, אלא עם איזו חברה-קבוצה שמנתה לתפקיד.

לבן טוען: מה זה קבוצה, אני לא עצמאי, אני לא ברשותי...

לבן הוא לא אומר 'ואתן לך', אלא 'ונתנה לך' - אני לא יכול לתת לך את רחל, היא נתנה לך על ידי הקומונה. הכל צבורי, בעת שהגיעה שעת החפזה, לבן הכריז שמכבים את כל הפנסים. הוא החשיך את כל האזור, כדי שיעקב לא יבחין שהוא מרמה אותו. שאל אותו יעקב אבינו לפשר הדבר ואמר לו לבן: כלום פרוצים אנו כמוכם? אצלנו עושים הכל בצניעות, ולכן כלה נכנסת לחפה בחשף. כל זה היה חלק מהרמאות של לבן, שנסה להסך בדבריו את הטוב לרע, ואת הרע לטוב.

בשם הגאון מוילנא זצ"ל מובא, שכל יסורי הגלות שעברו על בני ישראל במצרים, עברו על יעקב אבינו אצל לבן. על גלות מצרים כתוב "וירעו אותו המצרים". מה זה "וירעו"? עשו אותו רעים-כפיכול - השמיצו אותו, הסיתו נגדו, הפיצו תעמולה שקרית נגדו.

כך עשו הנאצים ימ"ש כהכנה לשואה הנוראה. במשך כמה שנים הם הפיצו הסתה ותעמולה נגד היהודים, כדי לשכנע את אזרחי גרמניה, ואת שאר תושבי אירופה, שהיהודים רעים ומשחתים, גנבים ומוצצי דם, והם הסבה והגורם לכל הרעות שבעולם.

לבן, עמוד השקרה, נותן "מוסר" ליעקב, שהוא עמוד האמת: דבר ראשון, אנחנו לא פרוצים כמוכם, אצלנו הכל מתנהל בצניעות, וה"צניעות" שלו כוללת כפוי אורות כדי לרמות את יעקב.

לבן אומר: "לא יעשה כן במקומו". הוא אומר ליעקב אבינו: אני חושב שאתה צריך ללמד קצת מוסר... איך עלה על דעתך, שאפשר לתת את הבכירה לפני הצעירה? אצלנו לא נוהגים ככה. אחר כך הוא אומר ליעקב: "למה נחבאת לברח... ולא נששתני לנשק לבני ולבנותי". לבן לובש את דמות הסבא הטוב והאהב, אחרי שנסה לעשק את בנותיו ואת נכדיו בכל דרך אפשרית, ולגול את כל רכושם.

בשמו של לבן נרמז, שהיה הולך עם בגדי לבן, כפי שהיו הולכים בזמנו אנשי מעלה. לבן הארמי נראה כמו בבא, ורמה כמו לבן הארמי... הפיץ הסתה ותעמולה שקרית כנגד יעקב אבינו, עמוד האמת.

(רבי אליהו דיסקין שליט"א)

ההוכחה שהתרפים אינם ברשות לבן

ועתה הלה הלכת כי נכסך נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי (א, ה)

יש להתבונן, מגיו היה ללבן הבטחון הגמור שהתרפים אצל יעקב, כלום לא יתכן שהם נמצאים אצלו באיזשהו מקום בבית, ומשום מה לא מצא אותם?

יש מפרשים: לבן ידע שליעקב אבינו קפצה הדרך בלכתו מבאר שבע לחרן. הוא הלך ביום אחד מהלך של שבועה-עשר יום. והנה כאן, לבן רואה שליעקב הלך דרך של שבועה ימים מבלי שקפצה לו הדרך. הוא שואל את יעקב: "ועתה הלה הלכת" - הקב"ה כל כך אוהב אותך, הוא אף נגלה אלי בחלום הלילה והזהיר אותי: "השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע", מדוע היה עליה ללכת כל כך הרבה זמן? מדוע הוא לא עשה לך נס של קפיצת הדרך?

אני יודע את התשובה, המשיך לבן ואמר: כי "גנבת את אלהי". התרפים שלי נמצאים אצלה, והקב"ה לא עושה נס בשביל תרפים... זאת ועוד, עצם העבדה שאלקים נגלה אלי ומדבר אתי - מוכיחה שהתרפים אינם מצויים ברשותי...

(רבי מאיר צימרוט שליט"א)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת ויצא תשפ"ב

תכלית הנסיונות עמידה בנסיון – אות לאהבה

בפרשת ויצא מוצגים נסיונות וקשיים רבים שעברו יעקב אבינו ובני ביתו.

הקב"ה העמיד את כל אבות העולם בפני נסיונות שונים, וגם לבניהם, לכלל ישראל נתן נסיונות. ננסה לעמוד על טיבם של נסיונות אלו ולהבין את תכליתם.

"עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם" (אבות ה, ג). מה היתה תכליתם של נסיונות אלו?

משל לבני זוג החיים בשלום וברגע. יתכן שהם אוהבים זה את זה, ומכבדים זה את זה, אך הדבר אינו בהכרח נכון.

כאשר יעמדו בני הזוג בפני נסיון, ויתעוררו ביניהם חלוקי דעות או וכוהים קשים, כאשר תפקד אותם צרה, ויתקיימה התלבטות ודעות שונות כיצד עליהם לנהל – אם גם אז יחיו הם בשלום, ינסו להבין זה את זה, לדון לכף זכות, לעזר, לתמוך ולעודד – זוהי הוכחה נצחת על האהבה האיתנה ששוררת ביניהם.

ללא נסיונות וקשיים – אין הוכחה לאהבה אמיתית!

הקב"ה רצה לכת ברית עם אברהם. לשם כך העמיד אותו קדם לכן בעשרה נסיונות קשים. העמידה בכל הנסיונות הללו הוכחה, שאכן אברהם אוהב את הקב"ה באמת ובתמים, ועל כן הוא ראוי לברית אהבה נצחית מצד הקב"ה, עמו ועם כל צאצאיו. ואף אם יבוא דור שיעזב, חס ושלום, את הקב"ה ויתרחק ממנו, ישמר להם הקב"ה את חסדי אבותיהם ואת זכותיהם ולא יעזבם – "ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתיים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני ה'" (ויקרא כו, מד).

הגויים טוענים כי הקב"ה עזב ח"ו את עם ישראל וברת ברית חדשה עם הגויים. הם מתעלמים מן האמת הכתובה בתורה, ומן העבדה שהקב"ה לעולם לא יפר את בריתו עם ישראל, כי אברהם אבינו עבר את הנסיונות הקשים ביותר ועמד בהם. לא היה אדם בעולם – אפילו איוב – שעבר נסיונות כאלו. אברהם אבינו, בעמידתו בכל הנסיונות, הראה אהבה בלי גבול לקב"ה, לפיקדו זכה לברית שאינה מגבלת בזמן – ברית לנצח נצחים.

לא את אברהם בלבד נסה הקב"ה, אלא את כל האבות, כל אחד בנפרד, כפי שאומרים בברכה הראשונה של תפלת שמונה-עשרה: "אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב" – משמעות המלה "אלקי" היא: תקיף ובעל היכולת ובעל הכחות כלם.

את רחל, הוא חשש שלבן הארמי ירמה אותו ויתן לו אשה אחרת, ולכן מסר לרחל סימנים.

רחל היתה בעלת חסד, היא לא רצתה שאחותה תתפיש, ולכן הקריבה את הדבר היקר ביותר, שבה השתוקקה אליו, ומסרה את סימניה לאחותה. המפרשים מדברים בשבח מעשה זה, ומצינים את אצילות נפשה של רחל, את כח היותה שלה, את ההקרבה העצמית של העולם הזה והעולם הבא שלה למען אחותה.

אך אינני מבין כיצד היה מותר לרחל לעשות פעולה זו. הן לכאורה החסד שעשתה היה על חשבון יעקב, מי הרשה לה לעקף את יעקב, ולגרם לו להתחתן עם אשה, שלכאורה לא חפץ בה?

ברצוני להעמיק יותר את השאלה: יש משג הלכתי שנקרא 'חב לאחריני', שמשמעותו: אסור לעשות טובה לאיש על חשבון זולתו.

ואביא דגמה לדין זה: אחד החסידים נגש לבנו בן השלוש של האדמו"ר שלו, ושטח לפניו את בקשתו – "אני כל כך לחוץ, אין לי פרוטה לפרטה. אגא, התפלל עלי שאזכה למצא ארנק מלא כסף!" חנה הילד ואמר: "הרי בשביל למלא את רצונך עלי להתפלל שתי תפלות – האחת שמישהו יאבד את כספו, והשנייה – שאתה תמצא את הארנק! ואין לי רשות לגמל עמך חסד על חשבון אדם אחר."

לעקרון זה יש השלכות רבות בהלכה, ונביא שלש דוגמאות:

א. אדם היה זקוק לסכום של עשרים אלף דולר, הוא נגש לעשרה אנשים, ולוה מכל אחד מהם אלפים דולר. הגיע זמן הפרעון, ולא היה בידו להשיב אלא חמשת אלפים דולר בלבד. על פי הצדק, עליו להחזיר לכל אחד מעשרת המלוים עשרית מהסכום שבידו, כלומר חמש מאות דולר. אבל מותר לאחד מן המלוים לבוא ולקחת לעצמו את אלפים הדולר שהלווה חייב לו, אך אסור לו לתפס אלפים דולר נוספים עבור אחד המלוים שהוא חברו, משום שבזוה הוא מפסיד את המלוים האחרים, וזוהי ההגדרה של 'חב לאחריני'.

ב. לאדם עני מותר לקחת מן השדה לקט, שכחה ופאה לעצמו, אך אסור לו לקחת ממתנות אלו עבור חברו, כי הן שייכות לכלל העניים, והטובה שהוא רוצה לעשות לחברו היא על חשבון עניים אחרים.

ג. אדם המגביה מציאה, זכה בה, כי עשה קנין על ידי ההגבהה. ומה הדין במקרה שאדם הגביה מציאה בעבור שייכה בה חברו? קיימת מחלוקת – יש האומרים שחברו זכה במציאה, ויש הסוברים שלא זכה, ומבססים את דעתם על היסוד של 'חב לאחריני'. על פי העקרון הנ"ל, מתעצמת הקשיה

הקב"ה הלך בתקיפות עם אבותינו, ונסה אותם בנסיונות קשים, וכל אחד ואחד בנפרד עמד בנסיונות ששלח לו הקב"ה, ולכן כל אחד מהאבות מוזכר בנפרד, ובזכות גבורת הנפש שגלו ונאמנותם לקב"ה – גומל הקב"ה חסדים טובים לבני בניהם עד עולם.

בהנהגה זו יש גדר של מדה כנגד מדה – אדם שמאמין בקב"ה בלב שלם ועובדו למרות כל הנסיונות והקשיים, הוא כביכול גומל בכך חסד עם בוראו, ועל מעשה חסד – משלם הקב"ה בחסד, כפי שמסימת הברכה: "ומביא גואל לבני בניהם, למען שמו באהבה".

זכרתי לך חסד נעורייך

לא רק את אהבות באפן פרטי העמיד הקב"ה בפני נסיונות, אלא גם את כלל האמה.

עם ישראל הצטוו לצאת ממצרים למדבר. באותה תקופה כבר הסתים השעבוד הנורא, ומצב העם השתפר. ולפתע אומרים לשלושה מיליון בני אדם – עזבו את בתיכם ואת ארצכם, ולכו למדבר גדול ונורא, לארץ לא זרועה, שאין בה לחם ומים, אבל נחשים ועקרבים יש בה.

הקב"ה לא גלה לעם ישראל כיצד יתפרנסו שם, הוא לא אמר להם שיקים להם שם מלון פאר, שיש בו עמוד אש וענן, ענני כבוד, מן, שלו ובאר, ואפילו לא אמר להם שיהיו להם תנאים מינימליים. הוא רצה לבחן את נאמנותם ומסירותם של בניו, והאם אחר עשור המכות הם בוטחים בו בלב שלם, ללא כל חשבונות ותהיות.

מה הגיב עם ישראל? – הם לא שאלו שאלות ולא תהו, אלא נמשכו אחר השכינה ככלה אחר החתן. ומעשה זה נחשב כמו חסד עם הקב"ה, ועל חסד – משלמים בחסד: "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב, ב). עד היום אנו חיים בזכות אותה "אהבת כלולתיך".

את הלח הזה למסר את הנפש למען הקב"ה ללא שאלות, הורישו עם ישראל לבניהם אחריהם, עד הדור האחרון. במהלך ההיסטוריה, יהודים רבים לאיין שעור מסרו את נפשם על קדשת שמו יתברך. גם בתקופות הקשות ביותר, כמו השואה הנוראה, לחמו היהודים בגבורה על קיום המצוות ועל נאמנותם לבוראם.

ה'חסדים' הללו של אבותינו לאורך כל ההיסטוריה, עומדים לנו ולבנינו לדורי דורות.

מסירת הסימנים – חב לאחרינא

פעמים רבות התעוררה אצלי שאלה קשה מאד – כיצד יתכן שרחל אמנו מסרה ללאה אחותה את הסימנים שיעקב מסר לה. יעקב היה מענין לשאת

קטנטן של ההגה עשוי לשנות הכל!

משל למה הדבר דומה, אדם נוסע במכונית ורואה מולו מכונית השועטת לקראתו במהירות מחרידה ועלולה לפגע בו, הוא מסובב את ההגה בחדות – וברגע אחד הכל מסתדר! ככל שיהיה נהג טוב ומימן יותר – הסכנה תהיה קטנה יותר. "אפילו חרב חדה מנחת על צאצאיו של אדם – אל ימנע עצמו מן הרחמים" (ברכות י"א), כי הגה העולם נתון בידי של הקב"ה, ובכחו לסובבו לכיוון השני גם בשניה האחרונה.

המציאות מוכיחה כי גם במקרים שהרופאים כבר נואשו, גם במקרים שאדם עמד בפני פשיטת רגל וכדומה – התפלה והצדקה שנו את הגזרה, וכלם ראו 'נס רפואי' או כל הצלה בדרך אחרת לא טבעית – "כי הנה כהנה ביד המלך – ברחותו אוהו וברצותו שלח" (מתוך מעריב של יום הכפורים).

אבות העולם בטחו בטחון מחלט בקב"ה, ועמדו בנסיונות הקשים ביותר. הם השלישו בלב בניהם אחריהם את מדת הבטחון, ובזכותם אנו חיים עד ימינו אנו ועד הדור האחרון.

מעשה כולל מסים שמנה כעשרים אברכים. בקר אחד, כאשר הגיעו לכולל, קבלו קריאה מאחד האברכים כי בנו בן החצי שנה נמצא בסכנת חיים, יש לו חסימת מעים. האב בקש שהאברכים יאמרו תהלים להצלת ולרפואת בנו. האברכים החליטו שהתהלים לא מספיק, וכלם קבלו על עצמם ששנה שלמה יאמרו את ברכת "אשר יצר" בפונה. אחרי חצי שעה הגיע שוב טלפון מהאב: "נס רפואי!" הרופאים אינם מבינים כיצד זה קרה, אבל החלטת האברכים הכריעה את הכף לחיים.

הסטיפלר זצ"ל אמר לי בשם ה"חזון איש" זצ"ל, שבתפלה על חולי סרטן לא צריכים לבקש שיקרה נס, כי בדרך הטבע יש עשרה אחוז שגורפים מהמחלה, ואפשר לבקש שהחולה הזה יהיה מהעשרה אחוז שגורפים. והוסיף לי שבשכנותו היה תלמיד חכם שהרופאים אמרו שאין לו יותר משלשה שבועות לחיות, ולבסוף חי עוד שלשים שנה.

דור אחרון זה מתאפן בחצפה ובעזות פנים נוראות – "דור עקש ופתלתל" (דברים לב, ה), "רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו" (ירמיהו ב, ה), ובזכות מה נזכה לימות המשיח? – רק בזכות הבטחון של אבותינו ובזכות הברית הנצחית שפרת הקב"ה עמם – "ואף גם זאת בהיותם בארץ אביהם לא מאסתי ולא געלתי לכלתם להפרי בריתי אתם".

הקב"ה זוכר חסדי אבות, וביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה, במהרה בימינו אמן.

רחל הלכה בעקבות יעקב, ועמדה בנסיון הקשה יותר על כל העתיד שלה, וזאת כדי שלא להלכין את פני לאה אחותה, והנה אנו רואים שכאשר הולכים במסירות נפש עם ההלכה – לא מפסידים.

הגבורה הנפשית לעשות את המטל במסירות נפש, בלי התחכמות וכלי חשבונות נובעת ממדת הבטחון. אדם היודע מי הוא זה המנהל את העולם, מהו המסובב את כל הסבות, אשר אוהב אותנו פי מיליונים ממה שאנו אוהבים את עצמנו – מסגל להפיל עצמו לכבשן האש כדי לא להלכין פני חברו, ואין הוא שואל שאלות: מה יהיה עם ילדיו, עם עתידו, עם מלכות המשיח וכו' "השלף על ה' יהבך והוא יכללך" (תהלים נה, כג), הוא משליך על הקב"ה את כל המשא ואת כל השאלות, ויודע כי הקב"ה הוא המנהל את הכל בצורה נפלאה.

ה"חזון איש" זצ"ל בספרו "אמונה ובטחון" (פרק ב), מבאר את מדת הבטחון, וכן הוא אומר:

"טעות נולשת נתאזרח בלב רבים במשג בטחון. שם בטחון המשמש למדה מהללה ועקרת בפי החסידים, בסתובבה במשג חובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מקרה, ושני דרכים בעתיד – אחת טובה ולא שניה. כי בטח יהיה הטוב. ואם מסתפק וחושש על הפוך הטוב הוא מחסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד אין העתיד מקרה, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו יתברר".

אנשים חושבים שפרושו של המשג 'בטחון' הוא להאמין כי בודאי יהיה טוב, כאלו חובה להיות אופטימי. ומי שאינו כזה – נחשב חסר בטחון. אבל דרך זו אינה נכונה – כל זמן שלא קבלנו בנבואה מה יקרה, אין ביכולתנו לדעת את תכונותיו של מנהיג העולם.

מהו אם כן הבטחון האמיתי? להאמין ולדעת כי כל מה שהקב"ה עושה – הוא לטובה, ויש בידי הקב"ה לשנות את כל הסבות, כדברי ה"חזון איש": "ושאין מעצור לה' מלהושיעו ולהכין מסובבים שיחליפו את כל המסובבים, וההבדלה בשעה הקשה הלזו, ולהשרות בקרבם את האמת הידועה כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה, רק הכל מאתו יתברר, בין לטוב בין למוטב. ואשר שרש אמונתו מפיה פחדתו, ונותנת לו אמן להאמין באפשרות ההצלה, ושאין לפניו נטיה לרעה יותר מנטיה לטובה, ענין זה יקראוהו מדת הבטחון".

כנות הדברים, שכאשר אדם עומד בפני מצב שגורא בעיניו פתשים וחמשה אחוזי הפסד וכשלון, ויאוש מזדחל ללבו – הריהו מגדר כחצר בטחון, כי עליו לדעת שבכל מצב קמים חמשים אחוזים של סכויים להצליח ולהנצל, מפני שמסובב כל הסבות איחז את הגה העולם בידי, וסבוב אחד

על רחל אמנו – כיצד מסרה את הסימנים שנתן לה יעקב, האין זו בגידה מצדה? והאם נהגה כדן?

רחל צועדת בעקבות יעקב

חשבתי לעצמי לענות באפן זה: רחל למדה התנהגות זו מאדם גדול וצדיק, היא למדה זאת מיעקב בעצמו! עשוי הרשע עשה את כל הפשעים שבועולם; הוא עבר על העברות הנוראות ביותר, כמו שפירות דמים וגלוי עריות, אך כלפי חוץ הוא הראה את עצמו צדיק תמים, והיה נראה שהצליח לרמות אף את אבי, שיהיה סבור שהוא צדיק.

יצחק החליט לתת לעשו בכור את הברכות. באילו ברכות היה מדבר? בברכות רוחניות ונצחיות הכוללות את ארץ הקדש, את בית המקדש ואת הקרבה היתרה לקב"ה.

יעקב ידע מכל הענין, אם כן מדוע לא גלה לאביו שעשו הרשע מרמה וצד אותו? התשובה לכך היא שהגמרא (מכות כד ע"א) אומרת: "לא רגל על לשנו" (תהלים טו, ג) – זה יעקב אבינו, שלא דבר לשון הרע בשום מצב!

ולכאורה הענין תמוה – יעקב אינו רוצה לחטא בדבור לשון הרע? אשירנו! אבל מה עם מסירת בית המקדש, הקרבות, ארץ ישראל וכל הקדוש והיקר לנו, בידי הטמאות של עשו הרשע?!

אלא שיעקב סבר, שכל התוצאות השליליות אינן באחריותו, ממילא אין לו התר לדאג לכך נגד אסור לשון הרע.

בסופו של דבר צותה רבקה את יעקב בנה לקחת את הברכות בערמה, והוסיפה לו: "עלי קללתך בני", וכן מתרגם אינקלוס: "עלי אתאמר בנבואה", ומסתבר שגם כל האפן איך לבצע בפעל את לקיחת הברכות – גם זה נאמר לה בנבואה.

אלו לא היתה רבקה מצוה זאת על יעקב בכח הנבואה שקבלה – לא היה יעקב עושה דבר, אלא היה סומך על הקב"ה שידאג לכל הדברים הללו.

רחל למדה ממעשה זה של יעקב, היא התבוננה בו והבינה את הקו שלו, ולכן חשבה בלבה: מה היה יעקב עושה אלו היה עומד במקומי? האם היה גורם לאחוזתו, להתבייש או שמא היה מותר ומוסר את הסימנים?

לא היה לה ספק שיעקב לא היה מלכין את פני לאה, ולכן מן הסתם כאשר יעקב שאל את רחל איך עשית את הצעד הזה, הרי זה חב לאחריני? היא נדאי השיבה לו: אני תלמידה שלך, עשיתי בדיוק מה שאתה היית עושה, מנסה למנע ממנה את הצער ואת הבושה! ומה בדבר 'חב לאחריני'? נדאי היית מתפלל לקב"ה שינהיג את עולמו בלחו הגדול, וסומך עליו שהדברים יסתדרו על הצד הטוב ביותר.

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

הפצת ספרים **י. בלוי** באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בוואט 054-8564033 | בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

מבצע ענק!
הספר 'אריה שאג'
על 'חומש בראשית'
ב-30 ₪ בלבד!

מענייני החידוק

גליון 32 שנה ב'

הרב שמעון פרג שליט"א - ישיבת מיר

האחרון שראיתי במו עיני שיהודי אחד נכנס לביהכנ"ס בירושלים בר"ח כסלו וביקש שיתנו לו עליה כדי שיוכל לומר ברכת הגומל וכשגמר התפילה סיפר לכל המתפללים שהיה לו נס גדול שעבר ברחוב ומכונת נתנה לו מכה שיש בה כדי להמית וניצל בנס וטען שבאותו היום של התאונה התפלל בביהכנ"ס ולאחר התפילה מיהר לדרכו ולבסוף חשב שאולי ילמד חמש דקות קודם צאתו ולבסוף למד שלש דפים והרגיש בזמן התאונה שג' הדפים שלמד זה עטף אותו ועצר את מלאך המות להמית אותו רח"ל, וזה ממש כמו שכתוב תורה מגנא ומצלא וראה בחוש את הנס של הקול קול יעקב בזמן שקולו של יעקב מצפצף בביהמ"ד וכו' כנ"ל.

וכמה חיזוק אנו צריכים בדור הזה שממש רואים איך שכל הממון של משלם המיסים בישראל שחלק גדול מזה מגיע מהחרדים הולך לאומות העולם ורוצים לתת את העצמות לעם ישראל ואכמ"ל ובודאי שאם נתחזק בקולו של יעקב בביהמ"ד אז יקטן כוחו של עשיו.

בפרשת השבוע כתוב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" ידוע מה דאומרים שמיד אחרי ויצא יעקב מגיע אליפז הרשע שהוא בן עשיו ונתן לו יעקב כל הרכוש שלו ונשאר רק המקל, וכבר הקשו המפרשים מה דרש"י כתב בשם חז"ל דעשיו שלח את בנו להרוג את יעקב ויעקב נתן לו את כל חפציו ועניי חשוב כמת מדוע אליפז הסכים ע"ז הרי עשיו בעיקר רצה את ראשו של יעקב אבינו וכי עשיו יודע מה זה עניי חשוב כמת, ובודאי צריך לומר דעשיו כשראה את יעקב שהלך לחפש את זיווגו ונשא עמו ממון לדורון לבית חותנו כמו אליעזר עבד אברהם שלח את בנו אליפז כדי להפשיט ממנו את כל הגשמיות שבעולם ע"מ שלא תתקיים ברכתו של אביו וזה מה שעשה אליפז וידוע מה דאומרים דמה שנשאר אצל יעקב המקל ומקל ראשי תיבות מעולם קיוונו לך ויעקב הפשיט מעצמו את כל הגשמיות שבו ונשאר לו רק האמונה שידוע שאפילו אדם שעובר הרבה רדיפות ונסיונות אומר לקב"ה שדבר אחד א"א לקחת לו את האמונה כמו שאמר חבקוק צדיק באמונתו יחיה וכמה האריך בזה בספרו של הגרש"ר הירש שיעקב אבינו שהלך לביתו של לבן זה שונה מאליעזר עבד אברהם שהלך עם מגדנות ומתנות ובאמת כשבא יעקב לביתו של לבן מדרך הטבע כשאדם מגיע בלי כלום אז אין לו סיכוי שימצא את זיווגו ובזה התורה מלמדת אותנו שבנות לבן רחל ולא ראו את יעקב לבדו בלי נכסים ובלי ממון רק אמונת ה' ורצו להזדווג בו וזו ויצאו מהם י"ב שבטי י-ה ומזה רואים כשאין תערוכת של גשמיות בזיווגים אז זוכים שכל בניך לימודי השם וכמה אפשר ללמוד ממעשה אבות סימן לבנים.

וידוע עוד מדברי הגרש"ר הירש זצ"ל שהאריך לבאר בשלושת בניו של נח שם וחס ויפת שחם שורשו ומטרתו זה רק בתאוות העוה"ז ובתענוגיו בלי שום תרבות רח"ל ויפת ג"כ נמצא במדרגתו של חם אבל הוא מועטף עם מעטפת של תרבות כמו תרבות יון ושם זה כולו להקב"ה וזה עיקר כוחו של יעקב שהלך לבדו בלי שום גשמיות לביתו של לבן וזכה להקים עם רחל ולא י"ב שבטי י-ה.

נתקשו המפרשים נתקשו בכל האופן של הברכות שניתן ליעקב, א. הרי יעקב חשש מפני קללת אביו שידוע לו שהוא יעקב ומה עזר לו שלבש בגדי עשיו הרי העיקר זה הקול קול יעקב וכי יצחק לא ידע שיעקב יוכל ללבוש בגדי אחיו עשיו, ויותר קשה אם שינה את בגדיו ולבש בגדי עשיו מדוע לא שינה את קולו לקולו של עשיו ואז לא היה חושש יצחק שהוא לא עשיו. ועוד הקשו אם הקב"ה מסובב הסיבות רצה שהברכות יגיעו ליעקב מדוע הוא לא הכניס בליבו של יצחק לקרוא ליעקב ולברך אותו מדוע כל הברכות הגיעו בצורה של הערמה. ואחרי העיון נ"ל בביאור כל הענין של הברכות דידוע שהעולם חושבים שעיקר הנס שנעשה כאן זה מי יקבל את הברכות אם עשיו או יעקב ובדרך מליצה אומרים העולם שהויכוח היה מי יאמר 'ויתן לך' במוצש"ק אם בני יעקב או רח"ל בני עשיו. ולדעתי אחרי העיון בספרים ובעיקר בספר זרע שמשון זצוק"ל מצאתי שיש כאן דבר יותר עמוק וכדי להבין את היסוד הנ"ל נקדים את דברי הזוהר בפרשת תרומה בדף קנ"ב ע"ב על הפסוק ועשית שולחן עצי שיטים רבי יצחק פתח ואמר ואכלת ושבעת וברכת בתו"ד דכשישראל עושין רצונו של מקום אז עיקר ההשפעה של המזונות מגיע מהקב"ה לישראל וכל אומות העולם ניזונים מישראל והשירים מביא לאומות העולם ובשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום אז עיקר השפעת המזונות מגיע לאומות העולם וישראל ניזונים מאומות העולם, והביא הזוהר משל למלך דאתקין סעודתא לבני ביתיה כל הזמן אוכלין סעודות עם המלך ועצמות מקבלין הכלבים ובשעה שבני ביתו לא עושין רצונו אז המלך יהיב כל הסעודה לכלבי וסליק לון גרמי, כך אם ישראל עושין רצונו של מקום אז מקבלים את עיקר סעודת הקב"ה ואומות העולם מקבלים את העצמות וכשחלילה אין עושין רצונו של מקום אז משתנים הדברים, וכתב הזוהר דע"ז דוד המלך אמר בתהילים דשנת בשמן ראשי כוסי רויא תערוך לפני שולחן נגד צוררי אינון כלבי דיתבי קמי פתורא דשנת בשמן ראשי דא רישא דסעודתא דכל משחא ושמןנא ותקין סעודתא אתיהיב בקדמותא לרחימא דמלכא מא דאשתאר איתיהב לכלב וכו' עיי"ש. ולפי הזוהר הנ"ל אפשר להבין את הענין של הברכות ומדוע יעקב אבינו לבש את בגדי עשיו ולא שינה את קולו כי יעקב אבינו רצה להעביר את המסר לעם ישראל שהקול קול יעקב והידיים ידי עשיו. וידוע שחז"ל דורשים מזה דכ"ז שקולו של יעקב מצפצף בביהמ"ד אין ידיו של עשיו שולטות ובזמן שאין קולו של יעקב מצפצף בביהמ"ד אז רח"ל מתהפך כידוע. ולכן יעקב לבש את בגדי עשיו ובקולו לא שינה כדי להעביר את דברי הזוהר שכל הברכות של ויתן לך ויוסיף ויתן לך הכל תלוי אם קולו של יעקב מצפצף בביהמ"ד ואם ח"ו להיפך אז הברכות חוזרים לעשיו. וב"ה בשבוע האחרון יצא מרן הגר"ד לנדא שליט"א לארה"ב להעביר את המסר הנ"ל לכל עשירי העולם שצריך לחזק את קולו של יעקב בביהמ"ד ע"י ריבוי הלומדים בכללים ובזה נחליש את כוחו של עשיו השולט בכל מקום בארץ ובעולם כמו שאמר דוד המלך ע"ה תערוך לפני שולחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויא דע"י שישאל לומדים תורה אז עיקר ההשפעה של המזונות בא לישראל והעצמות שולחין לעכו"ם וח"ו להיפך, ונספר מעשה נורא שהיה בשבוע

ושמעתי מעשה נורא על הענין של מעטפת התרבות שידוע שהגאון ר' הלל זקס זצ"ל נכדו של מרן הח"ח היה נוסע מידי שנה בערבי פסחים עם המשגיח הגה"צ ר' הירש פלאי זצ"ל אצל נדיבי עם בעיר תל אביב לאסוף כסף לקמחא דפסחא ובשנה אחת הם נקלעו לאיזור הבנין בתל אביב שנקרא היכל התרבות והגאון ר' הלל זצ"ל אמר למשגיח זצ"ל שמעולם הוקשה לו דברי חז"ל שאומרים שאלמלא נתנה תורה היו לומדים צניעות מחתול וגזל מנמלה וכו' והקשה אם אפשר ללמוד את כל הברים מבני"ח מדוע נתנה תורה ובזה שראה שלט בכניסה לבנין היכל התרבות שכל המעשן סיגריה צפוי לקנס תורף לו הכל והביא שם סיפור שראה איך שמרצה בקאליש לומד את תלמידיו בגודל נימוסי אכילה ודרך ארץ באכילה וכשיצא מההרצאה ראה אחד מתלמידיו איך שהמרצה הנ"ל נכנס לאכול ואכל כמו בהמה רח"ל ושאל אותו הרי לפני כמה דקות נתת לנו הרצאה בנימוסי אכילה ואיך עכשיו אתה אוכל כמו בהמה וא"ל המרצה הנ"ל שהרצאה לחוד ואכילה לחוד, ואמר הגאון ר' הלל זקס שכעת הוא מבין את דברי חז"ל הנ"ל כשראה שגם בהיכל התרבות שכל הבנין נוסד ללמד תרבות מדוע צריך לכתוב על הפתח שכל מי שמעשן צפוי לקנס גבוה הרי כל התרבות זה כאן ומזה למד שתרבות לחוד ומעשה לחוד. ומזה רואים את דברי הגרש"ר הירש בענין מעטפת תרבות יפת שהוא תרבות יון ולאבוננו הרבה אנשים נמשכים אחרי כל מיני תרבויות כמו בזמן היונים שהיו הרבה מתיונים שנמשכו לתרבות אבל גם אז היו חשמונאי ובין שלחמו ביונים לנצחם דהיינו רבים ביד מעטים. וכן בדורנו רואים את עולם הישיבות והכוללים שמתרבים ולא נכססים לתרבות יון. ושמעתי עוד עובדה על עניני מעטפת יפת מאחד שקנה הרבה בקבוקים של קוקה קולה ורצה להוכיח כמה שקר יש בחיצוניות של העוה"ז והוריד את העטיפה של המשקה הנ"ל ואף אחד לא רצה לשתות מזה ואף שלא פגע בגוף המשקה ומזה רצה להוכיח כמה מעטפת יפת הוא כולו שקר ואפשר להוכיח את כמעט בכל דבר ואכמ"ל. ונביא עוד סיפור אחד להראות מה זה כוח החיצוניות של יפת, שסיפר הגר"י הוטנר זצוק"ל שאחד מגדולי ישראל אמר לסבא מסלבודקא שאפשר ללמוד מהגרמנים נימוסים שדרכם שמי ששואל אותם שאלה עונים לו את התשובה ואח"כ בשביל הנימוס אומרים 'ניכט וואר?' שפירושו 'האין זה נכון?' והוא בשביל הנימוס כמו לבקש אישור לומר שהוא יודע יותר ממנו, ולימים בא להגר"י הוטנר יהודי שהיה בשואה ואמר לו שכשהנאצים היו מכים יהודים היו אומרים לו על כל מכה 'זה הרי כואב, האין זה כך?', ורואים מזה כמה הנימוסים הם דברים חיצוניים שאינם משפיעים על הנפש כלל וכמו שכתוב 'זובחי אדם עגלים ישקו'.

ידוע דתלמיד ר"ע מתו בין פסח לעצרת שלא נהגו כבוד זה בזה ונוהגים אבילות בין פסח לעצרת עד יום הזה ובודאי דאי"ז אבילות כמו לאדם שמת ל"ע דהרי אבילות זה דבר שנוהג י"ב חודש ומה דבכל שנה נוהגים אבילות זה ודאי כדי לחזק את הענינים של נהגו כבוד זב"ז, וידוע מה דכתב רש"י בסוף פרשת חיי שרה על הפסוק ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו, וכתב רש"י דמכאן ראייה שעשה ישמעאל תשובה והוליק את יצחק

לפניו והיא שיבה טובה שנאמר בישמעאל וכבר הקשו המפרשים מה הראיה מזה שעשה תשובה הרי ישמעאל הוכיח כאן ענייני כבוד ליצחק ומזה רואים שאם אדם מכבד את חבירו סימן שיש לו יראת שמים כמו שאומר ר"פ בן יאיר שענוה מביארה לידי יראה וכמה צריך בדורנו את ענין הארת פנים לשני וענייני ויתור כמו שמבואר בכל הספרים שבשורת הגאולה יבוא ע"י רחל אמנו בזכות שויתרה ללאה ומסרה לה את הסימנים כמו שאומר הנביא בירמיה כי יש שכר לפעולתך אמר ה' וזה יסוד ההצלחה בכל החיים להתנהג לפנים משורת הדין שעיקר סבת חורבן ירושלים משום שלא נהגו כבוד זה בזה וכן מצאנו בשרה אמנו כשראתה שלא נפקדה בזרע של קיימא ביקשה מאברהם אבינו להכניס צרתה לביתה דלקחת את הגר ובזה אמרה אולי אבנה אנכי ממנה ומזה רואים שאפילו האבות שהיו עקרים ומדרך הטבע א"א להוליד מ"מ ע"י שבירת המידות רואים ניסים מעל הטבע. וזה מה שחז"ל מלמדים אותנו בחורבן ביהמ"ק שזה נחשב בגלל שנאת חנם ותלמיד ר"ע שלא נהגו כבוד זב"ז ואם אנחנו נחשוב איך אפשר לוותר לשני ונחזק את הארת פנים לשני ולעודד ולחזק את השני בודאי זה יהיה בנין הבית השלישי וזה כל הענין שכל המשמח חתן וכלה כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים דהכוח של לשמח את השני בונה את בנין הבית השלישי. ושמעתי מעשה על אחד שהיה לו עיכובים במציאת שידוך וכשהיה אצל הגר"י אדלשטיין רבה של רמת השרון זצ"ל א"ל שבחתונה הקרובה שיבוא ישתדל לשמח את החתן בכל כוחו ובאותו חתונה היתה גם בת זוגתו שהסיבה שנתעכב השידוך כי אמרו לה שהוא מאוד שקט ואין לו שמחת חיים ובדיק באותו חתונה ראתה אותו משמח את החתן בכזה מסירות נפש ובזה אמרה שהיא רואה בו שמחת חיים וכך יצא הזיווג והקימו בית נאמן בישראל. ומזה רואים כמה אדם קונה עולמו בשעה אחת אפילו בבין אדם לחבירו. וכן מידתו של אהרן הכהן שויתר למשה כמו שכתוב וראך ושמח בליבו ועוד מאמרים בדברי חז"ל ושמעתי עוד סיפור מהאדמו"ר ר' פנחס מקוריץ זצ"ל שבתחילת דרכו ביקש מהקב"ה שע"י שאנשים מפריעים לו בעבודת ה' שלו ובלמוד התורה הוא לא יכול להתקדם בלימוד התורה ונתקיימה תפילתו וזה היה ביום הראשון של סליחות ופרשו ממנו כל ישראל והרגיש שהוא יכול להשקיע עצמו בלימוד התורה עד שאפילו בני ביתו לא דברו עמו ולמד כל היום עד שבחג הסוכות ראה שהאושפיזין עילאי לא הגיעו לביתו בחג הסוכות ובזה חזר לקדמותו כדי לקיים אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' והבאנו במאמרים הקודמים את דברי המשך חכמה בפרשת נח דכתב דכל הס"ד של משה רבינו היה מחמת שהפקיר עצמו לכלל כמו שנאמר וירא בסבלותם ואף שסיכן את עצמו ונעשה לו נס שנעשה צוארו כסלע וכתב שמחמת שהפקיר עצמו לכלל זכה להיות משה רבנו ואילו נח שהתבוד בעצמו מתיחס מי המבול אליו כמו שכתוב כי מי נח זאת לי ונעשה איש האדמה, ומשה רבינו היה נקרא איש מצרי ואח"כ איש האלוקים ומזה רואים שכמה שלומדים תורה צריך לעשות חסד עם השני ולראות בסבלותם וזוכים ס"ד גדולה.

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה
הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י
ידידו משה בן שרה ומש'

לזכות ידידנו הרב משה והרב רפאל חסן
להצלחה בכל העניינים
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:

הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלוייה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל
לפרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיעיינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא. וכל הלומד
בספרי יזכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למגן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"ג גלוב
עה"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אברהם סימן קכ"ב) וז"ל:
אם היה מעיק בדבריי מעט
עיון היה מריוח לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ. וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נהמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמה
רבה מן שמאי ועיניכם
תראנה בניו ובני בנים
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

ויחלם והנה שלום מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו. במדרש (ב"ר ס"ח י"ב) איתא: "והנה
סולם" זה הכבש, "מוצב ארצה" זה המזבח, כדכתיב "מזבח אדמה תעשה לי", "וראשו מגיע השמימה" אלו הקרבנות, "והנה
מלאכי אלוקים" אלו הכהנים. רבנן פתרון ליה בסיני, "והנה סולם" זה סיני, "מוצב ארצה" כדכתיב "ויחיצבו בתחתית ההר",
"וראשו מגיע השמימה", כדכתיב "וההר בוער באש עד לב השמים", ע"כ. וקשה מה ענין להראות דברים אלו ליעקב בדיוק
עתה בזמן הזה.

ו"ל דאיתא במדרש (ב"ר ע"ה ח') עה"פ "ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו", שברכו בברכת הגלות. וקשה וכו' הגלות ברכה
היא. ונראה דהכוונה ע"פ מה שאמרו חז"ל (ב"ר מ"ד כ"א) שבעת מראה ברית בין הבתרים הראה לו הקב"ה לאברהם גהינום
ושיעבוד מלכויות ומתן תורה וקרבנות, ואמר לו הקב"ה כל זמן שבניך יהיו עסוקים בשמים יהיו ניצולים משמים, ואח"כ
הוסיף הקב"ה ושאל אותו במה אתה רוצה שירדו בניך בגיהנום או במלכויות, ובידור לו אברהם את המלכויות, ע"כ. ולפ"ז
מתיישב שמר שאמר לו יצחק ליעקב ברכת הגלות, היות והגלות זה ההצלה מהגיהנום. ובדואי שיעקב כל הדרך היה מהרהר
בלבו על הברכה ברכת הגלות זו שברכו אביו, והיה מצטער על כך, לכן בשרו הקב"ה והראהו בחלום שתי דברים, שאם
יעסקו בהם יהיו ניצולים על ידיהם מן הגלות, והיינו מתן תורה וקרבנות, שאם יהיו עסוקים בהם ינצלו גם מהגלות וגם
מהגיהנום.

וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה. נראה שמפני שהיתה שנואה לכן ויפתח את רחמה, וצ"ב מה ענין זה
לזה. עוד צ"ב דכתיב "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה", ואיך אפשר לומר דרחל רצתה בנים משום קנאה.
עוד יש לדקדק דמפני מה כתיב "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב", דהו"ל "ותרא רחל כי לא ילדה". וי"ל, דאמרו ביבמות (דף
סד): למה היו האמהות עקרות, משום שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. והנה לאה ג"כ היתה בתחילה עקרה, אך
כשראה הקב"ה שלאה היא שנואה, וא"כ אם יעקב היה מתפלל עבור בנים, היה מתפלל על רחל שהיא עיקר הבית שתיפקד
ולא על לאה, לכן פתח ה' את רחמה של לאה קודם. ומעתה דליעקב היה כבר בנים מלאה, לא ראה סיבה להוסיף ולהתפלל

ומה חטאתי כי דלקת אחרי" [מלשון הדלקת נרות], כי לבן הרשע עשה פעולותיו כהרגל שלו להדליק נרות במקום אשר חשב היותם שם כדי שידברו ויגידו, לכן רחל הצדקת עשתה עמם דרך בזיון לשומם בכר הגמל ולישב עליהם ופסק כוחן לגמרי אף כי הדליק בפניהם, [וזה שרמז בלשון "דלקת"].

וזהו שאמר הכתוב "כי לוא אוכל לקום", לפי שחשבה ש"לוא יגיד", [שע"י שלא תקום ממקומה ונוהגת בהם כבזיון, לא יגידו התרפים את מקום המצאם]. ולכן כתיב "לוא יגיד", גם באות ו', כמו "אם לו יגיד", דאם יגיד כח הטומאה ללבן [מקום התרפים], אז "ונשא עונונו" וישאר לבן עם עבודה זרה. [והיא ביקשה להפריש את אביה מעבודה זרה, ולפיכך גרמה ל"לא יגיד"].

לע"נ הרה"ק רבי יחיאל מאיר ב"ר דוד בער גמאן זצ"ל
מראשטשעסער נלב"ע ח' כסלו

המוציא לשתי רשויות. איתא בגמ' (כריתות ז.י.): הוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת, ר' יוסי אומר בהעלם אחד "לרשות" אחד חייב, "לשתי" רשויות פטור, ע"כ. והיינו דצריך שיוציא את שתי חצאי הגרוגרת לאותה רשות, ואם הן בשתי רשויות אינן מצטרפות. ודלא כחכמים שסוברים דגם אם הוציא לשתי רשויות חייב. והקשו התוס' (שבת פ. ד"ה בהעלם אחד) על ר' יוסי, מהגמ' (שם קד:) שהכתוב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב, דמחוסר קריבה אינה כמחוסר מעשה, וחשיב ככתבן סמוך זו לזו כיון שיכול לקרבן. ומדוע לענין הוצאה לא אמרין שמחוסר קריבה אינו כמחוסר מעשה, ויתחייב על הוצאה לשתי רשויות. ותירצו וז"ל: גבי כתיבה אית לן למימר מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי, אבל הוצאה לא הויא עד דמיימי תרייהו לרשות אחד, עכ"ל. והתוס' בב"ב (דף נה: ד"ה בהעלם) הוסיפו בביאור החילוק, וז"ל: דהתם שם המלאכה כתיבה, וכתיבה נגמרה כשיכתוב שתי אותיות ואפי' רחוקות זו מזו, אבל הכא שם המלאכה היא הוצאה, וכשהוציא לשתי רשויות אכתי לא נגמרה הוצאה עד שיקרבו, עכ"ל.

וכתב באגלי טל (מלאכת מעמר אות ח') שסברת התוס' היא דשאני המוציא לשתי רשויות שכדי לקרבן צריך עוד מעשה הוצאה, משא"כ לענין כתיבה אין צריך לקרבן ע"י מעשה כתיבה. וכתב דלפ"ז ה"ה המעמר שתי חצאי שיעור בשתי מקומות יהיה פטור, היות וכדי לקרבן צריך עוד

מעשה עימור.

וה"ל אגלי טל: הנה ראוי לבאר המעמר כחצי גרוגרת בפני עצמה, וכחצי גרוגרת בפני עצמה אם מצטרפין. ונראה שיש ללמוד זה מדברי התוס'.

איר קענט באשטעלען פאר שבת באווארפען- שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גליון מיט די נאמען פון די בעלי שמחה
ארויפגעדרוקט

**אין דאס פארטיילען ביי די שמחה!
אין די זכות פון די צדיקים וועט די שמחה
נמשך ווערען שטענדיג**

על רחל, ואדרבה לא היה חושב שהטעם שהאמהות היו עקרות היה כדי שבעליהן יתפלל בעדם, שהרי ראה שלא נתעברה בלי שום תפילה. [ואין להקשות דא"כ מדוע שרה ורבקה היו עקרות. משום דבשרה יש לתלות שהטעם הוא מפני שעדיין היה שמה "שרי", ולא "שרה". ואצל רבקה יש לתלות שהטעם כדי שלא תתקיים ברכת לבן שאמר "אחותנו את היי לאלפי רבבה", וכמו שמובא במדרש כדי שלא יאמרו האומות ברכותינו עשתה פירות].

וזה שאמר "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב", שראתה שיעקב אינו משיג את לבו להתפלל עליה כדי שתלד, ואינו סובר שהטעם שהן עקרות הוא מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם, וא"כ צ"ל שהכל בא בכח הזכות, לפיכך "ותקנא רחל באחותה", שקנאה במעשיה הטובים, ואמרה ליעקב "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי", שנתכוונה לומר לו שעכ"פ צריך אתה להתפלל עבורי, היות שאם אין לי בנים, יאמרו שאני מתה, היינו שאין לי זכות, ורשעים בחייהם קרויים מתים.

לע"נ אדמו"ר ר' יעקב ישראל קארץ ב"ר מרדכי בן ציון
מועוניהל טשעלס, נלב"ע ט' תשרי

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. אפשר שבא להשמייענו הגם שלא הלך מיד לחרן, כי נטמן בבית שם ועבר י"ד שנים, מכל מקום כיון שגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, כדאמרו (מגילה טז:) [גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש], לכן הוי קיום המצוה [של כיבוד אב] בכלל [המצוה של תלמוד תורה]. וא"כ חשיב כאילו קיים כבר מעתה מצות כיבוד אב והלך לחרן^א.

ועיני לאה רכות. ב' במסורה, דין, ואידך (איוב מ:כו) "אם ידבר אליך רכות". ויש לפרש, כי לאה היתה בוכה שלא תיפול בגורלו של עשו, ששמעה שאמרו "הגדולה לגדול" (ב"ב כג.). ולכאורה קשה דכיון שהיתה גדולה, א"כ היא ברשות עצמה, ומי יכריחה להנשא לעשו. וראה שהיתה גדולה, מדלא אמר הכתוב "שם הבכירה לאה", כמו שאמר לבן "לתת הצעירה לפני הבכירה", [אלא כתיב "שם הגדולה לאה"]. וי"ל, שהצדיקים אינם מאמינים בעצמן, וחששה שמה תתפתה ותתרצה [להנשא לעשו]. וזהו "אם ידבר אליך רכות", שחששה שיפתנה בחלקת לשונו.

כי לוא אוכל לקום מפניך. ב' במסורה, דין, ואידך (ויקרא ה:א) "אם לוא יגיד ונשא

עונונו". יראה לפרש, דרחל גנבה את התרפים להפריש את אביה מגילולים. והנה ידוע מה שאמרו במדרש תנחומא (פיסקא י"ב) בנוגע התרפים, דבעת שהיו מכבדין אותן ומדליקין בפניהם נרות ומשתחווים לפניהם, דיברו התרפים. אבל אם נהגו בהם בזיון, אז "פה להם ולא ידברו", ע"ש.

ונראה דלכן לקחה רחל התרפים "ותשב עליהם", שהוא דרך בזיון, ואז לא יהיה עוד כוחן בפה. ואפשר שבוה יובן מה שאמר לבן "מה פשעי

^א יש להעיר, דהרי חז"ל לא אמרו דכל המקיים מצות תלמוד תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיים מצות כיבוד אב ואם, אלא אמרו דמצות תלמוד תורה גדול יותר ממצות כיבוד אב ואם. יוצא אפוא, דבאמת לא קיים יעקב מצות כיבוד אב, רק קיים מצוה אחרת - תלמוד תורה - שגדול יותר ממצות כיבוד אב, וא"כ לא נחשב דהלך עכשיו לחרן, דאח"כ דקיים מצוה שגדול יותר מכיבוד אב, מ"מ סו"ס לא קיים מצות כיבוד אב.

לכבוד מערכת גליון מליצי יושר

ברצוני להודות לכם על העונג שבת שיש לי מהגליון בכל שבוע ושבו, הדברים בהירים וברורים ונכתב בלשון קל וצח.

ובפרט רציתי להודות על הזריזות לשלוח הגליון לכל הרציים - כבר ביום ראשון בבוקר, ככה אפשר ללמוד הגליון כל השבוע.

והנה ראיתי בספר מלך ביופיו (פרק ל"ב) דבר חידוש ומעניין מהחזון יחזקאל איך להתפלל על קברי צדיקים. הנה ה"ח (ו"ד סו"ס ר"ז) כתב, דהולכים לבית הקברות להתפלל, נראה קצת כדורש אל המתים, ואין היתר להשתטח על קברי אבות וצדיקים אלא להתפלל שם לה' במקום קדושה כדי שתהא תפלתו נשמעת. וכ"כ המהר"ל (ה' תענית) דאל ישים מגמתו נגד המתים השוכנים שם.

אבל האחרונים (ע' שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רצ"ג, ודרכי תשובה סי' קע"ט ס"ק ל"ו, וגשר החיים ח"ב פכ"ה) האריכו להוכיח שאין בזה איסור של דורש אל המתים אפילו כשמבקשים מהמתים שיתפללו על החיים.

והחזון יחזקאל כשנסע לקברי צדיקים להתפלל על רפואת זוגות, שפך נפשו בעיקר אצל קברו של הריב"ז אבי אמה של הרבנית, אחרי זמן כשנפגש עם האדמו"ר מגור זצ"ל בעל בית ישראל, אמר לו:

מצאתי דרך להתפלל אצל קברי צדיקים מבלי להיות דורש אל המתים, שאלתי מאת ה' שיועיד לריב"ז כי באתי להתפלל כאן עבור הרבנית, ובקשתי היא שיעמוד ויתפלל עכשיו יחד עמי לרפואת נכדתו הרבנית. כדאי להביא זה לתועלת הרבים

כל טוב - שלמה זלמן וו.

לייקוואד

שכתבו דגבי הוצאה כיון שמחוסר הוצאה ודאי הוי כמחוסר מעשה וכו', והכי נמי כיון דמחוסר עימור וכו' א"כ כמחוסר מעשה דמי גבי מלאכת מעמר וכו'. ולפ"ז נראה לי שאם עימר פחות מכשיעור, אין בו איסור מן התורה, דלא שייך חזי לאצטרופי, דממה נפשך אם יעמר עוד חצי שיעור בפני עצמו, לא יצטרפו כנ"ל, ואם יעמר עוד אל מה שעימר כבר, יתחייב על מעשה שניה לבד, דהא אפי' אם עימר רק שני דברים לבד חייב, ואין מעשה ראשונה מצטרפת אל החיוב וכו', ומ"מ מדרבנן אסור וכו', אבל לדעת השאגת אריה (סי' פ"א) מותר גם מדרבנן.

העושה בשבת שתי מלאכות בבת אחת. אמרו במו"ק (דף ב:): המנכש והמשקה מים לזרעים בשבת, משום מאי מתרינן ביה, רבה אמר משום חורש, רב יוסף אמר משום זורע. אמר ליה אביי לרבה, לדידך קשיא, ולרב יוסף קשיא. לדידך קשיא משום חורש אין, משום זורע לא. לרב יוסף קשיא משום זורע אין, משום חורש לא. וכי תימא כל היכא דאיכא תרתי לא מיחייב אלא חדא, והרי אמר רב כהנא זומר וצריך לעצים חייב שתיים, אחת משום נוטע ואחת משום קוצר, קשיא, ע"כ. ודייק באגלי טל (מלאכת קוצר אות ל'), מדלא סיים הגמ' 'תיובתא', מוכח שהגמ' לא דוחה את דברי רבה ורב יוסף, אלא רק שצריך לחלק בין הנידונים.

וכתב לבאר החילוק וז"ל: דוקא בזומר וצריך לעצים דיש שני מלאכות ושני תיקונים, תיקון הצמיחה ותיקון הצורך לעצים, [אז חייב שתיים], אבל בהא דרבה ורב יוסף דאין כאן רק תיקון אחד הגדלת הזרעים, אי אפשר לחייב תרתי.

הקדש מפקיע מידי שיעבוד. הדין הוא דלוה שמשכן שורו להמלוה, אם לאחר כך הקדיש הלוה השור למזבח, מפקיע הוא עיד"ז את שיעבוד השור להמלוה, ומוכרח המלוה לגבות חובו מנכסים אחרים של הלוה, דהקדש מפקיע מידי שיעבוד. אמנם זה דוקא אם הקדיש השור בקדושת הגוף למזבח, אבל אם הקדיש הלוה השור קדושת דמים לבדק הבית, אין ההקדש מפקיע השיעבוד, (ע' רש"י ב"ק צ. ד"ה הקדש, ותוס' גיטין מ: ד"ה הקדש. אולם שיטת הרמב"ם פ"ז ערכין ה"ד דגם קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד).

וכתבו התוס' (ערכין כג: ד"ה משום) וז"ל: וספק ביד מורי אם הלוה אין לו כי אם מטלטלין, והקדישן הלוה קדושת דמים, אם יחול הקדש [להפקיע השיעבוד מן המטלטלין], אם לא, דודאי אם מכר, המכר מכר, ולא יתפוס המלוה מיד הלוקח, לפי שאין שיעבוד המלוה על המטלטלין, אבל הקדש ספק הוא אם יחול עליה. ואין להוכיח מהא דפירש"י דדוקא קדושת הגוף הוא דמפקיע מידי שיעבוד, אבל קדושת דמים לא, ומשמע אפי' מטלטלין אין ההקדש חל עליהם אם הוא קדושת דמים, אין זו ראייה, דאפשר להעמיד [הציור של רש"י] כגון שהקנה (-שיעבוד) למלוה מטלטלי אגב מקרקעי, דכהאי גוונא חל שיעבוד המלוה על המטלטלין, [ולכן אין ההקדש מפקיע השיעבוד], עכ"ל. וצ"ב מה היא הספק, ומה לי מכרו להדיא ומה לי מכרו לגבוה.

וביאר האבני נזר (חו"מ סימן מ"ט מחודש ג' אות י"א) דספק התוס' הוא, האם מטלטלין כיון שהם משועבדים למלוה נחשבים כאינם ברשותו לענין שאינו יכול להקדישם. ואע"ג דקדושת הגוף יכול להקדישם, ונחשבים ברשותו לענין זה, היינו משום דשאני קדושת הגוף

מקדושת דמים, דלענין קדושת הגוף נחשב החפץ כברשותו כיון שיכול לסלק את המלוה בדמים, וממילא נמצא דגוף החפץ נחשב ברשותו ולכן יכול להקדישו קדושת הגוף. אבל לענין קדושת דמים שמחות ההקדש הוא שמקדיש את דמי החפץ, בזה י"ל שדמי החפץ נחשבים שאינם ברשותו, שאף שיכול לסלק את המלוה בזווי, מ"מ הרי הוא מפסיד את אותם מעות ואין לו דמים בחפץ זה, ולכן לענין קדושת דמים נחשב שאין החפץ ברשותו. משא"כ גבי מכירה אפשר למכור דבר שאינו ברשותו.

וז"ל: בתוס' ערכין מסתפקים אם הקדיש הלוה מטלטלי אם יחול ההקדש, נראה דספק שלהם אם חשוב ללוה אינו ברשותו, כיון דכל זמן שהם ביד לווה הם משועבדים. ואף שהתוס' (גיטין מ: ד"ה הקדש) הביאו ראייה מדיכול להקדיש קדושת הגוף דחשוב ברשותו. י"ל תוס' דערכין ס"ל לחלק, דהגוף שפיר חשוב ברשות הלוה שהרי יכול לסלקו בזווי, לכן יכול להקדישו קדושת הגוף, אבל אם הקדישו קדושת דמים י"ל שהדמים שיש בחפץ חשיב אינו ברשותו, שאם יסלק בזווי יפסיד הדמים ואין לו דמים בחפץ זה. ואף שמכירה מהני, י"ל כדעת (ר"ש שביעית) [רשב"א שבוועות לג]. דלמכור יכול דבר שאינו ברשותו, או תקנתא דרבנן הוא משום דלית ליה קלא.

לע"נר' ישעיה ב"ר אברהם דוב קרלנסקי יא"צ'ו' ססלו

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום. בכל הקצוות מוכרח להיות אמצעי המאחד אותם, בין דומם לצומח - אבן האלמוג דהוא דומם וצומח כאילן עם ענפים. בין צומח לחי - "אדני השדה", או בלשון התורה "ידעוני" שהוא צורת אדם הצומח מהארץ. בין חי למדבר - הקוף. בין אדם למלאכי השרת - אליהו הנביא (ע' עץ חיים שער מ"ב פ"א). ונראה דזה שמתמה הכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע" שורש הקדושה, "וילך חרנה" עומק הטומאה, ואיה האמצע המאחדם. ותירץ הכתוב "ויפגע במקום", היינו בית המדרש של שם ועבר, וזה נקרא "מקום", כדתנן באבות (פ"ג מ"ד): שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה הוא כאילו אכלו משלחנו של מקום. נמצא כי בית המדרש שלומדין בו תורה מיקרי "מקום", וביהמ"ד הוא האמצעי בין באר שבע וחרן.

וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. תיבת "לך" מיותר. וי"ל דמרומו כאן מה שאמרו (יבמות פו:): דעורא קנסינהו ללויים שלא יתנו להם המעשרות אלא לכהנים. ולכא' קשה דאיך היה יכול לבטל דין תורה דכתיב בפירוש (במדבר יח:כא) "ולבני לוי נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל מועד". אך י"ל דבאמת התרומות ומעשרות שייך לה', כאומרים (סנהדרין לט.) אלקיכם כהן הוא, דאמר "ויקחו לי תרומה", אלא שהוא נתן התרומה לכהנים בהיותם עושים עבודתם, דכתיב (שם): "שכר הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד", וכן להלויים ניתן המעשר תחת סיועם לכהנים בעבודת

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$120 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מודיע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

לכבוד עורך הגליון מליצי יושר

הנה בפרשת פנחס הבאתם מכתב נפלא עד מאד מאיש אחד שמספר מעשה פלא מהרה"ק מסקולען זצ"ל שהמשיך לו עשירות, ע"י שביך אותו בבן נוסף שיש לו מזל של עשירות.

רואים מזה, דאם מפצירים בצדיק ומהנה אותו מנכסיו שבוע אחר שבוע, ואינו מצפה לתשלום גמול תיכף, אז לבסוף בא הישועה עם רבית. וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו, דהלומד הגליון בקביעות ומהנה חמשה צדיקים בתמידות, ומקיים צוואתם שבקשו שילמדו דבריהם, דבואי הם מקיימים הבטחתם שהבטיחו להיות מליץ יושר, ורואים הישועה תיכף ומיד. ואם משום מה מתממה הישועה, אז בא לבסוף הישועה עם רבית.

ברכה והצלחה עד בלי די
א.ר. - גיבערס

נ.ב. ראיתי דברים נוראים מהאבנ"ז (אה"ע ס' קע"א) בחומר לפגוע באיש, וחשיבתי דכדאי להעתיק הדברים.
וז"ל: על דבר האיש שמתו לו ו' בנים איזה ימים אחר לידה, אם מחויב לגרשה כמו הוחזקה לנפלים. תשובה: עיין תשובת חידושי הר"ם (יו"ד ס"ו ס"ט) דלא מצינו שאם ב' אחים התענו ביוה"כ ומתו, דלא יתענה השלישי, כ"ש בנ"ד שודאי תולין שבוען אביהם מתו, ומה ירויה אם יגרש זו וישא אחרת, יפספש במעשיו ולא יצטרך לגרש. וראוי לחקור אם הוא או היא לא עשו שידוכים אחרים בתחילה ועדכום.

המקדש. אך כשלא רצו לעלות ולסייע לכהנים, הלוא חזרו המעשרות לה' שהוא כהן, ולכן נתנם לכהנים, וזהו שרמו "עשר אעשרנו לך", היינו להקב"ה שהוא כהן.

לע"נ הרה"ג ר' חנוך העניך ב"ר מרדכי פישמאן יא"צ י"ג כסלו

ויצא יעקב. וברש"י: יציאת צדיק מן העיר עושה רושם, יצא משם פנה הודה וזיוה. ונראה בדרך דרוש, דאם הצדיק עוזב את העיר והולך לגור במקום אחר, הרי זו ראייה שפנה הודה וזיוה הרוחני של העיר, וכבר יצא ממנה הדר התורה שהיה בה, ואין לצדיק אפשרות לגור בה יותר.

ויזכור אלקים את רחל. במדרש תנחומא (אות ו') איתא: ביקש יעקב לישא את רחל, והיה משלח סבלונות ליתנם לרחל, ולכן נותנן ללאה, והיתה רחל שותקת וכו', ולמה שתקה, אמר רשב"י אמרה: אם משלחת אני ומודעת ליעקב שאבא נותן לאחותי מה שהוא משלח לי, אבא [שיכעס עלי] אין משיאני לו, ואני מתרחקת מן הגוף הצדיק הזה, אמר לה הקב"ה את שתקת, חייך בזכות אותה שתיקה זוכר אני שנאמר "ויזכור אלקים את רחל", ע"כ. וקשה דמה רבותא יש בשתיקתה, הרי שתקה ע"פ חשבון של רווח והפסד, וא"כ מדוע מגיע לה שכר על שתיקתה. אלא מכאן למדנו, שהותרן אינו מחויב דוקא להפסיד, העיקר רשאי לקחת בחשבון שמשתלם לו לוותר, ובלבד שיוותר, והקב"ה יגמול לו כותרנותו.

ידעה על חצי שיעור. הדין הוא, דהעובר עבירה אחת בשוגג כמה פעמים בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת, אבל אם שגג בה ואח"כ נודע לו, וחזר ושגג באותה עבירה עצמו, חייב על כל אחת ואחת. ונחלקו רבן גמליאל וחכמים (כריתות טז); בכתב אות אחת בשבת בשוגג ונודע לו, ואח"כ כתב אות נוספת בשוגג, דרבן גמליאל סובר דאין ידיעה לחצי שיעור ודינו ככותב שתי אותיות בהעלם אחד וחייב חטאת, וחכמים סוברים דיש ידיעה לחצי שיעור ואין הכתיבות מצטרפות לחייבו חטאת.

ובביאור סברת רבן גמליאל כתבו התוס' בשבת (דף קה. ד"ה רבן גמליאל), שרק ידיעה המחייבת חטאת חשובה ידיעה לחלק, אבל ידיעה לחצי שיעור דאינה מחייבת חטאת, לא

חשובה ידיעה לחלק.

ובחזון יחזקאל על התוספתא (כריתות פ"ב ה"ב) ביאר סברת חכמים, וז"ל: נראה דסעמייהו דרבנן, משום שעיקר חיוב קרבן וכפרתו על שגגתו אשר שגג, היינו אם ע"י זה ששגג ונעלם ממנו דבר עשה מעשה איסור שיש בו כרת, אז הוא חייב קרבן על השגגה, והכא לא ע"י שגגתו והעלמתו הראשונה ולא ע"י שגגתו והעלמתו השניה אשר הן עיקר החיוב נעשה שום איסור שיש בו כדי לחייבו חטאת, [דהרי ליכא חיוב חטאת על אות אחת לבד, הלכך פטור מחטאת].²

² ובקובץ שיעורים (ח"ב שבועות אות ה') ביאר סברת חכמים באופן אחר, דהנה העושה שתי מלאכות בשתי העלמות, כגון כתב שתי אותיות ונודע לו שחטא, ואח"כ כתב עוד

לכבוד המערכת מליצי יושר

נא לפרסם את דברי לתועלת הצבור.

הנה האבנ"ז הבטיח שיהיה עוזר ומושיע כמו בחיים חיותו ממש למי שילמוד דבריו, עקב זאת ראיתי לנכון לפרסם מתי היה האבנ"ז מתפלל בחיים חיותו.

ואעתיק מה שכתב בספר אביר הרועים (אות קנ"ה) וז"ל: כשהגיע האבני נזר זי"ע בתפלת השמ"ע לסוף ברכת שים שלום, היה מושיט ידו הקדושה לכיסו ונטל משם קוויטעל מאיש הצריך ישועה גדולה, והביט עליו כרגע, וכן טרם שהתחיל להתפלל, מסר המפתח למשמשו שילך לחדרו המיוחד ויביא לו משם קוויטעל ופשט אותם על העמוד שלו בשעה שהיה מתפלל עליו, וכן כשהיה עולה לתורה בשעה שהביט בהס"ת, היה נוטל ג"כ קוויטעל מכיסו והביט בו כרגע, עכ"ל. שכרכם הרבה מאד להמשיך ישועות ורפואות לכלל ישראל.

נחום ווייס - בני ברק

סגולה פאר ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אריינברענגען יראת תטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכן דורות ישרים:

- מ'לאזט איין וויסען ווען די שטיין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער ישועה פריוואט, באמנות, קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין, באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעגעבענקייט, מיט כוונה במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלוצות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות די שטיין בלייבט אין דעם אוועק פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די תפילה 18 מאל אויפן שטיין, ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקען, שהוא עת רצון להתפלל, כדי איד זאלט קענען מיט זאגען די תפילה.
- די ת"ת גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכדעם וואס ער רופט נשמת הצדיק אל קברו (המקובל מרישמה משה).
- די שטיין ווערט באגראבען ווי די ריכטיגע זעג, און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מ'קען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איד ווילט.
- מ'קען באשטעלען אפאר שטיינער כדי מ'זאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובל זיג אופן פון מכן דורות ישרים זעהט מען ווי עס ווערט מקיים די ווערטער פון אריה"ק אויפן הארץ: יבער הלב (-אפצידען ווין הארץ צו אידישקייט), שיתחבר לבו לשמים (לואוה - ס'ווישט די גאנצע מענטש), וזאתה מלאים (-וועסט ווען וואונדערן). מ'קען עס געבען פון מעשר.

פאר פרטים וופט-טקסט מכן דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

צופרידענע עלטערען פון מכן דורות ישרים זאגן:

מ'יין קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער לערנעט מוסר, ער וויל ענדיגען א מסכתא

מ'יין זון בעהט מ'יין "וועק מ'יין אויך 5 מינוט פאר סוף זמן קריאת שמע

מ'יין יצחק האט ארויסגעלייגט א פילטער

א'יין האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם, נישט וויסענדיג וואס מ'יין בחור טוהט

כ'האב אנגעהויבען זעהן הצלחה מיט מיינע קינדער נאכען מנדב זיין פאר מ'יין חבר'ס קינד

שתי אותיות בשוגג חייב שתי חטאות, כדאיתא (בכריתות דף ד. ודף יב:) דהעלמות מחלקות לחטאות. והטעם הוא, דהידיעה מחלקת את המעשים לשני שגגות נפרדים, וכלשון רש"י (שבת עב. ד"ה ופליגי) "הויין ליה שתי שגגות". ולכן סוברים חכמים דכיון שע"י הידיעה חשיב כל מעשה שגגה נפרדת, לכן אין המעשים מצטרפין לחיוב חטאת, עכ"ל. ול"כ בחדושי רבנו מאיר שמחה (שבועות יח:).

אוצר ההידוֹת וההיִדְעוֹת לפרשת וַיֵּצֵא

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. שלושה שחשובין כמתים נמצאים בפרשה, מי ומתי?

תשובה. א] סומא (יצחק - רש"י כח, יג. לא, מב),

ב] ומי שאין לו בנים (רחל - רש"י ל, א).

ג] עני, כמופיע במדרש לגבי אליפז שלקח את כל כספו של יעקב, ועי"ז קיים את מאמר אביו לרצחו נפש, ותמורת זה לקח לו את כל כספו.

חידה. היכן יעקב אבינו ראה את החורבן, ומה אנו עושים לזכר זה?

תשובה. - י"ל בשקיעת השמש שלא בזמנה. וכמש"כ במדרש ילקוט (רמז קיח) [הביאו הכלי יקר כאן], על הכתוב בראשית (כח יא) "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש". ששקעה השמש שתי שעות קודם זמנה, ולמה דוקא שתי שעות, אלא שרמזו כאן על העתיד שככה תשקע שמשן של ישראל שתי שנים קודם זמנו כמו שפירש רש"י ז"ל בפרשת ואתחנן (דברים ד כה) שמיחר ה' את הגלות שתי שנים קודם הזמן, שנאמר (דניאל ט יד) וישקוד ה' על הרעה, ואם כן בית המקדש שיבנה במקום זה סופו ליחרב שתי שנים קודם זמן שקיעה על כן בא הרמז אל יעקב בשקיעה זו, שיהיה סימן מסור בידו שלעתיד יחרב המקדש שתי שנים קודם הזמן, על כן ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו.

ועושים זכר לזה מה דאיתא אמרו במדרש (מביאו רמ"א אורח חיים סימן תקנה ס"ב) שחסידים ואנשי מעשה נוהגים בליל תשעה באב לשום אבן תחת הראש ואמרו שיש להם סמך מן פסוק זה ויקח מאבני המקום וגו' כי יעקב ראה החורבן ומי הגיד לבעל מדרש זה שראה יעקב החורבן, אלא ודאי שלמד זה מן שקיעת השמש שתי שעות קודם כאמור, ע"כ. וכ"כ בתורת משה להחת"ס, בשם הגאון הגדול החסיד מו"ה נתן אדלער זצוק"ל יעו"ש.

חידה. היכן יעקב ביקש שינצל מלשון הרע, ועל איזה לשון הרע ביקש?

תשובה. רבי אבהו ורבנן: רבי אבהו אמר, "אם יהי' א' לקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך" - מלשון הרע, היך מה דאיתא אמר "ונידרכו את לשונם קשתם שקר" . . רבנן פתרינן לה בכל ענינא, "אם יהי' א' לקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך" - מעבודת פוכבים, מגלוי עריות, משפיכות דמים, מלשון הרע . . ואין דרך אלא לשון הרע, שנאמר "וישמע יעקב את דברי בני לָבָן לאמר לקח יעקב" (ב"ר פ"ע, ד).

והכלי יקר הביא בראשית רבה (ע ד) דדרשו אם יהיה ה' עמדי ושמרני היינו מן ארבעה ראשי עבירות והם עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע ואסמכוה אקרא. נראה שגם מדרש זה רצה לתרץ קושיא זו וכי היה יעקב מסופק בהבטחת ה' יתברך, אלא לפי שאמר לו ה' יתברך כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי, בלשון אם הורה כאילו אמר אם אעשה או לא אעשה, וזה תלוי בדבר אם לא יגרום החטא, על כן אמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני מן החטא. ופירט ארבעה אבות נזיקין אלו, כי המה היו סיבת חורבן בית ראשון ושני על כן אמר שאם ישמור אותי ה' מן ארבעה ראשי עבירות אלו אז והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים, ומכלל הן נשמע לאו כי אם לא ישמרו מן ארבעה ראשי עבירות אלו אז לא יהיה בית אלהים כי יחרב בעבורם, ע"כ. ולכאורה חששו היה מלשון הרע על בית חמיו.

חידה. היכי תמצי שאם אדם הוא עני אנו אומרים לו שהיב לבזבז ממונו על המצוה ואילו הוא עשיר אינו חייב לבזבז ממונו על המצוה, ומדוע?

תשובה. הדין שעשיר אל יבזבז יותר מחומש, אבל עני כתב הביאור הלכה מכיון שחי כל פעם ממה שמקבל יכול לבזבז אף יותר מחומש.

- י"ל מצות צדקה. דאם הוא עני יש לו להרבות בצדקה, כדאיתא במסכת גיטין (ז א) "דרש רב עזריא, זימנין א"ל משמיה דרב אמי, וזימנין אמר לה משמיה דרב אסי, מאי דכתיב, כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וגו', אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה", ע"כ. והטעם בזה, ביאר המהר"ל ז"ל בחדושי אגדות, פי' דבר זה, כי כאשר האדם משפיע לאחרים, ודבק בו יתברך במה שהוא יתברך משפיע לאחרים, גם כן השם יתברך משפיע אליו, ולפיכך אמר אם רואה האדם שמזונותיו מצומצמים יעשה מהם צדקה להשפיע לאחרים, ואז יקבל גם כן הוא השפע מן הש"י, ומכל שכן אם הם מרובים והשפיע לו הש"י עושר שיש לו להשפיע לאחרים גם כן, ואם לא כן יאבד העושר ההוא בענין רע לגמרי, כי העושר אינו דבר מקוים בעצמו לפי שהוא תוספות שנותן אליו הש"י עושר, וכל דבר תוספת עומד להתמעט ולהיות בטל, ולפיכך יעשה מהם צדקה והוא ממעט ממון שלו לתת לאחרים ובשביל כך יש קיום לעושר כי אז אין נקרא תוספות כאשר הוא משפיע לאחר, ע"כ דברי המהר"ל ז"ל. ומלשון "יעשה מהן", משמע אפילו יותר מחומש.

ואילו גבי עשיר איתא במסכת כתובות (נ א) א"ר אילעא, באושא התקינן, המבזבז, אל יבזבז יותר מחומש. תניא נמי הכי, המבזבז, אל יבזבז יותר מחומש. והטעם, ביארה הגמרא שם שמא יצטרך לבריות, ומעשה באחד שבקש לבזבז [יותר מחומש] ולא הניח לו חבריו, ומנו, רבי ישבב, ואמרי לה רבי ישבב, ולא הניחו חבריו, ומנו, רבי עקיבא. ומקור לזה איתא שם בהמשך הגמרא מפסוק בפרשתנו פרשת ויצא, בראשית (כח כב) "אמר רב נחמן, ואיתימא רב אחא בר יעקב, מאי קרא, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך", ע"כ.

חידה. היכן עמלק רצה את רעת יעקב בפרשה?

תשובה. ראה בבעל הטורים פי ב'פח. ב' במסורה - "פ' ב'פח יעקב", "פ' ב'פח העם". איתא במדרש, שעמלק הגיד ללבן על בריחת יעקב וגם לפרעה על בריחת ישראל; "פ' ב'פח", בגימטריא 'עמלק' (בעה"ט לא, כב).

חידה. מי אמר תהלים ומתי?

תשובה. כל עשרים שנה שעמד בביתו של לבן לא שָׁכַב. ומה ה' אומר: רבי יהושע בן לוי אָמר, חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שִׁבְסָפֶר תְּהִלִּים; מאי טעמִי, "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְוִלִּי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמֵר נָא יִשְׂרָאֵל" - יִשְׂרָאֵל סָבָא. רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָן אָמַר, כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים הָיָה אֹמֵר; מַה טַּעַם, "וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל" - יִשְׂרָאֵל סָבָא (בראשית רבה פס"ח, יא).

[ואגב הנני להביא כאן מה ששאל ידידנו מזה זמן כביר את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל "הנה איתא בבראשית רבה פרשה סח י"א "ומה היה אומר, ר' יהושע בן לוי אמר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמיה (תהלים קכד) שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא, ר' שמואל בר נחמן אמר כל ספר תהלים היה אומר מה טעם (תהלים כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ישראל סבא, ע"כ. ולכאורה למה לא חזר על תלמודו. האם י"ל דודאי שחזר על תלמודו וכונת המדרש היתה רק לגבי בקשות ותחנונים", עכ"ל השאלה. וענה לו מרן שליט"א בזה"ל [בכת"י] "בשעת שמירה הי' קשה לעיין בדבר חמור", ע"כ].

חידה. מהיכן מוכח שיעקב אבינו חילל שבת לצורך פיקו"נ.

תשובה. החתם סופר כתב שהיום שיעקב אבינו הגיע להר המוריה היה בערב שבת, וא"כ ויפגע במקום הכוונה שהתפלל תפילת ערבית של ליל שבת. ובאותה לילה לקח מאבני המקום וישם מראשותיו, ואע"פ שהאבנים הללו הוי מוקצה היה מותר לו לחלל שבת, כיון שהיה ירא מפני חיות רעות, שהוא פקוח נפש.

חידה. היכן רמזו בפרשה שיעקב אבינו יחזור מת ממצרים?

תשובה במשך חכמה כתב דמהא דכתיב והשבתיך אל האדמה הזאת, רמז לו השי"ת שיעקב אבינו יחזור ממצרים לארץ ישראל לאחר מותו, כי אמר אדמה ולא ארץ, לרמז שישבו כשהוא מת ממצרים להאדמה הזאת.

חידה. היכן רמזו בפרשה הר סיני?

תשובה. הגר"ש קלוגר בספרו חכמת התורה (פ' יתרו) כתב דהר הגלעד שיעקב תקע שם אהלו, הר זה הוי הר סיני, ובחר לו יעקב לשכון בהר הזה, כדי שאח"כ ינתן התורה עליו. והוסיף כי עד לדבריו שהר של יעקב היה הר סיני, מה שקרא לו לבן יגר שהדוּתא ויעקב קרא לו גל עד, והוא מלשון לוחות העדות, שהתורה נקרא עדות, ארון העדות, לוחות העדות, ולכך קרא לו יגר שהדוּתא, ויעקב קרא לו גל עד.

חידה. היכן רמזו בפרשה העניין של יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו?

תשובה. בדעת זקנים מבעלי התוספות וכן מבואר להדיא במדרש תנחומא פרשת ויצא (אות יג) שידוע שלבן הוא בעור אביו של בלעם כדאיתא בסנהדרין (קה ע"א), והברית שעשה אביו חייבה את בלעם שלא לקלל את בני ישראל, בניו של יעקב, לכן כאשר הלך בלעם בן בעור לקללם לחצה אתונו את רגלו אל הכותל, לחצה האתון את רגלו אל הכותל, שהיא הגל אבנים שהיה לעד לקיום הברית, וכך נמצא שיד העדים היתה במפר הברית, כפי שנאמר, יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו.

חידה. הוכח מהפרשה שיש הלכה מסוימת שתלויה בזמן שלא אמרינן בה מקצת היום ככולו.

תשובה דמ'מלא שבוע זאת' משמע שימלא את כל השבוע ממש, ולא יוכל לישא את רחל ביום השביעי, דלא אמרינן מקצת היום ככולו כמבואר בחופת חתנים ס' ח' דמברכים שבע ברכות כל היום השביעי, ובפתחי תשובה ס' סב סק"ב.

שאלה. ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, וברש"י שנוולד שטנו של עשיו, מדוע דוקא יוסף נעשה שטנו של עשיו?

תשובה בפשטות זה ענין של קבלה, אבל בר"ח פלטיאל כתב: ונראה דעקר פשעו של עשו במה שרדף אחר יעקב והבריחו והוצרך לגלות ולעבוד אחרים ולהיות רועה צאן ואם אחד משאר שבטים רוצה לנקום מעשו אביהם (ו) יכול לומר לו גם אתם רדפתם אחיכם ומכרתם אותו, אבל יוסף אפי' שעשו לו אחיו רעה עשה עמהם חסד וגמל להם טובות הרבה ולכך זכה לנקום נקמת אביו.

חידה. מתי בעליה לתורה קוראים לאדם יעמוד פלוני בן שם סביו ולא אביו, והיכן זה מרומז בפרשה.

תשובה. הרמ"א בס' קלט ס"ג פסק בשם התה"ד (ס' כא) דמי שאביו מומר קורין אותו בשם אבי אביו וכמו שמצינו גבי יעקב אבינו ששאל הידעתם את לבן בן נחור.

וארטים על פרשת שבוע

כח י. ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. הטעם שכפל הכתוב גם **ויצא וגם וילך**, הא היה מספיק לכתוב וילך יעקב חרנה? י"ל כיוון שבסוף הפרשה הקודמת הצטווה יעקב ע"י אביו ללכת לחרן (כח ב) ועי"י אמו הצטווה לצאת מבאר שבע (כז מג קום ברח לך). לכן כתב כאן שקיים ב' מצוות, גם קיום מצוות אביו וגם קיום מצוות אמו. ברכת פרץ. ועי"ע ברש"י כאן.

שם. פרש"י וילך חרנה יצא ללכת לחרן. כלומר שהוא תכנן ללכת לחרן, ולבסוף כידוע הוא חזר בו, והלך ללמוד אצל שם ועבר למשך ארבע עשרה שנה. ונשאלת השאלה מעיקרא מאי קא סבר ולבסוף מאי קא סבר? וי"ל דהנה בקידושין כט. יש ב' דעות בסדר של תלמוד תורה. האחת, ילמד תורה ואח"כ ישא אישה, והשנייה. ישא אישה ואח"כ ילמד תורה. ואמרינן בגמ' דלא פליגי הא לן והא להו. והביאור הוא כך (ע"פ ר"ת שם) לבני ארץ ישראל שעשירים הם, ישא אישה ואח"כ ילמד תורה, כי יכול ללמוד בנחת. משא"כ לבני בבל שעניים הם ואין יכולים ללמוד אחרי החתונה, כי יש להם עול פרנסת משפחתם, דינם הוא שילמדו תורה ואח"כ ישא אישה. וכעת הכל כפתור ופרח. כי הרי כשיעקב יצא הוא היה עשיר, ולכן קודם הלך לישא אישה כמנהג אר"י, ובאמצע הדרך הוא נקלע לעימות עם אליפז והוצרך לתת לו את כל רכושו, וא"כ הוא נהיה עני, אז הוא חזר בו, כי עני קודם לומד תורה ורק אח"כ נושא אישה. ולכן קודם למד תורה, ורק אח"כ הלך ללבן לישא אשה.

כח יא. ויקח מאבני המקום. אומרת הגמ' (חולין צ א:)כתיב ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן. אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל האבנים וכ"א אומרים עלי נינח צדיק ראשו עד שנתקבצו לאבן אחת. ומה הטעם היינו חייבים לבאר כך הלא בקלות אפשר לדחות את הסתירה שלקח אבן אחת מאבני המקום, ומה הוכרח לו להוציא הכתוב מידי פשוטו? י"ל דהנה מצינו בעי"ז מה. כל מקום שאתה מוצא הר בידוע שיש שם עבודת כוכבים, וא"כ איך יעקב לקח מאבני המקום ולא חשש לעכו"ם? י"ל דמצינו בבית יוסף שהקשה על נס פך השמן מה היה הנס ביום הראשון הלא זה הספיק ליום אחד ותירץ דהא היו צריכים לחשוש שנטמא בהיסט אבל כיוון שראו שנעשה בו נס ע"כ אינו טמא שאין נס בדבר טמא ולכן הנס מועיל גם על היום הראשון שלא היה אפשר להשתמש בו לולי הנס. ולפי"ז כמו"כ ביעקב אילו לא היה נעשה נס באבני המקום הוא לא היה יכול לישן עליהם מחשש עי"ז ורק לאחר שהיה נס התברר לו שאין בזה עי"ז ולכן לישן עליהם. תכלת מרדכי.

כח יא. ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו. אומר רש"י שהיה ירא מחיות רעות. וקשה מדוע רק כאן היה ירא מחיות רעות ולא מצינו כדבר הזה בשאר היוצאים לדרך אצל האבות וכו'. וי"ל שכעת כשברח מפני עשיו שרצה להורגו זה היה אחרי שהשביע את עשיו בשעת מכירת הבכורה כנאמר להשבעה לי כיום וגו', והנה במסכת שבתות (לט:)איתא שכשאחד עובר על שבועה גם הנשבע וגם המשביע נענשים, והעונש על שבועה מבואר באבות ה ט הוא חיה רעה, ולכן חשש מזה יעקב. כתב סופר.

כח יח. ויצוק שמן על ראשה. כאן תרגם יונתן בן עוזיאל שהוא צק שמן על ראשה. ואילו לתנן בפרשת וישאל לה יד נאמר ויצק עליה שמן ושם תירגם יונתן בן עוזיאל שצק שמן זית. ויש לעיין מדוע שם כתב שמן זית וכאן שמן רגיל? וי"ל, תירץ רבי דב לנדא, שבתחילה רדף אליפז במצוות אביו להרוג את יעקב ואז הוא לקח את כספו ולא השאיר לו כלום ולכן לא היה ליעקב מאומה ואם היה לו שמן אז היה שמן משמים ולא שמן זית. משא"כ בפרשת וישלח כשיעקב כבר התעשר מאוד מכל עבודתו אצל לבן אז כבר היה לו שמן מזיתים. ולכן שם פירש התרגום יונתן שמן זית.

כח כא-כב. ושבתי בשלום אל בית אבי וגו' וכל אשר תיתן לי עשר אעשרנו לך. אומר רש"י בשלום מן החטא, ולכאורה קשה מנלן לרש"י הא, הא בפשטות בשלום הוא בשלום ושלווה, וי"ל דאיתא בכתובות נ. המבזבז אל יבזבו יותר מחומש דכתיב עשר אעשרנו לך, שני עשרונים שהוא חומש. אולם איתא דזה הכל כשלא חטא אבל אם חטא אז וחטאה בצדקה פרוק ויתן יותר מחומש (מובא בבני יששכר איגרא דפרקא קפז) וא"כ זה מה שאמר רש"י בשלום מהחטא ואז אני אתן רק מעשר, כי בלא"ה אני זקוק לתת יותר מחומש. בנין דוד.

כט א. וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. בתחילת הפרשה כתוב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולא כתוב וישא יעקב רגליו, כי מתחילה יצא מארץ ישראל לחו"ל לאט כדן היוצא מבית הכנסת שנפסק שלא יפסע פסיעה גסה, אמנם איתא בברכות ו: דלא אמרן אלא לצאת אבל להיכנס מצווה לרוץ, ועי"ש במהרש"א שביאר שהכוונה היא לצאת כדי להיכנס לבית מדרש מצווה לרוץ. ולפי"ז כאן כששמע יעקב את ההבטחה והשיבותיך אל האדמה הזאת א"כ מצווה לרוץ כדי למהר את חזרתו לארץ לכן וישא רגליו וילך ארצה בני קדם. חתם סופר.

כט ה. ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור. לכאורה הפסוק הזה לא מסתדר כי נחור לא היה אבא של לבן אלא בתואל, אז למה הוא אמר לבן בן נחור? וי"ל שחז"ל (ב"ר מ"ט א) אומרים שכשאדם מזכיר שם של רשע צריך לקלול, וכן מצינו שכשרב הזכיר את נבוכדנצר אמר שחוק טמיא (ירקבו עצמותיו), ואם כך איך יעקב יכול לומר בן בתואל הרי היה צריך לקללו שהרי בתואל רשע גמור היה (מדרש אגדה כ"ד), לכן הזכיר את הסבא נחור שלא היה כ"כ רשע. עוי"ל ע"פ הרמב"ם שפוסק כי אדם צריך לכבד את אבי אמו אפילו שהוא רשע. ובתואל היה אביה של רבקה אם יעקב וכיון שנוהר בכבודו לא הזכירו כלל כדי לא לקללו והזכיר את נחור הסבא (תפארת יהונתן).

כט ז. ויאמר הן היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו. וקשה האם הם לא ידעו שעוד היום גדול שהוא הוצרך לומר להם ד"ז? וי"ל שביום הקודם הרי השקיעה הייתה מוקדם כמו שמובא ברש"י כי בא השמש, וא"כ הם חששו לרעות הצאן אולי גם היום זה יהיה כך. לכן אמר להם תדעו שעוד היום גדול, ואתמול הוקדמה השקיעה. החכם רבי אברהם שמועניט.

כט ט. ורחל באה עם הצאן אשר לאביה. מה הטעם התורה ציינה את הצאן אשר לאביה מה זה משנה איזה צאן היא רועה? וי"ל שמבואר בב"מ ה: דסתם רועה פסול לעדות דסתמיה גזלן, כי הוא מרעה בהמותיך בשדה אחרים, ומסקינן שם דבהמת אחר לא חיישינן והנה מבואר בב"מ צ: דבגו נחשב כאחר (אמנם הקטן הוא מחלוקת שם) ולכן הוצרך לזה בשביל שלא נאמר שהיא גזלנית.

כט יא. וברש"י הרחיב בכל הסיפור של אליפז שרצה להרוג את יעקב במצוות אביו, א"ל יעקב קח את רכושך ואמור לאביך שהרגתי כי עני חשוב כמות.

וקשה הא אביו רצה להריגה ממש, וי"ל עפ"מ דאיתא במדר"ר פרשה סה. מפני מה כהו עיניו של יצחק ח"א כדי להעביר את הברכות ליעקב. וח"א כיוון שבשעת העקידה הביט בשכינה וכתיב כי לא יראני האדם וחי, עשה אותו הקב"ה סלמה וסומא נחשב למת. וא"כ זה מה שאמר יעקב אליפז, הרי אביך רוצה להרגני בגלל שהוא סובר שגנבתי לו את הברכות סימן דס"ל כהטעם שיצחק התעורר בגלל שהסתכל על השכינה, ולא בגלל שצריך להעביר לי את הברכות. א"כ מכיוון דס"ל דיעבד התעורר משום ש"לא יראני האדם וחי" וסומא חשוב כמות, וה"ה עני חשוב כמת, לכן לשיטתו די שתקח את כספי ואינך צריך להרוג אותי.

כט יד. ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי אתה. יש לבאר כפל הלשון 'עצמי ובשרי' ע"פ נדה לא. שלושה שותפים באדם. האב מוליד העצמות, האם מולידה בשר ודם. וא"כ נמצא שהקרב מצד האב נקרא עצמו מלשון עצמות, ומצד האם נקרא בשרו. והנה לבן היה קרוב מצד האב, כי לבן נכדו של נחור ויעקב נכדו של אברהם. ומצד האם כי לבן היה אח של רבקה, לכן אמר עצמי ובשרי אתה. קול אליהו.

כט כא. ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה. מקשה ע"כ רש"י ואפי' קל שבקלים אינו אומר כן, מתרץ רש"י שעשה כן בשביל להוליד תולדות. ויש להקשות מה זה מתרץ הלא אפי' קל שבקלים אינו אומר כך? וי"ל שיעקב ידע שלבן הוא רשע ואם יחשוד שיעקב הוא צדיק ורוצה להינשא לבנותיו בשביל להביא לעולם יב' שבטים אז הוא בוודאי לא יתן יד לזה ולא יתן לו לעולם את בנותיו, והנה הלא יעקב יודע ברוח קודשו שרק מרחל ולאה יהיו לו יב' שבטים ואיך מתגברים על הבעיה שנקראת לבן, מדברים כמוהו בשפה שלו ואז לבן יראה שהוא 'משלנו' הוא לא צדיק תראה איך הוא מדבר ורק כך הוא יסיכם להביא את בנותיו לו לאישה. וזה כוונת רש"י בשביל להביא תולדות דיבר כך. אור לשמים.

כט כה. ויהי בבוקר והנה היא לאה. וברש"י **אבל בלילה לא היתה זאת לאה, שהרי רחל גילתה לה את**

פרשת ויצא תשפ"ב

הסימנים. הגמ' בב"ב מתארת בפרטות מה היה בפגישת יעקב ורחל: יעקב אמר לה שתינשא לו, א"ל רחל אבא שלי רמאי, הוא יחליף את לאה איתי, א"ל יעקב אני בעייה לא מוסר לו סימנים כדי שלבן לא יוכל לרמות. והנה, אחרי שהכל היה סגור היא הלכה וגילתה את הסימנים ללאה. וקשה מאוד מה ההיתר שלה לגלות את הסוד? ואם תאמר שפחדה מהבושה של לאה אז מעיקרא מאי קא סברא? וי"ל, שהמחשבה של רחל בתחילה היתה שאבא שלה רמאי אבל לא כ"כ בפרהסיה. היא חשבה שהוא יביא אותה (את רחל) לחתונה ולאחר החתונה הוא יחליף את לאה בצנעה ובכזה מקרה לאה גם לא תתבייש כ"כ. אבל לבסוף אבא שלה "החכם" והרמאי, גילה לכל העיר שהיא לאה וזה מה ששרר בחתונה היא לאה היא לאה היא לאה. וכמו"כ הוא שאל כלים מכולם ואמר להם שיעקב נשאר בגלל רחל וכו', וכך אחרי החתונה כולם נעמדו מתחת הבית לראות ולשמוח לאיד, ואז רחל ראתה שהיא תתבזה בפרהסיה ועל כזה מקרה יעקב לא דיבר, לכן מסרה הסימנים. מר"ש שבדרון.

כט לד. ותהר עוד ותלד בן הסימן הפעם ליהו אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים וגו'. יש להקשות מדוע עד עתה יעקב לא נלווה אליה, וגם שלא יתכן שיעקב לא נלווה לאשתו עד אז? וי"ל ע"פ המבואר בברכות מג: על עניין השדים ששד לאחד נראה ומזיק, לשנים נראה ואינו מזיק, לשלושה אינו נראה כלל, והנה כל עוד היו לה שני ילדים יעקב לא נלווה אליה לבד אלא רק עם שילדניו כי לא היה אפשר להשאיר הילדים לבד כי יראה עליהם השד ויכולים לפחד, כעת שנולדו להם שלושה ילדים היא יכולה לשחרר אותם לבד והיא תשאר לבד עם יעקב. צמח דוד.

לא ל. ועתה הולך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך למה גנבת את אלוהי. יש להקשות מה הקשר בין גניבת אליליו להליכת יעקב לבית אביו? וי"ל, אומר רבי העשל ע"פ חז"ל, ששאל מין את ר"ע מדוע אתם לא עובדי אלילים הרי הולכים בתר רוב ורובם עכו"ם, ותירץ לו רבי עקיבא שמקור הדין של רוב הוא מציווי התורה 'כבד את אביך' שהרי אביו הוא רק מדין רוב, וכיוון שילדניו מהתורה א"כ התורה אומרת לא לעבוד אלילים. וא"כ י"ל שזאת גופא היתה טענת לבן, הרי אתה הולך לאביך לכבדו, ומי אמר שזה אביך, ע"כ מדין רוב, א"כ למה גנבת את אלוהי.

לא כד. לא תדבר עם יעקב מטוב ועד רע. רע מובן, אבל טוב, למה לא? י"ל דהטעם שרבקה היתה קרה כי לבן א"ל אחותינו את היי לאלפי רבבה. והקב"ה לא רצה שיאמרו שזכתה להתעבר בגלל אותה הברכה. וא"כ שפיר י"ל שלא ידבר עמו טוב - לא מדובשך ולא מעוקצך.

לא כט. יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלוקי אביכם אמש אמר אלי השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע. רבים נתקשו כאן למה אמר אני יכול לעשות לך רע, רק אני לא יכול בגלל סיבה פלונית ואלמונית, הרי סו"ס אין הוא יכול לעשות רע, א"כ מה זה משנה מה הסיבה בדיוק, הרי הוא לא יכול. וי"ל, אומר האמרי ספר, שכונת לבן הייתה שהוא עצמו בלבד לא יכול לעשות כלום, כי הקב"ה אמר השמר לך לי בלבד, אבל אני יכול לעשות שליח שיעשה לכם רע, ואני לא אענש ע"כ כי אין שליח לדבר עבירה, ועוד שהקב"ה וההירגני לא **לדבר** איתך מטוב עד רע, ועל מילי דדיבור אין שליחות כי מילי לא מימסרי לשליח.

לא ל-לא. ועתה הולך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך למה גנבת את אלוהי. ויען יעקב כי יראתי כי אמרתי פן תגזול את בנותיך מעמי. רבי צבי חריף מבאר את המו"מ שהיה בין יעקב לעשיו ע"פ הפסוקים הנ"ל, הנה כתב באבן עזרא שרחל גנבה את התרפים בשביל שלבן לא ישאל בתרפים באיזה דרך ברח יעקב. והנה לבן לא יכל להרע ליעקב כי הוא בדרך לכבד את הוריו ושלוחי מצווה אינם ניוזקים, אמנם זה שייך רק ביעקב ומה עם שאר בני ביתו? וזה מה שאמר לו לבן ועתה הולך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך לקיים כיבוד אב, וא"כ למה גנבת את התרפים, הרי אתה שליח מצווה, ויען יעקב ויאמר כי יראתי פן תגזול את בנותיך מעימי כי להן אין מצווה. **לא נב. אם אני לא אעבור אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבור אלי את הגל והמצבה.** מדוע כשהזכיר את יעקב הוסיף מצבה ולא הספיק לו גל? י"ל, אומר מהרש"ם ע"פ הרמב"ם (מלכים ט ד), דבן נח נהרג ונידון בעד אחד, אבל בישראל בעיני ב' עדים, ולכן אצל לבן הספיק גל ואצל יעקב הוצרך גם מצבה.

הסתפקות במועט: יעקב אבינו שאל מאת ה' שיתן לו לחם לאכול ובגד ללבוש. רבינו בחיי בספרו חובת הלבבות הרחיב בעניין זה של בקשת יעקב הרבה וכתב שם שדרך הצדיקים לבקש רק הדבר ההכרחי בלבד שא"ל לו לאדם שיחיה בלעדיו. כי המותרות גורמים לדברים רעים, ועל כן כל איש ירא את השם ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במועט, ושלא יתאוה המותרות, וכל רצון אדם במותרות לא נובע מצורך אמיתי אלא רק מעצת היצר להרע לאדם. ובביאור הלכה סימן תקכט כתב: ואל יצמצם בהוצאת יום טוב - אבל בשאר הימים צריך כל אדם לצמצם בהוצאותיו, וזהו תוכחת מרובה על זמניו שבעו"ה הרבה אנשים עוברין ע"ז ולא ישימו לב איך להתנהג בהוצאות ביתם להרחיק דברים המותרים ורבים חללים הפילה הנגהה הרעה הזו שמביאה את האדם לבסוף עני"ז לדין גזל וחמס וגם להרפה וכלמה. והרבה סיבות יש שגורמים להנהגה רעה הזו. ואשרי למי שיאמץ לבבו ולא ישיגה לפיתויים וינהל הוצאות ביתו בחשבון כפי ערך הרווחתו ולא יותר. ובחפץ חיים בספרו שפת תמים פרק ה כתב: שסיבת הגזל והורגל אצל אנשים זה משום ריבוי ההוצאות ומותרים המבלושים שנעשו קבע בעו"ה. וזה הגורם לנו בזמנינו כל הצרות וכל התלאות, מבפנים ומבחוץ. ובתחילה כשמרגיל אדם את עצמו בזה, אינו מתבונן על אחריותו, שבתחלה כשהקב"ה מזמין לאדם מעות בחסדו, כדי שיוכל להחיות את נפשו בזה, וגם לפרוע מזה חובת הבורא כצדקה וגמ"ח והחזקת התורה, וכדומה לזה היצה"ר מסיתו, שעתה נאות לו להתנהג בענייני הוצאות הבית והמבלושים במעלה הגבוה מערכו [הפחות כהמכובד, והמכובד כאחד מעשירי העם]. כדי שיתראה לחשוב ומכובד לעיני חבריו. והאדם מרגיל את עצמו בזה, עד שהבמשך הזמן הוא נעשה מוכרח לזה להתנהג כדבר הגבוהים. ואח"כ אם תזדמן לו שנה או שנתיים שאינו משתכר לפי ערך ההוצאה אשר הרגיל את עצמו בזה, מצא לו היצר מקום להטעות אותו ולפתותו לגזול ולחמוס, ולהיות לוה רשע ולא ישלם, כדי להתנהג באופן הראשון שלא יתבזה לעיני חבריו שבעיר. וברבות הזמן נעשה גזלן וחמסן שאינו חושש כלל לחיי נפש חברו וכו'. אבל כבר אחז"ל איזהו חכם הרואה את הנולד, וגם כשיש לו הרבה כסף להתנהג כמו בן אדם רגיל, וממשיך הח"ח וכותב ובזמנינו רבו הוצאות הנישואין במלבושיהן, עד שרבות בנות באות לידן בזיון בהגיען לפרק נישואיהן. אב ואם בוכים ומבכים, ואין להם מושיע. וכהנה רעות רבות וצרות שעוברים על ראש העניים. ומי גורם לכל זה אם לא ריבוי הוצאות ומותרים המבלושים שנעשו קבע בעו"ה, שגורמים בזה רעה לעצמם בזה ובבא, וגם לכל העולם כולו. ובתערות שם הוסיף: והנה הלקוסים קלקל הרבה מאד אנשים, אפילו אותם שנשארו במדינתנו. ואף אותם האנשים שלא עזבו מקומם, ולא קלקלו את בניהם ודרכיהם, אבל כמה בטול תורה ותפלה נגרם להם בגלל המותרות, שהיו אצלם לעבוד שעות מרובות ביום ולפעמים אף בלילה כדי להרוויח כספים עבור המותרות, ונופצו לרסיסים כל קביעות העתים לתורה שהיו להם, הן בבית המדרש והן ביחידות בביתם, וכל תפילותיהם וברכותיהם חטופות וקטופות, והולכת ומתייבשת מהם הלחלוחית בענייני רוחניות שרכשו להם בנערותם ביישיה, והולכים ומתגשמים מיום ליום. וכן כמה בני תורה מחובשי בית המדרש עזבו תלמודם לחלוטין בגלל ששקעו בחובות עבור מותרות הדירה והריהוט וכדומה. וכן כמה מהם אף שלא עזבו תלמודם לחלוטין, עזבוהו למחצה לשלש ולרביע, ונעקר מהם חלק גדול מזה חיותם בתורה ותפלה. וכן החפץ חיים עורר אותנו על זה בספרו שם עולם ח"א שער החזקת התורה פרק י"ג, וז"ל: והנה כאשר נתבונן היטב במעשנו נמצא שבעונותינו הרבים דפי השי"ס פרושים אצלנו על כותלי הבית, וכן דפי המשניות על הכסאות היפים והשולחנות הנאים, וכן כל ההלכות שבתורה פרושים על בגדינו היפים והבגדים היפים של אנשי ביתנו. וכל אחד מדמה בנפשו שהוא הכרח לו כדי שיוכל לדור בדירה נאה וללבוש מלבוש נאה וכן לאכול מאכלים יפים כדרך העשירים, אבל כאשר יתבונן בעצמו יראה שאין זה בכלל הכרח. והבחינה לזה, אילו הוא התחייב עצמו לחברו השווה לו במדרגתו בכל דבר, לוונן ולהלבישו וליתן לו דירה יפה לפי כבודו, בוודאי היה מצמצם בכל יכולתו בענין זה והיה אומר על כל פרט שהוא די והותר, ואילו על עצמו יאמר על כל פרט שהוא הכרח, אין זה כי אם שהיצר מסמא את עיניו. עכ"ל. וכבר אמרו חז"ל

מאמרי מוסר וסיפורים בענייני הפרשה

באבות כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. אשרך בעולם הזה וטוב לך בעולם הא. וכן בחולין לעולם יאכל אדם פחות ממה שיש לו. אך יכבד אדם ובניו יותר ממה שיש לו. ובתד"א עד שאדם מתפלל על דברי תורה שיכנסו לתוך מעיו יתפלל על אכילה ושתייה שלא יכנסו לתוך מעיו.

המסתפק במועט כל ימיו טובים. הגר"א היה אומר מקור כל החטאים והעוונות בחטבה ובתאות הרכושות. כאשר אדם משקיע את מחשבתו בצבירת הבל העולם הזה, הרי על כורחו הוא מתרחק מקניית העולם הבא. והיה אומר הבעל התניא הגדר והשמירה מפני העצבות הוא הסתפקות המועט. וכל המקיים תורה מעוני סופו שמקיימה מעושר. היערות דבש כותב עיקר התשובה הוא הרחקת המותרות כי כל גרם עוונות הוא מותרות מתענוגים. והמסתפק במועט לא רק משפיע שפע לעצמו אלא גם לעולם כולו כמסופר על רבי חנינא שהיה מסתפק בקב חרובים לשבוע וכל העולם ניזון בשבילו. וחז"ל מספרים על הרבה תנאים שהאירו את העולם והיו עניים מרודים ומסתפקים במועט. למשל רבי יהודה בר אילעאי שהיה לו בגד אחד לו ולאשתו היה יוצא אשתו נשארה בבית ולהפך. וכן הלל הזקן לא היה לו פרטה בביתו עד שהוצרך לשמוע תורה מהארובה. וכן רבי חנינא בן דוסא למרות שירד להם רגל מזהב הוא החזירה לשמים. וכן מסופר על ריש לקיש שלא היה לו אפי" כר וכסת להתכסות בו.

נביא כאן כמה סיפורים על צדיקי הדור איך חיו והסתפקו במועט ובזכות זה זכו לחיים כה מאושרים וכמובן שלא הורגש עליהם שחסר להם שום דבר. בספר "ירושלים של מעלה" מובא סיפור הממחישה את הסתפקות במועט של בני הישוב הישן בירושלים. בירושלים היה גר לפני כמאה שנה תלמיד חכם עצום בשם רבי פסח טרוקר, הוא היה קרוב מאוד למגיד מוילקומיר, באחד הימים הרגיש רבי פסח שהמגיד קצת כועס עליו, ובאותו הזמן המגיד הרבה לפניו בדברי תוכחה על ענייני מותרות. רבי פסח שאל את המגיד אילו מותרות ראה בביתו? לפני כשבעים - ענה לו המגיד - בראש חודש הייתי בביתך וראיתי מפת משי פרושה על שלחן. כך זה מתחיל - היום מפת משי, מחר מותרות אחרות. חוורו פני רבי פסח והוא סיפר למגיד את סיפור מפת המשי: בימי נעורתי בקובנה חלה אחד מפרנסי המקום, הנגיד ר' אליעזר פריידן. במשך תקופה ארוכה הנתנדבתי לבוא לביתו בכל יום כדי להקריא לפניו פרק משניות וכו'. כשהבריא הפציר בי לקבל שכר תמורת ביקורי בביתו, אך אני סירבתי, לפני כחודש קיבלתי חבילה קטנה מקובנה, אליה היה מצורף מכתב מבני הנגיד הנ"ל ובו לה כתוב שאביהם נפטר ובצוואתו הוא צויה לבניו לשלוח לי את מפת המשי היקרה שלו, תמורת מסירותי הרבה בעת חוליו לפני שלושים שנה. אי לכך הם מבקשים ממני לקיים דברי המת ולקבל את המתנה, וכדי שיתמלא רצון אבינו, הם מבקשים שהמפה תיפרש ושולחני. אשתי הצדקנית - המשיך ר' פסח - סירבה בתוקף לקבל את המתנה היקרה. אך אני טענתי כנגדה: "היתכן לבייש את המשפחה המתאבלת על האב? וכי יתכן שלא לקיים דברי המת אשר בוודאי סבר שעושה בכך מעשה גדול וחשוב?" המגיד שמע את סיפורו של ר' פסח בתשובת לב רבה, ומכל מקום עדיין לא נחה דעתו. והחלטינו להציע את הבעיה לפני רבי שמואל סלנט. מצד אחד קיום מצוות המת דבר גדול הוא, גם הלבנת פנים חמורה לא פחות. אם יוודע לבני ר' אליעזר כי ר' פסח אינו משתמש במפה זו - יצטערו על כך. אולם מאידך גיסא, אל לנו להחזיר "מותרות" לעיר הקודש. כחמתו הגדולה של ר' שמואל עמדה לו גם הפעם, וכך הוא פסק: "מפת המשי תמשיך להיות פרושה על השולחן... אך מעליה יפרשו מפה אחרת פשוטה אשר בה יכוסה גנאי המותרות בעיר הקודש".

בספר 'במחיצתם' מספר רבי שלמה לורץ: כפי שזכיתי להיות אצל החזון וישא, הרב מברסק, הקהלתי יעקב, הגרא"מ שך ושא"ר גדוה"ת שזכיתי לשמשם, לא ראינו שם שום מותרות. ראינו רק כסאות שבורים. אפילו גדולי התורה בארה"ב העשירה, שזכיתי להיות אצלם, כמו הגר"א קוטלר, הגר"מ פיינשטיין, הגר"י קמניצקי ועוד ועוד, כולם חיו בצניעות מרובית. כאשר שמע מ"ס החזו"א על אחד שטען, כי רבה של עיר שאינו מתגורר בדירה היפה ביותר בעיר יש בזה משום חילול ה', הגיב מרן ואמר: "אדרבה, כאשר לרב יש את הדירה היפה ביותר בעיר, יש כאן חילול ה'..." מעשה זה שמעתי

מהגרא"ל שטיינמן, שהוסיף ואמר, כי כל זאת רק בנוגע לדעתו של הרב עצמי, אבל בקשר לציבור יתכן שעליהם לסבור כי ראוייה להיות לרב דירה נאה. מי שנכנס לביתו של מרן החזו"א, עמד נפעם; הכל אומר צניעות ופשטות מיטת ברזל, כסאות שבורים יותר משלמים, שולחן רעוע, לא היה ארון בביתו - למעט ארון ספרים פשוט שבפשוטים - מעט הבגדים שהיו לו, קפוטת וכובע - שלפי השמועה היו עוד מזמן חתונתו, היו תלויים על מסמר שהיה קבוע בקיר. כך היה בעת השתגורר בביתו הקטן בגבעת רוקח, וכך היה גם כאשר עבר לדירה מרווחת יותר ברחוב שנקרא עכשיו על שמו. רבים היו מאושרים לו היה מתאפשר להם להכניס קצת רווחה לביתו, ובכל זאת הכל היה כל כך דל ופשוט. מראה זה השאיר על הבאים לביתו רושם כביר, שאי אפשר לתאר. כמובן שיש רבים מגדולי תורה וגאונים עולם בפרט אצל כ"ק האדמו"רים שגרים בדירות יפות כי הוא לכבוד ציבור תלמידי וחסידיו האדמו"ר ויש בזה עניינים של מלכות וכבוד התורה ובחיייהם האישיים הם חיים בפשטות ובצניעות.

בגליון דובב שפתיים על רבי מיכל יהודה ליפקוביץ מסופר כך: במעלה רחוב וילקומיר בבני ברק, ניצב לו בית ישן בן קומה אחת, פארו של ארמון זה, הוא בפשטותו. בצניעותו. בקירותיו המתקלפים. בשני חדריו והול קטן, במטבח הצר והפשוט, ששני ברזיו - בשרי וחלבי - מריקים מדדיהם מים קרים בלבד. הרהיטים הם גם שני פניהם עשירות בשנים מיטות ברזל - 'מיטות סוכנות' בלשון העם. במשך קרוב לששים שנה (כולל שנות 'הצרף'), היו כותלי בית זה עדים לאדם הגדול שהילך וחי ביניהם. ספגו את קול התורה שהדהד בו ביום ובליל ובשעות שאין לא מן היום ולא מן הלילה. עדים היו לדמעות שנשפכו מלבושות שבורים, ומעניי רבניו שהאזין להם וכאב את כאבם. ארמונו של כבוד התורה. ההסתפקות במועט וההתרחקות ממותרות, מעולם לא העיבה על השמחה ששררה על פני בני הבית. הבית הצנוע והפשוט היה תמיד מלא שמחה שהקרנה על לבות כל הנכנסים אליו והבאים בשערי. רבינו עצמו היה אומר: "העיקר תלוי בשמחה שההורים משרים בבית. ואם הם משרים אורה של שמחה ושל הסתפקות במועט, הילדים קולטים זאת, והם מאושרים במה שיש להם ואין להם שום קנאה מאחרים. וכשילד שמח ומרוצה בבית שלו, שוב אינו מחפש שום דבר מחוץ לבית". המזרן עליו ישן רבינו זה עשרות בשנים, כבר עשה את שלו. ציפוי הבד, כבר דהה והשחיר מרוב ימים. מהחנות למזרנים, גרר אחד מנכדיו את המזרן החדש שרכשה אמו עבור אביה - רבינו. נגרר ועולה במעלה רחוב וילקומיר, מצחו נוטף זיעה מחום היום, ופניו אף בית הסבא. דפק קלות על דלת עץ הדהויה, ובכוחותיו האחרונים הכניס את המזרן אל הבית. ורבינו, נרתע בבהלה: "מה זאת? מזרן חדש?! בשביל מה? הרי זה ממש מותרות!" הנכד לא ירד לסוף דעתו של סבו, וניסה להסביר: "זו רק מזרן חדש במועט הישן הבלוי והמרוט. זהו מזרן רגיל לחלוטין ופשוט ביותר... אין בו שום דבר מיוחד שאפשר להגדירו כמותרות". אך רבינו בשלו: "מה רע במזרן הישן?" וכשהוא נחרץ ועמד על דעתו: "מותרות - אצלי בבית! לא ולא". היה זה לנכד, שיעור ברוממות השבות וקנו במשמעותן של 'מותרות'. שיעור אותו למד לו הרהר בשעה שירד במורד הרחוב, כשהמזרן נישא בידיו בחזרה בדרך המקבילה.

רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב היה חי בעניות מרובה והסתפק במועט שבמועט. פעם התארס אצלו אחד מצדיקי הדור ששאלו מדוע הוא חי בכזאת פשטות? ענה רבי יחיאל למה פשטות הלא הכל יש לי... וכשנשאל היכן כלי הכסף לכבד את השבת? ענה רבי יחיאל מיכל והיכן כלי הכסף של מר? ענה אותו צדיק בביתו, ולמה לא הבאת אותם, ענה אותו צדיק מה אתה רוצה שאני אתגלגל איתם בגלות? אמר רבי יחיאל מיכל אני הפוך אצל מצינו בבית ואילו הכלי כסף וזהב נמצאים בגלות. **רבי צבי** הירש מרימינוב היה בעל צדקה עצום ותחת ידו עברו סכומי עתק למען הכלל אך הוא עצמו היה חי בעניות אדירה והיה מסתפק במועט והיתה לו מורת רוח גדולה כשקנו בביתו איזה חפץ שהיה בזה טיפה יותר ממה שנצרך למחיה. על **רבה** הראשי של גיברר רבי כלפון משה הכהן מסופר שההסתפקות שלו במועט היתה עד כדי מסירות נפש כי פשוט לא היה מסוגל אחרת, ומסופר עליו שנהג לא לאכול כלל מאכלי בשר בימות החול. בתקופת המלחמה הוא היה שרוי בחולשה רבה

ורופאו אמר שהוא חייב לאכול בשר בימות החול לבריאותו, אך רבי כלפון לא הסכים לכך כלל ואמר שאינו מסוגל לאכול בימות החול והוא מרגיש שבאכילתו מותרות הוא נעשה חולה יותר מאשר זה מועיל לו. **גם רבי אליעזר** יהודה פינקל שהיה מחלק כספים לכל ת"ח שאמר לפניו חידו"ת הקפיד מאוד מאוד להסתפק במועט ומעולם לא השתמש בכספי הישיבה לצרכו וגם כשנסע למען הישיבה השתדל לא לקחת מונית וכדו' אלא במקום שאם היה לוקח מונית לעצמו אז לקח מהישיבה, את חתונות צאצאיו היה עורך בצמצום רב ופעם אף ערך אחת החתונות ביום ששי אחה"צ כדי לחסוך בכסף. **רבי** מנחם מנדל מווישואו היה מחשב כל הוצאה שאפשר, והיה אומר את ההוצאה פלונית הרי אפשר לתת אותה לבחור ישיבה שקנו לו אוכל ומשקה וכך לא הסכים שיוציאו עבורו שקל בזמן שיכל להשתמש בדברים יותר פשוטים, וכשהוצרך לנסוע לעיר אחרת מפעם לפעם היה נוסע בעגלה הכי פשוטה למרות שהיתה לו אפשרות בעגלה נוחה באומרו הרי הכסף של עגלה נוחה יכול ללכת ללמוד תורה לא חבל. **הרב** מבריסק במשך שנים רבות לא הסכים להכניס מקרר לביתו וכן כירים של גז, ורק אחרי הרבה שנים הסכים בעל כורחו שיכניסו לביתו 'מותרות' אלו. **רבי** עזרא עטיה היה משתבח כל יום לפני ילדו בשמחה ראה כמה טוב לי שיש לי פת במלח ואכן זה מה שהיה אוכל יום יום, פעם קצת מלח, והיה שמח בזה שמחה רבה ולעצמו מעולם לא היה צריך מאומה ואף כשהלך לחתונתו הוא שאל חליפה מחבר.

וצריך לזכור ולהוסיף שאלו שיש להם מותרות אין להם עוה"ז כלל, וכמו שאמר רבי אהרן קוטלר לתלמיד שרצה פעם לעזוב את הישיבה בליקווד, ואף הבטיח לתרום בעין יפה לכשיתעשר, "כדאי לך להשאר, גם אם אתה חושב כי עולם הבא יהיה לך, בהיותך מתומכי תורה, אך דע לך כי אם תעזוב את הישיבה, לא יהיה לך עולם הזה..." שכן, זה אשר

נוהג לפי דרכה של תורה – הוא אשר אשוריו בעולם הזה.

פעם הגיעה קבוצת בנות לביתו של רבי חיים קניבסקי. מאחורי הדלת שנפתחה לרווחה, התגלה בית עלוב מאוד. הרהיטים היו מעטים ושנים מאוד. המקרר היה שבור ועקום, והיו צריכים להניח תחתיו קרטונים כדי שיעמוד בצורה ישרה. המיקסר היה שבור ומכוסח מכל הצדדים אחרי עשרות שנים של פעילות אינטנסיבית, הכיסאות רעועים, כל אחד מהם צבוע אחר ועם דוגמה שונה, והכלים המעטים במטבח, היו שרידים של סטים ישנים, כל אחת עם דוגמה אחרת ובצבע שונה לחלוטין. הרבנית קניבסקי קיבלה אותן ושאלה אותן מה הם רוצות? הבנות הסבירו שבבית הספר הן קיבלו משימה, לכתוב מאמר על הנושא של 'הסתפקות במועט'. הפעם היה תורה של הרבנית להיות מובתה. היא מאוד אוהבת לעזור לאנשים, היא משתדלת לענות לכל שאלה שמפנים אליה, אבל הנושא הזה שעליו מדברות התלמידות, אינו מוכר לה כל כך. "אני יכולה לצטט לכן מאמרים מהתלמוד על הסתפקות במועט", אמרה לתלמידות, "אבל תתלמידות סמינר בוודאי גם אתן מכירות את המאמרים הללו. אני יכולה לשלם לכם סיפורים על גדולי ישראל בדורות הקודמים שהסתפקו במועט. אבל לצערי אני חוששת שלא אוכל להשיב לכן מניסיוני האישי. אף פעם לא היה חסר לי כלום, ולא הייתי צריכה להסתפק במועט. תמיד היה לי כל מה שהייתי זקוקה לו, ולכן אני מרגישה שלא בנוח להטף לאחרים להסתפק במועט..."

התלמידות הודו לה בחום ויצאו מהבית כשחיוך רחב נסוך על פניהן. בלי שידעה בכלל, העניקה להן הרבנית עניין מוצלח במיוחד, עכשיו יש להן כבר מה לכתוב על הסתפקות במועט, אחרי שראו את הבית החד, ואת בעלת הבית שמועילם לא היה חסר לה כלום...

בספר בית אימי שהוציאה בתה הרבנית צביון היא מתארת את המצב בבית כך: העניות באה לידי ביטוי

גם ברהיטי הבית: הכיסא של אבא, שעליו היה יושב ולומד ליד הסטנדר, היה כיסא מטבח פשוט ושובר. חלק מהרהיטים היו 'ירושות' משכנים שהחליפו את רהיטיהם, כשאת הישנים 'תרמו' לנו. זכור לי אחד הרהיטים הללו – שולחן עגול, שמפגם לפעם היה אחד השכנים נכנס לתקנו כדי שנוכל להמשיך להשתמש בו... חלק מהמיטות חרקו עם כל תזוזה. מצעים היו בצמצום רב, ואמא היתה מכבסת אותם רק בימים שטופי שמש, כדי שנוכל לשוב ולהשתמש בהם באותו יום. גם כלי מטבח לא היו בשפע. גיסי רבי זליג ברוורמן מספר, כי שבת הראשונה שהגיע כחתן, התפלא לראות את הצלחות של השבת ואת הסכ"ים, שהיו אוסף של שאריות מסטים רבים. וכאן בא הפלא הגדול – למרות המצב הכלכלי הקשה לא חשנו שונים מן האחרים ולא הרגשנו בעניות כלל. יתירה מכך, אבא ואמא הקפידו מאוד שנהיה נקיים ומסודרים ולא נלבש בגד קרוע או בגד שחור בו כפתור. אמא השרתה בבית שמחת חיים תמידית, והדבר השפיע על כולנו. גם חברותינו מבית הספר חשו בכך: כשביקשנו לבוא אליהן ולהכין עמן שיעורים בבתיהן הגדולים והמרומים, הן רצו לבוא לביתנו דווקא! לדבריהן, מאור הפנים של אמא הקסים אותן... בתבונתה הרבה השכילה אמא לנווט את ספירתנו באופן מופלא: מחד גיסא, השתדלה לחסוך ככל הניתן, ומאידך גיסא, הצליחה למנוע מאתנו תחושה של חזקת ועניות, עד כי שנות ילדותי זכורות לי כשנות שפע... לחג הפסח, למשל, קיבלנו חצאיות שהעבירה לנו בת דודתנו של אבא, הרבנית שרה רוטברג, ששימשו את בנותיה, והיינו מאושרות ביותר... זכורני כיצד שבתי פעם מבית הספר ושחתי לאמא בעצבות כמה מסכנה אחת מחברותי לכיתה – למשפחתה אין כסף, ולכן היא אינה מצטרפת לטיול. כמה ריחמתי עליה בשל פעויותה, בזמן שאנו היינו דחוקים לא פחות...

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

פרטיות ובדרך של מי שברך התירו וכ"א ישאל לרבותיו איך מותר לבקש בשבת.

שאלה: הנה זכינו שאנו בדרך שהגיע לימות המשיח וכל מה שכתוב בחז"ל על ימות המשיח מתקיים. אחד הדברים שכתוב על ימות המשיח שהיוקר יאמר, והנה מתקיים בנו דבר זה בחד פעמי (שזה לבד עולה למשפחה ממוצעת הוצאה של למעלה ממאה שקלים בחודש) ושאר מיסים שנגזרו על בני התורה. האם יש דרך להיפטר מעונש זה? **תשובה:** אדם לא מחוייב להכניס את עצמו לעונש זה, ואם נמשיך להשתמש רק בשבת בח"פ משום שיש קושי בשטיפת הכלי, ובשבת הקב"ה מחזיר. אבל בימות החול זה בקל להשתמש ברב פעמי ומתרגלים לכך מהר. הרשעים רוצים להרוויח על חשבוננו לא ניתן להם את זה.

שאלה: איך אפשר להפוך את הבית למקום שמח ולא מלחץ ולוחץ? **תשובה:** ברגע שמוסיפים לכל תשובה את המילה בשמחה רבה הבית הופך להיות לבית הכי נעים שיש בעולם. לדוגמה אתה מסכים להוריד את הזבל? תשובה: בשמחה רבה, ברגע שזה נאמר, הצד המבקש שמח ולא מרגיש שכאילו העמים משוהו על זה שבקשו ממנו, ולכן כדי להעצים את האווירה הטובה בבית או בכל מקום יש להוסיף לתשובה את המילה 'בשמחה' ואז יורד כל המתח וכו'. אדברה ושלוש בך.

שאלה: ממת כדאי לחנך קטנים על שמירת העיניים? **תשובה:** הרב וואזנר אמר מגיל 11 ומעלה בהדרגה, וכל חד לפוס חורפיה. כמו"כ כבר מגיל תשע ראוי לחנך הילדים לישון כמו שצריך (לישון על הצד ולא אפרקדן) כדי שלא יתרגל לישון באיסור ואח"כ יהיה קשה לו לשנות את זה.

שאלה בחושן משפט: שומר שכר שלא שמר אבל לא אירע לחפץ כלום האם מקבל ע"כ כסף? **תשובה:** באמרי אליעזר (הנמצא בסוף ספר אמרי בינה סט"ו) מסתפק בזה ולכאורה הנידון בזה האם השכר הוא על השמירה ואז לא מגיע לו שכר. או שהשכר הוא על אחריות התשלומים אז מגיע לו שכר, וברור. אמנם מצינו במשני' שו"ח שכתב להדיה שכל שלא שמר אינו מקבל שכר. אבל דעת החזו"ם ב"ק ז' יח שמקבל שכר. משמע שבהם נחלקו האם השכר הוא על האחריות או על השמירה. ועיי"ש. משפטי אהרן.

שאלה: מה הסיבה שיעקב נשאר בבית לבן עוד שש שנים אחרי שגמר לעבוד אצלו 14 שנים בשביל שני בנותיו וגם כשיצא זה היה כי ה' נגלה אליו בחלום ואמר לו שילך. הלא בבית לבן היה לו רע ומר כמו שהעיד על עצמו היתיי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותידן שנותי מעיני? **תשובה:** החפץ חיים שאל את השאלה הזאת ותירץ שברגע שלבן אמר נישחתי ויברכני ה' בגללך הבנתי שיש קידוש ה' בזה שאני נשאר, לכן למרות הקושי הגדול נשאר יעקב עוד שש שנים. רואים כמה חשוב למסור נפש למען שמו יתברך.

שאלה: בפרשתנו יעקב עשה מציבה היכן היא נמצאת כיום? **תשובה:** בספר תוספות השלם מובא שהיא נמצאת בין אבני הכותל.

שאלה: מה הסיבה שלא זכתה בסוף להינשא ליעקב ולא לעשו שהיה מיועד לה בתחילה הלא 40 יום קודם יצירת הוולד הקב"ה מחליט בת פלוני לפלוני והלא אצל לאה הוחלט שתינשא לעשו? **תשובה:** חז"ל אומרים שע"י תפילה אפשר לשנות גם מה שנקבע קודם יצירת הוולד ואפשר לבטל גזירות ולהשתדל עם שידוך יותר טוב ממה שנגזר עלי כך כותב האלשיך כאן, וכלשון הזוהר שכותב כל איש ששופך דמעות לפני הקב"ה (הסטיפלער כותב שמדעות לא דווקא אלא העיקר לב נשבר) אע"ג שנגזרה עליו גזירה רעה יכול לבטלה ולא ישלש עליו העונש. וכל המרבה בתפילתו נענה.

שאלה: האם יש עניין לאכול פירות שיש בהם קדושת שביעית? **תשובה:** יש בזה מצווה והאוכלם מכניס קדושה לגופו, כמו"כ אכילת פירות שביעית מסייע לעליה מהטבע ולתשובה. מקורות: דרך אמונה רפ"ה משביעית. רבי חנוך מאלכסנדר. רבי שמואל מסוכוטשוב.

שאלה: בפרשתנו יעקב עשה מציבה היכן היא נמצאת כיום? **תשובה:** בספר תוספות השלם מובא שהיא נמצאת בין אבני הכותל.

שאלה: על מה צריך האדם להקפיד יום יום לבריאותו? **תשובה:** בעבר הבאנו הרבה בחשיבות שתית מים, כעת נכתוב מה עושה המים לגוף וחלילה כשלא שותים מה הנזק שיכול לגרום: שני שליש מגוף האדם מורכב מנוזלים, וביום רגיל בלי פעילות גדולה או מחלה הגוף מאבד 4.5 ליטר של נוזלים, ואת זה

שאלה: בשבת קודש זאת ישנה שעה מסוגלת לישועת הכלל והפרט, מה היא השעה הזאת ומה הסוגלה? **תשובה:** מקור הסוגלה הוא בספר 'ברית מנוחה', ספר קדמון המוזכר על ידי רבי חיים ויטאל: וכך הוא כותב: קבלה יהיה בידך הששנה התשיעית שנה מובחרת, החודש התשיעי הוא חודש טוב מן הטובים וחודש רצון, ויום התשיעי לחודש המובחר שבכל החודש, ושנה תשיעית של יום שעה טובה ומובחרת

משעות היום – והיא מוכנה מאוד להצלחה, צינור לכל השפעי". בספר 'ברית מנוחה' מציין כי מקורה של הסוגלה הוא מזמן התנאים, ונאמר ברוח הקודש. כך שהסוגלה יש לה מקור. לכן בשבת זו בין השעות 3 – 1 בצהרים וי"א שגם בלילה הוא עת רצון מיוחד לקבלת התפילות. ובשבת אסור לבקש בקשות

הלכות

בלא"ה הוא גורם לעניות. מתוך שו"ע ומשנ"ב וספר וזאת הברכה.

מלאכות שבת: מלאכת בורר: איסור ברירה הוא בתערובת אוכל ופסולת. **אופני ההיתר והאיסור בברירה:** אסור להפריד אוכל ופסולת המעורבים זה בזה אלא אם ההפרדה היא באופן שנוטל את האוכל מתוך הפסולת, וגם נוטלו בידו ולא בכלי, ודוקא לצורך אכילת האוכל לאלתר ולא לאחר זמן, אבל בכל אופן אסור ליטול את הפסולת מתוך האוכל או ליטול את האוכל בכלי מתוך הפסולת ואפילו אם רוצה לאכול את האוכל מיד, וכן אסור לברור ואפילו אם נוטל בידו את האוכל מתוך הפסולת כאשר אינו רוצה לאכול את האוכל לאלתר. ודינים אלו נאמרו בין אם האוכל הוא קצת והפסולת מרובה, ובין אם הפסולת הוא קצת והאוכל מרובה. מתוך הספר 'מנחת איש' לרבי אברהם ישעיה שפירא שליט"א.

קצת מהלכות שמיעה: האם מותר מפירות וירקות שיש להם קדושת שביעית. 1. להכין לזיתן תפוחים. 2. ריבה ורסק עגבניות. 3. לטחון אגוזים לעוגה. 4. לחתוך ירקות לפרוסות זקות מאוד. ולגרדם בגמדת. **האם מותר לרסק פירות שביעית?** פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית אסור לשנותם מכפי שהיו בברייתם אם אין הדרך בכך. ולכן פירות וירקות שהדרך לאוכלם שלמים, אסור לרסקם או לסחטם אע"פ שעדיין לאוכלם. אמנם פירות וירקות שהדרך לרסקם, מותר לעשות זאת באופן שדרך העולם לעשות בהם. כגון עגבניות לעשות מהם רסק עגבניות, תפוז, גזר, סלק ושאר ירקות שהדרך לאכולם מרוסקים מותר לרסקם, כמו כן מותר לרסק תפוחים שזיפים אגסים תותים וכדו' כדי לעשות מהם לזיתן פירות [קומפוט], או לעשות מהם ממרח, ריבה, גלידה וכדו', וכן מותר לטחון שום ובצל כדי לערבם בקציצות, או לטחון אגוזים ושקדים כדי לערבם בעוגה. **מה שמותר, באיזה צורה אפשר לעשות זאת?** מפירות וירקות שמותר לרסק, מותר לרסקם גם

הלכות בפרשה: ונתן לי לחם לאכול: פסק הרמב"ם המאבד אוכלים דרך השחתה עובר בבל תשחית. כתבו הפוסקים כל אוכל הראוי למאכל אדם אין להפסידו ממאכל אדם אפי' אם הוא דרך כבוד. וגם אוכלים שהותר להפסידם אין לעשות זאת דרך בזיון. וכן צריך אדם לא לבזות אוכל בשום מצב. **נביא להלן כמה הלכות בעניין השימוש באוכלים ומתי מותר לזרוק אותם ואיך ראוי להשתמש בהם דרך כבוד.** בשו"ע ק"פ מובא שאסור מהדין לאבד חתיכות לחם שיש בהם כזית, ואף בפחות מכזית זה מביא לידי עניות. ובוזרה כתב הרבה בחומרת המאבד פרוזי לחם דרך בזיון, ומלבד עניות זה יגרום שלא ייצא מהעולם עד שיזדקק לבריות רח"ל. ויש סגולה לזיכרון ע"י שאוכל פירוורי הפת. חת"ס ותומר דבורה. **לכן יש לאסוף הפת לפני שזורק המפה החד פעמית בבזיון לאשפה.** ובמשנ"ב שם סק"י כתב את האופנים שהותר לאבד את הפת: א. פרוזים שאין בהם כזית וכבר לא ראויים או עומדים לאכילה מותר להשליכם לכיור. ובספר וזאת הברכה הביא שיש מהפוסקים שכתבו שלא ישלך לכיור אלא יעטוף יפה ויזרקם לפח. וכתבו הפוסקים שבאופן זה שרי אפי' יותר מכזית כשלא עומד לאכילה. וברור כשהעלה עובש וכדו' שרי. הרב אלישיב ורח"פ שינברג ור"י פישר. **זריקת אוכל אסור,** אולם כשנותנה לפני המסובים לצורך האכילה ועושה זאת ע"י שזורק להם והאוכל מגיע למקום נקי בלי שנמנע וכדו' רבים מהפוסקים התירו. וכשזורק ע"י זה יכול להימנע או ליפול במקום שאינו נקי וכן כשזה דרך בזיון לכו"ע אסור. **לתלות לחם או שקית לחם על מתלה** הוא דרך בזיון ועלול להביא אדם לידי עניות כמבואר בפסחים ק"א: (שאר מאכלים שאינם לחם שרי, ובעוגה יש מחלוקת). וכשתולה באופן מכוון כגון שתולה תיק אוכל יפה על מתלה כשבתוך התיק נמצא האוכל, כתבו רבים מהפוסקים שאי"ז בזיון והתירו. ויש שהתירו רק ע"י אחר שאינו בעלים של האוכל. **ולצורך מצווה כגון עירוב** וכדו' התירו. **הרואה אוכל ברחוב** יש דין לא להעביר על האוכל ויזיזו לצדדים, כי

חידות

לאברהם? ב. בפרשה שני מילים שנקראות כ"א בפני עצמה ישר והפוך? ג. בפרשה שני מינים משבעת המינים? ד. בפרשה יש תרפים מי עוד מצינו שהשתמש בתרפים? ה. מה משותף בין ויצא למקץ? ו. מה מיוחד בו יצא מכל פרשיות התורה? **חידון שירים (יידע תורני).** 1. מהו שיר של פגעים? ח. מי הראשון שאמר "מזמור שיר ליום השבת"? ט. מתי קילקלו הלולים בשיר בביהמ"ק? י. איזה שיר קוראים בפסח? יא. איפה נשיר שיר חדש? יב. למי שיר? יג. מי אמר שיר? יד. מי דיבר שיר? טו. מי מברך בשיר? טז. מי קבע שיר לחנוכה? יז. מי הם "בעלי השיר"? **חידה תורנית:** יח. איזה דבר אם היו מקדשים עמו לפני שבוע לא היתה מקודשת וכיום מקודשת? **חידות כלליות:** יט. איזה בעל חיים כולו שחור? כ. איך אפשר לחלק 32 תפוזים ל-33 אנשים? **תשובות:** א. ויקרא שם המקום ההוא מחניים. שם בן נח. ולכו רעו את הצאן (שרוג ורעו שמובא בפרשת נח). ב. במראות הלילה. והיו בשדה. ג. ויצוק שמן על ראשה. והי בימי קציר חטים. ד. שמואל א פייט מובא שמיכל אשת דוד שמה במיטתו תרפים. ה. שתי פרשיות היחידות שאין בהם הפסקה של פתוחה וסתומה באמצע. ו. רק בו יצא מובא שתי מילים בארמית מכל התורה יגר שהדותא. ז. מזמור צ"א בתהילים נקרא

חידות פרשת שבוע. סיכום הפרשה תשובות לפי סדר הא-ב מותאם גם לילדים, תשובות בסמוך לשאלה: א. מה עשה ה' לחרפה של רחל? אסף אותה. ב. מהיכן יצא יעקב? באר שבע. ג. שם של אחד השבטים כשהופכים את שמו הוא שם של בעל חי? גד – דג. ד. מה מצא ראובן בשדה? דודאים. ה. יעקב שם לפני הצאן את? המקלות. ו. מה הדבר הגדול שעשתה רחל? ויתרה ללאה. ז. מנשות יעקב? זילפה. ח. כבש שניתן ליעקב? חום. ט. שה שניתן ליעקב? טלוא. י. הבן הרביעי? יהודה. כ. ה' הבטיח ליעקב והיה זרעך? כעפר הארץ. ל. איך קראו לבית קל לראשונה? לוז. מ. מה עשה יעקב עם האבן אשר שם מראשותיו? מציבה. נ. איך ידע לבן שה' ברך אותו בגלל יעקב? ניחוש. ס. מה ראה יעקב בחלום? סולם. ע. מה יעקב הבטיח שיעשה עם מה שהבטיח לו ה'? עשר אעשרנו לך. פ. היכן הבחין יעקב שלבן כועס עליו? פניו. צ. את מה לבן גזז? צאנו. ק. מה אכל יעקב בלילה? קרח. ר. מה רחל היתה? רועת צאן. ש. כמה שנים עבד יעקב ברחל? שבע. ת. מה גנבה רחל? תרפים. **שמות ספרים בפרשה?** א. אבני המקום. ב. בית אלוקים. ג. באר בשדה. ד. מחשף הלבן. ה. אהל יעקב. ו. פחד יצחק. **חידות בפרשה:** א. בפרשה היכן מוזכר שמות של שני אנשים מעשרה דורות בין נח

במטחנה חשמלית, מעבד מזון, מיקסר וכדו' למרות שבכך הם מתרסקים לגמרי ומאבדים את צורתם. נויש אומרים שצריך להיזהר שלא לרסק את המאכל לגמרי ממש עד שיאבד לגמרי את צורתו. **האם אפשר לדלל את הרסק עד שיהפך לנוזלי?** פירות שמותר לרסקם, אסור להפוך אותם מאוכל למשקה. לכן כאשר מרסק פירות בבלנדר אסור להוסיף להם מים או נוזלים אחרים בכמות שעל ידה הפרי המרוסק יהפוך למשקה. ואף אם בדעתו אח"כ לקחת את המשקה ולעשות ממנו אוכל כגון שעומד להקפיא ולעשות ממנו גלידה, מכל מקום אסור. **מה עושים עם המיץ שזב בריסק?** המיץ היוצא מהפירות בשעת ריסקם וכן הנוזלים היוצאים מהם כשמרסקם, יש להשאירם יחד עם הפרי המרוסק ולא להעבירם לכלי אחר, אא"כ הם מפריעים לו להכנת המאכל. **בפירות שאין הדרך לרסק, מותר לחתוך אותם לחתיכות קטנות או לגרדם במגרדת?** פירות וירקות שאסורים בריסק ובטחינה מחמת שאין הדרך לאכולם כך, מכל מקום מותר לחותכם בחיתוך דק מאוד או לגרדם במגרדת. **מותר לרסק לתינוקות דבר שאין הדרך לרסק לאנשים גדולים?** כמו"כ, פירות וירקות שאין הדרך לרסקם לאנשים גדולים, מותר לרסקם לתינוקות אם דרכם בכך. **מותר לסחוט פירות שביעית? ואם כן, כיצד?** מותר לסחוט פירות העומדים לכך, כגון תפוזים, אשכוליות, לימונים, וכדו' ובלבד שבשר הפרי ישאר מעורב במשקה, ולכן אין לסנן במסננת דקה כיון שעל ידי כך כל בשר הפרי ייפרד מהמיץ. כמו כן צריך להשתדל לסחוט היטב את הפרי שלא ישאר מבשרו עם הקליפה ההולכת לאיבוד. ומה שנשאר מבשר הפרי צריך לנהוג בו קדושת שביעית. **מותר להכין ארטיק ממיץ פירות שביעית?** למרות שנבאר שאסור להפוך אוכל למשקה, מכל מקום להפוך משקה לאוכל מותר. ולכן מותר להקפיא מיצים טבעיים ולעשות מהם גלידה, וכן מותר להכין ארטיק ממיץ פירות שביעית. ערוך מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א.

בגמ' (שבועות טו): "שיר של פגעים". ח. אדה"ר. ט. ברי"ה. י. שיר השירים. יא. "יבנה המקדש עיר ציון תמלא ושם נשיר שיר חדש". יב. "השיר והשבח לחי עולמים". יג. "השיר שהלולים היו אומרים וגו'". יד. "עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר". טו. "בשיר וקול זמרה נברך לאלוקינו". טז. "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים". יז. "כלבים וחיות קטנות שנותנים שיר לצווארם לנו"י (רש"י ר"ה נא:). יח. בחד פעמי. יט. נמלה. כ. לא יחלק תפוזים שלמים. **חידון משמעויות מילים לפרשת ויצא:** ח' משמעויות למילה פגע **פגע - התפלל.** "ויפגע במקום" רש"י: לשון תפילה (בראשית כח יא). **פגע - ביקש.** "פגעו לי בעפרון בן צוחר" רש"י: לשון בקשה (בראשית כג ח). **פגע - הרג.** "קנאים פוגעים בו" (סנהדרין פ"ט מ"ו). **פגע - פגש.** "פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד" (אבות ו, ט). "בההוא קרן דפגע ברישא" (יומא נח:). **פגע - התנגש.** הרכב פגע בעמוד. **פגע - העליב.** נפגעת עד עמקי נשמת. **פגע - שיבש.** העייפות פוגעת בכומר הריכוז. **פגע - דייק.** החץ פגע במטרה.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

או לטל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

לקראת שנת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 301

פנינים לפרשת ויצא

ב"רמת הדסה" היו חלוקות השלל, כל הילדים חולקו לכל מיני מוסדות ממגזרים שונים. חברי הוועדה החלו לחקור אותי. וכך החל ויכוח בין חברי הוועדה. היהודי החרדי נלחם ככבשה אחת בן שבעים זאבים, עד שהצליח לשכנע את חברי הוועדה לשלוח אותי ללמוד בישיבה בכפר סבא. כך בחסד ה' זכינו אני, אחי ואחותי להגיע למקומות תורה

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, על הסיעתא דשמיא, שמכוחה זכה להגיע לישיבות ולעסוק בתורה הקדושה

מחניכי ישיבת קלם - בעיר חיפה שכל כולה טומאה, אסלאם ונצרות, ואפילו הנמל בה עובד בשבת?
אולם רבי דב מאיר דבק במידותיו של יעקב אבינו, שאמר: "ואנכי לא ידעתי", ואם הייתי יודע את קדושת המקום, לא הייתי ישן אלא עוסק בתורה כל הלילה. מי שאוהב תורה - אינו שבע מתורה. מי שאוהב מצוות - אינו שבע מהמצוות!
את גודל התמדתו של ראש הישיבה אי אפשר לתאר. הוא היה לומד בשקידה עצומה ומחדש חידושים בעיון ובעמקות נפלאה. תמיד

ב-ו' בכסלו חל יום ההילולא של מורי ורבי, ראש ישיבת "תפארת ישראל", הגאון רבי דב מאיר רובמן זצ"ל, מחבר הספר "זכרון מאיר", אשר זכיתי להיות אצלו כבן בית.
לפני כתשעים שנה, בשנת תרפ"ה, הקים ראש הישיבה את ישיבת 'תפארת ישראל'. ובמהלך השנים יצאו מבין כתליה רבנים וגאונים, ביניהם רבי מנצור בן שמעון זצ"ל, רבי רפאל ביטון זצ"ל רבה של מגדאל, רבי רפאל עבו זצ"ל, אב בית הדין בתל אביב, רבי יששכר מאיר מאוזו שליט"א רבה של שכונת "רמת אשכול" בירושלים, רבי יונה עובדיה חבר בית הדין בירושלים, הרב טורצ'ין, רבי נתן נטע לנדמן רבה של חולון, ועוד רבים וטובים.
ראש הישיבה העמיד את הדת על תילה בעיר חיפה, שנודעה כ'עיר האדומה'. גדולי ישראל שבאו להשתקע בעיר, היו מתייעצים עמו, כיוון שהוא הקים עולה של תורה בעיר. היה לו כח הנהגה, הכל היו פונים אליו לעצה, ובכל אירוע תורני היה מוזמן לשאת מדברותיו. הוא היה מעורה מאד בחיי הקהילה ואהוב על כולם. כל כולו היה חינוך והדרכה, והכל בצורה נפלאה וברוממות מיוחדת שאפיינה את אישיותו. הוא מסר את נפשו למען אלפי תלמידיו, בזמן בו החושך כיסה ארץ.
כאשר עמד להקים את הישיבה בחיפה, הכל חשבו כי זהו חלום באספמיה. מה לכהן בבית הקברות? מה לתלמיד חכם, גדול בתורה,

מכה את כולם ומשול למי שמחלק סטירות לחי לעוברים ולשבים!". הנאה מיוחדת הייתה לתלמידים לשהות בקרבתו של ראש הישיבה, אשר היה מרבה לספר סיפורים ולמשוך את לב התלמידים לתורה וליראת שמים. הוא היה סבלן גדול, וכשהוצרך להוכיח לא אמר מעולם את דברי התוכחה בצורה ישירה, אלא שזר אותם ברמז בשיחתו השבועית. כמו כן, מעולם לא סילק תלמיד מהישיבה! אהב את התלמידים אהבת נפש, היה קשור אליהם בכל ליבו, משמח ומחנה אותם בכל עת מצוא. בכל ראש חודש היה נוטל שניים או שלושה בקבוקי יין, נכנס לחדר האוכל, מוזג לכל תלמיד כוסית יין ומאחל: "לחיים, לחיים!".

כך הוא שימח את התלמידים והחדיר בהם את אוירת ראש חודש. את שמחת הפורים במחיצתו אי אפשר לשכוח. ראש הישיבה היה משתעשע עמנו, וכולנו היינו שמחים וצוהלים סביבו.

שלוחו של אדם כמותו

בהנהגותיו הישרות יום-יום, היה ראש הישיבה מלמדנו אורחות חיים.

באחת הפעמים הוא פנה אלי ואמר: "תלמידי היקר, מה שאפשר לעשות לבד, אין לעשות על ידי שליח!".

מעשה שהיה כך היה: פעם נכנס ראש הישיבה לחדר, וגילה שהמנורה יצאה מכלל שימוש, ויש צורך להחליפה. הלך ראש הישיבה למחסן והביא מנורה. לאחר מכן, נטל שרפרף, ביקש ממני להחזיק בו וטיפס בעצמו כדי להחליף את המנורה...

"אני יכול, אני אעלה להחליף את המנורה!", קראתי, "לא על ראש הישיבה לעשות זאת!".

אולם ראש הישיבה אמר: "לא ולא! אני עולה! אני מחליף! ואסביר לך את כוונתי: קיימא לן בגמרא (קידושין מג ע"א) ששלוחו של אדם כמותו, כלומר שפעולה שנעשתה על ידי שליח - הרי היא כאילו עשאה המשולח. אבל אני דורש את דברי הגמרא כך: 'שלוחו של אדם כמותו', כשאדם ממנה שליח ואינו עושה את הדבר בעצמו, הרי הוא כמות, שאינו יודע מה עשה ואיך עשה השליח. כל מה שביכולתך לעשות בעצמך, עשה בעצמך!".

עד הנה עזרנו רחמין

באחת ההזדמנויות סיפר ראש הישיבה על גודל הניסים שנעשו לו, והודה לה' יתברך על חייו שניתנו לו במתנה.

ראיתיו יושב רכון על תלמודו, וכותב את חידושי התורה שעלו במוחו. פעם בשבוע היה ראש הישיבה מוסר בביתו לקבוצת תלמידים 'שיעור כללי' במסכת כתובות, בעיון ובעמקות ובדרך פלפול. על לשונו היו שגורים דברי רבותינו המפרשים, הראשונים והאחרונים, באופן נפלא מאוד. דרכו בלימוד הייתה על פי סברא, פלאי פלאים, תענוג עילאי היה להשתתף בשיעוריו הנפלאים.

מספר פעמים התארחתי בביתו בסעודות שבת בימי 'בין הזמנים'. כל הסעודות היו מתובלות בדברי תורה, כל הזמן תורה, זו היתה מהותו של ראש הישיבה!

טוב המלבין שיניים לחברו ממשקהו חלב

הרב רובמן זצ"ל היה אישיות מיוחדת במינה, שהייתה לשם דבר. כל כולו היה מוסר והנהגה ישרה, הסברת פנים לכל אדם וחביבות לתלמידים. מצד שני, קיים ראש הישיבה באצילות מופתית גם את מאמר חז"ל (כתבות קג ע"ב): "זרוק מרה בתלמידים".

בברכת יעקב אבינו ליהודה נאמר: "הכלילי עיניים מיין ולבן שיניים מחלב" (בראשית מט, יא). זכורני הסברו של ראש הישיבה זצ"ל, אשר אסף אותנו בבית הכנסת מסביב לתיבה לאחר שהגענו למצוות, ואמר לנו כדברים הבאים:

"שערו בנפשכם, נערים חביבים! אדם הולך ברחוב ומחלק ממתקים לעוברים ולשבים, אלפי ורבבות אנשים מקבלים מידיו מיני מתיקה. היתכן כדבר הזה? אולי יש לו מפעל לממתקים... מאידך גיסא, שערו בנפשכם, אדם ההולך ברחוב ומכה ומרביץ לכל העוברים ושבים, כל אחד מקבל ממנו סטירת לחי, היתכן כדבר הזה?

"כן! אומרת התורה הקדושה, הדבר אפשרי: 'הכלילי עיניים מיין, חיך לחברך ותן לו את עיניך, כי דבר זה חשוב יותר מנתינת יין! חברך מוותר על היין ומעדיף שתתן לו את עיניך ותחייך אליו.

חז"ל דורשים: 'טוב המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב, שנאמר (בראשית מט, יא) 'ולבן שיניים מחלב', אל תקרי לבן שיניים אלא ליבון שיניים" (כתבות קיא ע"ב). והם הם הדברים, גלה את השיניים לחבר ושאל בשלומו, כי דברך חשובים ומועילים!".

כאן סיים ראש הישיבה ואמר: "שים לב וראה, כיצד החבר מתמלא שמחה ומחזיר לך חיוך, כמו שנאמר: 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם' (משלי כז, יט), כיון שהמחייך לחברו, הרי הוא משמחו, ומשול הוא לאדם ההולך ברחוב ומחלק לכולם ממתקים. מאידך גיסא, אדם ההולך ברחוב ברוגז ובעצבות, הרי הוא צובט את הזולת,

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' י"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לע"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

"כן, אני מהיחידים שיכולים להתפאר בתואר זה - 'החברות היחידות' של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל! כשלוש שנים למדתי עמו מידי בוקר כמעט שעה וחצי, גמרא רש"י תוספות". התרגשותו של הגאון רבי מיכל גואה, כשהוא מתחיל להתנגן ולתאר את הלימוד. תיאור חי, כנה ומלא רגש, הסוחף גם אותנו

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א, על זכותו הגדולה ללמוד עם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בחברותא - ועל הקרבה המיוחדת שלה זכה

"וַיֵּשֶׁב בְּמָקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ח, י"א)

"... אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק

בתורה" (רש"י)

יחיד ומיוחד היה רבינו הגדול מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. 'יחיד', אף במובן הצר של המילה: את גדלותו התורנית הנוראה רכש הוא לבד, בלימוד עצמי וללא חברותא, כידוע. כך היתה דרכו כל ימיו אשר חיה.

עם זאת, לכלל זה היה יוצא מן הכלל, הלא הוא יבלדח"ט הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א, רבה של שכונת 'עזרת תורה'. לצד זכותו הגדולה ללמוד עם מרן זצוק"ל בחברותא - בה יעסוק בן שיחנו שליט"א, זכה הוא ממנו גם לקרבה מיוחדת, כאשר מרן זצוק"ל מאיר לו פניו באופן מיוחד.

ביקשנו, אפוא, מהתלמיד הוותיק, להתחקות מעט ולגעת בשולי גלימת רבן של ישראל.

פותח הגרי"מ שטרן שליט"א: "ביקשו ממני שאכתוב עליו ספר. השבתי למבקשים כי הספר שאכתוב לא יהיה רק כרך אחד, אלא סדרה של המוני כרכים, רק שבכולם תופיע אותה שורה: הרב אלישיב ישב ולמד... לכן, גם כעת בחלון השנים, אעסוק באהבה שאהב רשכבה"ג מרן הגאון רבי יוסף שלום זצוק"ל את התורה, ממה שחזיתי בעיני, ומה ששמעתי מפיו."

החברותא של המתמיד הצעיר

והוא פותח בתיאור עובדה העוסקת במרן, אותה שמע הגרי"מ שליט"א מזקנו: "זקני, הגאון רבי יוסף הרמן זצוק"ל ('הכל לאדון הכל' א.ח.) היה השדכן של מרן, והוא סיפר לי מפרטי התנהלות הדברים. מנהגו של זקני היה להתפלל תמיד מנחה גדולה ב'זכרון משה', יחד עם הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, אשר סיפר לו יום אחד כי הוא מחפש שידוך לבתו מרת שיינא חיה. סבי הציע לו את הבחור המופלג - בנו היחיד של הגאון רבי אברהם אלישיב, הרב מהומל. לאחר דין ודברים בין הצדדים, סיכמו עם אביו של החתן המיועד על מועד שבו יבוא רבי אריה, אבי הבת, לראותו, להיפגש עמו ביחידות, ולהתרשם ממנו.

"רבי אברהם התגורר מתחת לביהמ"ד 'אהל שרה', ובשעה היעודה דפק רבי אריה לוי על הדלת, כדי לפגוש את הבחור. רבי אברהם אמר לו כי 'הבחור נמצא בביתו' מאי משמע? לא כאן הוא, אלא למעלה בבית המדרש... שם ביתו..."

"נו, עלה רבי אריה ל'אהל שרה', אך בעמדו לפני המפתן הדלת שמע קול לימוד בחברותא. הוא עמד תמה: 'הלא סיכמנו שאני בא לדבר איתו לבד, והנה הוא יושב עם חברותא...' רבי אריה אפילו לא חזר לבית משפחת אלישיב, אלא פנה מיד והלך לביתו, ולמחרת ניגש לזקני הרב הרמן בטרוניה: 'אני ממש לא מבין מה קרה שם. זו צורת ההתנהלות, שהמיועד ממתין לי עם חברותא?'

"סבי זצ"ל מיהר לרבי אברהם אלישיב, והוא הסביר לו: 'חס וחלילה, לא מיניה ולא מקצתיה, רק הבן שלי היה שם! אלא שאין לו חברותא, וזה לא פשוט כלל לצמוח כך בתורה, ולכן הוא לומד בצורה כזו - שואל שאלה, ומשיב, כאילו החברותא הוא זה שמשיב לו, וזה מועיל לו במידה רבה להבנה'. או אז רוחו של רבי אריה שבה אליו, ואכן השידוך קם והיה."

התמדתו של הנער הצעיר לבית אלישיב, מתברר, היתה למופת בקרב כל האזור כולו. "סיפרו לי ב'מאה שערים' כי הנשים לפני עשרות שנים, קרוב למאה שנה (מרן זצוק"ל עלה ארצה עם אביו ומשפחתו בשנת תרפ"ד א.ח.), היו מתעוררות לטיפול בילדים

העולם ועד סופו, היו אנשים שביקשו מאד לתת לו וליהנות אותו מכספם, ומרן זצוק"ל מיאן.

"אכן, בין בני המשפחה מהלכים פרטים מעניינים בדבר. ביכולתי לומר רק מה שבדידי הווה עובדה: כידוע, כאשר נודע למרן זצוק"ל על יהודים נזקקים, שלח לסייע להם בעזרה כספית בכל מיני דרכים. גם אני זכיתי להיות שליח בדברים הללו, אבל מעולם לא לבני משפחתו.

"פעם אחת, הנדיב ר' משה רייכמן הגיע והביא למרן צ'ק על סכום כסף גדול מאד. למחרת בבוקר כאשר נכנסתי אליו, אמר לי מרן: 'עשה עמי חסד, קח את הצ'ק הזה, והשב אותו לר' משה רייכמן. אני לא רוצה להתחיל עם הדברים הללו' - הוא התבטא.

"העזתי וטענתי בפניו: 'אינני מבין, לרב יש ילדים ונכדים נצרכים שזקוקים לסייע, וכזה סכום יכול מאד לעזור!'. אמר לי מרן שוב: 'אני לא מעוניין בכגון דא, כי בממונות אפשר להיסחף או לטעות חלילה ולא להישאר נקי לחלוטין, אינני מעוניין בכך כלל, לך ותשיב לו, בברכת תודה'...."

הסוגיה הסבוכה עליה התבטא מרן זצוק"ל שאין בידו להכריעה

בתוך שיחתנו משלב הגרי"מ שטרן שליט"א עובדה נפלאה דהווי בדידיה:

"מתוך שהיה מרן משיב במהירות ולא לתר, זה נכון שתשובתו הייתה באה לעיתים כהרף עין, וזאת מחמת גאונותו כי רבה, אבל יש לדעת: הוא היה 'ירא הוראה' מאד, והיכן שהדברים לא היו מחוורים אצלו כשמלה הוא לא ענה, המתין והמתין, והתאמץ רבות. והנה מעשה נפלא שימחיש זאת:

"בוקר אחד נכנסתי, ומרן אמר: 'היום אין לי רגע זמן לשוחח איתך בדברים הנצרכים'. וכה סיפר: הגאון רבי יצחק זילבר זצ"ל, שכידוע עסק גם בהצלת נשים מעגיעותן, היה אצלו לילה קודם עם מקרה של בעל שנותר בברית המועצות, כשהאשה עלתה ארצה, והוא אדם קשה מאד ומאמן לתת גט.

"רבי יצחק ניסה את כל האפשרויות, וללא הועיל, עד שהציע לו: 'שמע, אתה ודאי מאמין שיש 'עולם הבא', ואתה יודע שאשתך צדיקה, אם היא תתן לך את ה'עולם הבא' שלה - האם תהיה מוכן לתת גט? הרי שנינו יודעים שהיא לא תשוב לכאן לעולם, ואתה לא תיסע לארץ ישראל לעולם, אז מה אכפת לך במחיר הזה?' הבעל הסכים, והביע נכונות לתת את הגט על תנאי זה.

"רבי יצחק זצ"ל שב ארצה והציג בפני האשה את הרעיון וההסכמה, אך היא נבהלה ואמרה שאינה מוכנה להעביר את העולם הבא שלה, גם במחיר שתישאר עגונה. רבי יצחק אמר לה: 'אז אני אתן לך את העולם הבא שלי. נחליף. ואת תתני לו את שלך'... לזה היא כבר הסכימה.

"אבל רבי יצחק הגיע למרן הגרי"מ ש עם השאלה הלכה למעשה: האם יש דבר כזה, האם זה מועיל, והאם לעשות את זה ולשוב לרוסיה

המשך בעמוד 29

באשמורת הבוקר, היו אומרות תמיד בשמען את קולו בניגון הגמרא: 'אה, די פייגלע פייפט שיין' [הציפור כבר משוררת] ... כך מידי בוקר".

ואת הסיפור הבא סיפרה לגרי"מ שטרן, אשת חבר, הרבנית אלישיב ע"ה: "בשכנותם התגורר, מעבר לקיר משותף, אדם גדול מחסידות ברסלב - הרה"צ רבי שמואל שפירא זצוק"ל, שהיה צדיק יסוד עולם. לילה אחד הוא נפל ממיטתו, ולא היה בכוחה של זוגתו להרים אותו. מכיוון שבשעה ההיא - ספק שעת לילה מאוחרת ספק שעת בוקר מוקדמת - לא היה ממי לבקש סיוע, וקול ניגון לימודו הערב של שכנם הצעיר כבר נשמע מעבר לקיר, אמרה אשת רבי שמואל לבעלה: 'אני עולה לשכן הרב אלישיב, שהוא יבוא ויסייע להרים אותך למיטה'.

"רבי שמואל נזעק: 'חס וחלילה!' איך וועל שטערן דער מתמיד'?! [וכי אני אפריע ללימוד של המתמיד?!] 'אז מה יהיה? הרי אתה שוכב על הרצפה?' - טענה הרבנית שפירא, אמר לה רבי שמואל: 'אשאר על הארץ עד לפני שעת ותיקין, אז כבר באים מעט אנשים להתפלל בברסלב וחולפים כאן על יד הבית, קראי להם ומי מהם כבר ודאי יבוא לסייע לי'. וכך שכב הוא על הארץ עד הבוקר, מתוך ההערכה הגדולה להתמדה העצומה של שכנו..."

שמענו, כי זכיתם ללמוד עם מרן זצוק"ל בחברותא

הגרי"מ שטרן (בחינוך): "כן, אני מהיחידים שיכולים להתפאר בתואר זה - 'החברותא היחידות של מרן'. כשלוש שנים למדתי עמו מידי בוקר כמעט שעה וחצי, גמרא רש"י תוספות".

התרגשותו של הגאון רבי מיכל גואה, כשהוא מתחיל להתנגן ולתאר את הלימוד. תיאור חי, כנה ומלא רגש, הסוחף גם אותנו. "מרן היה לומד את הגמרא במתיקות", הוא שב בזכרונותיו, "מסביר, מבאר בלשונו הטהור: 'אנפערט תוספות' [עונים תוספות], 'ויש לומר'... וחוזר ומפרט מה הייתה הקושיה, ומהו התירוץ שהתחדש עתה. והוא מומשיך: 'ועוד יש לומר', ואז נעמד ומבהיר: מה היה חסר להם לתוספות בתירוץ הראשון? ומסביר, וכך כל עניין ועניין בבהירות, במתיקות ובשמחה, להקיף את הסוגיה עצמה, ולפרוס אותה כך שהכל יהיה ברור, כמו שכך היד ברורה לך.

"כמה שבועות לפני הסתלקותו של ידידו הגדול ומחותנו, דודי מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל, נזכר בן שיחנו שליט"א, "הגעתי לבקרו. רבי שלמה זלמן אמנם לא היה חולה, אבל היה מאד חלש, ואמר לי: 'אני מקנא ברבי יוסף שלום, כי הוא יכול ללמוד בזקנה מופלגת, מפני שהוא מת"ש לב ללמוד גמרא עם רש"י ותוס', עוד דף ועוד ועוד. כך הוא לומד לפי הסגנון שהרגיל את עצמו מצעירותו, ללמוד הרבה גפ"ת. אבל אני - המשיך מרן הגרש"ז - 'הורגלתי יותר במחשבות ובעיונים רבים לכאן ולכאן, וכאשר הגוף חלש והעיון נחלש, קשה לי ללמוד כך'..."

נקי כפיים, בר לבב

אם בעסקי ממונות עסקינן, כפי הנשמע, אף שכבר יצא שמו מסוף

פעם ביקש לקבוע פגישה עם גביר מסוים, והגביר ביקש להיפגש בבית הכנסת לאחר תפילת שחרית. אבא הגיע למקום עם מלווהו הרב ליכטנשטיין (כיום דיין חשוב בלונדון), והשניים המתינו עד סיום התפילה. לאחר התפילה הורה להם הגביר להמתין חצי שעה נוספת, עד שיסיים את סדר לימודו היומי... והנה לאחר ההמתנה הממושכת, נתן להם הגביר סכום מזערי ביותר. הרב ליכטנשטיין לא ידע נפשו מרוב צער ועגמת נפש, ומרוב ייאוש ביקש לפרוש מהמלאכה...

הרה"ג ר' אלחנן חדש שליט"א, על ריבוי כבוד שמים גם במסעותיו בחו"ל של אביו הגאון רבי משה חדש זצ"ל

"ויצא יעקב מבאר שבע" (בראשית כ"ה, י')

להרבות כבוד שמים!

זו הייתה סיסמת חייו של אבא, זה היה מהלך חייו וזו הייתה מהותו כולה - מהות של קידוש השם בכל מקום ובכל מצב. כמה רבים הם האנשים, שדמותו המקרינה של אבא ואישיותו השלמה, סללו להם דרך בעבודת השם! כמה רבים הם האנשים, שמהם שמענו כי הנהגתו המרוממת בנתנה נדבכים באישיותם! כמה רבים הם בני האדם שאבא שימש להם סמל ודוגמה ל'אדם', לעבד השם, לאיש של 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'! וכמה הרבה דיבר אבא על החובה להרבות כבוד שמיים תמיד, בכל מקום, בכל זמן ובכל מצב - על ידי הנהגה ראויה ודבקות בדרך האמת!

כך היינו שומעים מפיו בכל הזדמנויות:

"עמל התורה - זה קידוש השם"

"הארת פנים - זה קידוש השם"

"בין אדם לחברו - זה כבוד שמיים..."

וכך בכל עניין ועניין.

כי כשכל כולך משועבד להשם יתברך, מה הבריות אומרות עליך? "אשרי אביו שלמדו תורה!", "אשרי מי שעמלו בתורה!", "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'", "אשריך וטוב לך!" ואם כן, האם לא כדאי ללכת בעקבותיך?

חדש זצוק"ל) בהתרגשות בפני בני הישיבה: "בני, ראש הישיבה, נולד וגדל בארץ ישראל", אמר להם, "עתה, משנאלץ לגלות לארץ העמים, הרי הפסיד את המעלה של עולה תמימה. אם כן, זה מחייב את בני הישיבה להתחזק עוד ולהכיר טובה על כך".

נסתרות דרכי השם. הנסיעה הראשונה היא הביאה בעקבותיה נסיעות רבות ברחבי העולם, ובכל ארץ ועיר שאלהן הגיע אבא, השאיר חותם וקידש שם שמיים.

בכל אתר ואתר שביקר, הייתה נוכחותו מפרסמת את מציאות השם ומגדלת את שמו יתברך. אנשים רבים מכל שכבות הציבור, מבני תורה מובהקים ועד רחוקים ומנותקים - דבקו בו וזכו לספוג ממנו התרוממות רוח, קרבת אלוקים, אהבת תורה ואצילות מידות. אחרי יציאתו של אבא לחו"ל, שאל רבי אחיקם שבח את סבא

לראשונה נאלץ אבא לעזוב את ארץ הקודש, בתחילת זמן חורף תשל"ח, בגלל מצבה הכספי הקשה של הישיבה. לאחר שיצא אבא לחו"ל, דיבר סבא המשגיח (הגה"צ רבי מאיר

זמירות היו לי חוקיך

אבא ראה בגיוס הכספים תפקיד הכרחי, ועל כן בשהותו בחו"ל היה מפקיר את עצמו ואת צרכיו ומתרכז כל כולו במשימה הגדולה. מלוויו, שכטבעם של בני אנוש היו מתעייפים לעיתים, היו מתפעלים מדבקותו במטרה, ומשתאים לראות כיצד הוא משקיע את כוחותיו עד כלות כדי לנצל כל רגע, עד שלעיתים לא אכל ולא ישן כמעט, ופניו היו חיוורות מן המאמץ. "הייתי מתחנן אליו שינוח מעט", סיפר אחד מהם, "אך הוא העדיף לדלג על המנוחה. הלילות נוצלו לטיסות ממקום למקום, כדי שבשעות היום יוכל להתרכז בפעילות". לסובביו הסביר, כי האינטנסיביות המאפיינת את נסיעותיו, נועדה לקצר את היעדרותו מן הישיבה, וכאשר היה מסתיים יום העבודה ולא היה מה לפעול עוד, מייד היה שוקע בלימוד מתוק. מזמני לימוד אלו היה שואב כוח למלאכה הקשה. מארחיו בחו"ל מתגעגעים לתמונת ההוד שהייתה מפארת את ביתם בבואו; אבא שוקע בלימוד, צולל בריכוז מוחלט באותיות ובמילים, ונעימה ערבה מלווה את לימודו. כך בין משימה למשימה, וביתר שאת - ברגע שהסתיימו משימות הנסיעה. אז היה שוקע בבת אחת בעומק הסוגיות ומתחיל בהכנת השיעורים. באחת מטיסות חזור אלו, שאליהן נלווה רבי אחיקם שבת, שוחח עימו אבא על הסוגיות שבהן עסקו באותה תקופה בישיבה בטבריה. הרב שבת, שהיה מותש מהמסע המפרך, התנמנם קמעה על מושבו... "ר' אחיקם!", טפח אבא על שכמו, "הרי אנו עוסקים בסוגיות שלך, ועליך למסור עליהן שיעור, מה לך נרדם?!"... הרב שבת מדגיש כי תופעה זו הייתה קבועה. תמיד כשהיו מסיימים את משימותיהם בניכר, היה אבא דורש ממנו לשקוע בלימוד. "סיימנו!", היה מכריז, "עכשיו נכנסים לסוגיה!". הוא עצמו היה בסוגיה כל הזמן; שיעורים רבים, לעשרות ולמאות, מסר בכל מקום שאליו הגיע. לעיתים היה מוסר כמה וכמה שיעורים באותו יום, פעמים רבות בלא הודעה מוקדמת, או על נושא שלא עסק בו כלל באותו זמן. מעולם לא סירב למסור שיעור! אף שהיה טרוד במטרת הנסיעה, והמאמץ שנדרש ממנו היה בלתי נתפס, נענה לכל בקשה למסירת שיעור, שכן ראה בכך שליחות של הרבצת תורה ופרסום שם שמיים ברחבי העולם. ידידים שפגשוהו בהיותו במרחקים, מדגישים כל אחד בדרכו כי: "ראש הישיבה היה שוקע בלימוד!". תמונה רבת הוד מצטיירת מזיכרונות אלו: אבא רץ מפגישה לפגישה, נוסע ממקום למקום, טרוד ועמוס, אולם בין לבין - שוקע בלימוד בכל עת שמתאפשר לו. ואולם... בעומק הדברים - המציאות הייתה הפוכה, והתמונה האמיתית מפעימה אף יותר: אבא היה שוקע בלימוד, ובין לבין - התרוצץ והתייגע בגיוס הכספים...

המשגיח: "מדוע נאלצו גדולי ראשי הישיבות לעקור מיישוביהם, ולהתגלגל בניכר במקומות רחוקים, בחזרם על פתחי נדיבים, כדי לספק אמצעי קיום לישיבה? "שמענו על רבי משה מרדכי אפשטיין, ששהה תקופות ארוכות באמריקה, על רבי ברוך בער, ששהה גם הוא באמריקה במשך שנה שלמה, וכן רבי שמעון שקופ, רבי אלחנן וסרמן, רבי אליעזר יהודה פינקל, הרב מפוניבז' וגדולי ישראל נוספים, והדבר תמוה; ברור לכל שראש הישיבה אינו אמור לשמש טבח בישיבה ולא בתפקידים גשמיים אחרים. על אלו מזמנים אנשים אחרים, איש איש ותפקידו, וכן יש למנות שד"רים שיהיו מזמנים על גיוס הכספים, וכך יוכל ראש הישיבה להתרכז בתפקידו - ללמד ולגדל את התלמידים!". תשובתו של סבא האירה את ההשקפה האמיתית על הנושא: "שאלה זו אינה חדשה כלל. ויכוח ישן נידון בה בין ישיבות ליטא לישיבות גרמניה. בגרמניה סברו כי לא ראוי שראש הישיבה יחזר על הפתחים, ועל כן מינו ועד בעלי בתים מיוחד על גיוס הכספים לישיבה. בליטא סברו שהעומד בראש הישיבה ונושא באחריות עליה - הוא שצריך לדאוג אף לאמצעי הקיום שלה, מפני שהאחראי על המזון נעשה לבעל הדעה בישיבה, וראש הישיבה הוא שצריך להיות בעל הדעה בישיבה". סופו של דבר הוכיח את צדקת השיטה של ישיבות ליטא. בגרמניה השתלטו בעלי הבתים על הישיבות, ובמקומות רבים הביא הדבר לתקלות ולחורבן. אבא ידע כי זהו תפקידו וחובתו, אך התקשה לקבל את הגזרה'. פעם אחת אחרי שובו ארצה משוויץ, כתב אבא מכתב לר' מרדכי שטרלינג, שסייע לו שם רבות. מהדברים שכתב עולה, כי השניים שוחחו ביניהם על העובדה שהטרדה בגיוס הכספים, עלולה לפגוע בהתמסרותו הרוחנית של אבא לישיבה: "כותב אני המכתב ליל ו' דחנוכה, ייעדתי ערב זה להביא רחשי נפשי לידיד שפתח פתח עבורי בנסיעותי... דבריך ר' מרדכי בקשר להנהגת הישיבה עשו עלי רושם רב... אכן ידעתי שיש סכנה שאשקע בטרדת כלכלת הישיבה על חשבון עבודתי הרוחנית. על כן, בעת שחזרתי לארץ שקעתי בכוח גדול לעבודת הישיבה ובס"ד ובעזרת הר"מים שליט"א, הפחנו רוח חיים בישיבה, וכבר אפשר לסכם שהחודש וחצי האחרונים היו מצויינים בהתמדה ורוח הלימוד...".

♦ ♦ ♦

מסעותיו של אבא כולם, התאפיינו בטרדה עצומה ובהשקעה בלתי פוסקת, לניצול כל רגע וכל מקום למען המטרה המרכזית של הנסיעה - ה'קמח' של הישיבה. עם זאת, מעולם לא הסיח דעתו מהרבצת תורה, מקידוש שם שמיים ומהטבה עם הבריות. באמנות מיוחדת השקיע מזמנו בשמירת קשרים שנוצרו, בהשפעה רוחנית ותורנית ככל שהתאפשר לו, ואת 'הנפש אשר עשו בחרן' זכינו לראות בעינינו, בביקוריהם בארץ הקודש.

תמונה רבת הוד מצטיירת מזיכרונות אלו: אבא רץ מפגישה לפגישה, נוסע ממקום למקום, טרוד ועמוס, אולם בין לבין - שוקע בלימוד בכל עת שמתאפשר לו. ואולם... בעומק הדברים - המציאות הייתה הפוכה, והתמונה האמיתית מפעימה אף יותר

מזערי ביותר. הרב ליכטנשטיין לא ידע נפשו מרוב צער ועגמת נפש, ומרוב ייאוש ביקש לפרוש מהמלאכה... "הרי קבענו פגישה עם גביר נוסף", אמר לו אבא, "איננו יכולים לבטלה!". אצל הגביר השני התקבלו השניים בחמימות גדולה, והוא נתן להם סכום מכובד במיוחד. "ראה נא", אמר אבא למלווהו כאשר יצאו מבית הגביר, "אילו היה הסכום הגדול מתחלק בין שני הגבירים, ודאי היינו מרוצים משתי התרומות הנכבדות. אולם השם גזר שנקבל את הסכום הזה בעבור הישיבה, וגם מעט ביזיונות בעבור עצמנו..."

והיה ברכה

אבא סיפר שבאחת מנסיעותיו הראשונות, כאשר שהה בחו"ל עם רבי שמחה וסרמן, פנה אל רבי שמחה ואמר לו: "כדאי ללכת לפלוני, ממנו נוכל לקבל סכום נכבד". "אל לנו לחשוב באופן הזה", הגיב רבי שמחה מיד, "כאשר אני הולך לאנשים, אני חושב מה אני יכול לתת להם ולא מה אני יכול לקבל מהם...". הדברים הללו לעומק ליבו של אבא, עד שהיו למהותו ממש. תמיד מצא אבא זמן לעזור לאחרים ולשמחם, אף בהיותו טרוד עד מאוד בגיוס הכספים. כך התבטא אחד מתומכי הישיבה: "דעו לכם! יותר ממה שראש הישיבה קיבל במסעותיו בחו"ל, נתן הוא לאחרים!" (מתוך פרקי הספר החדש העומד לצאת לאור א"ה)

מראהו החיצוני של אבא תמיד אמר כולו כבוד, וכל הנהגתו הייתה מיושבת, מרוממת ומלאת הדר, בכל עת ובכל מצב. לא תמיד זה היה קל... ההתרוצצות המעייפת, השיבושים הבלתי צפויים, האכזבות שנחל פה ושם... אבא חי באמונה פשוטה, שהכול מנוהל בדיוק מופלא ובסדר אמיתי ונכון, ולאור זאת נותר בשלוות הנפש הידועה שלו, גם כשנראה שדברים משתבשים. לא תמיד כבוד ותפארת היו מנת חלקו. לעיתים אף ספג ביזיונות, אך קיבל אותם באהבה ובאורך רוח. עם זאת, פעמים רבות זכה לראות בעיניו סייעתא דשמיא מיוחדת. פעם אחת בדרכו לנמל התעופה, החליט לעבור בבית גביר פלוני שהיה לו קשר עם הישיבה, בתקווה שהלה יתרום סכום נכבד. הוא נכנס אל הבית, והפגישה הייתה מוצלחת מאוד, אך פתאום נכנס בנו של הגביר וצינן את האווירה, ובסופו של דבר יצא משם אבא כשבדיו סכום זעום ביותר.

התלמיד שהיה עימו מספר, כי בצאתם מהבית חש אכזבה גדולה וכמעט נשבר, אך אבא קיבל את התרומה בתודה, והמשיך הלאה כאילו לא אירע דבר.

זמן הטיסה התקרב, הנהג טעה בדרכו ואיחר להגיע, והמטוס המריא בלעדיהם...

בשלב זה נשבר התלמיד, וחש כי הוא ניהם על המסע כולו, אך אבא כמו תמיד נשאר מיושב בדעתו, והחליט לנצל את ההמתנה לטיסה הבאה, לביקור אצל גביר גדול המתגורר בקרבת נמל התעופה. נסיעה קצרה הובילה אותם אל הבית, וכבר מצאו את עצמם בחדרו של אחד מגדולי תומכי עולם התורה, שאותו ניסו לפגוש כמה וכמה פעמים, אך עד כה לא עלה הדבר בידם. הגביר האזין להם בעניין והעניק לישיבה תרומה מכובדת.

"ראיתי כמה שבור היית משרשרת התקלות שחווינו", פנה אבא אל תלמידו כששוב היו בדרכם לנמל התעופה, "אך ראה נא איך הקדוש ברוך הוא מנהל את העולם! הפסדנו את הטיסה, אך פגשנו את הנדיב הידוע, שאותו חיפשנו רבות כל כך..."

בפעם אחרת ביקש לקבוע פגישה עם גביר מסוים, והגביר ביקש להיפגש בבית הכנסת לאחר תפילת שחרית. אבא הגיע למקום עם מלווהו הרב ליכטנשטיין (כיום דיין חשוב בלונדון), והשניים המתונו עד סיום התפילה. לאחר התפילה הורה להם הגביר להמתין חצי שעה נוספת, עד שיסיים את סדר לימודו היומי... והנה לאחר הטרחה וההמתנה הממושכת, נתן להם הגביר סכום

חוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

הבוקר היה על הארץ, ותלמידי הגן הופיעו בבית החדש במלוא הדרם. גם המסגר הופיע בשעתו, ובשעה 1 בצהרים הופיעו ללא כל הודעה מוקדמת אנשי השלטון לערוך 'ביקורת פתע' מטעם הרשויות, לבדוק את אופן טיפולם בפעוטות, והאם הם עומדים בכל התנאים הנדרשים לשמירתם. וכאן נתגלה תוקף הנס וגודל ההשגחה פרטית...

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על הסרת הדאגה, ונפלאות ההשגחה פרטית

"אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרכי ה' (בראשית כ"ח, כ')

הבוקר היה על הארץ, ותלמידי הגן הופיעו בבית החדש במלוא הדרם, גם המסגר הופיע בשעתו, ובשעה 1 בצהרים הופיעו, ללא כל הודעה מוקדמת, אנשי השלטון לערוך 'ביקורת פתע' מטעם הרשויות, לבדוק את אופן טיפולם בפעוטות, והאם הם עומדים בכל התנאים הנדרשים לשמירתם.

וכאן נתגלה תוקף הנס וגודל ההשגחה פרטית: כי גלוי וידוע, אילו היו באים הבודקים ולא היו מוצאים בבית את הפעוטות, תיכף ומיד היו מפטרים את המטפלת ממשמרתה, ושוללים את רישיון העסקתה. כמו כן, אם היו מגיעים לבית שאין מעקות (סורגים) לחלונותיו, היו מוסיפים קנס ממוני גבוה מלבד הפיטורין... נמצא, שדייקא מה שהיה נראה מתחילה כעוגמת נפש, שנגרמה מהתעקשותה התמוהה של אותה האם, שלא להניח לסדר את חפצי הבית במנוחה, ומהתעקשותו של המסגר להגיע דווקא בשעות הבוקר, כל זה הייתה סיבה מהשגחתו יתברך למנוע מהם עוגמת נפש גדולה בכפלי כפליים ולהצילם משבירת מטה לחמם.

...וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא 'ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב'? כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג! וכעין זה איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג), משמו

עובדא שמענו מפי אברך הדר בעיר התורה בני ברק יצ"ו, מעשה מופלא של השגחה פרטית. זה כמה שנים שרעייתו מנהלת 'גן' (משפחתון) המאפשר מטעם 'הרשות', ואין כל אדם 'זוכה' לקבל את ה'רשיון' אלא רק זה העומד בכל התנאים בדקדוק רב. והנה, לפני כמה שבועות הרחיב ה' את גבולו, וזכה לעקור מגוריו מדירתו הישנה והצפופה לדירה חדשה ומרווחת סמוך ונראה למקום מגוריו. בעזרה ש"ת נקבע יום כניסתם לדירה החדשה ליום ראשון בשבת, ונמלכו בני הבית בדעתם כי תהיה להם תועלת גדולה אם באותו היום לא תקבל עקרת הבית את ילדי ה'גן' לביתה, ובכך תוכל בנקל ובנחת לסדר את כל כלי הבית הרבים על מקומם החדש, דבר דבור על אופניו.

וממחשבה למעשה פנו אל הורי הפעוטות לקבל אישורם, למסור באותו היום את ילדיהם להשגחה' במקום אחר. ואכן, רוב ההורים הסכימו לכך בחפץ לב, זולתי אם אחת שסירבה לכך בתוקף רב, וגם כשניסו לדבר על לבה והבטיחו לה שיסדרו לבנה מקום טוב עם 'מטפלת' טובה, ומלבד מה שישלמו כל הוצאותיה עוד יוסיפו 'מתן שכרה בצדה', אף-על-פי-כן התעקשה האם וטענה בתוקף כי "אין רצוני שייהא פקדוני ביד אחר". ולא זו בלבד, אלא שעוד הוסיפה באורח תמוה ביותר באיום ברור, כי תפנה לרשויות לדווח על 'היום החופשי' שלא מן המניין (דבר שמסכן באופן ודאי את המשך העסקת המטפלת). בליט ברירה הוכרחו בני המשפחה 'לעבוד' ולקבל את כל הפעוטות להשגחה כרגיל.

אם לא די בכך, נוסף 'לעוגמת נפש' כי מתחילה הזמין האברך מסגר (העוסק בהתקנת מעקות וגדרות) שיבוא לביתו החדש באותו יום ראשון בשבת בשעה 10 בבוקר, מתוך כוונה שממילא לא יתקיימו באותו היום סדרי הגן בבית. אך משהתנגדה אותה האם לשינוי הסדרים, פנו אל המסגר שהוא ישנה סדריו ויואיל לבוא בשעה מאוחרת יותר (משעה 1 בצהרים והלאה), אבל זה התעקש שכבר קבע את סדר יומו, ועל כן שריר וקיים הזמן שקבעו, ובעזרה ש"ת יופיע בבית בשעה 10 בבוקר או רק בעוד שבועיים ימים... בליט ברירה נאלצו לקבלו בבית בשעות הבוקר, כרצונם.

של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, על הפסוק (ישעיה כח, טז)
"המאמין לא יחיש" - פירוש, לא ידאג.

**...וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש
בה את האותיות הראשונות שבא'
ב', ומדוע נשמט ממנה האות ב'?**
**כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש
לאדם בטחון אין בו כל דאגה,
רק המחוסר בטחון הוא הדואג!**

שאלה להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואף-על-פי-כן מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקדוש ברוך הוא זון ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, קל וחומר לבני האדם שנבראו בצלם שלא יניח אותם הקדוש ברוך הוא שיישארו מבלי מזון, אם כן דאגה מניין..."

נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי הדאגה והצער כשאננם במקום מצוה, הרי זה מאבזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ולעולם יסיר דאגה מלבו, וכתב השל"ה הק' (שובבי"ם תורה אור כב), כי האותיות הקודמות ל'צרה' הן אותיות 'פקד', כלומר, שהקדוש ברוך הוא מקדים את הישועה בטרם יביא את הצרה על האדם.

סיפר מרא דעובדא, אברך המתגורר בקריית גת, אשר נסע לשכונת 'רמת שלמה' שבעיר הקודש ירושלים לניחום אבלים, ומיד בהגיעו לשם והנה נשמע קול צלצול הפלאפון. הביט בו לראות מי הוא המתקשר וראה שזה אביו. מיד ענה לו, וביקש ממנו האב כי נצרך הוא להיות עתה ברמת גן ב'ועדה רפואית' שבביטוח לאומי, ונזקק הוא לעזרתו להיות לו לפה ולמליץ, ולעמוד לימינו בכל הסבך הביורוקרטי שם. כמוכן שמיהר לנחם וישם לדרך פעמיו, מירושלים לבני ברק ומשם לרמת גן, ונמשכה הדרך יותר משעתיים. בהיותו באוטובוס ברמת גן שוב התקשר אליו אביו, והודיעו כי כבר גמר עיסוקיו שם ושוב אינו זקוק לו... ונמצא שטרם בדרכים יותר משעתיים לחינם וללא תועלת, ולא עוד אלא שלא הספיק לשבת בניחום כל הצורך.

אותו אברך ירד מיד מהאוטובוס ועלה על האוטובוס שכנגדו, אשר יובילו עד סמוך לאולמי 'מודיעין' בכביש ז'בוטינסקי, שם נמצאת 'תחנת האוטובוס' מבני ברק לביתו שבקריית גת, ובירר ונודע לו

המשך בעמוד 29

פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים. מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם, והמתונו 'בסבלנות' עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם, אשר כידוע היה מחדש חידושי תורה ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים, שמא נשרפו באש, או שמא ניזוקו במים הרבים והאדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש...

אולם ר' אברהם עצמו עמד על-יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שיירד לטמיון. נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו: "בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל! רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל ציפורניים שצריך לגוזז לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סמן ר"ס סעיף א'), שצריך לגזור בראשונה את הציפורן השנייה העומדת מימין ל'אגודל' המכונה 'אצבע', לאחר מכן את הציפורן הרביעית המכונה 'קמיעה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - אגודל, ומשם עובר לאצבע השלישית היא ה'אמה', ולבסוף נוטל את החמישית אשר שמה הוא קמיעה)..."

סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם המלחמה ראה פעם ברחובות ורשה יהודי זקן בא בימים, העובד לפרנסתו כ'זגג', הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאוד. ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות "עזוב תעזוב עמו", אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו:

"שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים ועדיין כוחי במותני! ואם תשאל מנין לי כוחות אלה, אספר לך דברים כהווייתם: פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזו ברכה הנני חפץ, ענית לי שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאיי בהרחבה ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזה הלשון: 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער' (אברכך כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן)", וסיים היהודי: "הנה עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאיי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי..."

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל היה אומר: "נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו', ונראה

כעבור עשרות שנים, פגשתי את אותו תלמיד חכם בחוץ לארץ. הוא קידם אותי בשמחה, באומרו: "אתם יודעים, אנחנו חייבים לכם חוב גדול, אולי אצליח לפרוע אותו עתה..." ואני בתמימות ומבלי לתאר למה הדברים מכוונים, השבתי לו: "עד כמה שאני יודע וזוכר, מעולם לא קיבלתי מכם שום הלוואה או פיקדון. אולי אתם טועים..."

הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, על הזכות הגדולה כשזכה להסתופף אצל גדולי עולם

"ויצא יעקב מבאר שבע" (בראשית כ"ח, י')

"שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה" (רש"י)

פרק ייחודי ומפואר הוא הזכות הגדולה - 'מתנת החינם', כפי שמגדיר זאת ראש הישיבה, הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, שהייתה לו לשהות במחיצתו של מרן הבריסקער רב זצוק"ל: "מי שהכניס אותי אליו לראשונה, היה הגאון רבי דוד פינקל זצוק"ל. הייתי ילד קטן, צעיר לימים. הנני אסיר תודה לו על כך. בתוך הבית, מי שעזר לי היה בנו, מרן הגאון הגדול רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל. נקשרנו בעבותות של ידידות מאז.

"פעם דפקתי על דלת ביתו של הבריסקער רב, אך לא פתחו. דפקתי עוד פעם, ושוב. בנו הגרמ"ד פתח את הדלת. 'אבא שכב לנוח ואי אפשר להפריע', אמר לי, 'אבל המתן רגע, אלך לראות'. סוף־סוף נכנסתי פנימה בחדרת קודש. שאלתי אותו שאלה על הראב"ד בתורת כהנים. 'את זה צריך לראות', הוא ענה, קם ממזיטתו והלך איתי לתוך החדר.

"הוא ישב אל השולחן. אני עמדתי לצידו. הוא התחיל לקרוא לי את הראב"ד, כשהוא מלווה עצמו בתנועות גוף. והנה נוכחתי, שאין לי עוד מה לשאול... הוא קרא את זה כך, כשהוא העמיד כל מילה במקומה, ומטעים את ההדגשות. כשסיים לקרוא, חיך קלות. בשלב זה נכנס לחדר תלמיד חכם גדול מאוד בתורה. לא ראיתי אף אחד שישב אצל הרב, אבל הוא ישב. 'מה מדברים כאן?', הוא שאל. הרגשתי שאני מחוויר. השיב לו מרן הגר"ז: 'כאן מדברים? כאן מתייגעים!'.

"כעבור כמה רגעים עזב מרן את החדר. ביקש אותו תלמיד חכם שאסביר לו מה אירע כאן. סיפרתי שבאתי ושאלתי, והוא חזר וקרא, כך שהבנתי שאין מה לשאול. והנה הרב נכנס שוב לחדר, וצורתו אחרת. הוא דרש בשלומו של אותו גדול, כאילו לא השיב לי לפני רגע על שאלתי. מי שהיה וראה אצל מרן הגר"ז, איך הוורידים במצח בולטים כשהוא מתרכז בלימודו, מי שזכה לשמוע ממנו את אמרותיו הטהורות - כמו מרגליות ופנינים, לא יכול שלא לקבל גישמאק בלימוד. קיבלתי מתנת חינם, את הזכות הזאת שנפלה בחלקי - להסתופף בצל קודשו של הבריסקער רב, נדמה לי שהיתה

לו הנהגה 'מוחלת' כלפיי..."

מהבריסקער רב מפליג ראש הישיבה שליט"א, איך לא, למורו ורבו מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: "רבי איסר זלמן, אי אפשר לדבר עליו בלי לבכות. סמל הטוב! חשבתי שיש לי אצלו יחס מיוחד, כי אבא שלי הוא 'קלצקער', נולד בקלצק ואחר כך למד אצלו בסלוצק, ואף היה תלמיד־חבר למרן הגרא"מ שך זצוק"ל. לכן חשבתי שקיבלתי יחס מיוחד. הגאון רבי דוד פינקל שלקח אותי אליו, אמר לו שאני בנו של רבי ישראל. רבי איסר זלמן ביקש שאומר לו תורה, ואני התחלתי לומר..."

"מיד בתחילת דבריי הוא אמר: 'אוי, איזה גישמאק!...', לאחר מכן אמר לי רבי דוד: 'רבי איסר זלמן 'מחזיק' מהתורה שלך!'. אמרתי לו: 'ראית שאפילו לא שמע...'. הוא השיב לי: 'ברוך, אתה לא מכיר את רבי איסר זלמן. אין דבר כזה שהוא לא שומע. הוא שומע הכל'. לימים נוכחתי, שהוא שמע הכל..."

ראש הישיבה שליט"א חוזר אל אביו, הגה"צ רבי ישראל זצוק"ל: "אאמו"ר סיפר לי, כי מאז ילדותו שאף להגיע לסלבודקא, ששמה הטוב של ישיבתה יצא למרחוק. אך עקב קשיי מעבר גבולות, נתקע בסלוצק, שם למד תחת שרביטו של מרן ראש הישיבה הגרא"ז זצוק"ל. לימים נודע כי אפשרי לעבור מרוסיה לליטא - וניתן לנסוע לסלבודקא.

"כשגילה אבי זצ"ל את מחשבתו למרן הגרא"ז לנסוע לסלבודקא,

"עוד טרם שקיבלתי רשות לשבת, פנה אלי הגרא"י באומרו: 'אני מסופק מאד אם תצליח גם אתה לומר חידושי תורה נפלאים, כמו זה שיצא מכאן עתה'. התפלאתי, כי עדיין מהדהדים באוזניי הוויכוחים העזים שהתנהלו בחדר זה לפני כמה דקות..."

שליט"א, במהלך אחד מביקוריו אצל מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל: "זו היתה שבת חוה"מ של חג הפסח. ירדתי אל מעונו כדרכי, ובפרוזדור שמעתי ויכוח עז שמתנהל בתוך חדרו של ראש הישיבה. כשהשתרר שקט, דפקתי על דלתו ונכנסתי, כשאותו תמיד חכם גדול שקדמני, יוצא ממנו, לאחר שסיים את הרצאתו. "עוד טרם שקיבלתי רשות לשבת, פנה אלי הגרא"י באומרו: 'אני מסופק מאד אם תצליח גם אתה לומר חידושי תורה נפלאים, כמו זה שיצא מכאן עתה'. התפלאתי, כי עדיין מהדהדים באוזניי הוויכוחים העזים שהתנהלו בחדר זה לפני כמה דקות... אבל מרן הגרא"י לא חיכה והמשיך: 'הוא דיבר על ענין פלוני, מעטים היודעים לדבר על נושא זה', והפטיר: 'נו, בוא נראה מה אתה יודע לחדש...' "התחלתי את הרצאתי, והוא בא כנגדי כדרכו בוויכוחיו שארכו זמן רב, סוף כל סוף פטרני לשלום, לא לפני שהציע לי לחזור ולעיין בכמה פרטים. אני, כמו לאחר כל ביקור אצל מרן, יצאתי עם הרגשה מרוממת, דווקא בגלל ויכוחיו. מצאתי ענין רב ברצינותו ובעצם התייחסותו לכל פרט.

"מרן ראש הישיבה ליווה אותי כמה פסיעות, ואני יצאתי אל המסדרון. ומה רואות עיני? על הספסל יושב וממתין אותו תלמיד חכם שיצא לפניי מחדרו! אני משום מה, כשראיתי אותו, מצאתי לנחוץ לומר לו (אף על פי שהוא היה מבוגר ממני בהרבה, ואולי היתה בכך חוצפה כלשהי): 'אורה, אין לכם מושג כמה שיבח מרן את חידושי התורה שלכם...'. נדמה לי שחזרתי על כל מה שאמר לי מרן עם כניסתי אליו. ראיתי שאותו תלמיד חכם שמח לשמוע הדברים. הוא מיהר לחזור אל החדר, כנראה כדי להבהיר שוב את חידושי תורתו, ו'להצילם' מביקורתו של מרן, כשאני שומע ממרחק את תחילת ויכוחיהם הנוספים...

"כעבור עשרות שנים, פגשתי את אותו תלמיד חכם בבית ידידים משותפים בחוץ לארץ. הוא קידם אותי בשמחה, באומרו: 'אתם

אמר לו ראש הישיבה: 'אם תישאר בגבולנו, אתן לך את מרן הגרא"מ שך', שהיה כבר אז ארי וגדול מאד בתורה. אני זוכר כמה זמן למדו יחדיו, בחברותא של 'תלמיד חבר'.

"לימים, דירת הורי נ"ע היתה בשכונת 'מקור ברוך' בירושלים, ואילו דירת מרן הגרא"מ שך הייתה בשכונת 'כרם' - הנמצאת בין 'מקור ברוך' לבין 'גאולה', בה שכנה ישיבת חברון. כשידי הייתה נתונה בתוך ידו של אבי זצוק"ל, והיינו עוברים על יד ביתו של מרן הגרא"מ שך, פעמים רבות אבי היה מתעכב ואומר לי: 'הסתכל היטב מי יושב שם על קצה הכיסא, ומרוכז מאוד בתוך הספרים שלפניו. הסתכל היטב! היום אני יודע מי מכיר אותו, אבל אני בטוח כי בבוא היום תרעש ממנו הארץ. אני מכיר אותו מימי סלוצק. אני סבור שמצוי מתמיד כמותו'...

"אבא זצ"ל היה קורא לו ה'בבליניקאר', על שם העיירה בה נולד ברוסיה. משום מה דיבר איתי תמיד, על התמדתו ושקיעותו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, ואינני יודע על סמך מה צפה כך את מנהיגותו. שהרי באותם ימים היה ספון בתוך ד' אמות של הלכה, ובעמקות התורה בלבד..."

ראש הישיבה שליט"א, זכה לקרבה גדולה גם אצל מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל, ראש ישיבת מיר, וכעת הוא מסכים לשתף אותנו מהחוויות המרוממות שזכה להן במחיצתו: "ביקורי החג שלי אצל מרן הגרא"י פינקל, היו מיוחדים מאוד. הוא היה אישיות מיוחדת במינה. אני יודע מי עשה למען הפצת התורה בעמקותה כמוהו. ירושלים של אותם ימים, במיוחד מצבם של תלמידי החכמים שבה, היה של עניות ודחק. והוא, ראש הישיבה, היה מחלק עשר לא"י (לירות ארץ-ישראליות) - הרבה כסף באותם ימים - לכל קטע חידושי תורה שמישהו הרצה בפניו.

"הוא גם תמך מכספו בישיבות אחרות, עודד את הקמתן והמשיך לקיימן. הלא היא תופעת פלא, לתמוך באברכים, כדי שילמדו בישיבות אחרות שהוא חפץ לעודדן. בהיותי צעיר לימים, לא הייתי מהנתמכים על ידו כספית, אבל היה זה אתגר גדול עבורי לשבת, לכל הפחות מדי מועד במועדו, ולהרצות בפניו חידושי תורה. כי שמיעתו לא היתה שמיעה חפוזה או נימוסית בעלמא. הוא שמע בשימת לב מירבית כל מה שיצא מפיהו של הצורב, ת"ח או הצעיר, שהרצה בפניו את חידושי תורתו.

"הוא היה בודק את הדברים היטב. מקשה, שואל ומפרק. הרצאה של חידושי תורה לפני מרן הגרא"י, היתה לפעמים אורכת גם שעתיים ומעלה. הוא לא ויתר על שום נקודה, ולא היה קל לעמוד ולעבור 'בשלום' את שמיעתו המדוקדקת. כך שהרצאה בפניו היוותה אתגר מיוחד, ובוודאי גם ממריץ ומעודד. זכורני שעבודה רבה היתה להכין את החידו"ת, וכשהיה נדמה לי שעברתי בשלום את ביקורתו, כמו ירד עול מעליי. אין ספק כי התועלת מהנהגתו זאת של מרן, אין ערוך לה, ממש להפליא!"

"בוא נראה מה אתה יודע..."

מעשה מיוחד ביותר, זוכר הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי

שנית, ידוע כמה הוא שומר על בריאותו'. אולם היא בדאגתה שבה וביקשה ממנו שיאסוף את טובי הבחורים, ויחדיו יטכסו עצה מה לעשות. כבקשתה, קרא רבי מאיר לכמה מטובי הבחורים. הם הגיעו להחלטה כי ינסו למצוא דרך להיכנס עמו בדברים, ולדבר עמו על כך.

"סיפר לימים חותני: 'בשעת בוקר שאלתי: מה קרה לאחרונה שהאלטער נוהג כל כך הרבה תעניות? הוא השיב: 'מזמן שבאתי לחברון, תמיד פחדתי מהאבות הקדושים, אולי אינם שבעי רצון מעמנו, אבל ראיתי שאין אף בחור שלא עשה שטייגען כראוי, ונחה דעתי. אולם לאחרונה ראיתי אחד (וכאן הזכיר את שמו), שלא מתקדם, ולכן אני צם עליו'..."

"השבתי לו, שדווקא ראיתי עתה, אצל אותו בחור, סימן עלייה. תיארתי בפניו את הסימן, וכששמע זאת הסבא השיב בנהרה: 'מאיר, בוא עמי, הולכים עתה לאכול...'. וכך הפסיק את צומו'. זאת דאגה לתלמיד! זאת מחשבה עליו! כך מצמיחים אנשים גדולים!..."

טרם סיימנו את הריאיון הנפלא, ונאמן ביתו הרב יעקב גרוסברד קם ללוותנו, ביקש הגאון הגדול שליט"א להוסיף דברים: "חפצתי להדגיש: חלקם של ההורים בחינוך ילדיהם ובעיצוב דמותם, הוא עצום ורב. עלינו לדעת, כי קודם כל מושפעים ילדינו מהתנהגות הוריהם. התנהגות זאת נקלטת בקרבם, גם מבלי משים, לא מצד ההורים ולא מצד ילדיהם. כל התרגוזה, כל קוצר רוח, כל תגובה, נרשמת בנפש ילדינו. ולא עוד, אלא שהם 'תופסים' מהר מאוד, יותר מכפי שנדמה לנו, את חולשותינו. הם לומדים ו'מעתיקים' מיד, את כל התנהגותנו, לטוב ולמוטב.

"יש ערכים והתנהגויות, הנלמדים בטבעיות בבית ההורים, ובמיוחד ערכי 'כבוד התורה', 'כבוד חכמים', 'שאיפות' ורצונות. מאיתנו ילמדו היאך להשתוקק לגדלות אמיתית, היאך להעריך תלמיד חכם. כמו גם, היאך להתייחס לחומר, לגשמיות ולמילוי רצונות. מאיתנו יושפעו, היאך להתנהג בנימוסין ובדרך ארץ, ועוד ועוד ועוד... נא ונא לשים לב, להיות מחושבים בדיבור ובמעשה. במיוחד בדקדוק המצוות ובהקפדה גמורה על הלכה מדוקדקת.

"אחזור ואדגיש, כי עלינו לדעת שכל תנועה נלמדת ועוברת אל ילדינו. כל הערכה, כל הבעת דעה. אי אפשר להפריז בחשיבות ובמרכזיות של השפעת ההורים על בניהם. אל נחשוב ולו לרגע, כי מילה טובה שלנו אל בנינו ובנותינו, אובדת. יש לשקול בפלס כל תגובה, מתוך מחשבה על כל הדורות הבאים.

"וד' הטוב ינחיל לכם ולכל קוראי מאמריכם, נחת דקדושה, חיים טובים ומאושרים, בנים ובנות גדולי תורה ויראה, אמן!"

(מתוך יתד נאמן - חג הסוכות תשע"ח)

יודעים, אנחנו חייבים לכם חוב גדול, אולי אצליה לפרוע אותו עתה...'. ואני בתמימות ומבלי לתאר למה הדברים מכוונים, השבתי לו: 'עד כמה שאני יודע וזוכר, מעולם לא קיבלתי מכם שום הלוואה או פיקדון. אולי אתם טועים...'

"הוא השיב במרץ: 'לא. אינני טועה! לא במזמן או בפיקדון עסקינן, אלא בדבר הרבה יותר חשוב, ובחוב הרבה יותר מעיק!'

"אתם זוכרים', המשיך, 'את אותה שנה שנפגשנו על מפתן חדרו של מרן הגרא"י זצוק"ל? אנו זוכרים שאתם יצאתם ופגשתם אותי ממותין לביקור החוזר... ובאותם רגעים הייתם בשבילי 'כל הון דעלמא'. לא תיארתי לעצמי, שמרן ראש הישיבה מעריך כל כך את חידושיי. דבריכם היו עבורי כמים קרים על נפש עייפה. אין לכם מושג מה 'עשו' לי דבריכם המרגיעים. היו ברוכים!..."

"חזרתי לפניו על אותם דברים של שבח שיצאו מפי הגרא"י, על אודות חידושי תורתו, ונפרדתי ממנו לשלום."

"אתה מסוגל!"

ושוב, כמו חוט השני, מחבר ראש הישיבה שליט"א את האמרות והסיפורים דלעיל - כמו נדבך אל נדבך, שיוצרים יחדיו בית גידול מופלא, בדרכו של מרן האלטער מסלבודקא: "האלטער היה אומר: 'אם אתה יודע לרומם את הבחור, אין לו ענין בכל הבלי העולם. חייבים לדבר כמובן נגד הניסיונות שבדורנו. אבל אם אתה מרומם את הבחור, זה לא מעניין אותו בכלל'."

ב'ברכת מרדכי' סוכות, כותב ראשי הישיבה שליט"א אודות הנאמר 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו': יש בחורים המגיעים לישיבה ומצפים שיהיו גדולים. לעיתים מתאכזבים ולעיתים זה ההיפך, וזהו מעניינא דיומא של סוכות ושמחת תורה. איך מזהים מראש ונותנים כלים לבחורים שאינם כה חזקים לגדול ולצמוח?

"שיעור צריך להגיד לפי הרמה הכי גבוהה, אך בד בבד יש להחזיר בחלש, את ההכרה כי הוא מסוגל להבין, לא פחות מכל אחד אחר. זה תלוי ביחס אבהי ובהסבר. העיקר הוא להראות שמחה של אמת, מכל הישג של תלמיד."

איך דואגים לבחור?

ראש הישיבה שליט"א: "יש עובדה נפלאה ממש בהקשר זה: פעם אשתנו של האלטער קראה לחותני, מרן הגר"מ חדש, ואמרה לו שהיא חוששת לבריאותו של בעלה. 'ידוע', אמרה, 'שהוא צם מידי שני וחמישי, אולם לאחרונה הוא מקבל עליו תעניות רבות. כל יום הוא מקבל עליו תעניות על בחורים, ואני דואגת שמא יחלה חלילה'. "אמר לה רבי מאיר: 'אנו יודעים שני דברים - שמרן הסבא מחושב עד לאחת, ואם החליט שכך צריך הוא לעשות, זה מה שצריך.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

בורסת היהלומים של בלגיה הומה לקוחות בכל העת. אנשים למאות נכנסים ויוצאים, ויהלומים יקרים נמכרים בזה אחר זה. בטרם החל הגנב לתור אחר אחד העשירים, בחן מקרוב את התצוגה המפוארת, לאחר שעבר בין עשרות הדלפקים, מצא בתצוגה היקרה ביותר יהלום אחד גדול ומופלא, שמחירו האגדי נסק למיליונים. הוא החליט 'לסגור עניין' על זה היהלום...

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על היהלומים שנמצאים אצל כל אחד ואחד

"כִּי יֵרָאֵתִי כִּי אֶמְרֵתִי פֶּן תִּגְזַל" (בראשית ל"א, ל"א)

היה היה גנב גדול, בקי ומומחה במקצועו, מידי יום היה מבצע גניבות ענק, וברוב זריזותו ומומחיותו לא נתפס מעולם. והנה הגיעה שמועה לאזניו אודות 'בורסת היהלומים' הענקית שבעיר 'אנטוורפן' שבבלגיה, שם נמכרים היהלומים היקרים ביותר בעולם. בגניבת יהלום אחד שכזה, יכול היה להתעשר עושר רב! קם אפוא אותו גנב, והפליג למלאכתו אל אנטוורפן הרחוקה... בהגיעו אל 'מקום העבודה', החל לבחון מקרוב את אמצעי השמירה שבמקום, לאחר מעקב מדוקדק גילה, שהגנבה בתוך בנין זה היא כמעט בלתי אפשרית - אמצעי השמירה וכללי האבטחה הנוקשים שבמקום, לא השאירו שום אפשרות ריאלית לביצוע גניבה מוצלחת. אך לא איש כהאי גנב בישא דגן 'אמר נואש'; 'אם כבר הגעתי עד כאן', אמר לעצמו, 'לא אצא מכאן בידיים ריקניות!'.

הוא נשאר במקום כמה ימים נוספים, ועקב מקרוב אחר מהלכי הבורסה כולה. הוא בדק היטב את כל האפשרויות כולן. מתחילה חשב לשלוח את ידו במחזורי היבוא והיצוא של היהלומים, בכניסתם אל הבורסה או ביציאתם, אך עד מהרה גילה שכל 'משלוח' של יהלומים מתבצע ברכב משוריין ומוגן, ומלווה בשני שומרים חמושים באקדחים דרוכים בכל שעת הנסיעה, ובליוי המארז מן הרכב ועד הכספת. ממילא אפשרות זו ירדה מן הפרק... כיוצא בדבר - כל שאר הדרכים שנבחנו סביב הבניין בעין מומחית, נפסלו בזו אחר זו. כראות הגנב שמהלומי הבורסה עצמה לא תעלה גניבתו בידו, החליט לשנות כיוון ולנסות את מזלו אצל הלקוחות העשירים רוכשי היהלומים. הוא הניח שהם, כנראה, אינם נוקטים אמצעי זהירות קפדניים כל כך כבבורסה עצמה, ומתוך תיקו האישי של אחד הנגידים הנכבדים, יוכל יותר בנקל 'למשוך' יהלום יקר ערך!

שוק בורסת היהלומים של בלגיה הומה לקוחות בכל העת. אנשים למאות נכנסים ויוצאים, ויהלומים יקרים נמכרים בזה אחר זה. בטרם החל הגנב לתור אחר אחד העשירים, בחן מקרוב את התצוגה המפוארת של יהלומים נוצצים, המוצגים למכירה בבורסת הענק. לאחר שעבר בין עשרות הדלפקים, מצא בתצוגה היקרה ביותר יהלום אחד גדול ומופלא, שמחירו האגדי נסק למיליונים. הוא

החליט 'לסגור עניין' על זה היהלום; נשאר בקרבת מקום, הסתובב לו בין השורות כמו אחד העשירים הגדולים, הבאים לבחון את התצוגה, ותוך כדי הילוכו הכבוד, הגניב מבטים חטופים על עבר אותו יהלום יוקרתי, כדי לתפוס מ' הוא אותו עשיר שיניח ידו עליו.

לא ארכה השעה, ואל המקום הגיע אחד מעשירי תבל, שבא במיוחד לבלגיה כדי לרכוש יהלום יקר תפארת! לאחר סבב חיפושים ברחבי הבורסה, קנה את אותו יהלום שהועיד לעצמו הגנב לגניבה.

היהלום הוצא אחר כבוד ממקום מושבו בתוככי הזכוכית המשוריינת והמוגנת ועבר לידי העשיר הנכבד, תחת עיניו הבולשות של הגנב, שעמד מרחוק ולא גרע עין מכל התהליך כולו מתחילתו ועד סופו. הוא ממש נדהם מיופיו ומיוקרתו של היהלום הנוצץ! כראותו את העשיר יוצא בעד שערי הבורסה, עם היהלום הטמון היטב בתוך תיקו האישי המונח בחיקו, 'צא תכף בעקבותיו וערך בסתר מעקב צמוד אחריו לכל מקום שהלך. הוא המתין לשעת הכושר שתתאים לביצוע מזימתו השפלה.

לאחר כמה שעות, שם העשיר את פניו לעבר הנמל המקומי, קנה לעצמו כרטיס הפלגה באחת מאניות הפאר שעגנו במקום, ועד מהרה נכנס פנימה ונבלע בבטן האניה.

כראות הגנב את המצב החליט שדווקא כאן, בטלטולי הדרכים יוכל בנקל להעביר את היהלום הנכסף לרשותו - כאן בין תאי האניה,

המשך בעמוד 30

מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליוואויץ זצ"ל ממיר, אמר על כך: "אם אצלנו חתן היה מגלה שהכניסו לחופה את אחותה של הכלה, הרי כל הצלחות באולם היו מתעופפות..."

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

גדול ועצום, שרק הוא לפי מעלתו הגדולה יודע את עוצמתו. אך למרות זאת הוא מקבל הכל באהבה בשלוות נפש. הוא אינו משמיע בפני לבן שום צעקה, שום אנחה, אלא ממשיך לדבר בעדינות ובנועם. כמה יש לנו להתפעל ולהשתומם מחוסן אמונתו של יעקב אבינו, ומשליטתו העצומה על כוחות הנפש שבקרבו. שליטה מוחלטת, בלי סייגים!

לאחר מכן נפתחת מסכת של שקרים והתעללות מצד לבן. הוא מרמה את יעקב על ימין ועל שמאל, ומשנה את תנאי העסקתו מאה פעמים. מטרתו היתה לעשוק את יעקב מכל וכל, כפי שאמר לו יעקב עצמו: "לולי אלקי אבי וגו', כי עתה ריקם שלחתי!"

ידוע המעשה **באלשיך הקדוש**, שדרש בבית הכנסת על הפסוק "ותחלף את משכורתי עשרת מונים", והלך ומנה מאה אופנים של רמאויות שונות, בהן רימה לבן את יעקב. בעת הדרשה ישב האר"י הקדוש והקשיב לדברים, וכשהזכיר האלשיך אופן רמאות מסויים עלה חיוך על פניו.

לאחר שנסיימה הדרשה, שאל האלשיך את האר"י לפרש חיוכו. ענהו האר"י: "בעת דרשתך הגיע לבית הכנסת לבן הארמי, ועל כל אופן ואופן של רמאות שמנית הוא נענע בראשו, כמודה שאכן כך היה. אך באחד האופנים הוא הניד בידו בהתפעלות, כאומר: 'על זה לא חשבת'..."

אך למרות כל זאת, יעקב לא נע ולא זע משלמותו ונאמנותו. הוא עבד את לבן במסירות נפש בתום לב ובמסירות יוצאת מן הכלל: "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה, ותידד שני מעיני". ויתירה מכך, הלוא הרמב"ם (הלכות שכירות יג, ז) פוסק, שחייב

יעקב אבינו ברח מבאר-שבע בצוואת אביו ואמו, אשר הורו לו ללכת היישר לחרן ולקחת לו אישה מבנות לבן. והוא אכן יצא לדרך במטרה להגיע לחרן, וכמפורש בפסוק: "ויצא יעקב מבאר שבע, וילך חרנה". אם כך נשאלת השאלה, מה אירע פתאום, שמחמתו שינה יעקב את התוכנית ופרש לשיבת שם ועבר למשך ארבע עשרה שנה? אכן יש בדבר עומק, המלמדנו מה גדול כח לימוד התורה, לחשל את פנימיות האדם.

יעקב אבינו הלך לחרן, על מנת לשאת אשה מבנות לבן. הוא ידע היטב שאצל לבן הארמי, שהיה רשע, שקרן ועובד אליילים, יהא עליו לעמוד בנסיגות קשים ומרים. על מנת להתכונן לקראת החיים עם לבן, ולחשל את עצמו כדי שיוכל לעמוד בכל הנסיגות כראוי, הוא פרש לשיבה ולמד תורה במשך ארבע עשרה שנה ברצף, בלא לעלות על יצועו!

נתבונן אך מעט במה שעבר על יעקב בזמן שהותו אצל לבן הארמי: יעקב הגיע לחרן כשהוא בן שבעים ושבע, והסכים לעבוד שבע שנים כדי שיוכל לשאת את רחל לאשה. אך בעת החתונה החליף לבן את רחל באחותה לאה, בתואנה ש"לא יעשה כן במקומנו". מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליוואויץ זצ"ל ממיר אמר על כך: "אם אצלנו חתן היה מגלה שהכניסו לחופה את אחותה של הכלה, הרי כל הצלחות באולם היו מתעופפות..."

ויעקב? הוא בנאמנותו עומד: "ויעש יעקב כן, ויעבוד עימו עוד עוד שבע שנים אחרות!"

הוא לא התמרד נגד לבן על רמאותו ועורמתו, אלא נשאר בנאמנותו, כפי שמפרש רש"י: "עוד שבע שנים אחרות" - "הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עליו".

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר: כשאנו קוראים את דברי יעקב אחרי שלבן החליף את רחל בלאה, נדמה לנו שיעקב צעק בריתחא: 'למה רמיתני?', אך ממשמעות המדרשים מבואר שדיבר בעדינות ובנועם, בלי תרעומת, מתוך שלווה הנפש, כאילו יש לו שאלה בלימוד: 'איני מבין, למה רמיתני?...'. כך מדויק גם מלשון הפסוק, שנאמר: 'ויאמר אל לבן, ולא ויגד' או 'וידבר' שהם לשונות קשים.

מלבד זאת, חז"ל אומרים (פסחים קט, א) שלעתיד לבוא כאשר יכובד יעקב אבינו לברך על כוס של ברכה, ידחה זאת מחמת שנאלץ לישא שתי אחיות בניגוד להלכה. אין ספק שוודאי הדבר יהיה בשבילו הפסד

הטמין עצמו תחילה בבית שם עבר ארבע עשרה שנה, ולימוד התורה הוא שנתן לו את הכח לעמוד בנסיון, ולהגיע לדרגת בחיר האבות, אשר דמותו חקוקה בכסא הכבוד.

לעשות מכל קושי הזדמנות!

בילדותי הייתי שומע תיאור נפלא מאבי מורי זצ"ל, עד כמה מורכבים היו החיים בצילו של לבן. הרי לא ניתן היה לאכול אצלו מאום - הכל טרף. והנה סבא לבן נותן לאחד הקטנים סוכריה... הוא יודע שאסור לאכול שום דבר שהסבא נותן, אך מצד שני צריך להזהר לא לפגוע בו... לכן הוא אומר: "תודה סבא", מכניס לכיס, מסביר שהוא יאכל את זה אחרי ארוחת צהריים, וזורק בהחבא לפח בחוץ...

(כעין זה תיאר מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, שבצעירותו כשהיה בקלעצק פגש בחור אחד מהעיר ברעזנע, שאמר כי הוא זוכר מילדותו דבר אחד ששמע ממגיד מישרים. אותו מגיד תיאר כיצד אברהם אבינו החזיק בבית אביו תרח קליינע טעפֿלע [סיר קטן], ממנו בישל לעצמו, כדי לא להתגעל במאכלות האסורות ובנבילות והטריפות שאכלו שם. הרב שטיינמן למד מזה עד כמה נחקקים דברים בליבות הילדים הרכים, ומוטל עלינו להשריש בהם מדות טובות והנהגה ישרה).

וראה זה פלא, דוקא מתוך האתגרים העצומים והקשיים הגדולים הללו, זכה יעקב להקים באותן שנים את עם ישראל!

אימה של מלכות, הרבנית פינקל, אמו של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר, אמרה פעם שחביב עליה משפט חכם ששמעה בהזדמנות מסוימת, מבנה הגדול ראש הישיבה זצ"ל: "יש כאלה העושים מכל הזדמנות קושי, ויש כאלו העושים מכל קושי הזדמנות..."

רבי נתן צבי עצמו הוכיח כיצד הוא משתייך במהותו לאלה האחרונים, העושים מכל קושי הזדמנות, ודבר שפתיים אך למחסור. בגוף מיוסר, למוד סבל חולי ומכאוב, הוא הצליח לרומם קרנה של תורה במושגי ענק. בכוחות נפש עילאיים, פיתח את היכלי ישיבות מיר לממלכה מפוארת ומשגשגת של תורה, באופן שאין לו אח ורע בדורנו.

גישה זו אימץ יעקב אבינו בבית לבן. להפוך את הקושי להזדמנות! להעצמה! לעבודת המידות!

יעקב אבינו ידע ששליחותו בבית לבן היא משמעותית, מעשה אבות סימן לבנים'. כל פעולה שהוא עושה שם היא פעולת נצח, המהווה אבן נוספת בציוני הדרך של הקמת האומה הקדושה, בהנהגותיה ובאורחותיה.

ואכן, מעשי יעקב אבינו מאלפים אותנו לנצח, מידות טובות מה הן. כיצד להתגבר על הטבע האנושי, ולמגר בעבודה עצמית כל טינה וכעס מן הלב. כיצד להשיב טובה תחת רעה, גם למי שפועל נגדך ללא הרף. אך בעיקר אנו למדים כיצד עלינו להיוותר בשוין נפש, עם אותם הגינות ויושר ונאמנות במשך עשרות שנים, למרות שכל הסביבה עומדת לנגדך.

תיתן אמת ליעקב'. לקח לדורות!

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

השכיר לעבוד את בעל הבית בכל כוחו, ומהיכן למד זאת? מיעקב אבינו: "שהרי יעקב הצדיק אמר 'כי בכל כחי עבדתי את אביכן'".

והדבר נורא למתבונן! לאחר כל הרמאויות של לבן, יעקב אבינו עדיין השתעבד לו בכל כוחותיו, כיון שעל פי הלכה זו חובת שכיר לבעל הבית!

בא וראה את דברי המדרש המבהילים, עד כמה התאמץ יעקב אבינו בעבודת לבן (בראשית רבה ויצא ע): "ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות, אמר רב יודה ברב סימון, בנוהג העולם פועל עושה עם בעל הבית שנים שלוש שעות באמונה, ובסוף הוא מתעצל במלאכתו. ברם הכא, מה ראשונות שלימות - אף אחרונות שלמות, מה ראשונות באמונה - אף אחרונות באמונה".

כאשר סוף סוף יעקב עוזב את בית לבן על פי ציווי השם, לבן רודף אחריו וזומם להורגו: "לבן בקש לעקור את הכל, שנאמר ארמי אובד אבי". יעקב נושא אז לראשונה נאום בפני חמיו, בו הוא מוכיח אותו על פניו על כל אשר עולל לו במשך השנים.

ניתן היה לחשוב, כי במעמד זה נראה התפרצות של ממש. האם כל העוללות שעשה לבן ליעקב במשך עשרים שנה לא הותירו בו כעסים? האם לא הצטבר בו די מרמור, כדי שפעם אחת יקהה את שיניו של רשע בוגדני זה, אשר ניצל אותו ואת טוב ליבו תקופה כה ארוכה?

אך יעקב עומד אף בנסיון זה. כה אמרו חז"ל במדרש (שם, פרשה עד): "ויהי יעקב וירב בלבן, ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי ומה חטאתי. את סבור שמא מכות ופצעים היו שם? לא, אלא דברי פיוסים, יעקב מפייס את חמיו!"

ונקודה נוספת יש כאן: מטבע הדברים, כשאדם נמצא במשך שנים רבות במחיצת אדם רע, הוא מושפע ממעשיו לכל הפחות במשהו. אך יעקב אבינו, למרות ששהה שנים רבות כל כך בבית לבן, לא למד ממנו ולא השתנה מחמתו אפילו כמלא נימה. "עם לבן גרתי - ותרי"ג מצוות שמרתי, שלא למדתי ממעשיו הרעים" (רש"י תחילת פרשת וישלח).

הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל, בעל ה'משך חכמה', מבאר בדרך רמז את לשונות התורה אודות לבן ויעקב כאשר נפרדו זה מזה, ואת עומק המשמעות הטמונה בהם:

על לבן העידה התורה: "וישב לבן למקומו" (לב, א). לאחר תקופה כה ארוכה שהיה יעקב בביתו של לבן, עם כל הקדושה והרוממות, בכל הזהירות מרמאות וגזל שהקפיד יעקב, לבן לא הושפע לטובה כלל, ולו הקלה ביותר. 'וישב לבן למקומו' - לאותה דרגה שאחז בה לפני שיעקב בא לביתו. לא אירע אצלו ובהתנהגותו שום שינוי משהותו של יעקב במחיצתו.

ואילו על יעקב אבינו, מעידה התורה: "ויעקב הלך לדרכו" (שם, ב). למרות השהות הארוכה בבית לבן הרמאי, לא השפיעה עליו רעתו כלום. את דרך העליה שבחר בה לפניו בואו לבית לבן, הוא לא נטש אף לרגע אחד, ותמיד היה בעליה רוחנית ולא בנסיגה.

הפלא ופלא!

אך כדי לעמוד בנסיגות אלה כראוי, היה צריך יעקב אבינו לשאוב כוחות אדירים, ולהכין את עצמו כראוי בהכנה גדולה ועצומה. לפיכך

"הייתה לי ישועה גדולה מאוד" כמעט זועק האיש הנרגש לתוך הפומית, "הישאר בבקשה בבית הכנסת, בעוד שעה בערך אני מגיע אליך"

סיפור אמיתי מופלא ומפתיע על גלגוליה של נסיעה של הרב ר' הערשיל ברקוביץ שליט"א, תושב אשדוד לארצות הברית

מאת: הרב שמעון טיקוצקי

"אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הָאֵל" (בראשית כ"ה, כ')

כבר הפסיד, שוב לא ניסה להשיג את ה'דריווער'. אדם אחר היה אולי מתמלא זעם ורגש שלילי כלפי ה'דריווער', אבל ר' הערשיל דנן רוח אחרת הייתה עמו. הוא פסע לאחד מבתי הכנסת הסמוכים, שם אחזו כעת בתחילת 'שחרית', שלף מארון הספרים ספר תהלים, התיישב על אחד הספסלים והחל לקרוא מתוכו פרקי תהלים מעומק לב.

טפיחת כתף הניעה פתאום את כריות חליפתו, הוא הרים את עיניו וגילה מולו יהודי אמריקאי בגיל העמידה, זוג עיניים חמות וחכמות, זקן מאפיר ופאות מסולסלות. האיש הלא מוכר קלט מיד שר' הערשיל אינו יהודי מקומי, אלא יהודי מארץ ישראל שהגיע לכאן עבור הכנסת כלה. "הא לך" אמר לו ותחב בידו חבילה מכובדת של חמש מאות דולרים טבין ותקילין.

ר' הערשיל נפעם מגילוי ההשגחה, חמש מאות דולר... מי יודע אם היה עולה בידו לכנס סכום שכזה בבוקר שלם של התרוצצות בויליאמסבורג. הוא הודה לאיש מעומק לב והמשיך באמירת התהלים.

תפילת שחרית בבית הכנסת מסתיימת, המתפללים חולצים את תפיליהם, כורכים את הרצועות סביב קופסאות התפילין המעוטרות, האווירה בבית הכנסת נעימה ורוגעת, אנשי המעשה מזכירים את שמות הצדיקים שהיום חל יום הילולתם, כשלפתע מבחין ר' הערשיל באותו יהודי שפוסע שוב לכיוונו...

רחובותיה של 'בורו פארק' החרדית עוד לפותים היו בחשכת הליל. השעה הייתה חמש וחצי לפנות בוקר, רוח קרירה נשבה בשדרות ה'אווניו' הממוספרות, סנאים גמישים קיפצו בכל פינה, על חוטי החשמל וצמרות העצים. מאחד הבתים יצא יהודי חסידי, נושא בידיו טלית ותפילין, ונעמד בחזית הבית. עמידתו הדרוכה ומבטיו השלוחים למרחוק, סיפרו, ללא מילים, שהוא מצפה למישהו. מצפה בקוצר רוח.

רק אתמול נחת האיש, ה"ה הרב ר' הערשיל ברקוביץ שליט"א, תושב אשדוד שבארץ ישראל, בארצות הברית. לא מכבר באה בתו שתחי' בקשרי שידוכין וכעת, כפי שנוהגים לא מעט יהודים רבים וטובים, הוא הגיע לארצות הברית כדי לגייס, בעזרת נדיבי עם, את האמצעים הדרושים להוצאות החתונה.

אמש, מיד לאחר נחיתתו, הוא סיכם עם ה'דריווער', הנהג המיוחד, שיאסוף אותו מאכסנייתו בשעה חמש וחצי לפנות בוקר ויסיע אותו ל'ויליאמסבורג', עיר ואם בישראל, כדי להספיק לגשת ליהודים משכימי קום ולהתרים אותם.

אין זה סוד כי מתפללי המנינים הראשונים, דווקא המוקדמים ביותר, הם לרוב יהודים בעלי הון שמקדימים להתפלל בטרם נפתח יום העסקים. כדי לפגוש אותם עליך להגיע בשעה מוקדמת לבית הכנסת, לאחר מכן אין כמעט סיכוי 'לתפוס' אותם, הם עסוקים עד למעלה מראש במשרדיהם.

השעה כבר הייתה חמש שלושים וחמש, תחושה מוזרה הזדחלה לליבו של ר' הערשיל. רכבים אמריקאיים חצו את הרחוב בנוגשלוטיות, מוסיקה כלשהי זמזמה מאי שם, אבל הרכב לו הוא מצפה כלל לא נראה באופק. היד נשלחת ספונטנית לכיס החליפה, שולפת את מכשיר הטלפון הסלולרי, מחייגת אל ה'דריווער'.

החיוגים נתקלים במשיבון קולי, באדיש - אנגלית ערנית להפליא שמעידה, למרבה האירוניה, שהדובר, ה'דריווער', דווקא שקוע כעת בשינה מתוקה.

ר' הערשיל נושך את שפתיו. כל דקה יקרה, ה'מונה' מתקתק. הוא הרי לא הגיע לכאן כדי לאכול גלידה אמריקאית, יש לו מטרה, יעד ברור. יש לו תכנית בנויה ומהודקת היטב לבוקר הזה, כל דקה קריטית. כשמחוגי השעון מתקרבים לשש בבוקר מבין ר' הערשיל כי 'פארפאלין', אין מה לעשות, את הבוקר הזה ב'ויליאמסבורג' הוא

"תקשיב" אומר לו האיש בקול מאופק, חנוק כמעט, "אני ניצב בפתחו של יום לא פשוט, אני זקוק היום לישועה גדולה, אני מבקש ממך שתישאר כאן, בבית הכנסת, ותאמר תהלים לישועת יואל דוד בן חנה גולדא (שם בדוי) אני כמוכן אתקשר אליך, לעדכן אותך מיד כשתהיה בשורה בפי".

ר' הערשיל מהנהן בראשו, הם נפרדים במבט של הבנה. עוברים כמה שעות, כמעט חצות היום, והטלפון בכיסו של ר' הערשיל מצלצל. "איפה אתה" נשמע קולו המוכר של "יואל דוד בן חנה גולדא" - האיש ממנו נפרד בבוקר. "אני כאן, בבית הכנסת, מתפלל לישועתך" משיב ר' הערשיל בניחותא.

"הייתה לי ישועה גדולה מאוד" כמעט זועק האיש הנרגש לתוך הפומית, "הישאר בבקשה בבית הכנסת, בעוד שעה בערך אני מגיע אליך".

כעבור שעה קלה מפציעה דמותו בשערי בית הכנסת, ר' יואל דוד מתיישב על הספסל ומתחיל לספר את מה שעבר עליו בשעות האחרונות...

מחוגי השעון הצביעו על השעה 8:45 בבוקר, הרחבה שלמרגלות בית המשפט הפדרלי בניו יורק רחשה וסאנה. אזרחים טיפסו במדרגות האבן, מלווים בעורכי דין עטויי גלימה, נושאי תיקי עור נוצצים.

בין האנשים בולטת דמותו של יהודי חסידי שכוסס את ציפורניו במתח. מכשיר פלאפון אחוז בידו והוא מחייג שוב ושוב, אל אותו מספר, אך נתקל בחומה בלתי פציחה של משיבון קולי. זהו לא אחר מר' יואל דוד מיודענו שמיד בצאתו מבית הכנסת נסע היישר לבית המשפט, כאן אמור להתקיים משפטו, בגין עבירה כלשהי על החוק בה הוא נאשם.

שבועות וחודשים של הכנות, פגישות מתישות במשרד עורך הדין המהולל ששכר להגנתו, מתנקזים אל הדקות האלו.

לפי הלוח, משפטו של ר' יואל דוד צפוי להתקיים בדיוק בשעה 9 בבוקר. הוא הגיע לכאן כבר לפני כשעה כדי לסגור את הפרטים האחרונים עם עורך דינו, אלא שזה האחרון בושש לבוא. מחוגי השעון דוהרים לעבר השעה 9, ולעורך הדין אין זכר. אפילו קצה גלימתו לא נראה באופק.

הדם אוזל מפניו של ר' יואל דוד. ליבו דופק כפטישים.

במערכת המשפט האמריקנית, התייצבות למשפט ללא עורך דין נחשבת כאקט מחוצף, הבעת זלזול בכל המערכת, מעין אמירה של "אני לא מחשיב את בית המשפט אז לא טרחתי כלל להצטייד בעורך דין". נאשם המגיע למשפט בגפו מסומן מיד, עוד בטרם פצה פיו, כ'כבשה שחורה', או גרוע מכך כ'סדין אדום' בעיני השופט, מה שמוביל כמעט בוודאות מוחלטת לענישה מוגברת שלו.

8:58, ר' יואל דוד ניצב ליד דלתות העץ הכבדות של אולם בית המשפט, נושא מבט עורג לעבר גרם המדרגות, שמא ברגע האחרון יצוץ פתאום עורך הדין ויחסוך ממנו את הכניסה בגפו לבית

המשפט. 8:59, האיש איננו.

9:00, דלתות העץ נפתחות, שופט בגלימה כהה תוקע מבט חודר בר' יואל דוד הפוסע פנימה, כשה עקוד בעל כורחו, אל דוכן הנאשמים. הקטגור פותח מיד בהרצאה נלהבת בגנותו של ר' יואל דוד, מסביר בדיוק מה והיכן עבר על החוק, ומדוע עליו להיענש בעונש החמור ביותר.

"ומה יש לך לומר להגנתך?" פונה השופט אל ר' יואל דוד שעצמותיו דא לדא נקשן.

בפנים אפרפרות עמד ר' יואל דוד ומתחיל לדקלם את כל מה שאמור היה לטעון בשמו עורך הדין. שהוא כלל לא עבר על החוק, ואם עבר - הרי שלא היה מודע לכך שהוא עובר על חוק כלשהו, לא הייתה כאן עבירה בזדון.

העובדה שהשופט אינו קוטע אותו בחריפות, בעקיצה על חשבונו, היא עצמה מהווה כבר נס בפני עצמו.

לאחר שנשמעו טענות הצדדים מגיע רגע חיתוך הדין. "העובדה שהנאשם, מייסד יואל דוד, הגיע לכאן בגפו, ללא עורך דין, עשתה עליי רושם מיוחד" פותח השופט במילים שלא נשמעו מעולם על אף במה משפטית באמריקה. "בעיניי זו הוכחה אותנטית לכך שהאיש בטוח בחפותו, בישרתו, עד שאין לו צורך לשכור שירותיו של עורך דין זר".

"ולכן" רעם קולו של השופט, "אני נוטה להאמין לו, לקבל את דבריו במלואן, ולפיכך אני מוצא אותו זכאי לחלוטין".

ר' יואל דוד סבור היה שהוא בעיצומו של חלום מתוק, דפיקת הפטיש בידי השופט הייתה עבורו כמו צביטה חגונה. זה לא חלום, זו מציאות. הפרוטוקולים הטריים שמופקים בידו כעבור כמה דקות, ומסכמים בכתב את מהלך המשפט, מבהירים לו שחור על גבי לבן שקרה כאן נס גדול, שלא כדרך הטבע.

ואז פתאום רוטט הפלאפון שבידו. "איי אם סו סו סורי" זועק עורך הדין באלף סליחות, "ארבעים שנה אני כבר במקצוע, מעולם לא קרה לי שאיחרתי לדיון בגלל שינה עמוקה שנפלה עליי". אין לו ספק, לעורך הדין, שהיעדרותו הובילה לתוצאה קשה מאוד אצל הקליינט שלו, מי יודע איזה עונש הושת עליו, קנס כספי של מאות אלפי דולרים, או אולי אפילו מאסר בפועל.

"אל תדאג" קוטע אותו ר' יואל דוד בחדווה, "הכל הסתדר, השופט זיכה אותי מכל אשמה".

"לא נכון" מתקשה עורך הדין להאמין, "זה לא ייתכן, הגעת למשפט בלי ייצוג של אף עורך דין, זה לבד אמור היה להחמיר בעונשך".

"דווקא בגלל זה זוכיתי" מצטחק ר' יואל דוד וחוזר על נימוקו 'הייחודי' של השופט.

"בחיים שלי לא שמעתי ששופט זיכה נאשם דווקא בגלל שלא הביא אותו עורך דין" צועק עורך הדין בתדהמה, "אחת מהשניים, או שהשופט שלך יצא מדעתו, או שאתה לא דובר אמת".

"אתה מוזמן לכאן לראות את הפרוטוקולים של המשפט, את התמלול של דברי השופט" מציע לו ר' יואל דוד בנדיבות של מנצחים.

'הלו, הלו!' - שמע לפתע קול עצבני מאחוריו, 'אתה קשור לחתונה שרוצים לעשות פה מחר?'- שאל השכן העצבני ולא ציפה לתשובה, 'דע לך, שלא יקום ולא יהיה. לא תהיה פה חתונה. אני מבין שאתה החתן - אז דע לך שאני אעמוד כאן ואחסום אותך בגופי. לא תהיה פה חתונה, נקודה!'

האור שהציל מחושך...

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רַחֵל" (בראשית ל', כ"ב)

בתוך סבך החיים, הדאגות המטרידות והשגרה השוחקת, כמעט לכולנו יש בעיה הזקוקה לפתרון, מצוקה שצריכה מענה. למשל, אדם שבריאנותו אינה תקינה, ואפילו אם מדובר בבעיה בריאותית קלה - חפץ הוא לראות בפתרונה המלא, להיות בריא כעלם צעיר. כל יהודי חפץ לזכות בנחת מילדיו, ואם הם נתקלים בקושי מכל סוג - מייחל הוא לראות את הקושי נעלם, וילדיו גדלים לתפארה. כך גם מי שמתקשה בפרנסתו, גם אם אינו על סף פשיטת רגל - שואף הוא לזכות ברווחה כלכלית.

כללו של דבר הוא, שכמעט כולנו מצפים לישועה בנושא כזה או אחר, שואפים להתקדם במשהו, לפתור משהו, לשנות משהו בחיינו. אנו יודעים ומאמינים, שבבורא עולם, ברצונו הטוב, ברגע אחד יכול לפתור לנו כל בעיה: חשוכי בנים יזכו בילדים, מוחות סתומים יהיו לגאונים, דחויים חברתית ייחפכו לאהובים. חולים יבראו, ילדים מתקשים יפרחו ויצליחו, מינוס יתפוך לפלוס, וכן הלאה. צריך רק שבבורא עולם יתן לנו את המתנה הזו, והיא מתעכבת...

היא מתעכבת, כי אין לנו מספיק זכויות. כי זה לא מגיע לנו. אנו מבקשים, מייחלים ומתפללים, אבל בשמים בוחנים את מצבנו לאשורו, ומאשרים הטבות לפי מה שמגיע לנו, לפי הזכויות שלנו. וכאן עולה השאלה: האם יש דרך עוקפת? האם יש נוסחה שבעזרתה ניתן לקבל הטבות משמים גם אם הן לא מגיעות לנו? האם יש דרך לוותר ולדלג על ההליך הרגיל של אישור הישועות, ולקפוץ קדימה לקבלן גם בלי זכויות מוכחות?!

התשובה היא שכן, והדרך הזו נחשפת בפרשת השבוע, בסיפור המדהים של רחל אמנו. על רחל אמנו נגזר להיות חשוכת ילדים. איננו יודעים חשבונות שמים, אנו יודעים שזה מה שקרה, זה מה שנקבע. 12 השבטים כבר חולקו באופן בו לאה, בלהה וזלפה יחלקו ביניהן את 12 ילדי יעקב, ולרחל אמנו לא נשאר...

היא היתה אמורה להיות חשוכת בנים, עקרה לנצח. ואז קרה משהו ששינה את מצבה, שהפך את הקערה על פיה: היא ויתרה לאחותה, זה הכל. יעקב אבינו מסר לה סימנים, כדי לוודא שהוא נושא אותה. אבל היא - רחל, למרות שצדקה, למרות שהאמת היתה לצידה, למרות שהגיעה לה להינשא ליעקב ולא לאחותה - היא בחרה לוותר.

היא היתה צודקת אם לא היתה מוותרת, הכי צודקת בעולם. ובכל זאת עשתה מעשה נאצל ועילאי, הקרבה יוצאת דופן, ויתור מרחיק לכת: היא גילתה לאחותה את הסימנים, ובכך ויתרה על הזכות להיות אחת מארבע האימהות, על מעלת גידול השבטים מייסדי עם ישראל. נתנה את הכל, בויתור שאין אצילי ממנו. ובגלל שהיא ויתרה לאחותה, ויתר לה הבורא על גזירת העקרות שנגזרה עליה, והעניק לה את הזכות ללדת שני בנים, וגם להפוך לאמא של עם ישראל!

כאן נחשפת תגלית מדהימה שכדאי להכיר: לוותר זה לא קל, אף פעם. האמת היא בצד של המוותר, הוא צודק לגמרי, לחלוטין. זה דורש מאמץ רגשי גדול, מלחמה פנימית בתוככי הלב, קרב מהלומות בין רגשות שונים, והקרבת ענק שמנצחת - ונותנת לאדם את היכולת לוותר. ודווקא בגלל שזה כל כך לא קל, לכן זה כל כך כדאי:

כי זו הדרך, זה המפתח. ליהודים רבים לא מגיעה ישועה, אבל כשהם מוותרים - הם זוכים בה. כשיהודי מוכיח שלא הכל הולך לפי הצדק, שאפשר לוותר, שאפשר לא לעמוד על קוצו של יוד, שלא מחלקים זכויות רק לפי צדק אלא יש ויתורים - משמים משיבים לו בישועה גם אם לא מגיע לו, כי הוא הוכיח שאפשר לוותר...

כאלה הזדמנויות יש כל הזמן, בכל מקום. שכן שמבקש לבנות ועלול לפגוע באור או באוויר ביתנו, ירושה שעומדת להתחלק ויש בה חילוקי דעות, ויכוח על מקומות בבית הכנסת, על כסף, על כבוד, על משרה או על מעמד. יכול להיות שהצדק עם אחד הצדדים, והוא

אפילו ינצח לאחר דיון מתיש, אבל זה כל כך לא כדאי:

הרבה יותר כדאי - פשוט לוותר. לוותר. זה קשה, זה צורב, זה דורש הקרבה - אבל זה משתלם. לא תמיד נדע מה הפתח שפתחנו לעצמנו, באיזו ישועה זכינו, מה נתנו לנו משמים כאות הוקרה, כמידה כנגד מידה. דבר אחד בטוח: הוויתור הוא כלי מנצח, הוא פותח את השער לישועות שלא מגיעות לנו, הוא מפתח שמוביל לאוצרות שלא היינו זכאים אליהם. אז בכל הזדמנות שיש לנו - הבה נוותר, נוותר מכל הלב. נלמד מרחל אמנו כמה זה כדאי ומשתלם!

3 תינוקות בהחלטה אחת!

מדי שנה בשנה, ברבים מבתי הכנסת רגעי מתח בליל שמחת תורה, עת נעמד הגבאי והולם בבימה ומתחיל במכירת העליות. הכל חפצים ליזכות בזכויות העילאיות, חתן תורה, חתן בראשית, מפסיד, וכן הלאה. אחת העליות המבוקשות הינה עליית 'כל הנערים', אשר מסורת בידינו שהיא סגולה לזרע של קיימא, ליזכות בילדים.

וכך גם היה בבית כנסת באחת מערי הצפון, כאשר בשמחת תורה תש"פ הלם הגבאי בבימה, וביקש למכור את עליית 'כל הנערים'. שניים התמודדו על העליה, שניהם רצו בה בכל מאומם. האחד, אברך בשם ר' יוסף, נשוי מזה כמה שנים וטרם זכה לילדים, ממתין לישועה המבוששת מלבוא. רוצה הוא לרכוש את העליה המסוגלת, מי יתן ויזכה עוד השנה! ומנגד ניצב לו ר' יצחק. הוא אב לכמה בנות, אך חפץ הוא בבנים, ומה עוד שכבר שנים לא זכה לערוך שמחה. אולי 'כל הנערים' יזכה אותנו!

רגע לפני שהחלה המכירה, ביקש רב הקהילה לשוחח עם ר' יצחק. 'ראה נא', אמר לו בנועם, 'אין ספק שאתה רשאי להתמודד במכרז וגם לרכוש את העליה, ובעזרת השם הסגולה תעבוד ותזכה בבן זכר עוד השנה. אולם מנגד - הלא ניצב עימנו כאן ר' יוסף, אברך חמד שהוא ורעייתו מתייסרים כבר שנים בהמתנה וציפייה ליזכות בזרע של קיימא. אולי תוותר לו? נכון, אתה רשאי להתמודד, וגם ליזכות, וגם לעלות לתורה, וגם ליזכות להתברך בסגולה. ובכל זאת...'

הרב סיים את דבריו, והותיר את ר' יצחק שקוע במחשבות. מצד אחד - הרב מדבר דברי טעם, לחברו אין ילדים בכלל, והוא חפץ בסגולה הנודעת, והלוואי וייושע בקרוב! מצד שני - מכירת עליות היא מכרז, אין כאן עניין לויתורים. הוא חפץ בעליה, יש לו עניין בסגולה, גם הוא מצפה מאוד ליזכות בבנים. תתנהל המכירה כדין וכהלכה, ומי שיזכה יזכה. למה לוותר?!

ואכן, הקול הזה ניצח לבסוף. כשהמכירה החלה, התמודדו ר' יוסף ור' יצחק, זה מול זה, ראש בראש. המחיר טיפס ועלה, ולבסוף - ר' יוסף חשון הבנים החליט לפרוש מהמירוץ. 'זכה לו ר' יצחק' - הכריז הגבאי בפאתוס, 'עליית כל הנערים נמכרה לידינו ר' יצחק, זכות התורה זכות המקום וזכות הרגל יעמדו לו לישועה!'

הגבאי המשיך לעליות הבאות, אולם ר' יצחק לא נרגע. בעומק לבו חש שאולי היה צריך לוותר, אולי ראוי היה שיעניק את העליה לר' יוסף. מלחמה התחוללה בתוך לבו: מצד אחד - הן רכש את העליה כדין, התחייב לשלם סכום כסף משמעותי, העליה היא שלו והוא

חפץ בה ובסגולתה. מצד שני - אולי בכל זאת... הרי ר' יוסף ממתין כל כך הרבה שנים לישועה, אולי נכון לוותר לו?!

דקות ארוכות התחולל הקרב בעומק לבו, עד שהוכרע נכון. ר' יצחק פנה אל הגבאי בלאט, ולחש לו: 'את עליית כל הנערים, תן לידי ר' יוסף'. הגבאי חשב שאינו שומע טוב, הרי לא עבר זמן רב מאז התמודדו השניים זה מול זה במירוץ אחר העליה המסוגלת, עד שר' יצחק ניצח והעליה היא שלו. האמנם? עכשיו הוא מוותר עליה?!

אבל ר' יצחק לא הותיר מקום לספק, ובקול אמיץ אישר: 'כן, תן לר' יוסף, שיהיה לו לסגולה. נכון, העליה היא שלי, אשלם את כל אשר התחייבתי בגינה, אבל את העליה - תן לו. מוותר אני על העליה הנכספת, כדי שר' יוסף יזכה בישועתו! - ואכן, בעת הקראת העליות הופתע ר' יוסף לשמוע את הגבאי קורא בשמו, הוא עלה לתורה בעליה אותה ביקש ובה חשק בכל לבו!

ומה שקרה בהמשך, הוא לא יאומן. תוך שנה עמד סיפורנו למבחן, כפי שמספר לנו הרב נתנאל מור יוסף הי"ו, מעסקני הקהילה: ר' יוסף, חשון הבנים, זכה לחבוק בת כבר בראשית חודש תשרי תשפ"א. פחות משנה לאחר שעלה לעליית 'כל הנערים', זכה בתינוקת מתוקה, בזכות הסגולה כמובן.

אבל זה עוד לא הכל: ר' יצחק, המוותר האצילי, ערך בליל שמחת תורה תשפ"א שחל בשבת, שלום זכר כפול - לזוג בנים תאומים שנולדו לו לפקודת השנה, בזכות הוויתור כמובן!

וללמדנו בא: במבט ראשוני עלולים לחשוב שהמוותר מפסיד, מחמיץ הזדמנות, מאבד משהו. זה הכי לא נכון שיכול להיות: המוותר לא די שאינו מפסיד - הוא רק מרוויח. לפעמים הוא נוכח בכך מיד, לפעמים לאחר שנים, ולפעמים - לעולם לא יידע כיצד ואיך הועיל לו הוויתור. אבל פרשת השבוע מלמדת אותנו, וסיפורם של שני האברכים זועק אלינו:

אחים יקרים, אם יש לנו הזדמנות לוותר - בל נחמיצנה. הזדמנות לוותר היא רגע יקר ערך, בו ניתן ליזכות בכל ישועה נכספת, כי הוויתור מוכיח שלא עומדים על קוצו של יוד, שלא נותנים רק כשמיגע, שאפשר לוותר ולהעניק גם כשאנחנו צודקים. וככל שהוויתור קשה יותר, ככל שהמוותר צודק יותר, ככל שהוויתור דורש הקרבה רבה יותר - כך כוחו יפה יותר לפתוח שערי שמים ולהעניק שפע ברכה וישועה, הרבה יותר מהמגיע ולמעלה מדרך הטבע!

האור שהציל מחושך...

מחוייך ונרגש, הסתובב לו החתן דן בשטח הפתוח שמאחורי בית חמיו לעתיד, בו מתוכננת להתקיים שמחת נישואיו בעוד 24 שעות. הימים ימי קורונה והתקופה לא קלה, אולמות השמחה סגורים, אנשים מחפשים ונאלצים לאלתר מהרגע להרגע פתרונות משונים ומוזרים, וכך יצא שחמיו קבע ששמחת נישואיו תיערך בשטח פתוח - בחצר ענקית שמאחורי הבניין בו הוא מתגורר. עתה הגיע החתן לסיור בשטח, ערב לפני החתונה שנודעה להתקיים מחר בשעה טובה ומוצלחת.

הוא מסתובב במקום, בוחן את הרחבה המיועדת לגברים, את רחבת

מצד שני - מכירת עליות היא מכרז, אין כאן עניין לויתורים. הוא חפץ בעליה, יש לו עניין בסגולה, גם הוא מצפה מאוד לזכות בבנים. תתנהל המכירה כדין וכהלכה, ומי שיזכה יזכה. למה לוותר?!

למחרת בשעת ערב, נערכה חתונת החתן הוותרן בחצר המוסד החינוכי האמור. אולי למוותר לציין, כי עלות שכירות חצר המוסד היתה זולה משמעותית מעלות הכשרת המתחם שמאחורי בניין חמיו, והשמחה נערכה בו בתנאים משופרים ונוחים בהרבה, המנותאמים לעריכת שמחה. ואז, בשלח החתונה, התברר הנס הגדול:

באותו ערב, בסביבות השעה 6:00, התרחשה תקלת חשמל לא צפויה, שהשביתה את מערך החשמל ברחוב בו מתגורר חמיו של החתן. כן כן, בית הכלה, הבניין והרחוב כולו, וכמובן - החצר הסמוכה שיועדה לשמש כאולם החתונה. נקל לשער מה היה קורה לו החתונה היתה נערכת באותו מתחם מאחורי ביתו של המתחנן, ללא חשמל ותאורה...

כעת התברר, כי השכן המציק והוויתור לדרישותיו הלא נעימות - הצילו מחתונה חשוכה, בכל המובנים. כל המשתתפים היו המומים מהנס הגלוי שבהעברת החתונה ברגע האחרון למקום אחר, מעטים מהם ידעו את הסוד: החתונה הועברה בשל ויתור, אצילי ומתוק כל כך, לילה לפני החתונה. בלי הוויתור - החתונה היתה נערכת בחושך, רק הודות לויתור - ליהודים היתה אורה ושמחה!

אחים יקרים, את הסיפור הזה, שפורסם בגיליון 'אספקלריא' מפי בעלי המעשה, כדאי לראות מול עינינו בכל פעם שאנו שומעים דרישה כלשהי, הגונה יותר או פחות, מוצדקת יותר או בכלל לא. החיים מלמדים, שתמיד כדאי לוותר, גם אם זה לא נוח, גם אם זה לא מוצדק. כשיש לנו הזדמנות לוותר - זה משתלם לגמרי, זה הכי כדאי. וככל שנאמץ התנהגות וותרנית, ככל שנחפש הזדמנויות לוותר ככל שנוכל, ככל שנהפוך את הוויתור לחלק מחיינו - כך נזכה לראות שבזאת עולם מוותר לנו, ומעניק לנו בטוב גם כשלא מגיע לנו, כי הוא בכוחו הגדול משלם שכר טוב וגמול משתלם למוותרים, ומעניק

המשך בעמוד 30

הנשים, כאן תעמוד בימת התזמורת, כאן יועמד שולחן הכבוד, ובפינה ההיא יתמקם הקייטרינג. מחר בבוקר יגיע צוות מיומן, ינחית בשטח כסאות ושולחנות, כלים ווילונות, תפאורה והצללה, והמקום יהפוך לאולם 'מפואר' - עד כמה שניתן. בעיני רוחו ראה את שמחת נישואיו מתקיימת במקום, ולבו נרגש...

'הלו, הלו!' - שמע לפתע קול עצבני מאחוריו, 'אתה קשור לחתונה שרוצים לעשות פה מחר?' - שאל השכן העצבני ולא ציפה לתשובה, 'דע לך, שלא יקום ולא יהיה. לא תהיה פה חתונה. אני מבין שאתה החתן - אז דע לך שאני אעמוד כאן ואחסום אותך בגופי. לא תהיה פה חתונה, נקודה!'

החתן חש שלבו מיטלטל בחוזקה. הרי כמה צער עברו עליו ועל כל בני משפחת החתן והכלה, במהלך הדיונים, האפשרויות, המחשבות והרעיונות בנוגע לאופן ומיקום החתונה בתקופה טרופה זו. סוף סוף הגיעו לפיתרון הזה, הסכימו עליו, הזמינו את בעלי המקצוע, הודיעו למוזמנים, הכל סגור וברור. עכשיו לבטל, 24 שעות לפני האירוע? איך אפשר? ומה נעשה? וכיצד תיערך החתונה? ולמה השכן הזה מתעקש? והאם הוא רשאי למנוע מהם את קיום החתונה?! הרי גם חמיו שותף בחצר הזו!

ברגע הראשון התבלבל, ברגע השני כבר חשש שהוא הולך ונדבק בעצביו של העצבני שמולו. הוא חשב לצעוק, אפילו להתווכח. גם לחמיו יש זכויות בחצר הזו, אמנם אולי לא ראוי לערוך בה חתונה, אבל בתקופה כה טרופה אי אפשר קצת להתחשב? למה להתעקש? למה לבטל אירוע יממה לפני מועדו? איך אפשר לצאת למלחמה מול חתן בערב יום חופתו?!

אולם, ברגע הבא החליט החתן להתגבר. הוא ישוחח עם חמיו מאוחר יותר, אבל לבטח לא יתעצבן, יכעס, או יצעק על השכן הנרגז. הוא הגיב באמירה סתמית כי הוא מבין אותו ויפעל לחפש מקום אחר, ופשוט ברח מהזירה, כשעיניו מלאות דמעות. החתונה שלו, אירוע של פעם בחיים. זה יקרה? מתי? איך? איפה? אולי לא יימצא מקום אחר?

את רגעי דמעותיו ניצל לפניה לאבא שבשמים, בעודו מטייל ומנסה להתאושש. ואז שמע לפתע קול תזמורת מנגנת, ורגליו הולוכוהו אל מקום הקול. לא עברו דקות ארוכות, והוא מצא עצמו עומד בשערי חצר מוסד חינוכי סמוך, כשבחצר המוסד מתנהלת חתונה של ממש, אמיתית, כמו זו הצפויה לו מחר בלילה!

הוא מחפש את מנהל המקום, ומברר אם המקום פנוי. הלה עובר ביומן לחודש הבא, בטוח שהשואל מתעניין על חתונה בעוד זמן מה. החתן מתקנו על אתר: 'אני מדבר על חתונה מחר בלילה. מחר. עוד 24 שעות - אנחנו בעיצומה. פנוי!'

המנהל לא הבין כיצד זה יתכן, אך בדק ביומנו ואישר. כן, מחר בערב האולם פנוי. 'תשמור לי אותו!' - כמעט מתחנן החתן, 'אני רק צריך לדבר ולסגור כמה פינות!' - אמר בעודו מנסה להתקשר להוריו, כשבעל האולם מצטחק לעברו: 'תגיד לי, מה יש לי לשמור? נראה לך שמישהו יזמין חתונה מהיום למחר? אם אתה רוצה, תבוא ותסגור. החצר שלי עולה 400 שקל!'

נמל התעופה מלא מפה לפה. חסידים, אוהדים ותלמידים רבים שזכו להסתופף תחת כנפי הרבי. והנה הרבי נכנס לאולם המכס, ולפתע ניגש אליו שוטר מכס, נופל על צווארי הרבי, מחבקו ומנשקו, וכשדמעות קלות נגרות מעיניו הוא זועק: "טאטע... טאטע..."

יעקב אבינו צפה את הגלות ברוח קדשו, ויעץ לנו כיצד להינצל ממנה!

הרב ישראל ליוש

"וַיֵּרָא וְהָיָה בְּאֵר בְּשָׂדֶה... וַיִּנָּסְפוּ שָׁמָּה כָּל הַעֲדָרִים וַיְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר... וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הָאֶסֶף הַמְּקַנָּה הַשְּׁקוּ הַצֵּאֵן וּלְכוּ רְעוּ" (בראשית כ"ט, ב'-ז')

נורא הוא ביאורו של מרנא הגאון רבי חיים מוואלז'ין זי"ע על פסוקים אלו, ועל פיו הפסוקים נסובים על ענין הגלות ועצתו של יעקב אבינו להיגאל ממונו בב"א:

"וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֲבִינוּ וְהָיָה בְּאֵר בְּשָׂדֶה" - שהרי עשיו נקרא 'איש שדה', כי אין רשות לקליפות להיות כלל במקום יישוב, אלא שאנו בעוונותינו הרבים מגביהים ומעלים אותם ממקומם להתגבר עלינו, אף במקום יישוב. ו'באר' הלא היא השכינה הקדושה הנקראת 'באר מים חיים', וזהו שראה יעקב אבינו שה'באר', כביכול השכינה הקדושה, תשרה ב'שדה' היינו בגלות תחת שלטונו של הס"מ - שרו של עשיו. "וְהָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן" - הם עם ישראל המחולקים לשלושה עדרים, כהנים, לוויים וישראלים, "רֹבְצִים עָלֶיהָ" - ר"ל שהם בשפלות ובבזוי תחת יד עמלק.

ועתה בא לומר, שאף בגלות היו ישראל יכולים לזכות בתמצית מן השפע היורד לאומות העולם, וזהו שאמר הכתוב "כִּי מִן הַבְּאֵר הַהוּא" - היינו בגלות, "וַיִּשְׁקוּ הַעֲדָרִים" - עם ישראל, אלא ש"הָאֶבֶן גָּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר" - היינו היצר הרע הנקרא 'אבן נגף', שאנו מגדילים אותו בחטאינו, הוא נמצא ע"פ הבאר ורוצה לעכב שלא יבוא על ישראל מן השפע הזה כלל.

"וַיִּנָּסְפוּ שָׁמָּה כָּל הַעֲדָרִים" - וכשרואים ישראל עם קדושים שמתקרב ובא יום הדין הנורא, הוא ראש השנה, מתאספים בבתי כנסיות לבקש ולהתחנן על נפשם לפני המלך ברוך הוא. ואם אכן היתה עיקר כוונתם בתפילתם, באמת ובלב שלם, רק על גלות השכינה, בוודאי היו מסירים ה'אבן נגף' לגמרי, אלא שכל מגמתם בתפילתם הוא רק על דאגת פרנסתם ושאר הצרות הבאות עליהם יום יום, וזהו שאמר הכתוב "וַיְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהַשְּׁקוּ אֶת הַצֵּאֵן וְהַשִּׁיבּוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לַמְּקָמָה" - היינו שהם גוללים את האבן, הוא היצר הרע, רק מעט מעל פי הבאר, כדי להשקות את צאנם, ותיכף ומיד משיבים את האבן למקומה.

וכאשר ראה יעקב אבינו את כל העתיד הזה ברוח קדשו, התחיל לקונן ולומר: "הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל" - כוחו של ה'יום', הוא הס"מ הנקרא

'יום מהומה ומבוכה', גדול מאוד, "לֹא עֵת הָאֶסֶף הַמְּקַנָּה" - עדיין לא הגיע זמן גאולת ישראל להיגאל בגאולה שלמה. עצת יעקב אבינו להינצל מאורך הגלות: "הַשְּׁקוּ הַצֵּאֵן" - התעסקו בתורה שנמשלה למים, "וּלְכוּ רְעוּ" - גמלו חסידים איש לרעהו, ואז יהיה יצרכם מסור בידכם, ותזכו לגאולה שלמה.

פירושו המופלא של רבי חיים מוואלז'ין, משתלב היטב עם דבריו של מחולל והוגה רעיון 'הדף היומי', הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, בסיום המחזור הראשון של הדף היומי, ט"ו בשבט תרצ"א: "הדרן עלך תינוקות וסליקא לך מסכת נדה", שנים רבות שכלל ישראל עסוקים במסכת 'נדה', היא הגלות האיומה, כמאמר הכתוב 'היתה ירושלים לנדה'. והעצה היעוצה להינצל מן הגלות היא 'הדרן עלך תינוקות', להרבות ולהגדיל לימוד התורה בקרב התינוקות, דור העתיד, ובכך להשיבם אל אבינו שבשמיים".

כ"ק האדמו"ר מסקולען, הרה"צ רבי אליעזר זוסיא פורטוגל זצ"ל,

ופירש": "בך חותמין", היינו שחתימת הגלות תהיה בזכות ריבוי מצוות החסד שיעשו בני אברהם אבינו.

יהודי ביקש לללות מגמ"ח סכום כסף. בעל הגמ"ח שלא הכירו, נגש לת"ח חשוב בבני ברק, ושאל אודות מהימנותו של המבקש. הלה השיב לו כי אדם נאמן הוא, וראוי לסמוך עליו שיחזיר את החוב בזמן.

עברו כמה שבועות מתאריך הפירעון, והלווה לא שילם. ניגש בעל הגמ"ח אל אותו ת"ח ממליץ, והתלונן לפניו שהלווה שלדבריו נאמן הוא, מתמהמה מלשלם את החוב. הוא לא השיב דבר, הוציא מכיסו את מלוא סכום ההלוואה ושילם לבעל הגמ"ח.

אחר כמה ימים, הגיע הלווה אל בעל הגמ"ח ושילם את החוב, תוך שהוא מתנצל כי שכב בבית החולים בעקבות התקף לב, ועל כן נבצר ממנו לבוא לשלם את החוב...

או אז הבין בעל הגמ"ח כי הת"ח הממליץ, איש אציל ובעל מידות הוא, שבהכירו את הלווה, ידע שיש סיבה טובה לכך שאינו משלם, וע"כ עשה זאת במקומו...

כאשר מרן שר התורה, הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שמע את הסיפור, הגיב: "בזכות מעשים אלו ראויים ישראל לגאולה..."

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל:
israel.layosh@gmail.com

נודע בכינוי 'אבי היתומים', תואר לו זכה בזכות מעשיו הכבירים למען יתומי המלחמה הארוכה. אך לא רק לגשמייתם, למזונם ומחיייתם דאג הרבי מסקולען, אלא אף לרוחניותם. הוא עמד כחומה בצורה, אל מול הארגונים ששמו למטרה להעביר את הילדים המסכנים הללו על דתם. הוא עשה הכל כדי להביא אותם תחת חסותו, תחת כנפי שכינה, במקום שייכלו חלילה אל הקיבוצים החילונים, ולמוסדות הכפירה שפתחו עבורם.

הסיפור הבא יעיד על הקשר המיוחד שנרקם בין היתומים לבין האדמו"ר, קשר שגם אם התנתק ברבות הימים, תזכורת קלה והוא שב להתחבר...

נמל התעופה מלא מפה לפה. חסידים, אוהדים ותלמידים רבים שזכו להסתופף תחת כנפי הרבי, והנה הרבי נכנס לאולם המכס, ולפתע ניגש אליו שוטר מכס, נופל על צווארי הרבי, מחבקו ומשנן, וכשדמעות קלות נגרות מעיניו הוא זועק: "טאטע... טאטע..." - [אבא... אבא...]

הרבי מביט בשוטר, והוא ממשך: "הרבי לא זוכר אותי...!? אני יחיאל שפירא... זה אני שהרבי הבריא אותי לארץ ישראל..."

הרבי נזכר, החזיר לו מבט אוהב ואמר בתחנונים: "בני יקרי, תבטיח לי שתשמור שבת!!"

שקט... היה לו קשה ליחיאל שפירא להבטיח... אך לאחר הפצרה נוספת, בסערת הרגשות בה היה מצוי יחיאל, הוא הבטיח...

למוסדותיו קרא הרבי מסקולען 'חסד לאברהם', והסביר: ידוע בשם צדיקים קדמונים שהגאולה העתידה תהיה בזכות מידת החסד, כמידתו של אברהם אבינו, לכן אמר לו הקב"ה: "היה ברכה",

המשך מעמוד 19 | הרב שמעון טיקוצקי

שהתחייב באוזני ר' הערשיל, כי כפיצוי על עוגמת הנפש "אני לוקח אותך מחר לנסיעה של יום שלם במכונית, בחינם..."

שני אנשים, באותו בוקר בארצות הברית, מאחרים לקום. 'המפיל חבלי שינה' מפיל עליהם תרדמה עמוקה בלתי מוסברת. ברגע הראשון נראה לכל אחד מ'נפגעי האיחורים' שקרה לו דבר נורא ביותר, דבר רע מאין כמותו, אך למפרע מתברר לשניהם, שהאיחור הזה היה חסד צרוף, מתנה משמים, הדבר הטוב ביותר שקרה להם. אם ה'דריווער' היה מגיע בחמש וחצי ולוקח את ר' הערשיל לוויליאמסבורג, הוא לא היה זוכה להשיג סכומים כה נכבדים כפי שקיבל, ואם 'עורך הדין' היה מגיע בזמן למשפט, מי יודע אם משפטו של ר' יואל דוד היה מסתיים בזיכוי מהדהד וניסי שכזה... ללמדך שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, גם דבר שנראה רע מוחלט מתברר למפרע בס"ד כטוב מוחלט.

מקור: מפי בעל המעשה הרה"ח ר' הערשיל ברקוביץ שליט"א, ותשוחח"ל על הסיפור המופלא.

(מתוך המבשר תורני - לך לך תשפב)

"אתה מבין איזה ישועה נפלאה קרתה לי היום בזכותך, בזכות התהלים שקראת למעני" קורא ר' יואל דוד באוזני ר' הערשיל ושולף מכיסו, תוך כדי דיבור, מעטפה ובה חמשת אלפי דולר במזומן. "זה התשלום שהייתי אמור לתת הבוקר לעורך הדין שלא הגיע, הכסף הזה הוא שלך, הוא מגיע לך ביושר!"

לאחר שנרגע קמעא מהתרגשותו התעניין ר' יואל דוד אצל ר' הערשיל מה מטרת בואו לארה"ב, לאחר ששמע מפיו כי הוא עומד להשיא את בתו ביקש ממנו את הפרטים המלאים, מתי והיכן בדיוק תתקיים החתונה בעז"ה, לאחר מכן נפרדו השניים לשלום. כעבור כמה חודשים, בבוקר יום החתונה, נשמעו דפיקות בדלת ביתו של ר' הערשיל באשדוד, בפתח ניצב שליח לא מוכר ובידו מעטפה.

"זה מר' יואל דוד מבורו פארק" אמר האיש קצרות. במעטפה היה סכום נכבד ביותר להוצאות החתונה בתוספת מילות תודה על הישועה הגדולה שר' הערשיל היה שליח טוב עבורה.

והיה עוד אחד שהתקשר באותו בוקר להתנצל על התרדמה הבלתי מוסברת שנפלה עליו, ה'דריווער' כמובן, שהתנצל באוזני ר' הערשיל על האיחור שלא קרה לו כמוהו מעולם. לא נחה דעתו עד

"במרוקו יש לסבא שלי בית כנסת משלו, ובו שבעה ספרי תורה, אשר הוא גם משמש בתור אכסנייה גדולה להכנסת אורחים וגמילות חסדים, אמי אמרה לי 'בני, לך רק למקום תורה!'".

אחי הגדול היה ירא שמים, אבל בבחרותו הוא נסע עם כמה מחבריו לעיר הגדולה קזבלנקה, כדי לעבד ולהרוויח כסף. חברי הוועדה שאלו אותי אם יש לי אחים. כשהשבתי בחיוב שאלו אותי במה עוסק אחי הגדול. כשעניתי כי הוא עובד כפועל בקזבלנקה, הם החלו לחקור אותי ולברר האם הוא שומר תורה ומצוות. וכך החל ויכוח בין חברי הוועדה. היהודי מ"פועלי אגדת ישראל" נלחם ככבשה אחת בן שבעים זאבים, עד שהצליח לשכנע את חברי הוועדה לשלוח אותי ללמוד בישיבה בכפר סבא.

כך בחסד ה' זכינו אני, אחי ואחותי להגיע למקומות תורה. למרות שהיה קשה לי ולאחי להיפרד מאחותנו הגדולה, עמדנו על כך שהיא תלך למדרשיה לבנות לבד.

מנהל הישיבה בכפר סבא, רבי אליהו חיים ווזביץ, היה צדיק קדוש. הוא ראה שאני אוהב ללמוד גמרא ואמר: "אני אלמד איתך!", ומאז הוא היה בא מידי בוקר, ומעיר אותי מוקדם. לאחר מכן היינו יושבים בבית הכנסת ולומדים עד התפילה.

הוריי נותרו בחו"ל למשך שנתיים, בהן לא יכולנו להתאחד עמם, עד שבמסירות נפש של ממש, הם אמרו כי פניהם מועדות לטנג'ר, כביכול כדי לחתן את אחי הגדול, כאשר למעשה הם התכוונו לעלות לארץ ישראל. אם היו תופסים אותם, היו הורגים אותם על המקום, חס ושלום. אבל בחסדי ה' הם הגיעו ארצה בשלום. היה זה לאחר שכבר הגעתי לגיל מצוות, ולמדתי בישיבת 'תפארת ישראל' בחיפה, אצל הגאונים רבי דב מאיר רובמן והרב רפאל שפירא, בן אחותו של

הגאון מבריסק זצ"ל. אבל רבים שלא זכו לכך - ירדו מהדת כליל. בקבוצת המסע לארץ, היה בחור בשם יהושע, שהספיק כבר ללמוד בתלמוד תורה ובישיבה קטנה. הוא היה בן חמש עשרה, מבוגר קמעא משאר הילדים, והיה שר לנו בכל שבת "שלום עליכם" בקול נעים שחדר ללבי. היינו יושבים בחדר האוכל במרסיי שבצרפת או במחנה המעבר, והוא היה מזמר לנו את ה"שלום עליכם" במנגינה מיוחדת. אנשים רבים חזרו בתשובה בגלל ה"שלום עליכם" הזה, שאותו אני שר בקלטות ובדרשות.

בכל "פשיטה" הייתי מתאר מה עושים כיום יהודים בליל שבת: איפה אילנה? - בתאטרון. איפה גילי? - הלך לכדורסל, איך השבת? תשעה באב...

לעומת זאת, כאשר אתה נכנס לבית יהודי, "אי זה בית אשר תבנו לי", השולחן ערוך, הנרות דולקים, ריח הדגים והחלות מפיץ אווירה של שבת קודש. והנה נכנס האבא, וכל הילדים נגשים אליו ומנשקים את ידו, "בניך כשתלי זיתים סביב לשולחן", וכלם שרים ביחד: "שלום עליכם מלאכי השלום, מלאכי עליון, ממלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא" ... במשך שנים הייתי שר בציבור את המנגינה העריבה שלמדתי מיהושע, והמנגינה הזאת חדרה ללבבות והשיבה רבים מעוון.

באותה תקופה, עורקיו היו סתומים לגמרי, והרופאים לא נתנו לו כל סיכוי לחיות. ראש הישיבה עבר ניתוח לב פתוח, והרופאים השתוממו לראותו נשאר בחיים כנגד כל הסיכויים. הם ישבו והסבירו לו שיש כאן דברים למעלה מבינתם, מעל דרך הטבע, שכן כל העורקים היו סתומים. "נברא לך עורק חדש!", טענו בפניו הרופאים, "ה' רצה לתת לך חיים במתנה, וברא לך עורק חדש!"...

כך עמד ראש הישיבה בפני כל בני הישיבה, והודה בכל פה ולשון לה' יתברך, על גודל רחמיו וחסדיו עמו.

להשיכם תורתך

הייתה לי סיעתא דשמיא מיוחדת, שמכוחה זכיתי להגיע לישיבות ולעסוק בתורה הקדושה.

כאשר ילדי עדות המזרח הגיעו ארצה מחו"ל ב"עליית הנוער", שיכנו אותם למשך תקופה בת חודש עד חודש וחצי במחנה מעבר ב'רמת הדסה' בצפון הארץ, ליד נהריה. לאחר מכן מיינו אותם ושלחו כל אחד ואחד למקום שאמור להתאים לו, לפי אופי וסגנון המשפחה. הורים רבים שלחו את צאצאיהם ארצה, כשהם סומכים על כך שבארץ ישראל הכל קדוש וטהור... אבל למעשה, ילדים רבים שבאו מבתי שומרי תורה ומצוות, נשלחו לקיבוצים חילוניים והתרחקו כליל ממסורת ישראל.

כאשר הוריי ביקשו לעלות לארץ ישראל, אמרו להם שליחי הסוכנות: "אתם אחת עשרה נפשות, אי אפשר להעלות בבת אחת משפחה כל כך גדולה. תשלחו קודם כל שלושה ילדים, ולאחר מכן נאשר לכם לעלות!".

שליחי הסוכנות אמרו זאת, במחשבה שעד שההורים יעלו ארצה, הם יוכלו לְשַׁמֵּד את הילדים. ולאחר מכן, כשההורים יעלו, יִשְׁמְדוּ גם אותם בעקבות ילדיהם. זה היה הדגם שעל פיו הם פעלו, על מנת להרחיק את עם ישראל ממסורת אבותיו.

באנו ארצה שלושה ילדים צעירים: אחותי שהיתה כבת ארבע עשרה, אני שהייתי בגיל אחת עשרה ואחי שהיה בן עשר. כשהגענו למחנה המיון ב'רמת הדסה', אנשי ה"סוכנות היהודית" חילקו לבנים ולבנות מדים שכללו מכנסיים קצרים וגופיות טריקו. אבל אחותי לא הסכימה לכך בשום פנים ואופן ואמרה: "אם אני לא יכולה ללבוש חצאית, תחזירו אותי למרוקו, אני לא נשארת פה!". כשראו כי היא עומדת על דעתה, הלכו והביאו לה חצאית.

לפני שנפרדנו, אמי אמרה לי: "שמע בני, לך רק למקום שבו שומרים על שבת קודש, לומדים תורה ומתפללים!".

ב'רמת הדסה' היו חלוקות השלל, חלוקת השבי והמלקות. כל הילדים חולקו לכל מיני מוסדות ממגזרים שונים. ישבה שם סוללה של כעשרים אנשים, ביניהם היו גם כן דתיים, ואחד ירא שמים מ"פועלי אגדת ישראל". והם התחילו לחקור כל ילד ולברר האם הוא בן למשפחה שומרת תורה ומצוות.

כשאחד מאנשי הוועדה שאל אותי אודות מוצאי, אמרתי לו:

בדרך הלימוד

לאחר שהגעתי לארץ, מגיל אחת-עשרה עד גיל בר מצווה, למדתי הלכה ואת כל סדר 'זרעים' במוסד של 'פועלי אגדת ישראל' בכפר סבא.

בגיל שלוש-עשרה וחצי, אחרי בר המצווה, נכנסתי לישיבה הקטנה "תפארת ישראל" בחיפה. באותה תקופה, למדנו בעיקר גמרא בעיון, ומעט הלכה, שולחן ערוך, "חיי אדם" ו"חכמת אדם".

מורי ורבי, הרב רובמן זצ"ל, ראש הישיבה, התחנך בישיבת 'קלם', וזכה לשאוב משם את תורתו ומוסריו הנפלאים. הוא היה מתנהג עמנו באהבה כבנים ממש. ח'נך והדריך אותנו בלימוד התורה ובלימוד המוסר. והרבה ממה שזכיתי במעשי, הוא בזכות מורה הדרך שהתווה לנו את דרך הישר.

אחרי שלוש שנים נכנסנו לישיבה גדולה, שם עסקנו בפלפולים עצומים מבית מדרשם של רבי נפתלי טרופ, רבי חיים סולובייצ'יק ורבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל. למדנו את מסכת חולין, מסכת כתובות ומסכת בבא קמא. כשעסקנו בלימוד מסכת חולין, אמרתי לעצמי: 'הבה ננצל את זה ללימוד הלכה למעשה'. לקחתי חברותא, ולמדתי

עמו הלכה למעשה בשעות אחר הצהריים. החל מהשעה רבע לעשר בלילה, ישבתי עם החברותא ללמוד את כל ה'בית יוסף', הש"ך והט"ז. למדנו באופן יסודי את הלכות מליחה, בשר בחלב ותערובות...

לאחר מכן הרגשתי כי אני יכול לגשת למבחן. נגשתי ונבחנתי, וברוך ה' הצלחתי וקיבלתי היתר הוראה וסמיכה לרבנות, מהגאונים רבני העיר טבריה, הרב מאיר ועקנין והרב רפאל קוק זצ"ל.

אחר נישואי למדתי דיינות אצל מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל. במשך שלוש שנים למדנו חושן משפט ואבן העזר. הלימוד היה בעמל גדול, והבחינות היו מחמירות, בהן היה צריך למלא מהזיכרון מחברות שלימות. לא דף או שני דפים, אלא מחברת שלימה בת עשרים וארבעה דפים! היתה זו תקופה ארוכה של כתישה, בה לא חשבנו על שום דבר מלבד החומר הנלמד.

לאחר מכן התחלתי לעסוק בלימוד הלכות שבת ועוד, והשקעתי מאמצים מרובים כדי לדעת ולזכור כל הלכה. כל החיות של האדם נובעת מלימוד התורה, כשהוא חוזר ומברר ושואל וכותב פעם אחר פעם. באופן זה הדברים מתבררים ומתבהרים, ונקנים בנפש האדם. (מתוך הספר 'משכני אחר'')

המשך מעמוד 4 | מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ולטפל בענין או לא? 'ישבתי עד מאוחר בלילה לדון בעניין' העברת והקנאת עולם הבא, 'וב'תנאים בגט', ועוד", סיפר מרן הגרי"ש לגרי"מ שטרן שליט"א, "ואין לי הכרעה מוחלטת. סיימתי הבוקר קצת יותר מהר את התפילה (בינה זאת!) כדי לעיין עוד, ואפילו לא אכלתי פת שחרית. אין לי ידיים ורגלים - התבטא מרן זצוק"ל מתוך חולשה - 'וזה הרי עגונה ממש עם כל הצער והקושי שבוזה!'. 'למחרת התעניינתי מה התחדש, ומרן אמר לי: 'ר' מיכל, זה עוד לא

ברור, לא עזבתי את הסוגיא, וזו סוגיא שאין בה דברים מפורשים לענייננו'. לבסוף, ביקש ממני שאלך לרבי יצחק, ואומר לו שאין כאן הכרעה, ושינסה בכל זאת לשכנע את הבעל שירד מהתנאי הזה. 'הסיפור לקח עוד שלושה חודשים, רבי יצחק נסע עוד ועוד, ובסופו של דבר השיג את הגט בלי התנאי. סיפרתי על כך למרן, ואנחת השמחה שנשמעה מפיו אין לתארה: 'ברוך ה'! ברוך ה'!'. (מוסף שבת קודש, מטות מסעי תש"פ)

המשך מעמוד 9 | הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

שבעוד חצי שעה יגיע האוטובוס. בינתיים נכנס לחנות לממכר מזון ומשקאות, בשביל לקנות שתייה קרה להשיב נפשו, ושאל את המוכר אשר הוא רחוק משמירת התורה והמצוות ואף מהלך בגילוי ראש רחמנא לצלן, האם יכול להיכנס לבית הכסא והשיב בהן, חזר ושאלו האם יכול לשמור עבודו את התיק שעמו שלא ייגנב... נענה לו המוכר: "הכנס את התיק לבית הכסא ושם תשמור עליו שמירה מעולה כרצונך".

השיב לו האברך כי מונח בתיק הטלית והתפילין שלו, ומפני קדושתן אינו יכול להכניסן עמו, ונתרצה המוכר לשמור. כשיצא האברך פנה אליו המוכר, ושאלו האם יש לו כמה דקות פנאי עבורו, השיב לו האברך: "עוד רבע שעה בידי עד שיגיע האוטובוס שלי". חזר המוכר ושאלו: "האם יכול אני להניח את התפילין...", וכשסיים להניח אמר לו המוכר: "דע, שזה כבר כמה שנים שהנני מקפיד להניח תפילין בכל יום ויום. והנה הבוקר קמתי מאוחר, ולא היה לי זמן להניח תפילין, על כן נמלכתי בדעתי לרוץ אל החנות, ובטוח הייתי וגם

ביקשתי שה' יעזור שבמשך היום אני תפילין... והנה נשלחו אלי תפילין מן השמים למען אוכל להניחן"... ומלבד שיש ללמוד מכאן על נפלאות ההשגחה הפרטית, כאשר א"ל עושה עלילות מסבב אברך ומטלטלו 'לחינם' שעות בדרכים, וכל זה להמציא תפילין לאותו מוכר, הרי יש להתבונן הרבה עד כמה יקרה בעיני ה' כל מצוה ומצוה שאדם עושה, שהרי 'מוכר' זה אינו מניח תפילין דרבינו תם... ומכל מקום הקדוש ברוך הוא סייע בידו שיזכה להניח תפילין אף ביום זה, כי הבא ליטהר מסייעין לו. וכל זה להוציא מחשבת פיגול מהלב, כי מי אני ומה אני ומה ערך יש למצוותי, וכי יש נפקא מינה אם עשיתי אם לאו, האם זה 'נפקא מינה' למישהו בכלל... וקודש אברך הוא אומר: בני חביבי, חשוב אתה בעיניי, וברצוני שתעשה מצוותי, ואף אסייע בידך הרבה ואתן לך האפשרויות לקיום רצוני, ומי ייתן והיה לבבך זה ליראה אותי כל הימים.

(קטעים מלוקטים מתוך 'באר הפרשה' פרשת עקב תשע"ט)

הגנב מצידו הבין על אתר שהפעם בגניבה זו נכשל, ואת היהלום היקר כבר לא יוכל, כנראה, להעביר לרשותו. הוא נפל, אפוא, לרגלי העשיר הגדול, ביקש את סליחתו, והתחנן על נפשו שלא להסגירו לידי רב החובל, והבטיח שלא להציק לו יותר. העשיר בטוב לבו נענה להצטרותו וסלח לו על מזימותיו.

בטרם פנה הגנב, ביקש מן העשיר להבהיר לו פשר דבר: "הרי עקבתי אחריך כל הזמן מרגע צאתך מבנין הבורסה עדי הגיעך אל המקום הזה, בטוחני שהיהלום נמצא כאן באניה, הפכתי כל פינה בחדר ולא מצאתיו, כיצד יתכן כזאת?"

העשיר חיך חיוך צופן סוד: "קלטתי אותך מן הרגע הראשון!", סיפר לגנב, "עוד בתוככי בנין הבורסה שבבלגיה היו תנועותיך חשודות בעיני, ועם כל אמצעי ההסוואה שנקטת חששתי ממך... לפיכך החבאתי את היהלום היקר במקום שלא יעלה על דעתך לעולם! והלא הוא מונח בכיס מעילך שלך! התלוי כאן על הקולב... שם ידעתי שלא תחפשהו כלל..."

כך שב הגנב בידיים ריקות! ולא עלתה לו גניבתו ולא כלום!

מוסר ההשכל הנלמד מטיב זה המעשה:

חבל לך לחפש את היהלום בין אוצרותיו של חברך, 'לך לך אל עצמך'! - היהלום טמון בתוכך עצמך! יש בך אוצרות נפלאים שלא יסולאו בפז, חפש אותם חיפוש אחר חיפוש, עד שיתגלה היהלום שלך - שבתוכך! (מתוך 'טיב המעשיות')

קלה היא יותר מלאכת הגנבה... לפיכך מיהר הגנב הממולח לרכוש גם כן כרטיס הפלגה באותה אניה, ומיקם את עצמו באותו חדר בו נמצא העשיר הנכבד.

במהלך ההפלגה מיעט העשיר לצאת מתאו המפואר, ולהסתובב בין קומות האניה כשאר הנוסעים, כנראה מחשש לעשרו הגדול שנשא עמו... אולם בכל זאת הצליח הגנב לפשפש בתוככי מזוודותיו של העשיר יותר מפעם אחת - אם באישון לילה, בעוד הנגיד נם את שנתו, ואם בעת שעלה אל הסיפון לשאוף מעט אוויר.

ברום, להוותו, מכל אותן 'גיחות' העלה חרס בידו; הוא הפך וחיפש היטב כל רחבי החדר ובכל מסתוריו, ולא הצליח לגלות ולא כלום. גם כשהצליח באחת הפעמים להניח את ידו על תיקו האישי של העשיר - לא מצא בו יותר מכמה שטרות בלבד, אבל יהלום אין!

התעלומה היתה גדולה - הרי הוא בעצמו עקב אחר העשיר בעיניים חדות מרגע ביצוע הרכישה, ולא גרע עין ממונו עדי הגיע הנה אל אניה זו! ברור היה לו אם כן, שהעשיר מחזיק את היהלום כאן בבטן האניה, והתפלא מאד על כך שאינו מצליח להשיגו.

פעם אחת חזר העשיר לפתע אל החדר מן הסיפון העליון, ו'תפס' את הגנב דנן 'על חם', בעודו מחטט ומחפש בין מזוודותיו השונות... להפתעתו של הגנב לא נבהל העשיר ולא נרתע כלל - אדרבה על פניו נראה חיוך ערמומי והוא הביט בגנב בלגלוג, כאומר: 'ידע אני היטב מה תחפש, אך כלום לא יעלה בידך!'

להם שפע ישועות וברכות!

מקום תמורת מקום...

הסיפור הבא אירע בקיץ תש"פ, כשמוסדות החינוך נסגרו, משפחות על ילדיהן ננעלו בבתים, אין יוצא ואין בא. בבית משפחה אחת שחיה בצפיפות כל ימות השנה גבר הלחץ, הם ביקשו למצוא כל דרך להרחיב את דירתם. יש להם מרפסת מתקפלת על עמודי מתכת המשמשת אותם מדי שנה בחג הסוכות, והאב חשב כי נכון יעשה אם ירכיב אותה כבר עתה - בעיצומו של הקיץ, ויעניק לביתו עוד כמה מטרים, מרחב נשימה ומחיה...

אלא, שהוא ידע כי הוצאת המרפסת מסתירה את קרני השמש, פוגעת באור ובאוויר הנכנסים בבית השכן שמתחתיו. בעבר הסכים הלה שירחיב את ביתו למרות שנפגע מהדבר, וגם הסכים להרכבת המרפסת המתקפלת - כי במשך שבוע בשנה הוא מוכן לחיות בדירה חשוכה קמעא. אבל להרכיב את המרפסת הזו עכשיו, בעיצומו של הקיץ, לתקופה שאיש אינו יודע מה אורכה - לך לא הסכים מעולם! הוא פונה אל השכן ומבקש את הסכמתו, והלה התלבט והשיב כי 'ישוחח בעניין עם רעייתו וישיב בהקדם. כבר למחרת הופיע ותשובתו בפיו: 'זה באמת לא קל לנו, אבל החלטנו לוותר כדי שיהיה

לך מקום בבית. רק זו בקשתי אליך - שתברך אותי שכשם שוויתרתי ונתתי לך עוד מקום בדירתך, כך תברכני שיהיה עוד מקום בדירתי שלי, כאשר בתי שמתעכב זיווגה זה עידן ועידנים, תזכה כבר להקים בית בישראל ותפנה את מקומה מביתי...'.

השכן התרגש מהמחווה, ובירך את שכנו בחום. לא חלפו אלא שלושה שבועות, ובתו של השכן הוותרן ואציל המידות באה בברית האירוסין, עומדת להקים בית בישראל! הוויתור האצילי הוכיח את עצמו גם הפעם: הוא ויתר כדי שיהיה לשכנו יותר מקום, ובכח הוויתור פעל שיהיה לו עצמו יותר מקום בבית, כשבתו תינשא בשעה טובה ומוצלחת!

סיפור נפלא זה, שהתפרסם בגיליון 'השגחה פרטית', מאיר את עניין הויתור בנוף אצילי. גם ויתור לתקופת מה, גם ויתור שעלול להיראות פעוט - יש בו את היכולת לחולל מהפכות, לפעול ישועות, לפתוח שערים. אחים יקרים, הבה נוותר בכל הזדמנות, הבה נוותר מכל הלב, זה הכלי וזה המפתח לפתוח לנו שערי שמים ולזכותנו בישועות נכספות!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

"אמא האריכה ימים, חיה עד גיל 93, והותירה אחריה כ-500 צאצאים, כולם יראים ושלמים ורבים מהם תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה..."

הצצה לרגעים מרגשים שתופסים את תשומת הלב בתוך מרוץ החיים השוטף

הרב יהושע לייבוזן

בשבוע שעבר האזנתי, לשיחה מיוחדת של הגאון רבי אשר וייס שליט"א, על אמו הרבנית הצדקנית מרת פראדל וייס ע"ה. השיחה כולה היתה מאוד מרגשת, הגר"א וייס שליט"א דיבר על אמו עם כל הרגש הטבעי של אהבת בן לאמו, אבל היו שם שתי נקודות שתפסו את תשומת הלב שלי באופן מיוחד: סיפור, וגם 'ווארט' נפלא שאמר בשם אמו ע"ה. כשהווארט משלים את הסיפור באופן מלא. וכך היה המעשה: בהיותה נערה כבת 15 שנים, הגיעה הגב' וייס למחנה אושוויץ. היא הגיעה יחד עם בני משפחה רבים, כ-30 איש היו מקרב בני משפחתה, ובכללם אביה ואמה, אחיה ואחיותיה, הסבא והסבתא, דודים, דודות ובני דודים.

הם עמדו בתור שבו בוצעה הסלקציה על ידי אותו רשע ימ"ש, שהחליט בהינד עפעף מי ילך לימין ומי לשמאל. בעמדם שם, הם התנחמו זה בחברתו של זה, נכון שהם נמצאים במקום איום ונורא, נכון שהם איבדו את כל רכושם ונגררו לכאן בעל כרחם ברכבות משא, אבל לפחות הם ביחד, כל בני המשפחה.

ואז, כשהגיע תורם החל הרשע ימ"ש להפנות את כולם לצד ימין, ורק הנערה בת ה-15 היתה היחידה מכל בני המשפחה שנשלחה שמאלה. היא נחרדה ונבעתה, מאנה לקבל על עצמה את ההחלטה התמונה, ובלי לחשוב פעמיים החלה לרוץ לימין, כדי להצטרף לשאר בני המשפחה, בעודה מורה את פיו של הנאצי.

אבל הוא, הנאצי, לא ויתר לה, אחד מעושי דברו תפס אותה והשליך אותה בחוזקה לעבר הדרך הפונה לימין, כאילו היתה חפץ דומם וחסר נשמה. היא נפלה ארצה, נחבטה ונחבלה, ראשה הסתחרר עליה, וכשקמה על רגליה והפנתה את מבטה לעבר בני המשפחה, כבר לא ראתה אותם. הם נעלמו בלבי שוב.

עוד באותו היום כבר נעלמו כל בני המשפחה, ולאחמ"כ עלו בסערה השמימה. ואילו היא, הנערה בת ה-15, נשלחה לעבודת פרך במחנה העבודה. "אותו נאצי רשע לא ידע שבמעשיו אלו היא מקים שבט בעם ישראל", אמר הגר"א וייס בדברים אחר אמו. "אמא האריכה ימים, חיה עד גיל 93, והותירה אחריה כ-500 צאצאים, כולם יראים ושלמים ורבים מהם תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה..."

אהבת עולם

אחרי השואה השתקמה הגב' וייס ע"ה, הקימה את ביתה עם

בעלה זצ"ל, והעמידה דורות לתפארת, בעודה עוסקת בהוראה ובהמשך מתמנה לכהן כמנהלת בבית החינוך לבנות בקריית צאנו בנתניה.

היא היתה אשה משכלת ויראת ה', ואף אמרות טהורות של דברי תורה שחידשה בעצמה נשמעו מפיה.

בדבריו הזכיר בנה הגר"א 'בלחט"א, אימרה אחת משמה: אנחנו תמיד אומרים לפני קריאת שמע את ברכות קריאת שמע: "אהבת עולם אהבתנו", "אהבה רבה אהבתנו", "אהבת עולם בית ישראל עמן אהבת", "אוהב עמו ישראל" "הבחר בעמו ישראל באהבה".

למה דווקא זה החלק בתפילה שבו אנו מזכירים שוב ושוב את אהבת הקב"ה לעמו ישראל יותר מכל מקום אחר בתפילה? למה דווקא לפני קריאת שמע?

אלא, היתה אומרת הרבנית מרת פראדל וייס ע"ה, לפני שיהודי אומר "שמע ישראל... ואהבת את ה' אלוהיך", הוא צריך קודם להבין ולהפנים כמה הקב"ה אוהב אותו. כשנבין כמה הקב"ה אוהב אותנו, האהבה שלנו אליו תתעצם ותתגבר עשרת מונים!!!

וזה המשפט שגב' וייס ביקשה לכתוב: "הכרת הטוב בלבה, חדות חיים בקרבה".

כי אכן, למרות שעברה מה שעברה, למרות הקשיים העצומים שחוותה, היו שנותיה שוות לטובה! היא ראתה את הטוב שבכל דבר.

כי כשאדם מתבונן על העולם דרך עין טובה, דרך 'משקפיים של אמונה', מתוך הבנה והכרה שהקב"ה אוהב אותנו אהבה רבה, אהבת עולם, הוא נשאר עם חדות חיים שמלווה אותו בכל מקום ובכל זמן.

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

בברכת מרנן ורבנן גדולי הדור שליט"א

מגבית הכוללים

בעקבות התגברות הפניות בימים האחרונים
הננו להודיע למאות ראשי הכוללים שביקשו להצטרף למערכה
כי ביום חמישי י"ד בכסלו
יתקיים בע"ה הכינוס המרכזי לכלל ראשי הכוללים בא"י
לחשוב מחשבות ולגבש דרך פעולה במערכה
למען קיום התורה

ראשי כוללים שעדיין לא פנו מתבקשים לפנות בהקדם
לטלפון 03-3062566 או לפקס: 0773182393
כמו כן ניתן להעביר את טפסי ההצטרפות בכל עמדות נדרים פלוס בבתי
הכנסת. קופות נוספות / הרישום לראשי הכוללים.
או בדוא"ל a77152633@gmail.com

ההרשמה נסגרת!

בברכת התורה ולומדיה

איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 61 | כסליו תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מעמד פתיחת לימוד הלכות שביעית לאלפי תלמידי רשת שובו
שהתקיים בבית מדרן שליט"א ובהשתתפות חתנו הגר"י קולדצקי שליט"א והפוסק הגר"א דינר שליט"א

מעמד סיום הש"ס השנתי של מאות אברכי רשת הכוללים 'ש"ס אידן'
בנשיאות רשבבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי בראשות הגאון רבי אברהם הלוי אייזען שליט"א גאב"ד פוזנא

במעמד השתתפו רשבבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי, מרן ראש הושיבה הגר"ד פוברסקי, מרן הגר"ש בעדני, כ"ק האדמו"ר מצאנז, כ"ק האדמו"ר מביאנא, ועוד עשרות ראשי ישיבות ומרביצי תורה, את דברי מרן שר התורה הביא תלמידו המובהק הגר"מ דרוק ראש ישיבות תפארת ישראל. וכן נשאו דברים כ"ק האדמו"ר מצאנז שאף אמר את ההדרן, מרן הגר"ש בעדני, הגה"צ רבי אלימלך בידרמן והמשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל, בפתיחת המהזור לשנת תשפ"ב כבוד מייסד וראש הכוללים הגר"א הלוי אייזען גאב"ד פוזנא

מדרן שליט"א בכתובת אות אחדונה בנביא ישעיהו

מוזכר הרבנים הרב יגאל כהן בהתיעצות

סיום מסכת מגילה אצל מדרן שליט"א
שנלמדה ע"י בחורי ישיבה מירושלים

סיום על מסכת פסחים "בחבורת הדף" כולל מיד ברבפלד

בהשתתפות מדרן ראש ישיבת מיד הגרא"י פינקל שליט"א אוראש החבורה הגר"ש שברדין שליט"א

שמחת הברית לנני דבינו מדרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א נכד לחתנו הגרי"ז סולביציק שליט"א

מעמד קדיאת השם לתלמוד תורה הר יונה - דרכי שלמה בבית מדרן ורבנן שליט"א
 בראשות רב הת"ת זרב קהילת בני הישיבות בהר יונה הגאון ר' שלמה ליפשיץ שליט"א
 יחד עם רב השכונה הגאון ר' מאיר יהודה פישור שליט"א

**ישיבת תורת זאב בראשות הגאון
 הגדול ר' ברוך סולובייצק**
 בשמחת שבע ברכות לנכד רבי יצחק בן שליט"א
 ראש מוסדות יד מרדכי בצרפת

**מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין
 שליט"א בשיעור בישיבה הגדולה**
 לבני הקיבוץ 'אמרי חכמה' אלעד
 העומדת תחת הכוונתו

מעמד קביעת שם וחנוכה הבית לשכונת אבי עזרי ע"ש מרן הרב שך זצוק"ל בקרית יערים - טלז סטון בהשתתפות התנא דבי נשיאה מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

דבר בעיתו מה טוב

ספרי מכון 'שיח אמונה' במהדורות מיוחדות
עם תחילת שנת השמיטה

דרך אמונה החדש

מהדורה מנוקדת ומאירת עיניים
בתוספת ביאורים,
תשובות והוראות מספרי רשכבה"ג
מון שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
בדברים הנידונים בדרך אמונה,
וכן דברים המעשיים
שהתחדשו בכל עניי השמיטה,

שיח אמונה

על רמב"ם הלכות שמיטה ויבל
עם ביאורו של הגאון הגדול ר' יצחק
שאל קניבסקי שליט"א
מלוקט מספר דרך אמונה

קיצור דיני שביעית "בני הישיבות"

מהדורה מיוחדת לבני הישיבות הכוללת
1. מדור ההלכות כנ"ל
2. מפתח ערכים מפורט

ספר קיצור דיני שביעית

1. הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה. בשפה ברורה ובהירה
2. הוראות והנהגות מון החזו"א בעניי שביעית שנכתבו
ע"י רשכבה"ג מון שה"ת הגר"ח קניבסקי שליט"א
3. מכתבים מרשכבה"ג מון שה"ת הגר"ח קניבסקי
שליט"א בעניי שנת השמיטה
4. מכתבים מגדו"י בעניי השמיטה
5. מפתח ערכים מפורט

קיצור דיני שביעית לתלמידים

מהדורה מיוחדת לתלמידי התני"ס כיתות גבוהות
כולל את מדור הלכות פסוקות מתוך דרך אמונה
עורך בשפה וצורה מיוחדת בעבור לימוד התלמידים

להזמנות: 03-307-7700 03-3077700@gmail.com
ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

סכונ להאדרת ספרי מון רשכבה"ג
הגר"ח קניבסקי שליט"א

לפתיחת מוקד שיח אמונה בביתכם/בבית"כ האזורי נא לפנות לטל' המכון 03-30-777-00

הטלמסר של שיח אמונה לשנת השמיטה: 03-308-5000

שיעורים של הגאון הגדול ר' יצחק שאל קניבסקי שליט"א, הזמנת ספרים, ותוכניות הלימוד: נשיח בחוקר, בני ישראל, וישיבה על קבר

עלו ראש הגבעה

סביבה איכותית

קהילה מבוססת

ניהול וליווי מקצועי

**אילת
השחר**

קריית איכות
ע"ש הנד"ר א"ל שטיינמן זצ"ל

בניהול הצוות המקצועי של הרב רפאל הופמן
ובפיקוח הגר"י סילמן שליט"א

לבירורים והרשמה:

073-374-6699

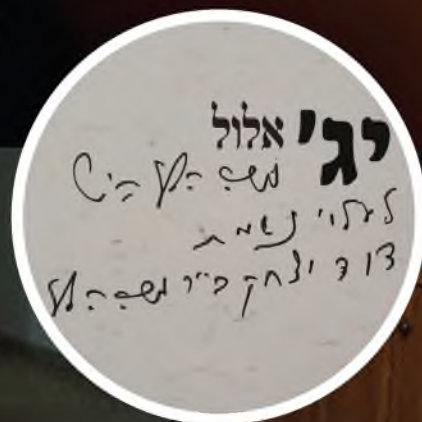
לזכות נשמת

לימוד התורה של ילדי קרן ההסעות
לע"נ יקיריכם

משתתפים במימון להסעה ביום השנה ליקירכם
וזכות לימוד התורה יוקדש לעילוי נשמתם

ואין לך עילוי נשמה גדול מזה

מזן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א
מציין בלוח "לזכות נשמת"
את יום היארצייט של אביו
הגאון הגדול רבי דוד יצחק הירש זצ"ל

הצטרפו והנציחו את זכויות
הלימוד של אלפי ילדי קרן ההסעות
ביום השנה לפטירת יקיריכם
בלוח "לזכות נשמת"

הצטרפו לגדולי ישראל שכבר הנציחו את שמות יקיריהם:

1700-50-66-22

קרן ההסעות
גלגל ההצלה של ילדי ישראל!

ת.ד. 257 ב"ר ב"ר 14 בהעברה לבנק המעלים סניף 655 מס' ח-339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ר 95-659-804-5
הועדומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמזכיר ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "נדדים מלוס" בזמני ומועד